3 1761 05091337 5

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

ANNA AND WILFRED WONG

JONAS LIE

SAMLEDE VÆRKER

SYVENDE BIND

JONAS LIE

SAMLEDE VÆRKER

SYVENDE BIND

KJØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG
FR. BAGGES BOGTRYKKERI
1903

LIBRARY
SEP 2 3 1999
UNIVERSITY OF TORONTO

FORTÆLLINGER
OG
SKILDRINGER

Gjennemset og forøget Udgave

af

Fortællinger og Skildringer fra Norge (1872)

og

Otte Fortællinger (1885)

NORDFJORDHESTEN

EN LIDEN FORTÆLLING FRA SKYDSKARJOLEN

INDLEDNING.

De græslændte, bakkede Gaarde i Nordfjord og Fjeldbeiterne der er Hjemstedet for det, man kalder Nordfjordracen.

Altid kjendt for et fortrinligt Dyr har „Fjordingshesten" med Hestehandlerne gaat i Salg saavel til Sjødistrikterne sønden- og nordenfor som over hele Østlandet og langt ind i Sverige. I de sidste Aar, da ogsaa Udlændingen har faat Øie for, hvad der bor i disse smaa, livlige Heste med Ben som Staalfjere, er de solgt baade til Keiser Napoleon og Engelskmændene. Man har endog villet krydse den med de arabiske Bjergheste, hvilke den i meget skal ligne. Som andre indestængte norske Begavelser har ogsaa den endelig faat sprængt Bygdens snævre Mur og naat til et videre europæisk Navn. Den har bogstavelig slidt sig til det paa Landeveien, hvor den er fundet som Perlen i Smudset.

Fjeldvante og lette, saa de aldrig snubler, kan de med Benene under sig som Trommestikker i strygende Fart trave milevis foran Karjolen, Bakke op og Bakke ned, uden at miste Pusten.

Det er disse Heste, der har givet Engelskmændene Smagen for deres Karjolsport i Norge, hvilken de nu prøver at føre over til sit eget Land. Deres egne høibenede Blodsheste skulde kun lidet due i Farten udfor Bakkeknækken. Det er ogsaa disse smaa Heste, som har baaret den værste Del af den svære Skydstyngde paa det vidtstrakte Østlands befærdede Veie. Billige, letholdte med Foder, villige og udholdende over al Maade, er de nemlig som skabt for Ageskydsen.

Men, er det gamle Ord sandt, at Mennesket paa Dommens Dag skal møde hvert Dyr, han har forurettet, — de skal da tale og klage, — saa vil mangen Skydsskaffer og mangen én, der har kjørt med hans Heste, faa en tung Regning at opgjøre med „Fjordingen", hvis Villighed og Raskhed er blevet saa ubarmhjertigt og saa uden Ende misbrugt.

Og dette sker tildels endnu den Dag idag — saa kjærligt det norske Folk ellers er mod sine Husdyr — paa vore Skydsveie, om det end her og der maaske kan være blevet bedre.

Netop hjemkommet fra en Station paa seks à syv Fjerdinger — en Vei, som den altsaa har gaat dobbelt — skal den paa ny i Sælen. En reisende venter utaalmodigt paa Skyds og vil klage i Bogen. Næsten alle Heste er ude, de kostbareste maa spares i Uføret, og saa faar da „Vesle-Svarten", „Vesle-Borken", „Litle-Kviten" eller „Musa", stakkar, saa vaad den er, igjen ivei.

Det er senkvælds og koldt, eller den reisende har plagsommeligt arbeidet sig frem fra Station til Station med Svøben paa den ene næsten ubevægelige Hest efter den anden. Han mærker med Fornøielse, at han her har faat en ren Undtagelse, et udmærket Dyr — og benytter Leiligheden til at faa disse syv Fjerdinger fra sig i Hast. Den lille, magre „Graa" kan ikke tale for sig, dens gode

Raceblod fordrager ikke Svøben, og under nervøse skvætne Tilløb, saa ofte denne blot skimtes af dens forskræmte Øie eller suser truende i Luften, gjør det forjagede Dyr denne Tur kanske endnu hurtigere end den første paa Dagen. I Sneføre, med en halvdrukken Mand i Slæden fra eller til Marked, eller én, der er for sent ude til Jernbanestationen, og nogen saadan er der hver Dag, betragtes de syv Fjerdinger som en Traverbane, hvor det raske lille Dyr ret skal prøves; — styrter det, er det, saa gammel Hesten nu er, dog vanskeligt mere end ti, tolv Daler vovet, om Skylden skulde findes at være hans, som kjørte.

En Dag blir den „sprængt". Saa begynder den af og til at snuble, og efter nogle Aars Tjeneste skal den endelig „skydes til Høsten", fordi for mange reisende klager over, at den falder overende med Karjolen, naar den ikke er stivholdt i Tømmen.

Tiden dertil udsættes og udsættes; — over Høstbløden faar den trække ogsaa denne Gang for at tage af for de andre Heste. Foran den skranglede, i Armene sammensurrede, Skydskarjol vader den under Piskeslag i den bløde, dybe Lerbakke, forsvinder ofte næsten helt under Fadingen, saa Tømmerne hænger som skraa Fiskesnører, hvorefter den skal drages op igjen.

Endelig kommer den Morgen, da Skudet falder — „Vesle-Graaens" lykkeligste Dag, siden den sprang løs og ledig om som Føl oppe i Hestehagen i Nordfjord og fik Kjælenavn af Børnene paa Hjemgaarden.

Man faar haabe paa, at Gud ogsaa har en Opreisning for dette lille, gode, tjenstvillige Dyr, som bare har lidt, bare blev misbrugt i Sælen, aarevis, indtil Døden tilslut barmhjertig tog det i Fang, — at det hinsides vil finde friske, frie Græsgange

og endnu deiligere, sommerblaa Fjelde at beite imellem endog end de hjemme i Nordfjord.

I Nordfjord er der et Fjeld, som heder Bjerkenaaven, og i en af Liderne der ligger, næsten som et Skilderi paa en Væg, den bratlændte Gaard Strømshagen med sine smaa Huse. Elven gaar strømstrid i Juvet nedenfor, og tvertover dette er lagt nogle Tømmerstokke til Bro for Mand og Hest.

Paa den anden Side, lidt paa skraa og lavt ved Elvebredden, ligger Gaarden Evjen, der bærer sit Navn, fordi Elven her hviler sig i en Bugt, hvor der staar en liden smuk Bjerkeskog.

Et Stykke bortenfor Juvbroen laa derover bag en Haug en stor buskbevokset Teig, passende til Rydningsland. Om denne havde der i endel Aar staat en hidsig Proces mellem Gaardene.

Jon Evjen havde i tyve Aar spærret Veien til Teigen med tre Gjerdestokke, der saa nok saa tynde og uskyldige ud; men Retten kjendte det at være Hævdsgjerde, og Enden blev, at Teigen blev fradømt Strømshagen.

Af denne Proces blev Manden paa Strømshagen halvt udarmet. Da han døde, blev Enken siddende igjen med Gaarden og Gjælden samt Sønnen Gjermund, som da var to og tyve Aar.

Det var en undersætsig Gut med mørkt Haar, svære Bryn over de brune Øine og et lidt bredfaldent, men klogt og livligt Ansigt. Han var stoltere, end han vilde lade Folk mærke; og braa og snar til at tage sig tilrette, hvor et godt Ord endnu kunde gjort det.

Folket paa Evjen sad i Velstand.

Den ældste Datter hed Sigrid; hun var lyslet,

høi og overmaade smuk. Dertil var hun ferm i al huslig Gjerning og af et stille Væsen, hvormed der fulgte som en Værdighed; naar hun sagde noget, faldt Ordene altid omframt godt og klogt; hjemme havde hun igrunden Magten i Huset.

Alle sagde, hun saa ud som en rigtig Fuldgaardsjente; heller ikke feilede det paa dem, som bød hende Gaardene, men hun havde et efter et afslaaet alle Tilbud.

Forældrene mente misfornøiede, at, enten vilde hun ikke gifte sig, eller ogsaa havde hun i dette mindre Forstand end i andre Ting. De lod hende dog raade sig, som hun pleiede.

En Søndag, som de ved Kirken havde mødt stiv Nakke af tre af de bedste Gaardmandssønner i Bygden, der havde maattet gjøre Vendereisen, kunde gamle Jon Evjen dog ikke bare sig for at sige, at han ikke skjønte andet end, at hun vragede alle, saa der retnu ikke bliev andre igjen til hende end Gjermund Strømshagen, der altid laa og trættede og knapt hang ved Gaarden.

Ved disse Ord blev Sigrid rød i Ansigtet og gik ud. Da hun siden kom ind i Stuen, mærkede de, at hun havde grædt.

Jon forstod, at det kom af, at han havde irettesat hende, og angrede det igrunden, men lod dog Ordene staa.

Med Gjermund Strømshagen havde Sigrid været meget sammen under Opvæksten. De havde legt sammen nede ved Elven og oppe ved Juvbroen; men Forældrene havde været mindre kjendte, da de hørte til forskjelligt Skyldfolk, og Sætrene laa paa modsat Side.

Gaardene laa hinanden heller ikke saa nær, som det ved første Øiekast skulde synes; thi det egentlige Oversætningssted laa et godt Stykke længer nede, hvor Bygdeveien fra Evjesiden gik over

Elven nedefter til Fjorden. Fra Strømshagen førte didned kun en Gangsti eller Ridevei.

Men Børnene havde, som sagt, legt meget sammen. Naar Sigrid, der var tre Aar yngre, saas mellem Bjerkene ved Elvekanten, stod Gjermund gjerne paa den anden Side med Fiskestangen. Fra en Knart, hvorunder Strømmen gik smal, kunde han ved Hjælp af Stangen svinge sig over til den lavere Side og, naar han der havde bygget Damme og Huse for hende, kom han hjem igjen over Broen oppe ved Juvet.

Did pleiede hun gjerne at følge ham, men at gaa over var hende forbudt. Det var farligt, sagde hendes Far, og hun havde heller intet derover at gjøre.

Efterat Processen kom paa, blev imidlertid dette anderledes, men de havde ikke destomindre altid et Øie med hinanden, ogsaa, efterat de var voksne.

Bjerkenaaven var saameget høiere, at Gjermund derfra om Sommeren kunde se helt ind paa Evjesæteren. Han var da selv kun som en Prik oppe i Fjeldet, men hun blev den dog altid va'r.

Gjermund drev paa Skytteri, og det hændte flere Gange, naar han kom den Vei, at de just mødtes i Marken; de talede da meget sammen. Ved Kirken var det derimod, som om de havde mindre godt for at se hinanden, endda de der oftest stod nær nok sammen.

Paa Strømshagen havde de en musegraa Hest, hvoraf Gjermund ikke var lidet stolt.

Den var overmaade velbygget, med bredt Bryst, fine Ben, et ualmindelig vakkert lidet Hoved med store Øine og smaa, livlige Ører.

Det eneste, som en udenbygds Skjønner kunde finde at udsætte, var, at den muligens var lidt bratlændt. Men det holdes i de Egne ikke for Lyde, da man véd, at dette som oftest er de bedste

Heste, og at det kommer af, at de lever i Fjeldlænde.

Den var opdrættet fra Føl paa Gaarden og nu otte Aar gammel.

Det var og blev altid lige nyt, naar Graaen oppe fra Udmarken eller Havnehagen knæggede ved Ledet for Jordet, fordi den vilde ind en Sviptur og se, hvordan det stod til hjemme, og dertil faa en Næve Salt eller anden Ekstra-Forpleining. Den travede da gjerne med Hunden gjøende om sig hen til Stalddøren og stak Hovedet ludende ind i det kjendte mørke Rum, vendte sig derpaa med et pludseligt Kast med Nakken, hvorved den nedfaldne, mørke Hængeman kastedes som et forvildet Haar fra Øinene, og gjorde en Rundar om paa Tunet, idet den snusede paa et og andet, indtil den blev staaende ved Stuedøren.

Der ventede den roligt paa, hvad der skulde komme, og, varede dette for længe, forsvandt dens Krop efterhaanden inde i den lille Forstugang, saa at man tilslut kun saa dens viftende Hale og Bagbenene ude paa Stenhellen, og de, som inde var, maatte jage Graaen ud for at faa Stuedøren op.

Hvordan det saa gik med den øvrige Buskap — og det kunde i Vaarkniben mangengang være trangt nok, eftersom de der som andetsteds i Beitesgaardene gjerne holdt for mange Kreaturer — saa var Graaen altid fed og i godt Huld.

De vidste, skjønt der aldrig blev talt høit om det, at Veslekallen nede i Stalden havde gjort den til sin Yndling. Det var derfor, Graaen altid først saa indaf Stalddøren, hvergang den kom springende løs ind paa Tunet, og i Manen bar den Tusseflette, som er Mærket derpaa.

Den maa ingen løse op, da Hesten ellers blir lige saa mager, som den før har trivets vel.

Graaen havde ogsaa vidst at skaffe sig Kjendskab og gode Venner oppe paa Evjen. Dengang

den var Føl og gik i den bratte Hage paa den anden Side, havde Sigrid fundet paa at kaste Fladbrød over Strømmen til den.

Hvergang den siden saa hende, kom den knæggende ned Bakken og ventede med oprakt Hoved paa, hvad der skulde komme, idet den slap af Munden den sidste friske Græsbus. Den fulgte langs Elven, naar hun gik paa den anden Side.

En Dag havde den forsigtig prøvende gaat Brostykkerne over Juvet og kommet ind paa Gaarden hos dem, hvor da Sigrid og hendes Søskend havde givet den Fladbrød og Salt i Mængde.

Dette Herremaaltid stod for fristende for Graaens Erindring, og, ret som det var, tog den trods Stængslet Turen om igjen.

En Sommereftermiddag, som den stod derinde paa Tunet, var det yngste Barn krøbet hen til Brønden, der var aaben og ugjerdet; det laa alt med Armen udover. Da gik Graaen hen og løftede det med Tænderne efter Skjørtet et godt Stykke afveien.

Efter dette fik den som et Slags Husret der.

Jon Evjen, der ellers ikke likte, at den kom, jog den aldrig tilbage, før den gik af sig selv, og det gjorde den altid, saasnart den havde faat noget. Den holdt ogsaa bestandig nok saa fint Gangstien uden at traakke i Volden eller ellers forgribe sig paa den.

Naar Gjermund fo'r opefter Veien til Kirke eller Bryllup eller nedover til Thinget, red han som oftest passende sagte. Han vidste godt, at Folk saa efter ham og vilde sige, at han var kry af Hesten. Han lod ogsaa, som han ikke ænsede, at der stod saa mange omkring der, hvor han bandt den.

Ved sine Leiligheder havde han dog vist, hvad den duede til. Den havde gjort Turen op fra Landhandleren ved Fjorden paa færre Timer, end der

var Mile, og Kapteinen laante den altid paa Mønstringsdagen nede paa Moen.

Siden der var begyndt at fare Friere til Evjen, var Gjermund imidlertid blevet mere skarptridende og i det hele mere urolig.

I Gjæstebud førte han større Ord, end der passede sig for en Ungdom, drak og spillede Kort i Uvittighed helst med dem, som havde helt anderledes Raad til at tabe end han.

De, han søgte og oftest gik tillivs baade med Mund og Haand, var altid Sønnerne af Bygdens rigeste Folk, helst de, som han tænkte sig kunde have Ærinde ned til Evjen. Ved dette fik han et daarligt Ord paa sig og blev ilde set, ikke mindst af gamle Jon Evjen.

En Dag faldt Juvbroen ned.

Efter en gammel Forretning mellem Gaardene skulde hver af Eierne holde den halvt vedlige. Men, da Gjermund gik over for at omtale Sagen, svarede Jon but, at han ikke havde Brug for Broen, og at han heller ikke kunde indse, at Gjermund havde det. Trængtes der nogen Gang imellem Gaardene, saa havde de nu aabne Bygdeveien; Juvbroen var lagt i gammel Tid, før den blev bygget.

Aarsagen, hvorfor Jon svarede saa, var den, at han nylig havde faat vide, at Folk i Bygden sagde, at det var helt farligt at fare til Evjen for Gjermund Strømshagens Skyld, og at Sigrid nok havde hæftet ham sit Sind, siden hun afviste alle andre. Han havde ogsaa hørt, at han gik paa Skytteri omkring Evjesæteren og var nu lidet blid baade paa ham og Datteren.

Sigrid stod dengang ude paa Tunet ved Brønden med noget Arbeide. Hun hilsede Gjermund, men kom ikke ind i Stuen.

Idet han paa Tilbageveien gik forbi hende, sagde han haardt:

„Nu faar Graaen ikke mere slippe over Juvet, Sigrid — Far din vil bare vide af Bygdeveien."

„Den tør være den korteste alligevel, Gjermund!" ytrede hun sagte.

„Der er saa mange, der farer den nu om Dagene," svarede han bittert, „og jeg har ikke som dem Storgaarde at arve."

„Jeg bier, véd Du," sagde hun endnu sagtere og saa ned.

„Gud velsigne Dig for de Ord, Sigrid. En trænger vel til at høre dem igjen," sagde Gjermund, idet han vendte sig og gik.

De var begge saa blege, og Samtalen — det var for dem et helt Stævnemøde — kunde for deres Skyld oppe i Gaarden kun holdes i Forbigaaende; men han tog op et blomstrende Pengegræs, som hun havde holdt i Haanden.

Gjermund havde altid været saar, fordi Folk sagde, at, ikke rigere end han var, burde han sælge Hesten, den han kunde faa betalt med kanske firti Daler.

Nu brød han sig ikke længer om, hvad de sagde, og var til alles Forundring venlig og medgjørlig i alle Dele. Hans Mening var at sælge Graaen til en god Mand, som han vidste vilde stelle vel med den, saa blev der vel engang Raad til at faa den igjen; thi nu vilde han fare ud som Hestehandler.

Mellem Folket i den Bygd og dem paa den anden Side af Fjeldet var der mangehaande Uvenskab baade om Fjeldbeiter og Skogsret og derfor et gammelt Had. De sloges, hvor de kom sammen paa Markederne, og oppe paa Fjeldet sagdes meget at være hændt, som ikke taalte Øvrighedens Kundskab.

Det var derfor som et helt Særsyn, da den rige Østen Storsæt deroverifra kom ridende til Evjen; hans Ærinde skjønnede alle og tillige, at han var

blevet afvist. Herover glædede alle Hjembygdinger sig, men heroverfra spurgtes det, at han havde lovet at hjemsøge Gjermund Strømshagen, som han vidste var den, der voldte det, paa den Dag, han mindst likte det. Han var en Mand, der havde Penge udover mangesteds, men der i Bygden havde han vitterlig ikke en Skilling, saa mange lo og undrede sig over, hvordan det skulde gaa til; thi paa Styrken tog han nok ikke Gjermund Strømshagen.

Før Jonsok var Skatteauktionerne oppe hos Lensmanden ved Kirkevandet. Disse Forretninger, vidste man, havde aldrig noget Alvor paa sig, da Lensmanden altid biede med Skatten, til det blev Folk beleiligt at betale, men de maatte fremmes slig for Lovens Skyld, og Lensmanden blev selv ved alle Budene, eftersom ingen ellers mødte frem og bød.

Det Aar kom der imidlertid lige paa Klokkeslettet endel Folk ridende ind paa Gaarden. Det var Østen Storsæt selvfjerde. De hilsede, satte sig ned og hørte paa Opraabene. Da Turen kom til den graa Hest, der var pantsat for sidste Aars Skat, raabte Østen, at tolv Daler var buden. Lensmanden saa alvorligt hen paa ham og sagde, at dette ikke var Bygdeskikken og desuden Skambud.

„Det er klein Øvrighed, som først skal lære Loven," svarede Østen hvast, idet han tog frem Seddelbogen og viste en Pakke med Penge; — „jeg troede Hammeren her som andensteds slog ned ved bedste lovligt Bud!"

Lensmanden blev rød i Hovedet, men maatte fremme Auktionen.

Da Gjermund hørte, at Graaen paa dette Vis var solgt for Skatten, og at den en af Dagene skulde hentes af Lensmandskaren, blev han først ude af sig selv af Harme og Tanker paa Hævn,

men derpaa saa bedrøvet, at han sad hele Timer uden at røre sig af Stedet.

Den Dag, den skulde hentes, gik han, ret som det var, hen og strøg Hesten.

Han stod i lange Stunder betænkt med Albuerne over dens Ryg og lagde ikke Mærke til, at Moderen flere Gange kom ud i Stuedøren og saa bekymret hen paa ham; heller ikke saa han, at hun gik pyntet nedover til Evjen.

Der hilsede hun i Stuen med, at hvis „vesle Sigrid" vilde se Graaen, før den skulde fra Gaarden, saa fik hun følge med nu; det var alt over Middagsleite, og det skete vel før Kvældsverd. Det var noget ved den blege Kone i den sorte Hue med det hvide Bind under, som gjorde, at Sigrids Forældre fandt den Anmodning hel naturlig; hun havde altid været barnegod og kjær i Børnene.

Efter et lidet Ophold, hvori den gamle Kone skulde nødes med lidt Bergenskage og Kaffe, fulgte Sigrid hende over barho'det, men søndagsklædt og i hvide Ærmer, der ellers til Kirke gjemmes under den mørke Trøie.

Skyggen begyndte alt at skraane paa Dagen og Eftermiddagssolen at falde rødlig oppe i Bjerkenaaven og glimte i Vinduerne paa Strømshagen, mens de to vandrede opefter Bakken paa den anden Side af Elven, den ene ludende og liden under det store, mørke Hovedklæde, den anden, som gik bagefter, smal og rank, med gule Haarfletninger; men ogsaa hun gik med bøiet Hoved under Tanker, der tyngede paa Sindet.

Da de kom op til Gaarden, kom der en tredie Person. Det var Lensmandskaren. Gjermund havde lagt det bedste Hovedlag paa Hesten og stod alt med Grimen i Haanden ifærd med at overlevere den.

Da han saa Sigrid komme, gik der som et Sæt i ham, og, da han hilsede hende, var han meget

bleg. Moderen bød straks Lensmandskaren ind i Stuen, for at han kunde faa noget at nyde; det mente hun, han kunde trænge til for det slemme Arbeide, han var nødt til at udrette, og det var jo ogsaa sendags.

Og saaledes blev de to staaende alene derude ved Hesten. Sigrid lagde dens Hoved paa sine Skuldre og klappede den paa Halsen. Hun tog frem lidt Salt og Brød, som hun havde med; men Graaen, den humrede, da hun kom, vilde ikke æde; den forstod, at der var galt paafærde.

Imidlertid stod Gjermund taus og saa til med Albuen paa Dyrets Ryg. Endelig sagde han med lav Stemme:

„Det ser ud til, at Graaen og mere end den skal afgaarde idag, Sigrid!"

Da lagde hun sin Haand fast i hans over Graaens Ryg og saa ham grædende ind i Ansigtet, som om hun satte sin Fortrøstning til ham alligevel; — de to jevnhøie Hoveder var, hendes lyse, blussende, hans mørke, blegt.

„Jeg skal prøve paa, Sigrid," fortsatte han, svarende paa hendes Tanke, „men her er nu lidet at begynde med."

„Du faar blive Handelskar, Gjermund, og stelle Dig klogt — slig har mangen brav Mand i Bygden begyndt før Dig."

„Hvor vidste Du, at jeg tænkte paa det?"

„Jeg forstod det, og — Mor din har sagt mig det."

Da Lensmandskaren idetsamme kom ud i Døren, slap de hinandens Hænder, og hun hviskede kun endnu:

„Gud hjælper nok, Gjermund, — og jeg skal vente."

Da Manden tog Bidslet ud af Gjermunds Haand, efterat denne havde givet Dyret det sidste lette Afskedsklap, og førte den modstræbende Graa efter

sig, fulgte de alle tre ned Bakken til Grinden. Der skiltes de.

Næste Morgen før Dag drev Gjermund en Ko og en Kvige foran sig nedover Fjordveien. Disse solgte han hos Landhandleren, fyldte Skræppen med Kramvarer og gik saa afsted som Handelskar.

Henved syv Aar efter sad der en Formiddag en Mand inde paa et Skydsskifte ved en af Østlandsveiene; han var kommet sent om Natten i svær Fart fra Markedet ovenfor, der netop var sluttet, og havde overnattet der.

Det var i sidste Vaarsmeltningen, saa Føret var slemt for Skydshestene. Vinduet stod nu i Solheden aabent, og Manden, der var klædt som en af sin Velstand lidt brautende Handelskar med Sølvknapper i Vesten, lod til at sidde meget betænkt. Foran sig paa Bordet havde han Fladbrød, Smør og Ost samt en Skaal Melk, hvoraf han drak, medens en Flaske bayersk Øl endnu stod urørt. Af og til lagde han Haanden under Kinden og saa ud af Vinduet.

Manden, som sad der saa betænkt, var Gjermund. Der var nu hel anderledes voksent Malm i hans Ansigt, og én skulde lede længe i det, før han gjenkjendte den godlynte om end braa og hidsige Gut, der gik oppe paa Strømshagen og bare tænkte paa Kjæresten.

I de to første Aar var det kun gaat kleint for ham, især fordi han havde været godtroende og sat Lid til Folk, som bedrog ham. Men siden led han kun paa sig selv og troede ingen, og da var det gaat bra og mere end det. Fra Kramvarer og Klokkebytning var han kommet op i Hestehandelen, hvor han tilslut havde gjort det stort.

Nu paa Markedet havde han solgt Resten af hele Hestedriften for ifjor og var kommet i Akkord om en Skogspart.

Han havde længst sendt hjem saa mange Penge, at Moderen sad gjældfrit paa Gaarden; men saa tænkte han, det kunde være godt, om han ventede, til han blev den Mand, at han kunde kjøbe de to store Engeslaatter, som laa nærmest til oppe i Bjerkenaaven. Og, da han med sig selv vidste, at han kunde dette, tænkte han paa, hvad Jon Evjen vilde sige, om der paa Strømshagen stod nye Udhuse og en Stuebygning. Disse voksede efterhaanden for hans Forsæt til at blive saa store som Lensmandens oppe ved Kirkevandet med to Lofter.

Han eiede runde tolv hundrede Daler foruden Strømshagen, men pønsede nu paa at vente, til han kunde kjøbe ogsaa Nabogaarden Bjerkestranden med Sætervolde, der var dobbelt saa stor som hans egen, og dette vilde han kanske kunne gjøre efter et Par Aar, om det gik godt med den Skogpart, hvori han nu grundede paa at lægge sine Penge.

Siden Lysten paa Eiendom og Gods engang havde taget ham, tænkte han altid paa Jon Evjen, hvad han vilde sige, og mindre paa Datteren. Det var kun de to, tre første Aar, da alt gik vrangt, at hun ligesom altid var med paa alt det, han strævede. Siden den Tid havde han set meget og været oppe i mangt og havde nu egentlig af det hele kun gjemt Lysten til at se Jon Evjen, som vandt Processen, bukke sig ved Grinden, naar han engang kom hjem, og, naturligvis, begjærede Datteren hans.

Han var nu haardt i Beraad med sig selv, om han skulde tage Storveien nedover og byde paa Skogen eller fare, som han pleiede; — Skogshandel skulde være vovelig, sagde mange.

Han sad netop med Haanden under Kinden og

tænkte sig Bjerkestranden lagt til Strømshagen, da en lys Hestesnude snusede op i Karmen imod hans Albue og stødte paa den. Han skjød det godlynte Dyr lempeligt tilside, men, da Snuden kom humpende igjen, gav han den halvt i Tanker et Stykke Fladbrød. Det var en liden, overmaade mager, musegraa Hest med tætklippet Man, skidden, som om den havde væltet sig i Sølen, og det siden var størknet, samt med store Brudsaar paa Ryg og Sider efter Sælen. Den hængte paa Hovedet medens den aad, men kom saa igjen op i Karmen.

Der randt Vand af Dyrets Øine, hvilket ogsaa siges undertiden at ske, naar en Hest sælges, og det teede sig underligt kjælent, idet det slog uroligt med den kortklippede Halestump og trykkede sig nær under Væggen.

Gjermund vidste ikke hvorfor, — han var formodentlig i et eget Humør, — men han kom til at tænke paa Graaen den Dag, den blev ført fra Strømshagen. Bjerkenaaven med de graa Torvhuse og Elven under samt den røde Evjegaard nede paa den anden Side steg med ét saa klart frem for hans indre Øie, som han skulde havt et Syn.

Der maatte saa smaat være Løvspræt ogsaa der i Liderne nu; — han saa Moderen med Bundingsstikkerne og Folkene sysle rundt Husene hver med sit; han saa gamle Jon nede paa Evjetunet og en bleg høi Pige, som gik og ingenting sagde, men af og til i hvide Søndagsærmer kom i Besøg over til hans Mor paa Strømshagen og da hver Gang blev staaende paa Tunet en Stund, som den Dag, hun saa efter Graaen, da den gik afgaarde.

Det var nu længe siden, han havde tænkt paa Graaen — han havde eiet mange Heste siden den Tid og været oppe i mangt.

Som han sad i disse Tanker i det solvarme Vindu og gav Dyret det ene Stykke Fladbrød efter det andet, blev det hele saa underlig virkeligt for

ham; det var, som han skulde kjende igjen Hestehovedet med de fine Ører og de blanke Øine, der alt i ét strakte sig op i Vindueskarmen til ham og humrede, og ved Siden af stod saa livagtigt den høie, lyse Pige, der grædende havde lagt Haanden i hans over Graaens Ryg og bedet ham prøve paa, saa skulde hun vente.

Men nu læste han et andet Udtryk i hendes Øie. Han fik i Begyndelsen Lyst til at modsige det med de Beviser, han bar i Lommebogen; men hendes Mine sagde tilbagetrængt stolt, slig som han kjendte hendes Væsen, at hun havde ventet for hans Skyld, ikke paa Lommebogen. Han saa mere og mere angst ud, medens han sad der og maatte have set noget i Virkeligheden, der stadfæstede det; thi med et høit:

„Det er Graaen!" fo'r han saa i et Sæt op af Stolen og ud igjennem Døren hen under Vinduet til den.

Han stod først en Stund stille og saa paa den; tog saa forsigtigt og løftede paa Sæletøiet, hvor der var Saar, undersøgte dens Fødder og dens af Bidslet oprevne Mund og blev ikke træt af at gaa rundt den, idet han gjentog og atter gjentog:

„Ja, det er Graaen, — og slig som de har handlet med Dig!" I Baggrunden skalv en anden Tanke, som han ikke gav Ord. Han strøg harmfuldt det af Toug og Skindværk sammenknudede elendige Sæletøi af og ledede den i fuldt Sindsoprør hen til Trappen, hvor Skydsskafferen, Anders Brunsbjerg, stod og undrede sig ikke saa lidet over ham. Men underveis gik Hestehandleren i Gjermund, og han spurgte:

„Vil I have otte Daler for denne Fillegampen, Brunsbergen? Den duer nok ikke til Skydsen synderligt længer, og jeg kan altid have Husmandsbrug for den Plogaannen over."

„Da kjørte Du fort nok med den inat fra

Markedet, Gjermund, efter hvad Skydsgutten sagde imorges."

Dette gik i Gjermund; han havde havt endel i Hovedet af Markedsturingen og huskede nu, at han havde kjørt ganske urimelig fort i Mørket og tilmed brugt Svøben alvorligt, hvor det skurede i Føret. Han svarede derfor bare:

„Hvad vil Du have for den?"

Brunsbergen begyndte nu at udbrede sig vidtløftigt over alle dens Egenskaber; han havde kjøbt den paa Auktion efter en Prokurator, der var kjendt for at have gode Heste, og den havde bare været tre Aar i Skydsen; heller ikke var den ældre end elleve Aar.

Dette sidste vidste Gjermund helt bedre; thi den var nu femten Aar og vel det. Men han sagde intet til Graaens Forkleinelse; og da Brunsbergen endelig sluttede med, at han ikke solgte den under tyve Daler, tællede Gjermund til den andens Forundring straks upruttet Pengene op paa Bænken foran ham.

Og nu gav Gjermund sig til at vaske, pudse og stelle den i flere Timer, før han endelig reiste med Hesten løs ved Grimen efter sig.

Men Brunsbergen fortalte siden ofte i godt Lag, hvorledes han en Dag havde taget selve Gjermund Strømshagen i Hestehandel; han havde stelt sig meget fult. „Det eneste var," lagde han engang til, som om det kunde være lidt at angre paa — „den gamle Skydshest var ikke sprængt."

I nogle Aar havde Jon Evjen i sit Sind beskjæftiget sig mere med Strømshagen, end han vilde være ved; han besøgte undertiden Enken, og han og hans Hustru talte som tiest med hende ved Kir-

ken. Sigrids Forældre vidste, at hun gik og ventede paa Gjermund; de havde heller ikke i de sidste tre Aar havt noget at indvende mod Giftermaalet; thi Rygtet om, at han var bleven en holden Kar var kommet op til Hjembygden. Kun undrede de sig over, at han ikke kom; de havde allerede bortgiftet den yngre Søster.

Men paa det sidste var Forholdet igjen blevet anderledes, og Enken var et Par Gange kommet over til Evjen, uden at Besøgene blev gjengjældte. Det var Sigrid, som raadede i dette, endda hun selv kom over som før.

Hun gik nu i sit seks og tyvende Aar, var blegere og saa høiere ud, men var derfor ikke mindre vakker; kun var der i den sidste Tid kommet ligesom en større Myndighed ind i hendes stille Væsen, og hun styrede ivrigt med Gaardens Anliggende; — „den skal jo ogsaa blive hendes," sagde gamle Jon.

Da han en Dag fandt, at han havde gjort Gjermund Uret, dengang han nægtede at hjælpe sit til med halve Juvbroen, og nu — seks Aar efter — vilde gjøre det godt igjen ved selv at kjøre frem alle otte Stokke, mente Sigrid, at dette ikke kunde behøves. Jon saa noget længe paa hende, da hun sagde det, med lod det blive, som hun vilde.

En Kvæld mærkedes et usædvanligt Liv oppe i Strømshagen; der maatte være hændt et eller andet. Jon undredes derover for sin Hustru, men til Datteren nævnte de intet. Sigrid havde det den Aften meget travlt, og det lod ikke paa hende, som hun havde mærket noget.

Næste Morgen meget tidlig var Sigrid alene nede ved Elven med noget Vadmel. Solen satte med fuld Magt sit røde Guld i Bjerkenaaven, og om nogle Dage skulde de tilsæters.

Som hun stod der, knæggede det tværtover i Bakken mellem Bjerkebuskene, og ud af deres

Skygge kom — hun tog ikke feil — Graaen, selve Graaen. Den rakte Hovedet ud som i gamle Dage og blev slig staaende.

Hun stod en lang Stund og saa paa den, medens Øinene efterhaanden blindedes af Graad. Endelig udbrød hun: „Jeg tænkte, han havde glemt Dig ogsaa, jeg, Graaen!" Lidt efter tilføiede hun dog med en Røst, hvori al hendes krænkede Stolthed skalv: — „Men ilde har Du havt det, ser jeg, og lidet har de vørret Dig i al den Tid!" Med disse Ord vendte hun sig hastigt og gik. Vadmelet lod hun ligge, hun følte vel, at Gjermund ikke kunde være langt borte. I de staalgraa Øine, der ellers var saa vakkre og gode, lyste det haarde, som Gjermund var ræd for.

Derhjemme gav hun sig til at stelle som almindeligt.

Gjermund var kommet den foregaaende Kvæld; men hans Mod paa at gaa Sigrid under Øinene var minket endnu stærkere, efterat Moderen havde fortalt ham om, hvordan alt stod til derover.

I Morgenstunden havde han ganske rigtigt siddet lige ovenfor bag Bjerkene og iagttaget, hvordan Sigrid drog Kjendsel paa Graaen, men, da han hørte hendes Ord og saa, hvorledes hun gik, havde han ikke raabt til hende, saaledes som han fra først af havde tænkt. Han syntes rent, at han havde mistet hende.

Ellers var han altid helst sin egen Ærindsvend, men nu grundede han, idet han gik mørk hjemover, paa, om det ikke var bedst, at Moderen gik over først og talte med hende; — og saa fik hun sætte sig op paa Graaen. Folk vilde vel synes, det var kort Vei at tage Hest for, men Sigrid vilde kanske forstaa Meningen bedre.

Saa blev det da ogsaa, skjønt Moderen i Førstningen mente, at han nu kunde være god nok til at gaa Frier selv. Om Penge og sligt maatte hun

endelig ikke nævne, blot sige hende, som sandt var, at han angrede saart, at han havde været saa længe borte, og nu ikke turde gaa til hende.

Da hun red nedefter Bakken paa Graaen, der forøvrigt efter en Maaneds god Fodring og Fliing var i hel bedre Stand, end dengang han tog den op af Skydsveien, sad Sønnen med bankende Hjerte hjemme i Stuen og ventede. Dette Ridt var et helt andet end den Kaksefærd, han saa ofte havde tænkt sig, hvor Jon Evjen skulde staa og hilse ved Grinden, naar han kom for at begjære Datteren.

Da Enken paa Strømshagen kom sagtmodelig ridende opefter Veien paa Graaen, var det klart, at der vilde ske noget; gamle Jon gik ind i Stuen og kastede Trøien paa sig.

Paa Tunet stansede hun ligesaa sagtmodeligt et Stykke fra Døren og bar sig i alle Maader anderledes ad, end de havde ventet af den rige Kakses Moder. I Stuen neiede hun meget, vilde beskedent ikke tage Sæde, og det var i alle Dele, som hun søgte at gjøre sig og sit saa lidet. Slig havde hun aldrig været i sine fattige Dage. Da Sønnens Hjemkomst nævntes, sagde hun sukkende, at det var kun liden Lykke, dersom han altid skulde sidde saa tung om Hjertet derhjemme som nu.

Jon og hans Hustru undredes adskilligt over disse Ord, men Sigrid satte sine Øine forskende paa hende og blev lidt rød. Endelig rykkede hun ud med Sproget, at hun var kommet over for at faa tale lidt med Sigrid.

De to gik da sammen i Andrestuen. Idet Sigrid gik didind, var der næsten ikke Farve i hendes Ansigt, og Minen var kold og stolt. Jon rystede paa Hovedet efter hende og tænkte, at dette saa ud til et Nei igjen. Da de bagefter kom ud sammen, var hun blussende rød og i Graad, men det var let at se, at det ikke var Sorg, og hun

skalv paa Hænderne, saa hun næsten var forfjamset, da hun absolut selv vilde hjælpe Gjermunds Mor op paa Hesten.

Da denne kom hjem, fik Gjermund høre, hvad han vel havde skjønnet, at der havde været alvorligt Brud, men at dette nu var saavidt over, at det nok kunde nytte ham at gaa derhen selv. Hans Mor sagde dette sidste med en egen Mine, som gjorde Gjermund overvættes glad, og han overhængte hende, til hun havde fortalt alt.

Sigrid havde først med stor Kulde sagt, at hun troede, Gjermund nu holdt mere af sine Penge end af hende, — ellers var han ikke blevet saa længe borte uden at lade høre fra sig; hun mente derfor, at det var bedst, det blev, som det nu var, og at det ikke var værdt at tale længer om det, som bare var saart for dem begge. Med disse Ord ledte hun med Haanden efter Dørklinken som for at ende Samtalen. Hun kom heller ikke nærmere, da den anden drog Tørklædet til Øinene og sagde, at dette vilde være en sørgelig Ende paa al deres Ungdoms Strid; men yttrede kort, at man kan stride for saa mange Ting i denne Verden; hun havde bare ment ét, men Gjermund havde nu faat andet for sig.

Da den gamle saa svarede, at Gjermund vilde opgive at være Handelskar og blive Bonde igjen, naar bare hun vilde blive Konen paa Gaarden, og at det ellers vilde blive et tungt Ærinde at føre hjem med Graaen, havde hun pludselig gjemt Hovedet ved hendes Bryst, taget om hende og grædt, saa det næsten ikke vilde tage Ende, men set saa lykkelig ud, da hun igjen slog Øinene op.

— Allerede samme Eftermiddag var Gjermund med sin Mor over paa Evjen og begjærede hende af Forældrene.

De to unge sad sammen paa Bænken i den

skumre Stue og kunde ikke slippe hinandens Hænder.

Men saa maatte Sigrid ud at koge Rømmegrøden. Did kom ogsaa Gjermund, og, da Grøden kom ind, var den svedet, hvad vel neppe var hændt før under Sigrids Haand. Gamle Jon mente leende, at det kom af, at det havde været for hedt derude.

Enken paa Strømshagen gjorde et Par Forsøg paa at bryde op, førend der endelig senkvælds blev Alvor af det.

Nogle Dage efter — de lagede sig da netop til Sæterfærden — blev der Tale om, naar Brylluppet skulde fastsættes. Nu var det Gjermund, som skyndte paa, og Sigrid, der vilde have Udsættelse.

En vakker Søndagsmorgen om Høsten pyntedes Sigrid til Kirken. Brudekronen havde hun paa, og Brudehesten stod bunden for Døren.

Det var Graaen; den var nu i godt Huld og endda nok saa let paa Foden.

I Kirken var der den Dag samlet ualmindelig mange Folk, der vilde se paa det vakkre, staute Brudepar. Som hun stod der med Kronen paa, var de jevnhøie, men den brede Gjermund saa ud som Manden alligevel.

Brylluppet var sligt, som alle ventede det, naar Sigrid Evjen engang skulde være Bruden. Efter Skikken blev der givet i Skaalen.

Gamle Jon lagde da ned i den Skjødet paa Evjen; — hver af Døttrene havde Arvegaard ivente, og Evjen var Sigrids Odel. De gamle havde opgivet Gaarden og vilde sidde paa Livøre i Andrestuen, som dertil var bygget.

Nu, Gjermund eiede begge Gaardene, mente Jon, spøgende over Ølkanden til Brudeparret, at denne ogsaa havde Pligten til at lægge Juvbroen for begge Sider.

„Juvbroen blev lagt, da de to lagde Hænderne sammen," — svarede Gjermunds Mor; — „men baade han og Graaen fik kjøre langt om i Verden efter Stokkene."

„Ja, det holdt næsten paa at blive for langt," — sagde Jon.

SØNDMØRS-OTTRINGEN

Har der engang levet et Geni, som først har opfundet denne Baad, eller har den skabt sig selv frem lidt efter lidt? Det véd nu ingen, men vel, at dens Bygning har været Gjenstand for hel mange Tanker og Forsøg, samt at denne Baads Historie har et Sambaand med Søndmørs gamle og nu nylig gjenfundne store Fiskebanker udenfor Storeggen.

En af Søndmørs bedste Baadbyggere i Slutningen af forrige Aarhundrede var Per Thordsen Skodje eller, som han ogsaa i Omtale kaldtes, „Per Havgarden", — dette var et Udnavn, hvis Aarsag nedenfor skal berettes. Han boede en Tid i Dragsund, men paa sine senere Dage levede han inde i Volden.

Hans sværtbyggede, magre, af Alderen noget ludende Person var paafaldende ved et Hoved, hvor Haaret sad snehvidt, kort og tæt som Uld, og under de buskede, hvide Øienbryn glippede et Par smaa, blygraa, hvasse Øine næsten som en Fugls. Det var lidt af et Fuglehoved og med Skjæggefiltret ogsaa lidt af en mosgrod Sten; man kom til at tænke paa en Vildfugl paa et Skjær, men under Høgenæsen var der et benhaardt sammenknebet Træk ved Munden som af en næsten itubidt Villie,

og dette sidste gav egentlig hele dette forunderlige Ansigt sin Karakter.

Havde Per Skodje ikke været saa egen og besynderlig stivsindet i et og alt, kunde han have været en Velstandsmand; thi som han, naar han bare vilde, kunde paa den Tid kanske ingen paa hele Søndmøre gjøre en Baad — derom var der nok kun én Mening. Men det var den evige Fristen og Eksperimenteren, som han aldrig kunde lade fare og som gjorde, at Folk ikke rigtig kunde være tryg paa ham. Derfor søgte de til andre, men tog dog gjerne — og dette foregik paa mange fine Vis — hans Mening under Arbeidet. Var en Baad færdig, skulde den først og fremst ,,synes" frem for Per Skodje. Sagde han: ,,Hm!" — lagde Messingbrillerne i Vestelommen og gik, var det intet godt Tegn for Baaden; men vel, naar han nikkede og blev staaende en Stund, — for ikke at tale om den Selsynthed, at han rent ud blev hængende ved Synet og gik rundt og atter rundt om den og følte med Haanden og maalte med Vinkelmaalet, som om han aldrig kunde blive træt.

Dette hændte ikke mindre end to Gange med Baade, der var gjort ude ved Havkanten af en Mand paa Hareidlandet, og som var lidt anderledes — Folk sagde mere vaagsomt — byggede i Bordene.

Per Skodje var en dybtænkt Mand, og man havde mange mærkelige Ord efter ham; men desuagtet var det den almindelige Mening, at han under al sin Dygtighed alligevel havde en Skrue løs. Snakket vilde endogsaa vide, at Draugen engang havde ,,kværvet Synet" paa ham, saa at han i somt saa bedre end andre, men i andet rangt; derfor blev det mest Lykketræf, naar han byggede. Man vidste ogsaa, at han omgikkes en Tanke, der dengang laa hel mystisk for Forestillingen, halvt

i Draugens og Havtaagens Verden, halvt i Sagnets, nemlig den om „Havbroen".

Iblandt Almuen levede endnu et dunkelt Sagn om „Havbroen", eller, som andre kaldte det, „Havgarden" — nogle uhyre vidtløftige og rige Fiskebanker, der skulde ligge etsteds i Havet nordom Storeggen bag alt Landemærke og Med, og hvorpaa Forfædrene i gamle Dage havde drevet et storartet Kveite- og Langefiske. I Sammenligning med disse Fiskebanker skulde Storeggen bare være som et lidet Hjembrug at anse. Havtaagen maatte vel engang i Tiden have lukket dette Sted, Sortedøden lagt Glemsel over det, eller Draugen have forstyrret Medene; — men derude bag Skodden laa Søndmørs Guldalderssagn nu som et Eventyr for Børn; thi „alvorlige Folk" spenderede ikke Krudt paa en Tanke, der laa saa langt ud i Havet.

Per Thordsen Skodje havde engang i sine yngre Dage været Skolelærer ved Siden af Baadbyggeriet, men var kommet fra Bestillingen af den samme Grund, hvorfor Folk ogsaa nu især mente, at han havde en Skrue løs. Det var den Tanke om „Havbroen", som ikke vilde lade ham i Fred, saa at han, for Fortællingen om den, paa Omgangsskolen glemte baade Katekismus og Forklaring. Dette og hans anden egensindige Stridighed mod Præsten gjorde, at han tilslut blev afsat.

Per tog det i hine Dage næsten som et Prædikeembede at tale om denne Sag og paastod til og med, at han selv engang havde været ude paa Havbroen. Som liden Gut havde han været med paa sin Fars Ottring, dengang denne blev sat ud tilhavs, og huskede nu grant, at han derude nordøstlig om Storeggen havde set noget graaligere Vand, som af Grundinger; men da havde ingen tænkt over det.

At disse Banker var som „nedsøkkede", paastod han, var voldt ved, at Søndmøringen ikke længer

havde saa trauste Havbaade, som de, Fædrene fo'r med i gamle Dage; — Folket nutildags vilde have Fisken lige under Stuedøren. Naar Havgarden blev fundet, skulde Søndmør blive saa rigt igjen, at Almuen skulde gaa frakkeklædt, og det skulde ikke længer blive saa vant om Kongens Rigssølv.

Han mødte med Iver alle Indvendinger, ikke mindst den, at det kunde være Kraken, der jo skal kunne dukke op midt i Havet som en uhyre Ø med Braat og Brand om Siderne, men hvor der altid i en vis Dybde gaar Fisk i Mængde.

Da Per tilslut mærkede, at han med al sin Tale blot naaede til at blive udlet, tog han det Raad at tie. Men under dette gjærede Tanken kun desto haardere i ham, og den arbeidede nu i hans Gjerning, Baadbyggeriet. Han vilde finde igjen den gamle Ottring, som duede for mere end Storeggen, og fristede dette paa mangeslags Vis. Flere af dem blev de bedste Baade paa hele Søndmør, men andre gjorde han igjen slig, at de, som eiede dem, var kun daarligt nøide, og derfor blev der, som sagt, i Længden mere vant om Søgningen.

Havde Per Skodje tabt meget ved sit Præk, saa havde han ogsaa just ved dette vundet det, som i hans egne Øine veiede op alting — undtagen maaske Havbroen — og det var hans Hustru Marit.

Hun havde, naar Omgangsskolen holdtes i hendes Fars Stue, som tolvaars Pige siddet og hørt paa hans Fortælling om Havgarden, som var tabt for Søndmør, men kunde findes igjen, naar bare Folket vilde vaage sig ud som i gamle Dage, og hun havde set helt stort paa ham, da han sagde, at han som liden Gut selv havde været derude. Hun troede det altsammen, og det gjorde hende bitterlig ondt, da Forældrene bagefter gjorde Smaanar af det. Hun hørte det samme op igjen af ham

Aaret, før hun gik for Præsten, og syntes da, at det blev til noget endda større.

Det Aar, Per Skodje blev afsat, blev de to trolovede — hun var da atten Aar og han ni og tyve.

Folk syntes, det var et underligt Ægtepar. Hun var liden og spæd og havde aldrig været vakker, kun havde hun, især i sin Ungdom, havt et Par mærkelige Øine; men nu, hun var femti Aar og rynket og medtaget — de havde havt syv Børn — kunde han i Samlag sidde og tale om Marit „og de andre Jenter", som om hun i alle Maader endnu var atten. Det maatte være et af de Punkter, hvor den gamle var „kværv paa Synet", lo man. Og naar Per nu en sjelden Gang kunde have en Raptus med at tale om Havgarden, blev Konen ikke, som venteligt, lei for Folk derved, men sad og nikkede til, som om han talte Evangeliet. I Stuen passede de det at tie med sligt, men bagefter kom Snakket, og man havde Lystighed af dem begge.

Per Skodje havde tre Døttre nogenlunde godt gifte i andre Bygder, og fire Sønner, hvoraf de to yngste endnu levede i Hus med ham, og de to andre sad gifte paa et Par Pladse i Nærheden, — den ældste, der hed Ivar og boede i Mellemaasen, havde selv mange Børn, der i Regelen kravlede om i Stuen hos Bedstemoderen.

Det var vistnok saa, at det ofte var kleint med Fortjenesten for gamle Per, men saa kom der gjerne igjen paa én Gang en hel Del at gjøre, og da hjalp Sønnerne ham; det meste af, hvad der tjentes, gik ogsaa til dem, saa de levede paa en Vis som under ét.

Et Par Aar lagde Sønnerne Mærke til, at den gamle, hvergang han overkom et rigtig særlig udmærket Materialebord eller Emne, kastede det til den ene Side op under Nøstbjelkerne. Der laa nu

tilslut en hel Dynge, og en Dag kom han dragende med Kjølen. Meningen var, som de havde tænkt sig, at han denne Gang vilde bygge Baaden for egen Regning og helt efter sit eget Hoved.

Sønnen Ivar var en liden Mand med tyndt, sort Haar og et Par gløgge, brunagtige Øine; man sagde, at han var den af Sønnerne, der havde arvet det, som duede af Faderen. Han var kvik og skarp i sin Tale, kunde mange Historier, men var, som man udtrykte sig, ,,henfalden til Læsning" og forstod for lidt at passe det, som tjente til at opholde og ernære Familien. Han var ogsaa lidt af en Maler, og Sentenser og Vers af ham stod at læse mangesteds paa Skabe og Kister, men mest i hans eget Hus, som man paa en Maade maatte læse sig igjennem ligefra Indskriften paa Stuedøren. Han troede paa Faderens Tanke om Havbroen og var iblandt Sønnerne den, som den gamle egentlig fortrøstede sig til.

Den nye Baad fik ingen hjælpe til med undtagen Ivar, og de byggede paa den, saa ofte der var Tid for andet Arbeide, hele Aaret — og under Arbeidet kunde gamle Marit tidt staa lange Stunder fortænkt og se til. Der faldt flere Omkostninger for at skaffe al fornøden Seildug og Rig; men det viste sig nu, at den gamle ikke blot itide havde kastet Materialier op paa Nøstloftet, men ogsaa Skillinger ned i Marits Kiste.

Over Jul var Ottringen færdig; den var meget stor med tre Seil. Det særegne ved den var, at Forrummet var større og ledeligere bygget med flere Smaabord end vanligt, og at Langbordene var tyndere, saa de blev ligesom mygere i Sjøen.

Sønnerne, undtagen Ivar, mente, at dette var den vaageligste Bygning, de havde set; men, da Ivar, paa hvis Ord de led mere end paa Faderen, sagde, at alt dette tilsammen bare gav mere

Kraft og gjorde Baaden lettere i Sjøen, gav de sig tiltaals.

Baaden blev prøvet et Par Dage i et Uveir ude paa Fjorden og viste sig, saavidt der kunde dømmes uden for Havsjøen, at være den bedste, der nogensinde var kommet fra Per Skodjes Haand.

Alle Sønnerne var nu rent indtagne i den, og lagede sig til at fare med den ud til Fisket den Vinter med Proviant, Sjøklæder, Linestamper og alt Tilbehør. Den gamle havde endnu intet nævnt, men, da han lod dem vedblive med at ruste sig ud, forstod det sig af sig selv, at dette var Meningen.

En Dag samlede han dem alle fire inde i Stuen, hvor ogsaa Marit sad, og talte der det, som ingen af dem likte undtagen Ivar. Han vilde ikke bare gaa til Storeggen, men med Kompas og Haandlod gjøre flere Døgns Slag ud i Havet nordenom for at finde det, som han hele sin Livstid havde stundet efter, nemlig Grundene om Havbroen. Det fik nu engang briste eller bære med den Sag, og Sønnerne fik sige fra, om de vilde følge ham.

Ivar reiste sig straks og sagde „Ja", men imellem de andre blev der en Stunds Taushed. Endelig mente den ene af dem, der hed Anders, noget veg i Stemmen, at deres Far nu var vel gammel til at friste paa slige udfarendes Leder. Men da svarede Marit mod Sædvane vredt, at de alle fik beraade sig vel, om de vilde lade deres Far reise alene med Fremmedfolk, som han kunde sanke for Penge; hun gik isaafald selv ud med ham.

Og dermed var Sagen afgjort.

Men nu yttrede Per Skodje, at han vilde, at Ivar, der havde mange Børn, skulde blive hjemme. Hermed var Ivar i Begyndelsen ilde tilfreds; men den gamle var ikke til at rokke.

Saa seilede de da ud med Leiefolk forresten.

Meningen var, at der forinden skulde fiskes, saavel ude paa Faldgarden og Bankerne, som paa Storeggen, saa de kunde vælge beleiligt Veir.

De to gamle holdt forud en Andagt sammen i Stuen, og Per havde derunder gjort Bøn om, at det maatte times ham at finde Havgarden paa denne Reise.

Det var den en og tyvende Februar 1786, at han saaledes lagde ud fra sin Gaard Sørvig inde ved Kilsfjorden i Volden med god Seilbør udover.

Hans Hustru stod og saa efter Baaden hele Formiddagen, til det sidste af Seilene kom bort bag Holmen, hvor Fjorden bøier.

Han var ventendes hjem om vel et Par Maaneder.

I den Tid gik Marit og syslede uden at sige videre — kun sad hun ofte i lange Stunder og læste i Postillen netop paa det Sted, hvor den gamle havde læst sidste Gang, og hvor Brillerne, som han havde lagt efter sig, endnu laa. Der var en Tid overvættes stormfuldt Veir.

Da det lakkede mod Hjemkomsten, blev hun igjen meget urolig og kunde næsten ikke være stille noget Sted.

Da kom der en Dag et Par Fremmedfolk fra Udbygderne op i Stuen til Ivar og bragte Bud. Men, som de havde berettet det, saa Sønnen hende staa hvid i Døren — hun havde set dem komme og hørt det altsammen.

Ottringen var for fjorten Dage siden fundet i Sjøen noget østlig for Storeggen, seilet midt over ved Forrummet, der endnu hang ned. Baaden var rimeligvis gaat rundt, men laa nu med lidt af Æsingen og For- og Agterstavn oppe af Vandet, samt med knækket Seiltofte. Forliset maatte være sket længere ude for et Par Dage siden, eftersom Strømmen satte indover, og af Folkene saas kun

Per Skodjes Lig, der flød efter Baaden, indviklet i et af Garnene, der havde taget Bugt om en af Rorhagerne.

Hans Lig var sidste Søndag jordet ude ved Skodje Kirke.

De havde i den haarde Kuling fra Land ikke kunnet bugsere Baaden ind, men, saavidt muligt, reddet det lille, som var igjen, derunder et af Seilene, som de havde skaaret fra, samt et Par Haandlodder, der var fastsurrede om den løse Bagtofte, som de havde med sig.

Baaden havde — tilføiede den fremmede noget efter — øiensynlig ført fuld Ladning af Kveite og Lange; men, da de selv netop i al den Tid havde været ude paa Storeggen, kunde dette ikke være fisket der, og meget tydede paa, at den havde faret paa en anden Led end den vanlige derude i Sjøen.

Ved disse Ord kom der et underligt Skin over den gamle Kones Ansigt. Hun foldede Hænderne over Brystet, og saa ud, som hun takkede for noget, idet hun vendte sig og gik alene hjemover.

Da Ivar, efterat have stedt Fremmedfolket til Hvile, en Halvtimestid efter kom ind i Stuen til Moderen, fandt han hende ligge paa Knæ med Hovedet ned mod Bænken støttet mod de foldede Hænder. Hun græd og takkede Gud, fordi han havde bønhørt hendes Mand og ladet ham se Havbroen, før han lukkede sine Øine, saa hans Sjæl kunde faa Ro.

Den følgende Morgen bragte Ivar Toften med Haandlodsnørerne. Blyet var slitnet af paa dem begge i Enderne; men Ivar viste hende nogle Løkker, der var knyttede til Mærke, og begyndte at favne op i Længden — han havde først gjort det samme for sig selv udenfor. Paa den ene talte han otteti, niti og hundrede og ti Favne til de forskjellige Løkker,

og paa den anden fire Maal mellem et og to hundrede Favne.

Deraf skjønnede de forvist, at den gamle baade havde fundet Bankerne, og at han havde ligget derude og fisket.

Men naar Ivar siden søgte at give denne sin Vished til andre, mødte han altid det samme, som hans Far havde mødt; — det kunde være saa mange andre Ting.

— En Graadag i Regnhøsten, medens Rognebærrene hang røde mellem det gule Løv i Præstegaardsalléen, kom en Kone op paa Studerværelset til Præsten. Konen var Per Skodjes Hustru Marit, og hun kom, sagde hun, for at takke og betale for Jordfæstelsen.

Præsten talte en Stund med hende; han havde godt kjendt hendes Mand og vidste, hvordan han havde havt det. Efterat de igrunden var færdig, blev hun endnu staaende, og han forstod, at hun havde noget paa Hjertet, som hun havde ondt for at rykke ud med. Endelig kom det.

Hun vilde gjerne bede om Lov til istedetfor et almindeligt Trækors paa Graven med malede Bogstaver, at sætte en Kampesten, som Sønnen Ivar havde med sig i Baaden, og hvorpaa han med store Bogstaver havde hugget ind hendes afdøde Mands Navn med et Kors over. Præsten sagde, at hun maatte gjerne det, skjønt det ikke var Skikken.

Da brast hun atter i Graad, — hun havde ikke ventet den Godhed saa let; og Præsten, der misforstod hende, trøstede da som sidste Ord med, at hendes Mand dog havde været vanfør og svag paa Sjælen; hun burde nu helst takke Gud, som tog ham, og ikke sørge over al Maade.

Hun saa en Stund stort forundret paa ham, som om hun ikke rigtig fattede hans Tale, og svarede derpaa sørgmodigt de Ord, som han dengang

ikke forstod, men som han ofte senere maatte huske paa:

„Maa ikke jeg sørge og græde, Præst! — jeg tykkes, jeg kunde græde for hele Søndmør."

Disse gamle Forestillinger om Banker udenfor i Havet har forlængst vist sig at indeholde Virkelighed. For en Mandsalder siden gjenopdagedes Fiskebanken „Havbroen".

IMPROVISATOREN

Skraas over for det Hus, hvor jeg boede i Rom, laa i Underetagen et lidet Billedhuggeratelier. Kunstneren, en ganske ung Italiener, stod gjerne en lang Stund om Morgenen ude i Døren i sin Arbeidsdragt med Papirkalotten paa. Det var en skarp Hage og en mager Kind under det mørke Haar.

Vort Bekjendtskab som Gjenboere var en Dag gjort, og det varede ikke længe, før jeg opdagede, hvad jeg nok havde anet, at der var mange Idéer paa Stabelen inde i det lille Atelier foruden den „Virginia", som stod under Arbeide i Ler paa Kavaletten.

Han havde næsten hver Dag en ny Tanke fore. Snart var det det længtende Roma i en Kvindes Skikkelse, omgivet af sine Døttre, de italienske Byer, medens Korsika, Nizza, Malta og italiensk Tyrol stod grædende og med Lænker om Haandledene. Snart var det Tiberguden, løftende Historiens Tavler op af sine Bølger, snart det unge Italia, fremstillet som den lykkelige Mor, hvis Vogn blev trukket til Templet af hendes Sønner Cavour og Garibaldi, eller som Frihedsgudinden, — kort, der var hundrede Idéer, og over enhver af dem vidste han at udbrede sig med levende Magt, idet han

gjerne talte sig op i et Slags inspireret Eksaltation.

Jeg maa bekjende, at alt dette Liv, hvoraf det struttede paa den unge Kunstners Værksted, tiltalte mig. Virginia var bestilt. Cicero, som nedtordner Catilina, var bestilt, — den ene af en engelsk Dame, den anden af en Amerikaner, som begge havde villet tage sig af hans Talent og alle havde betalt ham saagodtsom hele den overenskomne Pris i Forskud. De havde været uhyre indtagne af hans Idéer og Udkast.

Om Tiberguden, der laa paa Albuen henne i en Krog i Miniaturskitse, havde en berømt Ven af ham, som han forresten nu havde brudt med, ment storartede Ting. Og sit paatænkte store Arbeide, Roma, som han ikke havde Plads til at udføre i sit nuværende Atelier, tegnede og ridsede han op og forklarede med en Magt i Fremstillingen, saa man næsten troede at se Figurerne for sig i Luften.

Og, naar han saa med et Par prægtigt funklende Øine endte med at spørge, om man troede, det vilde tage sig ud nede paa en af Roms Hovedpladser, havde man en Følelse, som han allerede holdt i Dørklinken til en storartet Fremtid.

At en saadan Mand ikke havde Sans for det økonomiske og altid var i Forlegenhed for Penge var naturligt, og noget af det første, der skede efter vort Bekjendtskab, var da ogsaa, at han laante hundrede Lire af mig. Han var fortiden nødt til at beskatte sine Venner, sagde han; han gjorde det for sine Idéer, ikke for sig selv. Men, var han skuffet af noget, saa var det af Menneskene! Han havde havt Dusintal af Venner, som kaldte sig Kunstnere, — ikke én, som ikke sveg det store, naar det kom til, at der skulde offres en lumpen Skjærv. Nu foretrak han at kjæmpe sig frem alene.

Det blev mig en Vane at se indom Atelieret, naar jeg vendte tilbage fra min daglige Spadsertur paa Monte Pincio.

Jeg kunde forstaa, at han længtes efter mig for slig at kunne faa udtalt, hvad der for Øieblikket laa ham paa Hjertet. Men jeg begyndte ogsaa at begribe, at det desværre var Mængden af Planer, der hindrede ham fra at faa nogen enkelt færdig. Hans Virginia stod ud over Vaaren endnu paa Kavaletten halvfærdig som før, og af sine andre Idéer udførte han som oftest ikke engang Lerskitserne. Hvad han udbredte sig over, forekom mig ogsaa ofte mere som Planer til Digtninger end til Skulpturværker.

Da jeg en Dag uventet traadte ind i Atelieret, saa jeg ham sidde i Hjørnet med Pen, Blæk og Papir foran sig ved et Bord, hvorfra han havde løftet ned nogle Gibsbuster for at faa Plads. Han stak øieblikkelig Papiret op paa Hylden, og det forekom mig, som om jeg den Gang var mindre velkommen.

„Skriver De Poesier?" spøgte jeg og saa til min Forundring, at han blev rød, medens han leende benægtede det. Paa min Yttring om, at Italien i sin nærværende Nytid trængte til Digtere, begyndte han næsten lidenskabeligt:

„Poesien er den hellige Ild, der skal luttre Italien og gjenerhverve os de Landsdele, som endnu sukker i fremmed Vold. Før det sker, slaar ingen Italieners Hjerte roligt, før det, — intet Brodersind mod Frankrige, intet Venskab med Østerrige eller England, hvis forestieri og Guld oversvømmer os, men Stiletten skjult under vor sødeste Tale! ... Cavour var Tungen, Garibaldi Kniven, og Vittorio brugte dem begge! —" endte han, idet han med italiensk Mimik og et eget Smil udførte Meningen.

Min Ven Antonio begyndte nu at interessere mig ikke saa lidt.

En Dag inde paa Kafé Cavour iagttog jeg ham, hvorledes han med en vis forlegen Adfærd nærmede sig et af de runde Borde og tog en illustreret Avis i Haanden. Den Maade, hvorpaa han stod og læste den, var mig paafaldende, og ligeledes, at han skyndsomt lagde den sammen og skjød den hen iblandt de andre Blade, da der kom et Par besøgende ind af Døren.

Den illustrerede Avis var ny. Der stod Nr. 1 paa den, og som saadan var den Gjenstand for Opmærksomhed. En af de indtrædende tog den og begyndte at tale om den. Paa første Side stod Viktor Emanuels Portræt, og paa den anden et Digt til Italia.

Man begyndte at læse det høit og fandt det smukt.

Signor Antonio sad derunder med høi Farve i Ansigtet neddukket i en Avis, som han aabenbart ikke læste i. Han blev siddende ved sit lille runde Bord henne i Hjørnet, og jeg saa, hvorledes hans Sjæl led, hver Gang nogen tog det illustrerede Blad i Haanden, hvorledes han ængsteligt ventede paa Udtalelserne, og, naar Digtet kritiseredes en Smule, snart blev nedslagen, snart trodsig. Det var alt andet end en mild Dom, et Par unge Lapse fældede.

Med Avisen i Haanden gik jeg hen og tiltalte ham:

„Det er et smukt Digt, synes mig, Signore Antonio, glødende Ord."

Han saa halv smigret, halv overrasket paa mig.

„Der staar „A" under som Signatur. — Betyder det ikke Antonio? De kunde med Ære sat Navnet fuldt ud."

Det sagdes paa en Maade, som han følte inde-

holdt en Kompliment, og han var ikke stærkere foran sligt, end unge Poeter pleier at være. I hans Ansigt laa en selvfølende, lidt undselig Erkjendelse.

Han betroede mig nu, at han virkelig befattede sig med Poesien. Han havde følt sin Aand belemret af den Marmorblok, den altid skulde slæbe efter sig, og i Pennen følt den fri Vinge, der kunde føre den overalt, hvor den længtede hen.

„Vil De komme ind til mig imorgen og høre noget oplæst af det, som jeg netop har under Hænde?" spurgte han med en vis Selvfølelse, og jeg forstod, at han, efter først at have gjort mig hin Betroelse, mente at kunne tale i en hel anden Tone om sin Begavelse.

Da jeg den følgende Formiddag kom, stod den stakkels Virginia foroverbøiet paa den indsunkne Jernstiver, som om hun sørgede over, at hendes Herre havde forladt hende. Leret var sprukket af Tørhed og forsømt. Selv sad han henne ved Bordet, skrivende, saa Blækket sprudede om Pennen.

„Vent lidt, forstyr mig ikke!" sagde han, og lidt efter, idet han utaalmodig kastede Pennen: „Det gjælder for mig om at skrive saa rapt, som jeg tænker, — omkap med mig selv; — ellers viger det bort fra mig. Jeg har Brug for Hurtigskrift, — jeg vil lære den Kunst!"

Og nu udviklede han med en virkelig poetisk Slagmagt Æmne efter Æmne:

„Men en Tragedie skal de faa ... Jeg har alt Planen; det skal blive i en Stil, vældig som Kolosseum!" yttrede han og saa mig med Overbevisning ind i Øiet. Han vedblev at udmale Stykket for mig:

„Jeg skal forfærde disse malede, franskpyntede Damer paa Monte Pincio med en Kvinde af deres egen Slægt fra de antike Tider!

Se her," sagde han, „jeg har alt gjort en liden

Skitse af hende i Ler, saaledes som hun staar og siger Farvel til ham, hun elsker; — hun véd, at han maa dø."

Jeg kom til at sukke, og han saa forbauset paa mig. Jeg yttrede lidt mismodig:

„Nu er De henne i Billedhuggerkunsten igjen."

„Ganske rigtigt! Hvad De der siger, er træffende," udbrød han enthusiastisk. „Tragedieskriveren er kun Billedhuggerens Broder, han maa altid kunne se sine Figurer plastiske; de former begge i den samme store Stil. Tragediedigteren lægger kun det til, at han lader sine Statuer tale. Deri ligger netop Hemmeligheden."

Jeg følte, at han aldrig vilde faa det i den samme Friskhed og Fylde ned paa Papiret, og gik fra ham den Aften i en egen Stemning. Det forekom mig, som om jeg havde set ind i en vanfør Sjæl, som var nægtet Evnen til at aabenbare det skjønne, der brændte i den, og derfor maatte fortære sig selv.

Om Natten stod den unge Mands Ansigt for mig i Drømme, blegt og svedperlende af Sjælesmerte.

Det var med Flid, at jeg ikke søgte ham i hele det paafølgende Aar. Jeg var ogsaa i den Tid flyttet hen i Nærheden af Ponte Angelo.

Engang mødte jeg ham dog paa Gaden. Han saa temmelig bleg og forpjusket ud.

Han havde fattet en stor Beslutning, fortalte han, slaat hele Marmorbutiken sammen. Nu søgte han Engagement som Skuespiller for at drive sin store Tragedie til Opførelse. Den var indleveret allerede ifjor; men der maatte gjennembrydes et helt Væv af Rænker ...

Det endte med, at hans Gjæld til mig forøgedes med to Scudi.

Det var nogle Aar efter, at jeg en Eftermiddag spadserede oppe paa Monte Pincio.

Med sine murgraa Tage, Taarne og Kupler laa Staden neden under som et vidt Panorama, i hvilket St. Peter løftede sit mægtige, stemningsfulde Hvælv imod den stille Aftenhimmel. Solen laa i Nedgangen bag dens Spir som en uklar, dunkelrød Skive og illuminerede hele Rader af Vinduer. Hist og her blinkede den frem paa Kampagnaen i Tiberens Bøininger ned over mod Havet. Oppe paa Monte Pincio slikkede den endnu rødligt i de to vældige Rosenhække, der omgiver den sandstrøede Plads, hvor Musiken har sin Tribune.

Under den svale Solnedgang bevægede sig deroppe spadserende af alle Roms Folkeklasser fra den luksuriøst klædte Signora, der tog sin lille Fodvandring fra Vognen, ned til Modelpigen i sin Nationaldragt og Arbeideren, der gik med sin Familie ved Siden og smøgede sin korte Pibe. Mellem dem slentrede alskens Udlændinge, Kunstnere og violet- og rødkappede Kollegie-Elever.

Musikkorpset var gaat, og af den lange Vognrække, som holdt ved Balustraden, medens man modtog de vanlige Visiter paa Vogntrinet, havde alt enkelte begyndt at kjøre bort.

Da blev det almindelige dolce farniente pludselig forstyrret.

En Herre var sprunget op paa den Forhøining, hvor Musikanføreren pleier at staa, og begyndte begeistret at foredrage en Sang for Publikum. Dette var i og for sig noget i Rom usædvanligt og i dette Tilfælde dobbelt opsigtvækkende, fordi Improvisatorerne i det sydlige Italien, Neapel og Palermo, altid er Mænd af selve Folket.

Der skal utrolig lidt til for at vække Opsigt paa en Plads fuld af Lediggjængere, og dette syntes at være en hel Skandale.

I Gang og Løb strømmede man stedse hurtigere

til. Henne i Vognrækken reiste Damer og Herrer sig op for at se, og inden et Øieblik var den runde Tribune omgiven af en tæt Folkestimmel. Over alle Hovederne saas de høie, rødbuskede Hatte af et Par Politikonstabler i hæftig dukkende Bevægelse; de søgte formodentlig at bemægtige sig hans Person eller at faa ham ned fra Forhøiningen.

Det var en stærk, ikke uskjøn Stemme, der lød, og, uagtet gjentagende forhindret, begyndte han ihærdigt igjen.

Det lykkedes mig efterhaanden at bane mig Vei ind til Gelænderet.

Det Syn, jeg havde for Øie, greb mig dybt.

Det var min Ven Antonio, bleg eksalteret, den endnu ungdommelige Skikkelse tydeligen allerede hærjet og ramponeret. Han stod der i graa Frakke, med gule Hansker og en sort Fladhat i den ene Haand, medens han støttede sin Sang med en Mimik og en Person saa nobel i enhver Bevægelse, at en virkelig Skuespiller skulde have misundt ham. Der var naturlig Adel fra Hovedet til Fodsaalen, og, at han havde gjort sit Indtryk, viste sig noksom paa de to Konstabler; thi det var med flaue Miner og som knugede af Forsamlingens Dom, at de fjernede sig.

Nu reciterede han et Digt om Italia, rimeligvis af ham selv: —

Der susede en ny Tid og en ny Historie over Folket. Havet speilede de glade Byer fra Genua til Palermo, fra Messina til Venezia, viste dem deres Skjønhed og deres Fremtid; de laa der ved Bredden som Svaner med Verdenshavet foran, — og de længtede alle ud. Men Italia græder, indtil hun igjen faar Nizza. Hun spørger sine Børn, om da ingen vil sætte over Havet til Korsika? — om hun ikke eier nogen, som vil offre sig for hende!

Pludselig brød han af. Ansigtet fik et blegt, haardt Udtryk, og han sagde:

„Jeg har sultet i to Dage, har Feber; — derfor vender jeg mig til Folket!"

Disse uventede Ord gjorde et stærkt Indtryk.

Medens han ganske rolig gik rundt Balustraden og holdt sin Hat frem, haglede der Penge ned i den fra den fattige Piges og Soldats Kobbersoldi op til Papirsedler. De, der ikke kunde komme til, kastede sine Pengestykker eller Lirer ind paa Sandet til ham.

Da han var kommen rundt, plukkede han med en sand Elegance op, hvad der laa strøet omkring paa Pladsen, og satte derpaa Hatten ned ved sin Fod oppe paa Forhøiningen. Han stemte atter i en Sang, men afbrød den straks igjen, og med en forvildet Mine og hæftige Gebærder begyndte han nu i et utrolig hastigt Sprog at opramse alle sine Ulykker: Han havde skrevet et Drama, som vilde begeistre enhver Italiener; han havde Politiet imod sig, Pressen imod sig, Theaterdirektionen imod sig, alle de reaktionære og Præsterne imod sig.

Under den fortsatte ilsomme Forklaring af sin ulykkelige Skjæbne saa han sig gjentagende om med en sky Mine, som om han frygtede for, at nogen af de nævnte Magter vilde hindre ham i at tale ud.

Stimmelen begyndte at trække sig bort fra den stakkels ulykkelige Fantast.

„Menneskene! ..." udstødte han og saa sig et Øieblik haanligt om, før han skyndte sig bort.

Siden hørte jeg, at Antonio færdedes som Improvisator i Neapel, Palermo og Messina og vakte megen Begeistring hos Folket. I Karnevalstiden dukkede han af og til frem i Rom.

Man ansaa ham som et Slags vanvittigt Geni.

I gjærende Tider er det, som ogsaa Folkets Evner koger over; der opstaar store Mænd og Kræfter. Men der vækkes ogsaa Begavelser, som Begeistringen, Idéens Rus i deres Tid, saa at sige kloroformerer inde i selve Vækstevnen, saa de aldrig faar tage Forhold i det enkelte, aldrig slaar Rod i Virkeligheden, aldrig faar den Kraftens Rygrad, der bærer til det fuldbaarne.

Vi kalder dem karakterløse, — der ligger en ubarmhjertig, ukjærlig Dom i det Ord, — lad os hellere kalde dem Tidens Offre, som betaler dens Tanker med en knust Eksistens!

FANFULLA

(AF MIN VEN MALERENS OPLEVELSER)

For atten Aar siden opholdt jeg mig en Sommer i Perugia. Der er en sand Overflod af Motiver for en Maler, især ved Lago Trasimeno.

Ude paa den Sø vuggede jeg mig mangen deilig Aftenstund, og mit Maleri derfra indbragte mig da ogsaa Stipendium hjemmefra; — nu sidst i Norge, syntes jeg dog, det mere lignede en norsk end en italiensk Sø, og maaske var det ogsaa netop derfor, jeg opnaaede den Paaskjønnelse.

Jeg bode ovenpaa hos Værten i Osteriet „Stella" og husker endnu Regningen. Som logerende „forestieri" var jeg hans eneste Lam af den Slags, og han vilde vist havt tung Samvittighed, om jeg ikke var bleven tilbørlig klippet. Men god Vin havde han, det skal erkjendes, og, sad han i smaa Kaar, kom det visselig tildels af, at han selv var sin egen stadigste Kunde ved Vinfadet. For endel Aar tilbage var han indflyttet fra Rom.

Det var en rødnæset, lidt forborgen-listig udseende Karl, der hele Formiddagen skjældte og smældte paa Børn og Tjenestefolk, men samtidig smidskede paa en krybende Maade for Gjæsterne. Ved Middagstid indtraadte gjerne et Omslag i Humøret, og om Aftenen sad han tilslut nikkende over Glasset og kunde hverken høre eller se.

Hans Hustru var død; men han havde et Par Døttre, og det var tildels for deres Skyld, jeg vedblev at opholde mig der i Huset.

Især var den ældste, der kunde være en sytten Aar og hed Vittoria, en fuldkommen Skjønhed. I det stolte, lidt blege Ansigt straalede et Par vidunderlige Øine, og Hovedet med det rige, skinnende sorte Haar, hvorigjennem Sølvpilen stak, sad saa eiendommelig ædelt paa Halsen. Den ranke, jomfrulige Figur havde en Fylde i Formerne, der gav hendes Væsen noget imponerende. Hun lignede en ung Juno, før Jupiters Øie faldt paa hende. Der var samtidig en pikant Is i denne Skjønhed. Panden var som en Stenjomfrus og Trækkene i det hele forunderlig sikkre og kolde, medens de varme Læber, naar hun smilte, igjen vidnede lige om det modsatte. Hun gik i Regelen alvorlig om og besørgede Opvartningen, og for sin Søster var hun som en Mor.

Det var klart, at Faderen ikke rigtig turde vove sig til mod hende; og mig faldt det ikke ind at gjøre nogen direkte Kur, skjønt Gud skal vide, jeg sværmede tilstrækkeligt og engang endog fik Lov til at male hendes Portræt.

Hænderne var de skjønneste og finest formede, jeg nogensinde har set, og det vil for en gammel Romerboer sige noget. Men Fødderne var, — det maa jeg jo indrømme, — altfor store. Det synes overhovedet, som om Romerinderne fødes til at staa paa Piedestaller; thi de har næsten alle store Fødder og tilmed temmelig raat hugne. I Sammenligning med en virkelig nordisk Skjønhed mangler deres Figur derhos ofte en vis Finhed og Elegance, medens Formerne derimod i en høiere Grad end hos os besidder de store slaaende arkitektoniske Linier, og dette skuffer én som oftest ved første Øiekast. Vittorias ranke Figur var lidt vel stærkbygget.

Deres Kaar var, som sagt, mindre gode; men under Kirkefesterne viste hun sig kostbart pyntet, og der var vistnok kun én Mening om, at hun var den smukkeste Pige i Perugia. Skjønheden har, især i Italien, sin egen priviligerede Adel, og der var som oftest en lidt fri Plads omkring, hvor hun og Søsteren knælede paa Gulvet.

Hun gik altid saa alvorlig, og jeg erfarede, at dette havde sin Grund i, at hun paa en Maade var bleven tvunget til at skulle ægte den rige Vekselerer Bertuccio henne ved Torvet.

Han kom om Søndagene ind i Osteriet og havde da oftest en eller anden Pakke med til Vittoria, den hun imidlertid aldrig aabnede, saalænge han var der. Han sad gjerne med et Glas Vin hos den gamle i det indre Værelse, medens hun rolig opvartede dem og satte frem gode Sager; men noget Kjærtegn kunde jeg aldrig opdage mellem dem. Han ventede nok ganske rolig paa den Dag i Høsten, da de skulde vies.

Det var en lidt tykfalden tilsyneladende godmodig Mand paa henved de firti; men den, som betragtede ham lidt nærmere, vilde maaske have fundet, at der laa ikke liden Kløgt i dette runde, tilsyneladende ubetydelige Ansigt. Han stod særlig paa en god Fod med alle Stedets geistlige, af hvem man sagde, at han skulde være bleven benyttet i deres hemmelige Pengeanliggender; han skulde ogsaa have det meste af sin Formue fra sine Forbindelser med dem.

Ligesom Vittoria udmærkede sig i Kirken ved de store Kirkefester, indtog Vekselereren Bertuccio, som han gik barhovedet og svedende i Solen, en fremragende Plads ude i Processionen, hvor han altid bar en af de store Faner ved Siden af Syndicusen. Præsterne havde da ogsaa været med i Spillet for at faa dette Ægteskab istand og udrettet,

hvad den faderlige Myndighed her neppe havde magtet.

Skraas over for Osteriet boede en Specerihandler. Hans Søn, Andrea Belmonte, var netop den Sommer indviet til Præst. Det hed, at Faderen en Tid havde havt Sorg af ham; inde i Rom var han blevet mistænkt for at sværme for den nationale Sag og sat paa det sorte Bræt.

Han var en Barndomsven af Vittoria og kom undertiden ind i Osteriet, altid ganske flygtig. Det var en smuk Mand paa et Par og tyve Aar med et forunderlig dulgt lidenskabeligt Udtryk i det magre, smale Ansigt. Uagtet sin Præstedragt gjorde han et lidt verdsligt, dandymæssigt Indtryk.

Da han første Gang kom ind i Osteriet, — han var netop Dagen iforveien kommet hjem fra Rom, — spildte Vittoria Suppen, som hun skulde række mig, udover Dugen. Han saa paafaldende alvorlig ud.

Jeg lagde Mærke til, at Vittoria i den korte Tid, han var inde og talte med hendes Fader, stod aldeles bleg henne ved Cucinaet, og jeg saa dem ikke hilse hinanden.

En Dag, som jeg sad ved mit Staffeli nær det aabne Vindu og stirrede lidt hen i Tanker, faldt en Nellik ned paa Overkanten af Gjenboens for Solstegen halvlukkede Jalousi.

Den blev hængende der et Øieblik, indtil en Haand rask tog den ind.

Jeg fik et Indtryk af, at vedkommende derover ikke ønskede at blive bemærket. Men Nelliken var aabenbart kastet fra Vinduet i mit Soveværelse, hvorfra Vittoria lidt efter gik ud rolig nynnende med endel Linned paa Armen.

Det var en ubetydelig Omstændighed, og jeg tænkte dengang ikke videre over det.

Siden saa jeg ofte Vittoria med en Nellik i

Haaret, — denne Blomst brugtes som et republikansk Tegn; — men hun bar den aldrig nede i Osteriet.

En Nat, jeg laa vaagen, syntes jeg tydelig, jeg hørte Vinduet gaa sagte op ude i Gangen ved Heiseindretningen, hvormed Vandspandet blev trukket op, og siden Skridt, der listede sig henover.

Da jeg tændte Lys og saa efter ud af Døren, stod Vittoria i Natdragt henne ved Vinduet. Det forekom mig ogsaa, som om jeg havde set en rask Bevægelse der, men hun stod saa ganske rolig, kun beskjæftiget med at faa det igjen. Hun smilte lidt mod mig og sagde:

„Jeg hørte Vinduet slaa op og igjen og huskede paa, at jeg havde glemt at lukke det iaftes."

Haaret var opløst, og i det halvdunkle Skjær fra mit Lys saa hun vidunderlig skjøn ud.

Det forekom mig siden oftere om Natten, som jeg hørte netop den samme sagte Lyd af Vinduet, der gik op; men af et eller andet Instinkt brød jeg mig nu ikke om at se efter.

En Nat — det var en tre Ugers Tid, før jeg skulde reise, — opstod der pludselig en stærk Larm henne paa Gangen; jeg hørte Osteriværtens grove Stemme og Tjenestepigens høilydte fine. Forbi min Dør fo'r ilsomme Skridt, som af én, der flygtede, og, da jeg hastig aabnede Døren, hørte jeg, at Touget var i voldsom Bevægelse.

Lidt efter kom Vittoria, Tjenestepigen og Osteriværten farende med Lys; — Vittoria i Spidsen. Hun saa øiensynlig forskrækket og ivrig ud; men hendes Lys sluktes tilfældigvis i Farten, saa de maatte stanse for at faa det tændt, og hun opholdt sig lidt for at fortælle mig, hvad der var passeret.

Osteriværten havde, som han ofte gjorde, efterat Osteriet var lukket, taget sig en liden foreløbig Aftensøvn dernede med Hovedet i Armene imod

Bordskiven: Da han siden gik op i Mørket med sin lille Lampe, var den ovenpaa i Gangen pludselig pustet ud, og Tjenestepigen havde ved en Svovelstikke, som hun i Hasten fik tændt, tydelig set en ung, høi Mandsperson med mørk Frakke sveve forbi.

Der kom aldrig mere Klarhed over denne Sag. Kun hed det sig nede i Osteriet, at man havde set „Fanfulla" i Huset, og senere vilde Tjenestepigen have bemærket ham oftere.

„Fanfulla" er et Slags Gespenst eller Nisse. Han viser sig som en smuk ung Mand, og der er egentlig ingen anden bange for ham end den unge Signoras Duenna eller en besværlig Elsker, hvem han spiller Puds; — undertiden gaar det jo ogsaa lidt ud over Forældrene. Det er kun den gamle Elskovsgud i modernt Antræk. Han er uskadelig og bringer gjerne Lykke og Giftermaal.

Jeg kunde imidlertid ikke lade være Dagen efter at se ud af Vinduet ved Heisetouget. Nedenfor løb Touget lige ved to Smaabalkoner paa Væggen, der stod i en Mandshøide ovenfor hinanden, og ud fra Nabohuset gik der et lavt Tag, hvorfra man med nogen Behændighed nok kunde faa fat i Touget og komme ind paa den ene af dem. Men det hele var en halsbrækkende Affære.

Forunderlig nok var Vandspandet klemt halv fladt. Vittoria bankede det selv ud, da hun saa det, og var meget vred paa Tjenestepigen, fordi hun slap det saa skjødesløst ned fra Høiden.

Jeg er nok saa kjendt i Perugia, var der siden i flere Somre og hilsede da ogsaa undertiden paa Vittoria Bertuccio.

De førte et storartet Hus, og Bertuccio var, hed det sig, aldeles kuet af sin Hustru. Hun var

en af Stedets mest devote Damer, i Spidsen for alle offentlige Arrangements og Sammenskud til Kirker og kirkelige Fester. Præsten, hendes Barndomsven, var hendes Skriftefader, og hun syntes at have fortrængt Manden af Geistlighedens Gunst.

Han saa forknyt, sygelig og alt andet end lykkelig ud de Gange, jeg saa ham sidde i Vognen ved Siden af sin stolte Hustru.

Befolkningen i Perugia stod dengang, — hvad der siden skulde fremkalde en saa forfærdelig Hævn over Byen, — i slet Lys i Rom for sine garibaldiske Sympathier. Præsten Andrea Belmonte blev pludselig indkaldt til Rom i Anledning af en fornyet Mistanke om nationale Forbindelser, og det sagdes at være foranlediget ved Vekselleren Bertuccios Angivelser.

Noget efter hed det, at ogsaa Vekselleren var kommen ilde deran; de geistlige skulde ved hans Hustrus „fromme Bekjendelser" for hendes ny Skriftefader være kommet efter en Række Bedragerier med Hensyn til de Midler, som han hemmelig havde havt under Hænde for dem, uden at de dog turde offentlig paatale det.

Man erindrer fra Aviserne det verdensberygtede, afskylige Blodbad i Perugia Anno 1859. Befolkningen havde kjæmpet mod Pavens Tropper, og Schweitzerne myrdede bagefter som vilde Dyr i Gaderne smaa og store uden Forskjel.

Der var Sikkerhedsvagt om flere Huse, deriblandt ogsaa Bertuccios. Men alligevel skulde det hænde, at han blev skudt inde i sin egen Gang.

Man vilde sige, at Geistligheden da nok ogsaa paa egen Haand holdt sin lille Oprydningsforretning paa Stedet.

I Høsten 1869 blev mit gamle Logis i Trastevere opsagt for mig, og jeg maatte da ud at søge mig et nyt. Jeg er lidt vanskelig paa det, og nødig vilde jeg ud af denne Del af Byen.

Efterat have ledt i syv lange og syv brede, forelskede jeg mig i et Par Værelser i fjerde Etage med Balkon, hvorfra der var vid Udsigt udover Trastevere og Rom, tillige hen imod Peterskirken og et Stykke af Tiberen. De var dyre, og efterat have pruttet med Tjenestepigen, der anviste dem, gik jeg; men kom dog igjen om Eftermiddagen. Den Leilighed følte jeg, at jeg maatte have, og jeg maatte vide det afgjort, om jeg skulde sove rolig om Natten.

Jeg modtoges da af selve Værtinden, en mørkklædt, ægte romersk Matrone, i hvem jeg til min Forbauselse gjenkjendte Vittoria Bertuccio. Hun erindrede ogsaa mig, og Leien blev hastig sluttet.

Hun var nu en Kone paa tre, fire og tredive Aar, stor, lidt massiv fyldig.

De to Værelser havde blendet mig lidt ved deres Udstyr. Der stod i hver sit Hjørne to temmelig gode Statuer af bronceret Gibs paa smagfulde Kolonner; paa Væggene hang Kobberstik i store Rammer; den brede Dør mellem Værelserne var nobelt draperet med et tungt Fløiels Forhæng, og ligesaa bar Sengen, Stolene, Kaminen og Konsolerne et vist rigt Præg. Ved Dagen saa jeg jo lidt efter lidt, at her midt iblandt enkelte virkelig solide Sager paa mange Maader var en mesterlig skjult Armod.

Jeg erfarede, at det var gaat ud med Familien i Perugia efter Bertuccios Død, og at Signora Vittoria kun levede af en liden Pension fra en geistlig Kasse der. Hun havde da taget den Beslutning at flytte ind til Rom, hvor hendes Søster var gift, for ved Hjælp af Resten af sine Møbler at slaa sig igjennem som Padrona for en Leieetage

og havde alt levet saaledes et Par Aar. Hun havde to Døttre, hvoraf den ældste var femten Aar og noget lig Moderen i hendes Ungdom, kun gav hun langtfra det betydelige Indtryk; den anden Datter var flere Aar yngre.

Padrona interesserede mig ikke lidet, og jeg havde der i Huset Anledning til at anstille mange Studier af det romerske Familieliv.

Der kom oftere Præster, og det var forunderligt at se, med hvilken Ængstelighed hun søgte at give Huset et helt igjennem Kirken behageligt Præg. Et Madonnabillede med Lys hang udenfor i Gangen, og deres egne Par Værelser var rundt Væggene overlæssede med Krucifikser samt kolorerede Lithografier af Madonna og flere Martyrer med Papirblomster omkring.

Dette var mig saa meget mere paafaldende, som hendes Døttre ofte, naar vi var alene, talte i en raillerende Tone om „Papa". Den yngste Datter, der var meget munter, velsignede efter ham og morede sig endog engang under de andres Latter med at udklæde en Dukke og messe.

Det var klart, at Familien var fuldkommen fri for religiøse Illusioner og kun hyklede for Pensionens Skyld.

Signora Vittoria yttrede ogsaa engang aabenhjertigt for mig som fremmed noget i den Retning og mente, at Hovedsagen var, at man holdt af sin Familie.

Men, da Paasken kom, og Værelserne skulde sprenges med Vievand, blev ogsaa mine Rum omhyggelig udstyrede med den Slags Billeder. Jeg blev derhos betydet, at Skikken bød at lægge en halv Scudo i den Fyrs Bøsse, som gik bagefter Præsten, som da ogsaa den Dag samvittighedsfuldt stænkede Vievand paa alle mine Sager lige til Tøflerne, der stod med Snippen frem under Sengen.

Det samme gjennemgaaende Hykleri gik ogsaa for sig paa det italienske Enhedsværks Høitidsdage, da Pavens Kulører som Moddemonstration hang i Overflødighed ud fra mange Vinduer, hvor Beboerne bar de modsatte Farver i Hjertet, og blandt de smukkest udstyrede var til min Ærgrelse min Værtindes.

Familien levede, forekom det mig, til sine Tider temmelig daarligt, og Signora Vittoria maatte vist, at slutte efter visse Besøg, hun modtog, være plaget af Kreditorer. Hun havde da en venlig-fornem Maade at affærdige dem paa. Naar hun stod og talte med en saadan Mand ude paa Gangen, saa jeg hendes herlige Hoved som en Buste gjennem Glasruden i min Dør. Jeg vidste, at hun netop stod og løi; men der var en Adel og nobel Ro i hendes Miner og fine Haandbevægelser, som gjorde enhver Skygge af en saadan Mistanke umulig, utænkelig. Saadan løi man i Roms og Italiens historiske Tider, og med det samme ædle, fine, venlige Smil talte vel Damerne af Medicis og Borgiasslægten med de ubeleilige, som lidt efter stødtes ned i Trappen, eller kanske stod paa selve Faldlugen; — her brugtes den samme Evne til at vinde Henstand for Klatgjæld eller ny Kredit paa Olie.

Jeg var dog ikke blind for, at Signoraen, trods vort gode Forhold, lod sin Egennytte i høi Grad gaa ud over mig. Familien konsumerede af min Vin, min Olie, mit Brænde, som om det kunde være dens eget, og hun sendte mig blodige Regninger for Vask. Men paa Vasken taalte hun til Gjengjæld ikke en Plet, og for mine Effekter var jeg rolig; — det vilde saaret hendes Ære, om noget var blevet borte.

Ved et Par Leiligheder blev jeg inviteret ind til Familien, og jeg tør nok sige, at en saadan Tillavning og saadanne Retter skal man lede efter.

De, som lever paa Restaurationer i Rom, kjender ikke det virkelig italienske Kjøkken; — de geistlige har altid været Lækkermunde, og Verdens kulinariske Kunst stammer fra Rom.

Den ene Gang var det en liden Familiefest i Anledning af, at den yngste Datter Rositta af Hans Hellighed Paven havde opnaat en Friplads paa tre Aar i et Kloster, hvor unge Piger opdrages.

Jeg havde set Signora Vittoria, da hun var klædt for at gaa op til den almindelige Audiens hos Paven. Kvinderne maa der kun indfinde sig simpelt sortklædte og med Slør paa Hovedet. Men et mere flatterende Toilette end det, hvori Signora Vittoria præsenterede sig i „simpelt sort", var ikke let at vælge. Hun havde et Brev i Haanden, det var Pavens eget fra den Tid, han som underordnet geistlig havde kjendt Familien og staat ved hendes Bedstemoders Dødsleie. Hun opnaaede da ogsaa den forønskede Friplads.

— Det var i Begyndelsen af Høsten i det følgende Aar 1870. Man frygtede eller haabede, at Victor Emanuel skulde indtage Rom, og Rygtet fortalte, at der skulde være givet Marschordre til Bersaglierne.

Signora var i denne Tid yderlig from; hun og hendes Døttre gik med pavelige gule Baand, og jeg tror, hun vilde have gjort mit yderste Værelse til et Kapel, om jeg ikke havde stanset hende.

Til min Opvartning, der før var bleven udført i Huset, havde Signora nu anvist mig en billig Leietjener, der kom Morgen og Aften.

En Nat lød der en egen Banken paa Yderdøren; det hørtes som et aftalt Signal, og, da det blev gjentaget, kom Signora ilsomt ud uden Lys. Jeg hørte paa Skridtene, at et Menneske fulgte ind bagefter hende.

En Timestid efter hørtes der en anden stærk Banken og høirøstede Stemmer udenfor. Jeg kunde

forstaa, at det var Politiet, der forlangte at komme ind, og Signora svarede vrantent, som forstyrret i sin Nattero, helt inde fra Soveværelset sit „chi é?"

Idetsamme aabnedes min inderste Dør, og ind traadte skyndsomt og bleg med en Voksstabel i Haanden — min Leietjener.

Han gav mig ikke Tid til at komme mig af min Overraskelse, men gik lige imod mig og sagde:

„Jeg er en Præst, der er en Tilhænger af Friheden og Victor Emanuel, — opdages jeg, blir jeg dræbt! — Tillad, at jeg skjuler mig i Deres Seng."

Dette var ikke behageligt; men siden han nu engang havde tyet til min Gjæstfrihed, saa fik det staa sin Prøve!

Han lagde sig ved Siden af mig færdig til at gjemme sig under Dynen og blæste Voksstablen ud.

Der blev adskillig Larm og Støi derude; men Signoraens Optræden maatte have formaaet at tilfredsstille dem.

Det lille, jeg hørte af hende, lød meget indigneret over saadan Tanke om hendes Hus, og hun syntes at være ivrig paa, at de skulde undersøge inde hos hendes logerende.

Mod mig lod man imidlertid til ikke at nære nogen Mistanke, formodentlig var jeg kjendt af dem alt i mange Aar.

Da alt var over, tændte Manden igjen Voksstablen, tog den brunlige Paryk af, hvorved der fremkom et noget skaldet, sorthaaret Hoved, og spurgte, om jeg gjenkjendte ham?

Da jeg rystede paa Hovedet, nævnte han sig som Andrea Belmonte. Han havde set mig mange Gange i Perugia, sagde han, og nu undrede jeg mig kun over, at jeg ikke havde kjendt ham før.

Han forblev skjult i Huset endnu et Par Dage.

I disse urolige Tider hed det oftere, at man

paagreb forklædte geistlige, der var Tilhængere af den ny Ordning og spionerede for Victor Emanuel.

Da kom den 20de September, den store Dag for Roms Indtagelse af Victor Emanuel!

Den Nat forsvandt Andrea Belmonte.

* * *

Paven havde fjorten tusind Mand og havde erklæret at ville forsvare Rom til det yderste.

Gamle, unyttige Kanoner, der var berømte for deres uhyre Dundren under Saluterne paa Festdagene, slæbtes op paa Voldene, og en stor Strækning af Murene, som man ikke rak til at befæste, sattes høitidelig under St. Peters Beskyttelse.

Granaterne susede indover Byen, Bersaglierne stormede, og der faldt endel hundrede Mand. Enden blev, at Rom blev Italiens Hovedstad.

Pavens Farver var pludselig som ved et Trylleslag forsvundne.

Fra alle Vindusrader og Balkoner hang italienske Flag, og under dem bølgede en enthusiastisk Folkemasse gjennem Gaderne, medens Luften fyldtes med Vivaer for Victor Emanuel og „la libertá".

Signora Vittoria og hendes Døtre gik den Dag i straalende Stemning med hver sin Nellik i Haaret og Sløifer af de friske italienske Farver. Udover deres Balkon rullede et stort italiensk Flag, som de maatte have havt skjult færdigsyet i Beredskab.

Mit Værelse blev okkuperet til en liden Fest i Dagens Anledning, og Signora Vittoria var derunder næsten overgiven satirisk; den ene bidende blodige Bemærkning over det gamle Regimente tog den anden; — hun trængte øiensynlig til at faa en Smule Luft for et helt Livs Forstillelse og Underkuelse.

... Ikke saa den næste Dag!

Der herskede en underlig Stilhed over hele Huset.

Signora Vittoria gik sortklædt og næsten askegraa i Ansigtet, og Døttrene var forgrædte og paafaldende stille ...

Man havde faat at vide, at Præsten Andrea Belmonte var falden under Kampen oppe ved Porta Pancrazio.

ALLIGATOREN

Det mærkedes paa de unge Piger, at den ny Tid var kommet ogsaa op til Norsetbygden!

Der var ivrige Disputatser, hede, saa de gik fra hverandre røde og ophidsede med Graaden i Halsen, saa tit, de bare kom sammen nogetsteds i Bygden — hos Inspektør Strøms, Feyers, Klokkerens, Lensmandens eller Sagførerens.

Det gik løs paa at udfinde Kontrakter og Betingelser for de forskjellige Arter af Tilfælder, hvorunder der kunde blive Spørgsmaal om at aftræde Haand og Frihed.

Lige Rettigheder naturligvis, det var selvsagt! Men hvad skulde man f. Eks. finde sig i? — at han havde været forlovet før, — ikke at tale om gift? ...

Det gjaldt at være væbnet paa Forhaand, saa man ikke lod sig overrumple, enten Faren skjulte sig i Forældres og Tanters trædske, trangsynte Moral eller viste sig aabenbar i Skikkelse af en eller anden af de fødte overmodige Skabningens Herrer, som naturligvis alle levede i den salige Formening, at det bare var at komme og lokke — og tage Gaasen!

Lensmanden gik der paa Gulvet med Merskumspiben og lyttede til og lo, saa han næsten kiknede af. Men henne hos Feyers havde hans Kone taget

ganske ivrig i og yttret, at der nok kunde være noget i, hvad de unge snakkede om, om de ikke havde det saa klart for sig. Det var vist ikke saa afveien, om en uerfaren Pige saa sig lidt for, hvem hun tog, og ikke rent ud gav sig hen til en Forlibelse som et Slagtefaar; en Smule Ret burde der ogsaa være for et Fruentimmer!

Det var ventelig nok Madam Valsets Anskuelser, — hviskede Sagfører Kolstads Frue, alt det, hun havde havt at gjennemgaa med Lensmanden baade paa det ene og det andet Vis! ...

Men Fru Feyer mente, at hun ikke havde set andet end, at det jenkede sig nok, naar begge Parter bare havde den rette Villie, og, havde de ikke den, saa hjalp ingen Slags Kontrakter.

— At Sønnen af Kornhandler Grundt inde i Byen havde kjøbt den store, vakkre Eiendom Skogstad nede ved Elven, og nu var flyttet til Bygden, virkede omtrent som Rosinen paa en Flaske. Det mousserede ordentlig med Gisninger.

Skulde han bo alene der paa den store Gaard ugift, som han var? ... Vilde han optræde som overlegen Verdensmand deroppe?

Han havde studeret Landbruget rationelt ved en Skole i Udlandet, og det sidste Aar opholdt sig i Dresden, Paris og andre af de saakaldte „europæiske Centrer"; — og da vidste man alt nok! ...

Man kunde heller ikke sige, at det første Indtryk just havde sat ham i noget fordelagtigt Lys!

Trine Feyer, som havde været en Tur i Byen, havde paa Tilbageveien reist sammen med Anna Dal, der skulde hjem til sin Onkel, Sagfører Kolstad. Der sad bare en vildfremmed Herre i Kupéen foruden dem. Han smaasov og gløttede af og til op, og de havde ikke Spor af Tanke om at tage sig iagt, medens de sad og snakkede om alt muligt i Bygden, baade løst og fast.

Men, da de kom hjem til Stationen, steg han ud sammen med dem. Vognen fra Skogstad stod der og tog imod ham og alle Kufferterne hans, og de fik til deres Forfærdelse høre, at det var ingen anden end den ny Eier af Gaarden.

De maatte sige, de havde ærgret sig grundigt!

De havde jo ikke talt om noget egentlig farligt og for det meste siddet og halvhvisket. Men væmmeligt var det!

Nu, naar de tænkte paa det, forstod de, at han havde faat sin Næse baade i det ene og det andet deroppe.

Siden en Dag, berettede Anna Dal, havde han været paa Kontoret hos hendes Onkel og faat ordnet nogle Dokumenter ved Gaardkjøbet, og Kolstad havde fundet ham baade grei og dygtig, og han spaade, det var en Mand, som vilde blive farlig for nogen og hver af Bygdens unge Piger.

Men det havde ingen Nød med det, mente Anna Dal; hun dømte nu ikke bare efter det ydre. Havde han været en nobel Mand, vilde han have presenteret sig for dem paa Jernbanen, og ikke ladet dem holde paa der i god Tro og snakke.

Hun var vis paa, at han havde siddet og harcelleret dem! Og hun vidste saa overordentlig godt, hvad hun skulde sammenligne et saadant Eksemplar med, — hverken mere eller mindre end en Alligator, hun havde set i Dyrehaven i Amsterdam, da hun ifjorsommer var dernede med sin Far, Skibskapteinen. Den laa der med sit kolde Blod saa sød og lumsk og magelig i Solskinnet og plirede med Øinene og smilte saa inderlig troværdig, som den vilde sige: Kom bare hid! Og saa havde den et Gab, som kunde sluge en hel Matros.

Saadan var Mandfolkene; det var bare før og efter Ægteskabet. ...

Senere havde Trine Feyer mødt ham ved Skog-

stad, da hun kjørte forbi der med Tjenestegutten, som hentede hende hjem fra Lensmandens.

Det traf sig saa uheldigt, at hendes Far havde sendt Melkevognen, fordi de skulde indom paa Stationen og hente to Sække Hvedemel, som de havde bag sig under Sædet. Men det brød hun sig ikke det mindste om. Det var hende grænseløst ligegyldigt, hvad en saadan Person tænkte eller ikke tænkte om hende!

Han havde staat i Arbeidsdragt med Benklæderne ned i Støvlerne og hjulpet til med Dræningen ved Gjerdet. Trine tænkte næsten, hun skulde været saa heldig at slippe forbi, da han med ét vendte sig og hilste med sin store Straahat — meget smukt, det maatte hun tilstaa. Men Maaden var dog saa utaalelig ufordragelig, næsten som han vilde sige: hvad er Du for én? Og han vidste det saa inderlig vel! Tavast skulde da ogsaa begynde at gjø, som den var gal der bag paa Sækken, saa hun maatte vende sig og hysse paa den. Hun kjendte i Nakken, at han blev staaende og se efter hende.

Næste Gang, hun skulde ned til Stationen, havde hun virkelig taget Gjenveien over Ringnæsjorderne for at slippe at gaa forbi Skogstad.

Man var som af et fælles Instinkt enig om, at han omgikkes med den Plan at gifte sig.

Eller hvem skulde bestyre det indvendige Stel for ham? Det var klart, at han ikke i Længden kunde hjælpe sig med den Husholderske, han havde med hjemmefra, og som sandsynligvis forstod sig udmærket paa et større Husstel i Byen eller høist ude paa en Villa lige i Nærheden, men rimeligvis ikke havde mere Erfaring om en Landhusholdning end aldrig det.

Der var ingen Tvil om, at han var nødt til at skaffe sig den, som kunde varetage hans Interesser. —

Og én, som havde tumlet saa meget om i Verden, var naturligvis over det Standpunkt at gifte sig af Kjærlighed!

Man havde snart nok til at lægge sammen. Alligatoren havde foreslaaet Præsten at holde Postbud med ham fra Jernbanestationen; han havde været oppe hos Inspektøren for at faa byttet et Veistykke nede ved Elven og sendt Bud over til Lensmanden efter en Rulleharv, — alt Familier, hvor der var Døttre. Og, vent bare, saa kom nok ogsaa Turen baade til Feyers og Sagfører Kolstads.

Han tog sig simpelthen blot sin bekvemme, magelige Tid til at se ud, hvor han skulde vælge, inden han for Alvor presenterede sin overlegne Person — for Gjæssene!

Det lignede just saadan en overmodig, blaseret Byherre! ... Aa fy, det var oprørende — fy! ...

Der havde i Stilhed samlet sig en kanske mere hæftig end dyb Indignation over den unge Grundts Hoved. Og han gav den Tid til at vokse ved en ihærdig Tilbageholdenhed, som enhver maatte indse var altfor unaturlig til ikke at gjennemskues. Ingen saa ham nogetsteds uden rent tilfældig.

Han var en forfærdelig ivrig Jordbruger, hed det, drev fra Morgen til Aften med Digning, Fjøsstel og de ny Driftsmaader, han havde lært i Udlandet.

— En Søndag, Hr. Grundt havde værdigets at vise sin dyrebare Person i Kirken, havde han for alle de skarpe klare Pigeøine blottet saa mange svage Sider, at hans Renommé og Kredit bagefter maatte siges at staa paa saa usle Fødder som vel muligt for en Ægteskabskandidat.

Eller havde de ikke lagt Mærke til, hvorledes han sad midt under Prækenen og gløttede med et Par listige graablaa Øine først over til Trine Feyer og saa paa Præstegaardspigerne; — men der fik

han sin Bekomst, de viste ham Alvor og saa hele Tiden ufravendt op til sin Far paa Stolen. Saa plirede han tilbage paa Trine Feyer igjen, som han rigtig morede sig, og, da hun undveg ham med Øinene og bed sig i Læben, — hun kjendte virkelig et Øieblik, at han nær havde holdt paa at faa hende til at le, — saa tog han sig for at kige baade over i Lensmandens og Kolstads Stole. Det var ikke Djærvhed dette, det var Raahed!

Vakker kunde man nu ikke kalde ham med alt det store rødbrune Haar og Skjæg, var han end bred og kaut nok.

Jo mere de tænkte paa, hvorledes han havde baaret sig ad der i Kirken, des forargeligere og mere oprørende blev det.

— Hvorledes Hr. Grundt burde tages, naar nu Julen kom, var Gjenstand for gjentagne fælles Overlægninger mellem de unge Damer. Der hævede sig ikke saameget som en Stemme imod, at det maatte blive skarpt.

Det var kun om Maaden, man var uenig.

Skulde man forholde sig mest mulig undvigende eller rent ud koldt afvisende? Kunde man ligefrem nægte at danse med ham?

Det sidste var nu Anna Dals Mening.

Men i den Maade at tage det paa var Thora Strøm aldeles uenig! Det vilde bare overgive dem til Mandfolkenes Latter. Hun for sit Vedkommende var ikke bange, og det var ingen af de andre heller. Tingen var, at Livet for Kvinden netop var de moderate Mellemveie, — det var deri hendes Takt bestod.

Men det var netop disse Mellemtilstande, Trine Feyer ikke fordrog. Det maatte for hende enten være Fugl eller Fisk; hun udstod ikke Halvheder!

Og Anna Dal brød sig aldeles ikke om at skaffe Sump til slige ækle Alligatorer, som søger Rov baade paa Land og Vand. Han burde ikke ind-

bydes nogetsteds; han havde jo sletikke nedladt sig til at gjøre det, man kunde kalde, ordentlige Visiter endda.

Thora Strøm fastholdt, at det ene rette var at afparere saadan en Herre med Finhed og Værdighed. Anna Dal kunde nu have saa godt Hode, hun vilde, hun var altfor skarp og overdreven.

Trine Feyer vidste jo godt, at buden vilde han blive overalt, det sagde sig selv, saa anset og likt, som han alt var blandt Mandfolkene.

Ja, Anna Dal gav for sin Part ikke en Snus for deres Landbrugsmoral! ...

Det forlød i Ugen før Jul, at Grundt var buden til Inspektør Strøms første Juledag i stort Middagsselskab, der rigtignok ellers bare var for ældre og gifte.

Det var mere end besynderligt, næsten, mente Anna Dal, som man kunde mistænke Thora Strøm for ikke at have havt saa ganske rent Mel i Posen, dengang hun disputerede saa forfærdelig hedt og ivrigt imod hende. Han blev jo paa denne Maade rent ud behandlet som en priviligeret Størrelse der hos Strøms paa Enger!

— Da man kom til Kirken første Juledag, var man paa det rene med, i hvilke Huse han var buden helt til over Nytaar.

Men Thora Strøm, som var saadan Skjønhed og overlegen Dame, fik da ikke den forønskede Anledning til at „afparere ham med Finhed og Værdighed," — spottede Anna Dal, for han havde svaret Inspektøren, at han „takkede meget for Indbydelsen, men var nødt til at være hjemme og tilse, at Folkene fik sin Jul; han maatte fortiden være baade Husfar og Husmor."

Det lød jo ordentlig pent, jønede Anna Dal.

Femte Juledag skulde der være Ungdomsbal hos Lensmandens. Der var ingen Tvil om, at han vilde

komme baade der og paa det store Bal hos Kolstads Nytaarsdag.

Skulde man tage sin allerbedste Dragt paa der eller hos Lensmandens? Det gjaldt at imponere en saadan overlegen Byherre den første Gang. Paa den anden Side var det jo et langt større og finere Bal første Nytaarsdag.

Men Trine Feyer erklærede kort og godt, at, skulde hun først indlade sig paa at træffe denne hersens Hr. Grundt, agtede hun aldeles ikke at møde op som en forlegen Landskommission, men spendere sin ny hvide Uldmusselins uanset, at det bare blev at danse i de to Stuer og efter Piano. Og da sagde det sig selv, at Kristiane Sandberg vilde komme i sin klare hvide med Kniplingsbesætningen og Thora Strøm i sin ny blaa med Silkelivet, saa det for Anna Dal, Klara Kolstad, Torine Mikkelsen og de andre ikke længere var noget at betænke sig paa, hvad de skulde tage.

Lensmandens vilde vist blive lidt forbløffede ved at se sin Dansemoro saadan skruet op til et helt Bal!

Men ikke saa lidt forbløffede blev da ogsaa de unge Damer selv, da de mødtes festlig balklædte i Lensmandens Stue under en vis almen stigende Forventning eller Spænding, som mildest talt kunde kaldes Balfeber, og saa fik høre, at den unge Grundt simpelthen var reist til Byen igaar, fjerde Juledag, for at tilbringe en fjorten Dage hjemme hos sine Forældre.

Det var en stiltiende fælles Følelse, at man ikke længere talte om Hr. Grundt.

Kristiane Sandberg sagde rent ud, at hun var blevet saa lei af ham som Lud. For hende kunde Hr. Grundt nu komme og gaa, som han vilde!

Og Thora Strøm skulde vist ikke umage sig med at opdrage en saadan Bylaban, det fik blive hans Veninders Sag inde i Byen.

Hvor sørgelig lavt han laa med sine Tanker om Kvinden, fik man da noksom høre af Lensmanden, som efter Jul en Gang havde været paa Skogstad og gjennemgaat og brandtakseret de store, prægtige Husebygninger.

Det var rent hen i det kyniske og næsten ikke til at gjentage.

Lensmanden havde bryd ham med, at han snart maatte faa sig en Frue paa sit Herresæde, og saa havde han sagt, at det eneste sikkre, han vidste om Fruentimmerne, var, at der fulgte Lopper med dem, og at hans Hjerte fortiden var delt i lige hed Forelskelse mellem en Ayshirekalv og en Racepurke, han havde faat overladt fra Landbrugsskolen paa Aas.

Man kunde mærke, at den kvindelige Omgang, han havde havt, just ikke skulde have udøvet en synderlig forædlende Indflydelse paa ham; — og efter sine Erfaringer dømte han vel Resten!

— Men, da Vaaraannen kom med alt det vidtløftige Folkebestyr, som maatte til overalt, sagde det sig selv, at man var spændt paa, hvordan det nu kunde gaa til paa det store Skogstad. Man havde desuden faat høre baade det ene og det andet om Husholdersken. Saameget var ialfald vist, at med Salget af Melken bar hun sig rent vanvittigt ad, hvis hun ikke ligefrem lagde an paa at bedrage ham.

At Bestyret paa den vakkre, prægtige Gaard skulde føres saa ansvarsløst, var stor Synd at se paa! Han var jo en udmærket Jordbruger, og det var igrunden godt gjort af saadan en forvænnet Grosserersøn at tage det saa alvorligt. Der var noget djærvt ved ham og mandigt ogsaa, det maatte indrømmes.

Man opdagede efterhaanden baade den ene og den anden fordelagtige Side ved hans indre Menneske. Han var meget omgjængelig og godgjø-

rende mod Fattigfolk, og det var bare beklageligt, at der ikke skulde være nogen anden til at passe paa, at han ikke blev bedraget for sin gode Villie og trukket ved Næsen end den gamle, egenkjære, ligegyldige Jomfru Schiølberg.

Der pønsedes stærkt paa Muligheden af paa noget Vis dog at kunne faa aabnet hans Øine for, hvordan der stelledes omkring ham.

Forleden Dag nede paa Jernbanen havde han sprunget op og sat sig ved Siden af Trine Feyers Far paa Forsædet i Trillen, med det samme de skulde afsted, og kjørt med dem op til Porten ved Skogstad. Han udspurgte hendes Far om hans Engevandingsanlæg, men vendte sig hele Tiden halvt mod hende paa Bagsædet, og, da det begyndte at smaaregne, slog han sin Paraply op og holdt den over hende, for *han* brød sig ikke om Smaaregn, sagde han.

Trine brød *sig* nu heller aldeles ikke om Smaaregn!

Men han bare lo inde i sit store røde Skjæg og sagde, han vidste nok, *hun* ikke smeltede, men han syntes saa gruelig Synd i hendes vakkre Hat! Hun fik aldrig nogen igjen, som klædte hende saa godt; det havde han fundet ud allerede den Gang, han saa hende med den paa Melkevognen ifjor.

— I Høaannen saas den unge Grundt i Skjorteærmerne mellem Slaattekarene fra Morgen til Aften, eller han gik sodet og svart ved Kvashaugene, medens de brændte Myr, saa Røgskodden i Sommerkvældene trak sig hen efter hele Aassiden.

Af og til forlød det jo, at han tog sig Ferieturer indover til Byen.

Og, af hvad Beskaffenhed disse var, kom man da fuldt og tilstrækkelig paa det rene med, efterat et helt Følge af unge Herrer — ovenikjøbet med to Damer — havde aflagt ham Besøg paa Skog-

stad. De Beretninger, der gik om det Leben, de havde holdt, var lidet opbyggelige. De havde drukket Punsch i Høsaaterne og turet den udslagne Nat helt, til Solen gik op. Og ned til Byen igjen var de først reist med Eftermiddagstrænet den følgende Dag.

Anna Dal spurgte forarget, hvad de nu syntes om Alligatoren?

„Uf ja," — udstødte Kristiane Sandberg, „jeg har hørt saa meget om Mandfolkene paa det sidste, at jeg næsten væmmes ved dem!"

Ovenpaa de Oplysninger om den Aand, hvori Hr. Grundt agtede at føre sin Tilværelse deroppe, var han simpelthen at betragte som opgivet.

Der var nu ikke én af de unge Piger, som ikke vilde vende Hovedet bort for at undgaa at hilse paa den Person, om de var saa uheldige at møde ham.

Trine Feyer maatte i sit Hjerte sige, at hun egentlig var adskillig skuffet. Hun havde efterhaanden faat et Slags Tro paa, at man kunde have gjort ham Uret.

Som nu den Søndags Eftermiddag, hun havde truffet ham hos Lensmandens. Han var dog saa ligetil, saa uforbeholdent som han sad der og snakkede om sine Planer med Skogstad, hvordan han holdt paa at drive Fjøset op og alt ventede at faa Præmie ved Dyrskuet til Høsten. Og en mere gjerrig og gnikkende Hund end han fandtes der ikke i Distriktet, sagde han, helt til han havde faat drevet Gaarden op i den Stand, han vilde.

Det var Synd at sige, at han satte sig i nogen overdreven Belysning!

Men nu viste det sig, hvor mangfoldige Mandfolkene kan være; — hun vilde ikke tænke med en Tanke mere paa ham. Det var igrunden en Lykke, at hun havde faat Øinene op!

— Aaret gik sin Gang, og den stræbsomme

„Hr. Grundt", som Anna Dal spotvis kaldte ham, fik gaa sin. Der var ingen, som spurgte hverken efter ham eller hans Leben og Treiben overhovedet der paa Skogstad; og der var vist ingen af de unge Damer, som længer i nogen Maade beklagede, at de havde gaat Glip af hans ærede Bekjendtskab eller af Anledningen til ved en bedre Omgang kanske at faa løftet hans Anskuelser i visse Retninger. Ikke én!

* * *

En Regnveirs Eftermiddag ud paa Høsten overraskedes de hos Proprietær Feyers ved, at Jomfru Schiølberg fra Skogstad kom ind i Kjøkkenet med Regnkaabe og Paraply.

Hun gjorde saamange Undskyldninger og var virkelig saa ydmyg at spørge sig for, hvordan man bar sig ad heroppe paa Landet med Talgen ved Høstslagtningen, om den endnu gjemtes op til Lys i Husholdningen?

Hun blev jo buden ind i Stuen og trakteret med Kaffe.

Den tynde, tørre Pinde af et Menneske gjorde sig saa hyggelig, hun kunde, stakkar! Hun fortalte vidt og bredt om de prægtige Melkekjør, de nu skulde udstille paa Dyrskuet, og klagede over, at hun sad saa ensom og rent uden Bygdens Omgang. De havde næsten ikke set et fremmed Menneske paa Skogstad siden isommer, da Grundts gifte Søster og Svigerinde med sine Mænd og nogle andre havde været deroppe.

Fru Feyer blev ganske distræt der, hun sad, — alt det Snak og al den Skandale, der havde været i Anledning af det Besøg, — slap det bare derud! ...

Hun blev rent varm mod Jomfru Schiølberg, nødede hende med hjemmebagte Kavringer og Fløde-

kager og inviterede hende til at se til dem, naar det blev for ensomt hjemme.

Da Jomfru Schiølberg gik, stod Fru Feyer i Døren og bad hende hilse saameget til den unge Grundt.

* * *

Thora Strøm fik Lørdag Morgen en Brevlap fra Klara Kolstad med Spørgsmaal, om det ikke for én Gangs Skyld — og, notabene, hvis Veiret var nogenlunde godt! — skulde være morsomt at kjøre ned til Dyrskuet ved Stationen og bese Stadsen en Timestid eller to, hun havde ikke set et saadant „Fesjaa" siden før hun blev konfirmeret.

Og Thora Strøm svarte, at hun forbeholdt sig, at Veiret maatte være absolut godt, da der skulde være saa græsselig leret og blødt der paa Pladsen; hun havde ikke Lyst til ret længe at figurere der mellem Kjørene med smudsige Skjørtekanter og klisset Skotøi! ...

Klara Kolstads Idé maatte have ligget i Luften. Anna Dal og Trine Feyer var ogsaa blet enige om at reise derned.

Og, da Mandagen kom, og Bi- og Hovedveie helt fra Morgenen gjenlød i den taagede Høstdag af Rauten og Brøl af Kreaturer, der skulde føres frem og kjæmpe om Prisen, — saas de baade den ene og den anden kjørende med sine Fædre eller Brødre under idelige Stansninger og Møie for at komme forbi de halstarrige Dyr.

Saa, da Dyrlæge Berg holdt Festtalen fra den kransede Tribune, stod saagodtsom alle Bygdens Damer og hørte paa, — en Interesse for Sagen, som han heller ikke undlod ved en smuk Vending at tage til Indtægt.

I den korte graa Vams med de store Knapper saa Grundt paa Skogstad ud som bare Forretningsiver. Han lod til at interessere sig uendelig mere

for Bygdens Kjør end for Bygdens Damer, dem han kun flygtig hilsede under sin Rundar for at inspicere Udstillingsdyrene.

Medens Bedømmelseskomitéen gik rundt indenfor den for Tilfældet opførte Indhegning, og udførte sit Hverv, havde de unge Piger den lange Formiddag intet andet at gjøre end saa smaat at gaa dernede og kjede sig og halvfryse i den senhøstes raa Dag og imellem faa sig en Kop Kaffe inde paa Stationen.

Endelig kom det til Forkyndelsen fra Tribunen.

Den første, der nævntes, var Grundt paa Skogstad; han havde virkelig erobret første Præmie for sine to Melkekjør: — et Sølvbæger samt et Pengebeløb til Budeien, som havde røgtet dem.

Der blev en vidtløftigere redegjørende Oplæsning af første, anden og tredie Præmier foruden „rosende Omtaler" for forskjellige Dyresorter, Kviger, Vædere, Faar og Griser, samt var videre en længere Tale ivente — „fuld af Landmandshaab", — som Anna Dal hviskede. Vilde de som hun, saa sneg de sig fint og lunt bort en Stund bag Ryggen paa den saa stærkt beslaglagte Opmærksomhed!

De var henne paa Jernbaneperonen og saa Hurtigtoget fare forbi og tog sig bagefter en Svingom for at varme sig.

Thora Strøm stillede sig op nede ved Indhegningen foran et Auditorium af brølende Kjør og talte med indtrængende Alvor efter Regnskabsfører Røst om Grisenes bekjendte store Renslighed, og Anna Dal mente, at hun til Natten kom til at ligge og se bare svingende Kohaler; hun begyndte at blive ganske søsyg.

De maatte nu hen og beundre de to saa rent mærkelige Kjør fra Skogstad, som Grundt vist elskede som sin egen Sjæl!

Det var hans bedste Omgang, mente Kristiane Sandberg, hun maatte indrømme, den var ialfald solid.

„Jeg kan forstaa, at en Mand sværmer for Heste; men Kjør! —" udbrød Thora Strøm.

„Rødt er vist hans Livfarve."

„De ser sletikke godmodige ud."

„Pas Dig, Trine! gaa dem ikke for nær, de kan slide sig."

„Det er virkelig to sinte Bæster, se bare, hvor de skubber og slider med Hornene i Indhegningen."

„Stakkars, — de er saamæn ikke sinte," klappede Trine Feyer dem; „det er de godmodigste Øine af Verden! ... I kan da se, at det er to deilige Dyr? De er bare urolige, fordi de venter paa Budeien; de vil melkes. Jenten er naturligvis ør over Præmien og staar og maaber deroppe, til alt er færdigt. — Sta—a—kars Kua! ... de glemmer Dig, som er den fornemste her idag ..."

„Du var istand til at melke dem, Du Trine!" lød det spydigt.

„Kjære, kan Du ikke forbarme Dig over dem?"

„Det vilde da være en stor Ære at melke Grundts Præmiekjør!" kom det fra Anna Dal.

„Der staar Kollen. Bare prøv! Vis, Du kan ... vis, Du tør" ...

Det var Trines mindste Kunst; melket havde hun gjort saa mangen Gang! Jamæn kunde hun begynde ... saa kom vel Budeien.

Hun greb resolut Kollen, skjørtede op og satte sig til at melke, medens de andre stod høist spændte.

Det store, prægtige Dyr blev med ét rolig og tilfreds.

„Er Du gal, Trine, — kjære, hold op!"

„Vi ser, Du kan" ...

„Lad det nu være nok! ..."

Men Trine var blevet helt ivrig i Arbeidet. Melken fossede og sprudede i Bøtten.

Hun saa først op, da hun hørte et vældig samstemmigt Skrig fra de andre, som pludselig styrtede afsted.

Grundt stod lige ved Indhegningen!

Der laa Bøtten med Melken skummende udover til alle Sider, og Trine reddede sig ved en hastig Flugt.

De samlede sig henne ved de fraspændte Kjøretøier. Det gjaldt blot at komme snarest bort fra Mødet ...

Det var en skrækkelig Prostitution! ...

De vilde aldrig komme over det, aldrig komme til at glemme det.

Det hele var Trine Feyers Skyld, hun var dog altfor meningsløs gal!

Og havde de endda blot blevet staaende og faat forklaret det hele paa en Maade! — Hvem var det, som først skreg og rendte afsted? ...

De stuvede sig allesammen i den Trille, Thora Strøm og Klara Kolstad raadede over.

* * *

Den næste Dag kom en Karjol rullende opover Veien til Feyers.

Det var ingen anden end Grundt!

Trine løb i fuld Panik ovenpaa ... Hvad ialverden kunde han ville?

Det var naturligvis om det igaar, han vilde have Forklaring; det var forfærdelig pinligt. ...

Da Madklokken ringede til Eftasværd, kom der Bud op, at hun maatte komme ned til Theen.

Trine skulde ingen The have!

Grundt havde spurgt efter hende; hun maatte komme ned.

Nu blev hun forarget ... Jo—o, hun skulde indfinde sig!

Dette var forfærdelig udelikat ... Han kunde da ikke rent ud ville holde Forhør over hende. ...

Da hun kom ned i Stuen, var hun aldeles bleg.

De sad ved Thebordet, og Grundt reiste sig hastig og kom imod hende. Men det var næsten, som han var lige saa konfus som hun, saa Trine dog begyndte at drage Veiret.

Han spurgte, om hun vilde ha' en Hundehvalp af ham, som han havde med i en Kurv ... Den var en ægte St. Bernhards, — og saa tro, saa tro, at den gjerne lod sig slaa ihjel for hende! ...

Trine blev lidt underlig tilmode. Han sagde det saa eget og stirrede paa hende, saa hun kjendte, hun blev sprudende rød ...

Ikke et Ord om Historien fra igaar. Han ikke saameget som nævnte hele Dyrskuet, efterat hun var kommet ned.

Han gav sig god Tid og reiste først hjem, da de vilde tænde Lampen.

Trine var nu vis paa, at der ikke kom ét Ord om det igaar fra ham.

Men hun grublede meget over Hundehvalpen. Var d e t det høieste, han vidste, en saadan tro og lydig Hund, som vogtede Huset, tog Kustus og lod sig slaa ihjel for én ...

Lørdag i samme Uge var han der igjen og bønfaldt ordentlig Fru Feyer, om hun og hendes Datter vilde kjøre med ham til Skogstad og raade ham med Træplantningen i hans ny Have; han vilde have den anlagt nu i Høst.

Det var som en ren Bortførelse. Feyer vilde undre sig, naar han kom hjem i Eftermiddag og fik høre, at de var paa Skogstad ...

Da de kom didned, viste Grundt dem om overalt baade nedenunder og ovenpaa. Det var jo bare

en tom Kasse, sagde han, hvori han gik og spankulerede og hørte sine egne Skridt gjennem alle Værelserne.

Da de havde drukket The, maatte de ned og raade ham med den nedgrode, forsømte Have; den skulde omlægges og udvides med Frugttræer og Bærsenge helt nedover til Elvekanten.

Siden fulgte Fru Feyer Jomfru Schiølberg over paa Melkeboden.

Trine stod ved Vinduet oppe paa Salen og betragtede Udsigten, da Grundt pludselig udbrød, at han vilde give meget til, om hun likte sig paa Skogstad! ... Ja det vilde sige ... det var ikke netop Skogstad, han mente ...

„Rent ud sagt!" brød han med ét tvert igjennem, — „var baade Hundehvalpen og Haven bare Humbug ... bare Indledning. Han havde talt saa lidet med hende, vidste ikke, hvordan han turde komme med, hvad han havde at sige ...

Kunde hun holde lidt af ham?

For, at han holdt af hende, det var han nu sikker nok paa! Han havde ikke tænkt paa at gifte sig, ment, han havde saa nok med sin store Gaard. Men for hver Gang han havde truffet hende og set hendes brune, kvikke Øine, syntes han, der var blevet ensommere og ensommere paa Skogstad ... saa, — kunde hun ikke like ham og, vilde hun ikke komme did og dele det med ham, saa vidste han nu saa meget, at der blev liden Glæde ved det hele længere. ..."

Da Trine Feyer slog Øinene op mod ham, var der ikke Tvil om Svaret. Og dog, — midt under Indrømmelsen og den fremrakte Haand, medens Taarerne begyndte at fylde Øinene, — var der et „men", — noget, hun ikke rigtig fik frem ...

„Hvad er det? Sig det ... tal ud! ... De vil jo blive min Hustru? ..."

„Ja, men," kom det modstræbende, — „De har yttret Dem saa stygt om Fruentimmerne ..."

„Har jeg?"

„De har ... De har sagt, at De blot vidste det om dem, at der fulgte saa mange" ...

„— mange?"

„Udyr med dem!" lød det oprørt.

„Aa saa, — ikke andet!"

Hans hjertelige, halv bekymrede, halv lystige Mine tog hende aldeles med sig.

Efter dette var der ingen Raad mere!

Da Trine Feyer om Aftenen laa og anstrængte sig for ikke at sovne ind, — hun vilde ikke slippe Erindringen om alt det, der var passeret om Dagen, — kom hun pludselig til at tænke paa, hvad hun skulde svare sine Veninder, naar de spurgte og vilde have Besked. Hun havde ikke sat én eneste Betingelse!

PAA KIRKEGAARDEN

Den lille Kirkegaard laa lige op mod Fjeldet med sine Stene, Monumenter, Gravsteder med Sprinkler eller Hækker om og alle de Tuer med Kors og Kristi Blodsdraaber bortover.

Man kunde se udover Sjøen paa Seilerne helt ud mellem Bølgerand og Sky.

Byen var stolt af sin Kirkegaard; dens Forfængeligheder rivaliserede mulig ogsaa en Smule deroppe. Den var usædvanlig sirlig og net holdt.

Der sad ingen paa Bænkene, var overhovedet endnu ingen paa den egentlig smukke Side af Kirkegaarden ikvæld uden Manden, som gik med en Sprøite og vandede Blomsterne og ragede Gangene. Det var Søndag imorgen, og Lørdag Aften kom der altid en og anden Familie op og pyntede og plantede.

De mindre velstaaendes Grave havde her som andetsteds mere beskedent trukket sig hen imod en Udkant.

Længst henne der, hvor det graa Stengjerde ligesom seg med Terrainet ned imod Kongeveien, klattrede to Smaapiger for at naa fat i en Hvidklunger paa den anden Side, der endnu stod med nogle vantrevne Levninger af sin Sommerflor.

De nikkede og snakkede og strævede med at faa fat i Klungeren.

De var blevet saa uhyre Venner de to, siden Andrine nu lige efter Ferierne var kommet ind paa Almueskolen. Først havde Andrine fulgt Maren et Ærinde for dem hen til Rickerts for at kjøbe Linolie til Maling, og siden havde Maren hjulpet Andrine med at plukke grønt og Blomster til hendes Fars Grav hele Bakken opover.

„Ja men," drev Andrine paa, „om Du nu havde kommet til at slaa istykker Olieflasken ... Jeg siger bare, om Du havde gjort det?"

„Om ja; — men det gjorde jeg ikke."

„Men jeg siger jo bare om, skjønner Du, om Du havde gjort det, vilde din Far ha' slaat Dig da?"

„Ja det vilde han rigtignok!"

„Med Limen?" ... kom det nysgjerrig forskende med to store alvorlige Øine.

„Aa jeg tænker, han blev rent gal og tog Stokken."

„Ja men, om Du nu med det samme sprang lige i Armene paa ham?"

„Er Du gal Du?"

Maren stod forbløffet med aaben Mund ... Jo det skulde pent nytte. Andrine havde ikke noget Skjøn paa, hvordan en Far var. Hun havde fortalt, at hendes var død, da hun var bare ét Aar, og at han havde været saa snil, saa snil ...

Javist var Marens Far ogsaa snil, naar han ikke var saa sint, hvergang hendes Mor skulde ha Penge, eller Adolf, Broren, hjalp ham med at rive Malingen. Men alt det, Andrine snakkede om at se paa hans Uhr, møde ham, naar han kom hjem og bære Malerpotten, gaa ud med ham hver Søndag og holde ham i Haanden, — skulde alle hendes fem Søskende ogsaa gjøre det? ...

De bevægede sig, Andrines lysegule og Marens

røde Haartop, paa den anden Side af Stengjerdet. Der stod nogle store blaa Rævebjelder lige inde mellem Nelderne i Klungeren, som de maatte have fat paa, en Bedrift, som kostede Andrine en betænkelig lang Flære i Kjoleskjørtet.

Forhandlingerne fortsatte sig fra Andrines Side om, hvad Marens Far vel vilde sagt, om det var hende, som havde revet sig slig? Hun kastede derunder for egen Regning et Blik, som ikke netop var for den gode Samvittighed, nedover mod det lille Hus paa den anden Side af Kongeveien, hvor Grønningen og Gjerdet var dækket med Vask, som endnu ikke var taget ind til Aftens. Havde Moderen nu været ude ved Blegen, kunde hun godt have set didop.

Andrines Moder, Lava Olsen, var et pent pyntet ligt yngre Fruentimmer, som fik finere Vask og Strygning saagodtsom fra alt, hvad der var af bedre Stand i Smaabyen, hvor det ikke besørgedes i Familien.

Og der var en Grund, hvorfor hun maatte bo saa langt ude ved Strandkanten som hos Jomfru Mortensen, der solgte Gulerødder og Kaalrabi og Timian og grønt fra Haven. I Ilen ved Jordet var just Byens blødeste Vand, ikke Spor af Salpeter i det, det viste sig paa, hvordan Sæben skummede.

Andrine havde lært at stave og lægge sammen og regne og skrive hjemme hos Jomfru Mortensen; hun var groet op temmelig alene derude.

Det var først nu i Høst, at hun kom paa Almueskolen, hvor alle de andre Børn indenfor paa Stranden gik. Det var altid, naar hun havde legt med nogen af dem, at hun hjemme pinte Moderen med alle de brydsomme Spørgsmaal.

Alle de andre Smaapiger, hun traf, saa havde de en Far. De kjendte ham allesammen ... Tømmermands-Marthe havde sin i Kjevigen hele Som-

meren. Men, hvor var hendes? ... Havde hun da ingen Far, hun? ...

Hun spurgte og grov.

Det var saa saart for Moderen, hvergang det kom, og den lille Andrine saadan stod og saa paa hende og spurgte med de forskende Øine saa sørgmodig nær ved Graaten.

Saa fandt hun en Dag paa at sige, at han var ude paa Sjøen.

„Hvorhenne?"

„Aa, — i Amerika."

„Naar kommer han igjen da?"

„Véd ikke, Ungen min!" Lava satte sig ned og græd ... „vi faar vel Brev nogengang ... engang ... med Tiden."

Men saa begyndte Andrine at nose efter Breve inde hos alle Sjømandskonerne i Nabolaget, spørge efter, naar de kom, og hvem der bragte dem.

Dette gik aldeles ikke an! Der maatte gjøres Alvor — sagde Jomfru Mortensen, — med at give Ungen en Greie paa den Sag.

Lava havde altid tænkt, at hun skulde fortælle Barnet altsammen engang, naar hun blev ældre og fik nogen Forstand ... Andrine var saa nærtagende, og det stod altid for hende, hvordan hun vilde ha hendes grundende Øine efter sig, naar hun fik vide, at hun ikke var saa god som de andre Børn der paa Stranden ...

... Hun vilde nok ogsaa faa sit ud om hende, som havde sat hende her i Verden, — saa mange Tanker, som der gik i det Hode! ...

Lava syntes ikke, hun kunde aarke at se paa Barnet efter den Tid, alt det hun vilde gaa der og studere ud og tænke om hende. ...

Og, hvor skulde hun saa ta Magten og Myndigheden fra?

Hun opsatte det fra Dag til Dag alene, som hun gik der og gruede og tænkte ...

Nei, hun fik leve paa at udsætte det, til hun havde faat Barnet saavidt frem, at det snart kunde gjemme Skammen hos fremmede.

Og saa fik da lille Andrine en Dag vide, at de ikke havde villet bedrøve hende før med, hvordan det rigtig hang sammen med hendes Far, — at det var saa, at hun virkelig ingen havde ... han var død, før hun kunde huske, da hun var ganske liden, kun aarsgammel, og at hun bare havde en Mor til at passe paa sig her i Verden.

Det saa ud, som Andrine slog sig til Ro med dette, indtil hun en Dag havde været oppe paa Kirkegaarden med Dina henne hos Glasmesterens, som havde vist hende, hvor hendes Søster laa.

Nu vilde Andrine absolut vide ogsaa, hvor hendes Far laa begravet, — om det var paa den Side, der var nærmest dem eller borte imod Kirken, om der stod Kors eller bare en Blomst eller var bare Grønsvær? ...

Hun gik og hang paa Moderen og spurgte og spurgte.

En Morgen havde hun drømt om ham og set ham aldeles tydelig. Han havde vakkert hvidt Skjæg og saa saa snilt paa hende, og Uhrkjeden var grøn af, at han havde ligget i Jorden ...

Jomfru Mortensen blev rent uhyggelig tilmode; Ungen tænkte jo ikke paa andet!

Og engang, den lille begyndte at græde bitterlig og snakke om de andre Smaapiger, som fik Lov til at gaa og pynte dem, de havde paa Kirkegaarden, maatte Lava tilslut love at gaa med hende didop og vise hende Graven. Ikke idag, — det maatte være, naar hun havde rigtig god Tid, og det var sligt Veir, at hun turde gaa fra Vasken.

Men den Dag, da Moderen kunde komme løs, blev aldrig; hun lovede fra Uge til Uge.

Saa begyndte Andrine at liste sig op paa Kirke-

gaarden paa egen Haand og lede og lede. Og, naar hun kom ned, saa troede hun saa vist, at det var enten den eller den Grav ... den saa saadan ud, som hun tænkte.

En Kvæld, det ikke var den rette, brast Taarerne store som en tung Regn af Øinene paa hende, — hun havde lagt sine Blomster der lige over det Sted, hvor hun mente Brystet var.

Der var intet Raad for det længere. Lava tog Barnet ved Haanden og leiede hende op paa Kirkegaarden. Der i Udkanten, den tredie Grav fra Stengjerdet, hvor det var næsten nedtrakket, og Grønsværet endnu kun løftede sig lidt i den ene Rand, der var det!

Og, om Andrine havde faat hele den gløsende Kongsgaard, som Jomfru Mortensen fortalte om i Eventyret, det bar ikke Vand mod den stille Glæde, der lyste af hendes Ansigt og tindrede i hendes Øine, da hun nu endelig havde faat den lille, med Hælene trakkede Jordhaug overgivet til Eiendom.

Hun var der hver Lørdag Aften, oftere fik hun ikke Lov, og pyntede og stellede og legte alene med sig selv.

Og det havde hun nu gjort paa det tredie Aar til nu, hun havde faat Maren til Kamerat med sig didop. Hun havde gjort sig op en hel Drøm om sin Far, hvori hun snakkede med ham og holdt af ham og lod ham svare sig.

Andrine sad nu paa Stengjerdet og pratede med Garntraaden vigtig i Munden, medens hun vandt og snurrede den om Stilkene. Haaret faldt optufset af, at hun havde været inde mellem Klungerbuskene, og den ublegede Kjole af trykt Katun havde baade et og andet Ansvar at staa i tilkvælds hjemme. Minen og Spillet ved Munden sagde hele Tiden, at hun vidste, hvordan det skulde være til hendes Fars Grav.

... Hendes Mor vilde aldrig gaa op paa Kirkegaarden, fordi hun blev saa bedrøvet, fortalte hun. Det morsomste, hun vidste i Verden, var, om hendes Far havde levet. ...

Saa havde de ogsaa kanske havt Baad, og hun faat være med at fiske i Sundet ligesom Maren med sin Far ... og havt Dukkehus i Bagskotten inde i Øsekarrummet, som kunde lukkes. Og saa havde hun plukket Fliser og baaret ind, naar han huggede Skiveden, som hendes Mor kjøbte paa Davidsens Sag og maatte banke overtvært, istedetfor denne leie Martin, som altid var saa fuld og sint ...

... Men hun legte bestandig helst, at han var ude paa Reis, og at han skrev Breve hjem; — ja hun gjorde dem selv og lod, som hun hentede dem; hun havde Posthuset henne under Broen. Og saa skrev hun igjen til ham alt det, hun ønskede, han skulde kjøbe ... Og nu, hun havde lært det, legte hun, at hun strikkede Skjærf, ligesom Lods-Torgersens Anne gjorde til sin Far. Hun kunde se hans Ansigt, saa ofte hun vilde, i Maanen om Vinteren, naar hun stod bagom Rullegardinet.

Hun havde godt lagt Mærke til, hvordan de pyntede paa de fine Grave. De havde Blomster fra Vinduerne, som de ofte satte ned med hele Blomsterpotten. Hun havde staat og set paa dem. Og engang havde en Frue, som laa og lugede og plantede, spurgt, hvad hun stod der og hængte for, og ment, at hun kanske tænkte at ta' Blomster; men, da hun hørte, at Andrine ogsaa havde Grav i den anden Ende, forærte hun hende Aurikler og Perleblomster og lod hende se paa, hvordan hun grov Hul og satte dem i Jorden og vandede dem. De brød sig ikke om Sneen, men havde staat lige gode og kommet frem nu baade ifjor og iaar.

Straks, de nu havde faat bundet de sidste Stilker sammen, skulde Maren faa se, hvor henne i Muren hun havde gjemt baade Træskraben og den stykkre Underskaal, hun tog Vand i.

Solen faldt skraa nu henved Syvtiden, og der laa lange Skygger henover Kirkegaarden.

Men saa var de ogsaa færdige, — to ordentlige Kranser. ...

Med Udbyttet af sit Arbeide løftet forsigtig ud i Haanden, kløv de over Gjerdet og gik hen til Graven.

Maren skulde bare staa stille, saa fik hun se, hvordan det skulde gjøres. Først maatte alt det visne væk fra forrige Lørdag, og saa maatte der luges rundt Kanten og skrabes og feies ovenpaa, saa det blev rigtig sort og pent i Mulden; — og saa begge Kranserne lægges, den store i Midten, og Marens nede ved Foden ...

„Herren forlade, hvad de Ungerne finder paa!" lød en Kvindestemme.

Der var to af dem og Graveren, som kom med Spaden og et sort Trækors med hvid Indskrift paa Nakken.

„Hvad gjør I her?" ... spurgte den tykke Madam, som holdt paa en Blomsterpotte, yderligere forbauset, da hun kom helt nær og saa Graven ligge flid og med to Kranser.

„Men Herren forl — — er det ikke som et Tegn, at gamle Tron Disens Grav ikke skulde være forsømt alligevel, Du Berentine! ..." vendte hun sig til sin yngre og tyndere Ledsagerske.

Graveren satte alt Spaden i ved den øvre Ende.

„Lad være vor Grav!" skreg Andrine.

„Jers Grav? ... Se til, I kommer afveien Jentunger! ... eller —" skydsede han truende efter dem med Spaden.

„Det er min Far!" jamrede Andrine, — „min Mor er Lava paa Stranden" ...

„Haa, haa, haa," kom det fra Graveren, — „Datter af Lava! ... Og din Far ligger her, har de indbildt Dig?"

„Jeg siger det til Mor ... jeg siger det til Mor!" tudede Andrine aldeles ude af sig selv.

„Hys Barn ... Hys Barn! Skjønner Du ikke, det er Helligbrøde ... Gaa nu," beroligede Konen. „Ser Du ikke Korset der med Navnet paa? — Den, som ligger her, heder Tron Disen, Baadbygger af Sørvigen," læste hun op med Tone af en Præken ... „Han døde Aaret, efterat Sønnen reiste til Amerika" ...

„I maa gaa nu, Børn!" fulgte det strængt efter ... „Tag Kranserne med jer! — Saa ..."

Maren forsvandt. Hun kom hæseblæsende hjem og fortalte, at de var jaget fra Graven af to Koner ude fra Sørvigen.

Men Andrine blev staaende og kramse om Kransen, som hun holdt i Haanden ...

„Hendes Far ligger nok ikke i Jorden, stakkars Unge! Det er ikke saa vel ..." oplyste Graveren; han var inde i Byens Historie. „Det var Handelsfuldmægtigen hos Kjøbmand Knoff, som narrede Lava, dengang hun var Husholderske der. Han er nu gift i en anden Stad, og hun bor ude paa Stranden og forsørger sig og Ungen med at vaske" ...

Andrine blev klog den Kvæld!

Hun sad stille gjemt nedenfor Stengjerdet og hørte, medens de snakkede og stellede derinde paa Graven.

Det hulkede og higstede længe bag ved Klungeren, saart, — utrøsteligt ... saa blev det tyst ...

Andrine havde sovet der, til det var blevet ganske sent og skummert.

Hun vaagnede stille forskrækket og vidste ikke,

hvor hun var; men det var noget saa ondt, saa ondt ...

Blikket faldt indover Korsene og alle de dunkle Figurer. Der saa hun et stort hvidt Skjæg ... Det blev mere og mere til hendes Fars Ansigt — fortrukket ... og haardt som Sten i Øinene ...

Nu pludselig huskede hun det altsammen!

JON SUNDE

Et godt kvikt Hoved med Omløb kan fremgaa af mange Betingelser. Der maa være en Mangfoldighed af Stoffe i Jordbunden, for at den Plante kan gro. At være af Yankeeblod pleier at være nok, — det forudsætter et helt Amerika i Rodmulden.

Men det er heller ikke saa ueffent at være Søn af en Færgemand.

Trafiken paa en Færgebakke kan være baade vekslende og righoldig. Den ene Dag kommer kanske Kongen, den anden en Theatertrup med Menageri og Bjørnetrækkere eller et Taterfølge eller en lænket Fange under Vagt eller endog selve Bispen! Her er ingenting umuligt, særlig, hvor — som Tilfældet var ved Jons Hjem, — en befærdet Kongevei afbrydes af en af Landets bredeste Elve. Og Jon havde, fra han blev saa stor, at han kunde brætte op Bukserne og vade ud efter Fliser, brugt Øine og Øren, færdets mellem og øvet sin Slutningsevne paa det altsammen. Her var sandelig nok at lære, og man vænnede sig tidlig af med at forundre sig.

Han var snart paa det rene med de forskjellige Grader af Ære og Anseelse, der fulgte med baade Folk og Heste, Herskabsvogne og Enspændere

saavel som de tunge, farlige Varelæs, der rulledes ind paa Færgen og for en Sikkerhed maatte klamses under Hjulene.

Det var en Verden for sig selv, alt det fornemme.

Resten var jo ogsaa en Verden, og i den boede han, og var hans Far Færgemand; og den var jo uden Sammenligning lavere, medens den første beskjæftigede og drog hans Sind med Magten af et Eventyr.

Fra Isen gik op om Vaaren, til den lagde sig igjen sent om Høsten, gik det paa med at sætte over fra Østsiden til Vestsiden og tilbage igjen. Naar Færgen var fuld, Kjøretøier, Passagerer og de ofte ustyrlige Heste med behørig Skjønsomhed placerede, skiltes den fra de tre sammenlænkede vastrukne Stokke, der dannede Flydebroen ved det ene Land, for at bestaa sit Overfartseventyr i det brede Sund.

Og, medens Jon hjalp Faderen med at ro den ene Aare eller stagede Færgen frem i Strømsætningerne mellem Tømmer eller Isstykker — alt efter Aarstiden — havde han gode Stunder baade til at følge med Passiaren mellem de mere eller mindre langfarende og at gjøre sine Betragtninger.

Et Specialstudium havde han gjort sig af de forskjellige Slags Kjøretøier. Han vidste med sig selv, at han var Kar for at bedømme den rige Skoghandler Fossums Karjol. Den var ganske enkel bygget uden Fjedre og saa let, at han kunde løftet den; men rigtignok med et Par Asketræs Armer saa seige og fine og elastiske, at én skulde lede efter Magen. Det var en ren Nydelse at trække den ind paa Færgen og huske den op og ned i Hænderne. I seksten sytten Aars Alderen, da andre Gutter af hans Kjendskab gik paa Dans og snakkede om Kjærester, sad den Karjol i hans Ho'de som en hel Forelskelse.

Hvad ingen anden véd, heder det, det véd Færgemanden, og Jon var inde i hver Skoghandel, der var sluttet i hele Distriktet. Han vidste om den Tømmerhugst, der gik for sig, og den, der skulde gaa for sig baade her og der til næste Aar, omkaps med hvilkensomhelst Skogspekulant. Det spurgtes og omventileredes alt under Hvilen og Overfarten paa Færgen, og Eiendomsmærkerne paa Stokkene vidste han at skjelne saa godt som selve Fløderinspektøren.

Men frem og tilbage gik det med Færgen.

At der gjærede en Del Tanker i ham, om det skulde vedblive saa al hans Dag, — om det skulde være hans beskikkede Lod og Skjæbne bare saadan at sætte fra Østsiden over til Vestsiden og tilbage igjen — siger sig selv.

Elven var jo vistnok, som hans Far sagde, „fast uudtømmelig paa Kundskab". Sandbankerne grundede sig ikke op det ene Aar som det andet, og Strømfarene gik i det uudgrundelige anderledes den ene Vaar og Høst end den anden. De maatte hver Gang baade udstuderes og forfares, skulde det gaa vel, og Færgen ikke komme ind i den stenfulde Midtelvshvirvel eller i Taagen om Høstkvældene blive taget af Vestevjen og ryge udfor Fossen, som durede og susede nogle hundrede Alen nedenfor.

Over Sundstedet gik der en daglig Trafik til Sorenskrivergaarden fra alle Kanter af Bygden.

Den laa der over paa Vestsiden og blinkede med blaa Tagstene mellem de høie Træer, medens det røg fra alle tre Skorstene i Middagstiden. Ud fra dens sprinklede Port fo'r Fuldmægtig og Kontorister i travl Fart, saa Karjolhjulene durede i Veien, og did op til Kontoret kjørte Prokuratorerne og Lensmændene og Formynderne og Auktionariuser; de maatte nok allesammen, — saa store, de viste sig nede i Bygden, — ta' til Huen og bukke

der! Og, naar der skulde være Middagsselskab, kom de, den ene efter den anden, Grundtes og Provstens og Fogdens og Paulsens Vogne, rullende ind paa Færgen, — foruden Gigger og Karjoler saa evig langt oppe fra som Prokurator Prydtz.

Det Syn og alt, hvad dermed hang sammen af Glans, havde en afgjørende Indflydelse paa Jons hele Tænkemaade og aandelige Habitus.

Hans Iagttagelse havde saa længe sammenlignet Gradmaalene for fornemt, fornemmere og fornemst, til hans høieste Drøm var at kunne faa færdes, om end som et ringeste Led i denne høiere Tilværelse. Den Erindring, der lyste mest over hans tidligste Barnedage, var da ogsaa, at Sorenskriverfruen nede paa Færgen havde klappet ham paa Kinden og givet ham en blank Tolvskilling.

Hans daglige Øvelse var at skrive. Det gik for sig med Pen paa Papirlapper og indeni Bogpermer saavelsom i Overflod med Stok eller Træpinde udover Sandet ved Sundstedet. Bakken saas stadig overdækket med Snirkler og Forsiringer, alt slyngende sig om Navnetrækkene: „Jon Færgebakken" eller „Jon Sundet", — under Uvisheden om, hvilket af de to Efternavne, han skulde erklære sig for.

Og han øvede og øvede det, som en Skøiteløber indøver samme Snirkel.

— Det var en stille, søvnig, varm Eftermiddag ude paa Sommeren. Den saa slet ikke ud, som den skulde bære noget i sit Skjød. Vandstanden var saa lav, at Stene og Skjær laa tørre op af Strømmen, medens Elvebredderne stod som høie Skraavægge.

Det var tomt og uddøet over hele Bygden, Folk enten til Sæters, eller de holdt sig i Heden hjemme i Gaardene.

Jon var alene ved Sundstedet. Han havde fundet paa at bade sig og var netop i Færd med den

interessante Beskjæftigelse at ride en Tømmerstok paa Indianervis ned over et Strømløb, — det var ingen smal Sag at holde den i Balance —, da han med ét til sin Forfærdelse saa Sorenskriverens Kaleschevogn dukke frem over Strandkanten.

Det var en Vanskjæbne! Det var de sidste Mennesker paa denne Jord, han kunde ønsket at presentere sig for saa totalt spilrende — formløst.

Han gled som en Aal ned af Tømmerstokken og arbeidede sig med sit svartluggede Hode over og under Vandet, dukkende, svømmende og krybende ind til Færgen, hvor hans to eneste, men ogsaa fuldt nødvendige Klædningsplag laa.

Det var ingen let Sag at faa dem paa, — saa vidt muligt under Dækning af Færgekanten med to, tre resolute Nap indover den. At han maatte trække Benklæderne paa i Vandet, var kun et underordnet Hensyn, Hovedsagen, at han kunde stige lettet og frimodig i Skjorteærmerne frem paa Færgen og svare sit „Hoi" paa det stedse utaalmodigere „Sæt over!"

Det var Sorenskriveren selv, som stod der i den flade Uniformshue. Kors, hvor han brølte! ...

Parasollerne var Fruen og alle tre Smaafrøknerne. De kom hjem fra Byreise.

Da Sorenskriveren saa, at Færgen løsnede fra Land, begyndte han at traske frem og tilbage paa Bakken. Han var nok ikke naadig, og Jon følte det som en Lise, at han ikke kunde se med Nakken, medens han roede over.

Færgen stødte haardt an, og han kastede Lænken fast.

Vognen stod alt fraspændt for at rulles ned paa Færgen, og Kusken holdt Hestene.

„Ingen Færgemand ved Sundstedet, hvad skal det betyde?" rullede og tordnede det nedover ham fra Bakken.

„Far er bare gaat til Smeden."

„Bare Fanivold, ja! Her staar vi. — Afsættes skal han, det skal jeg besørge ... Mage til Uefterrettelighed!"

„Dette er ængsteligt, Westergaard!" lød Fruens Røst. Det var en høi, stiv Dame, der foroverbøiet ligesom stirrede udover sin egen Altan. — „Blot en ung Gut, og de urolige Heste." ...

Smaafrøknerne trykkede sig om hende som Raphøns.

„Ængsteligt? — det er nederdrægtigt! — hils din Far, at" —

Jon hørte ikke Fortsættelsen. Han havde med et Par Anstrængelsens Tag, saa det sortnede og gnistrede for Øinene, faat den svære, urokkelige Kaleschevogn paa Glid nedover Bakken, medens et lige saa vældigt som forskrækket Brøl: — „Ryg ikke i Elven, Gut!" lød efter ham fra Sorenskriveren.

Men der stod Vognen støttet og sikker nok med Klamser under Hjulene, saa Kusken nu bare havde at lede Hestene ned.

Det var en hel overstaaet Forskrækkelse, og den skalv endnu i Nerverne, da Familien var kommet over paa Færgen. Den tunge, jernbeslagne Vogn kunde gaat bardus i Elven!

„Jeg forsikkrer Dig, Westergaard," aandede Fruen i Bevægelse, „jeg fik ganske ondt. Du véd, hvor lidt jeg taaler."

„Aah, jeg troede, det var værst for Gutten jeg!" mumlede Sorenskriveren. — „Naa!" vendte han sig saa til Jon, „det var godt, det gik saa bra."

„Han er saa sved, at Vandet drypper af Klæderne," — udbrød den ældste Datter medlidende, — „Toften er ganske vaad."

Faktum var rigtigt nok, om end ikke den antagne Grund; — det, som randt, var ærligt Elvevand.

— „Hvem er det, som skriver alt dette?" spurgte

Sorenskriveren, medens der igjen spændtes for over paa den anden Side; han pegte med sin tykke Stok paa de mange Snirkulaturer i Sandet.

„Det er nok mig det."

„Og det der?"

„Det er nok mig det ogsaa."

„Hvad heder Du saa, Jon Færgebakken eller Jon Sundet?"

„Aa, det tør nok bli saa, eftersom det ..." Jon saa blygt ned for sig.

„Hm, hm, — sandelig ikke daarlig gjort, — aldeles ikke ..."

„Jeg skriver af det meste for Larsen, Rodemesteren ... fik jeg bare bli' ved med Skriften saa!"

Sorenskriveren og Fruen vekslede et Øiekast; — det var jo en Tanke! ... Der behøvedes snart igjen en yngste Kontorist.

„Jon Sundet ... Jon Sundet ...!" gjentog han; — „Du skulde kaste „t"-et og kalde Dig Jon Sunde, min Ven!"

Sorenskriveren steg op i Vognen og satte sig pustende for Heden ind i Kaleschen.

Der sad han bred og tryg bagoverbøiet, og Jon stod og saa efter dem.

Vognen rullede afsted.

Han ridsede sagte til Forsøg med Storetaaen i Sandet et „Sunde" uden t og stirrede igjen efter den graa Røg ved Vognen, hvori han saa Hestefødderne trave.

Saa greb han Baadshagen og producerede med Jernpiggen henover Sanden ufortrødent: — „Sunde" ... „Jon Sunde" ...

— Og ikke længere efter, end Sneen faldt samme Høst, havde Jon naat sine Drømmes Maal at blive optaget paa Prøve som yngste, beskeden tjenende Betjent efter Kontorist Thormodsen.

Foruden at taale alskens Vittigheder om sig og

sine to Navne, at lægge i Kakkelovnene, rense Blækhusene, hente Posten, gaa eller kjøre Ekspresser, var hans Fag paa Kontoret at skrive Akter, en saare fin og vanskelig Opgave, der ikke var gjort med smukke Sving alene! Det maatte udføres baade tydeligt og prydeligt og derhos med ubrødelig Overholdelse af de lovfaste kun seksten Linier paa Siden og kun ni og tyve Bogstaver i Linien.

Han sad deroppe ved Pulten i den røde Kontorbygning indvendig frydefuld, stolt som blot nogen nyslagen juridisk Kandidat, med Gehøret spændt og Ørene spidsede efter mulige Befalinger her og der fra, og skrev og tællede med Fingrene, om han slap ud med Bogstaverne. Det er det, som øvede Kontorheste faar paa Instinktet. Og igjennem Vinduet kunde han se udover hele Bygden til langt nedenfor Færgestedet.

Saavidt havde han altsaa staget sig frem!

Optaget, som Jon nu var blevet i denne høiere Tilværelse, følte han dog snart, at den havde sine mange baade Saarheder og Torne. Skjæbnen unddrog ham ikke den fornødne Portion Nødder at knække. Der faldt rigelig til af den Slags saagodtsom fra den første Dag, han kom i dette fine Hus, hvor alt gik til herskabsmæssigt og paa Stregen.

Var han end givet en Plads inde ved Bordet, — at sige, naar der ikke netop faldt til et desto finere Udvalg af fremmede, — saa var det dog i Førstningen i mange Stykker en næsten uholdbar Amfibietilværelse mellem den fra Barnsben kjendte Tjenersfære derude, — den var baade misundelig og ondskabsfuld, — og dem derinde i Stuen, som han endnu aldeles ikke hørte til. Han laa saa at sige og pintes og vred sig over Dørstokken og følte, at han var til Fornøielse og Moro og Spot fra alle Sider.

Vel over Dagens Gjenvordigheder paa Kontoret

fulgte Fortsættelsen om end paa et andet Vis nede i Stuen. Der følte han sig saa keitet og usikker som en uskoet Hest paa en blank Is. Blot det, at slippe vel ud og ind af Døren var en hel daglig Bekymring, — ikke at tale om den Kunst at haandtere Kniv, Gaffel og Serviet rigtig. Der hørte saa meget til den ny Levemaade; det var som en hel Eksercits! ...

Det var dog ikke Tilrettevisningerne, som var saa haarde at døie, — de kom altid meget overbærende og saa lidt bemærkede som muligt fra Fruen selv. Nei, det var de tre Smaapiger, som sad der, den ene et lyst Hoved høiere end den anden, — han saa det saa godt, — forpinte og hemmelighedsfulde, straks de opdagede en liden Bommert.

Da han i sin Uvidenhed puttede Sennepsskeen i Munden, var det ikke den sviende, rivende Brand paa Tungen og i Halsen, men den Lystighed, som lyste ud af deres Miner, der kreperede ham. De sad der saa røde som Høns i Toppen alle tre og forsvandt, den ene efter den anden, med Servietten for Munden ude af Døren.

Han gik overhovedet altid med en lurende, aarvaagen Mistanke om paa noget Vis at være til Komedie.

Maaden at bære sig ad paa saavelsom Opfatningerne var saa forskjellige fra, hvad han var vant ved, som han kunde være plumpet ind i et andet Land. En alvorlig Straffepræken af Sorenskriveren endte med en Udsigt til at blive bortvist fra Kontoret, bare fordi han en Søndag havde gaat hen paa Kirkevolden og byttet Klokker.

Hvor mangen en lang Søndagseftermiddag havde ikke baade han og hans Far kortet sig med den Trafik ude paa Færgebakken; den havde givet baade Moro og sin gode Fortjeneste. Den Kunst at lytte og gjætte rigtigt ind i Hjerteslagene paa

et Lommeuhr var ikke hver Mands Sag; — én fik nok være snydt adskillige Gange, før én kom helt ind i den Profession!

Men at bytte Klokker var sjofelt, sagde Sorenskriveren, noget, som én, der vilde bære Navn af Kontorist hos ham, maatte være hævet over.

Han fik ogsaa til sin dybe Forundring, — heldigvis uden denne Gang at være Foranledningen, — af en Forelæsning paa Kontoret høre Sorenskriverens Mening ogsaa om at bytte Heste. Sorenskriveren kunde ikke tænke sig en uslere Tilværelse end en Hestebytters, et Liv i mere stadig Fornægtelse af al Sandhed eller en større Ophoben af menneskelig Æreløshed og lave, forvorpne Kneb end de, han netop havde Anledning til at afsløre i en Dom mellem den Slags Fyre.

Han talte saa fornemt vakkert, og Stemmen rullede indigneret. Blot kunde Jon ikke rigtig faa ud, hvordan han mente, det vilde gaa, naar der nu aldeles ikke skulde handles Heste. Det hele var ham saa at sige en moralsk Gaade.

Og, naar Sorenskriveren til yderligere Indskjærpelse af Forskjellen mellem, hvorledes han og hans Lige tænkte i Modsætning til Folk som de, Jon var kommet af, tog frem baade det ene og det andet Eksempel af Bygdetrafiken og Gaardhandlerne, saa begyndte jo Jon, som han sad der bag paa Hundsvotten, at skimte, at der maatte være to Maalestokke, — en fin en for Folk med fast Løn, eller som havde saameget, at de ikke behøvede at blande sig i Trafiken, og en simplere for hele Resten.

Det var den gamle Maalestok, han maatte se at flaa af sig, og den ny, han maatte prøve at faa ind i Sind og Tanke saa godt, det bare lod sig gjøre.

Saa godt det lod sig gjøre, ja! — for feiede han den ud af den ene Dør, havde han den inde igjen af den anden.

Hver evige Eiendomshandel, som blev sluttet i Distriktet, gik over Sorenskriverkontoret. Jon kjendte hver Skog og hver Gaard, og, medens han sad der og skrev Skjøder og Kjøbekontrakter for Parterne, havde han ligesom Duften af det hele pulserende Handelsliv under Næsen. Det var næsten til at faa Taarer i Øinene af; og de kunde da ogsaa blinke og funkle af en forunderlig kriblende Rovfuglllyst til at slaa ned midt i det.

„Men, man maatte ikke faa Smuds paa Mansjetten," sagde Sorenskriveren, ikke udsætte sig engang for saa meget som Skinnet af at faa noget hængende ved Fingeren.

Og saa fik Jon indskrænke sig til den sympathetiske Fryd at udstyre Skjøderne med de smukkeste Snirkler; — han var en Kontorhest, der skummede i Trindsen, medens han blev indredet under Sorenskriverens vældige Schenkler.

„Ikke Smuds paa Mansjetten ... ikke give saameget som Skygge af Anledning til Mistanke om en Plet!" — det var det, Sorenskriveren levede for i en over Livets hele Dal løftet Ophøiethed.

Og var der nogen, som eiede en udholdende Nakke til at stirre ufravendt op til denne Ætherhøide, saa var det den skulderbrede, af Kraft struttende Jon.

Det forbausede ham, og han begreb det ikke; det var maaske derfor, han beundrede det saa overvættes. Sorenskriveren havde nogle aparte hvide Hænder, de svarede ogsaa saa netop til Forestillingen om ikke at røre ved Smudset.

* * *

Og paa Kontoret sad Jon under disse Forhold i halv sjette Aar, stadig voksende i Sorenskriverens Tillid og stadig mere dresseret og øvet i den Kunst, han efter sin Natur laa mindst for af alt i Verden,

nemlig at ekspedere en Sag fra sig istedetfor at tage den fat.

De juridiske Bøger henne i Hylden, Tilfælder i Retstidenden og allehaande Domsafsigelser var hans kjæreste Læsning. Han var blevet det fuldt betroede Faktotum, der vidste, kunde og havde Rede paa alt.

Han havde under denne Tid staget sig frem fra den ene Kontorkrak til den anden, indtil han nu sad med tre afredne Krakker bag sig, nærmest ved Fuldmægtigen.

Sorenskriveren erklærede ham for uundværlig og havde for Amtmanden rost sin Kontorist som et ligefrem lysende Hoved. Ikke fem og tyve Aar gammel var han Kontorets Tillidsmand med et større Lensmandsombud sikkert isigte, inden han blev de tredive.

Naar Jon saa tilbage paa den forløbne Tid, maatte han selv forundre sig. Alt var jo gaat som smurt med Grønsæbe.

Og dog havde han undertiden en Følelse ved det hele, som han helst skulde blevet der, han var, saa drev han kanske nu fri og frank nedover Fossen paa en Flaade mellem alle Tømmerfløderne og havde ikke behøvet at gaa tynget og gruble næsten, saa Livslysten holdt paa at forgaa ham! ...

Det var ikke frit for, at han kunde have en Kjendsel af det hele Kontorstel, af at sidde der paa Krakken og skrive og skrive og ekspedere *fra* sig, som om han fik bare Blæk i Munden. Det Begjær, han holdt paa at kvæle og dræbe i sig, forsvarede sit Liv med alle Klør og fægtede i hans Indbildningskraft altid for det modsatte, nemlig at ekspedere *til* sig — især Skogeiendommene, som nu begyndte at gaa rent meningsløst billigt fra Haand til Haand.

Det var egentlig en Tilværelse, som paa en Stegepande mellem hans af Beundring næsten helt

sorenskriversk blevne Samvittighed og hans robuste, fuldblodige Natur.

Mellem alle disse skriftlige Formaliteter, hvori han havde drevet det til selv at blive udmærket, gik han som en Løve i et Bur, der ser en hel Hjord Guaggaer udenfor Stængerne, — Guaggaerne var altid disse Skogeiendomme, som førtes i Handelen.

Og der er heller ikke Grund til at tro, at Jon Sunde havde holdt denne Kval ud uden Paavirkning af et saa at sige mystisk og mere over det jordiske løftende Moment.

Det var hans aarlange, til Sværmeri grænsende Agtelse og Beundring for Sorenskriverens ældste Datter, Jane-Mathilde.

Vakker var hun egentlig ikke, men stille, fin og stiv, nok i sig selv, høi og tynd. Der var en Fornemhedsduft over hendes Skikkelse, noget ligesom et kvindeligt Udslag af det fineste ved den Forestilling, der altid bares ham for ved Sorenskriverens nobelt hvide Hænder.

En Raslen af hendes Kjole i Trappen kunde være aandelig Mad for Jon for en hel Dag, og, om det saa bare var Glimtet af det finprikkede Gulduhr ved det høie, stive Korset og det smale Liv, eiede det en vis overjordisk Evne til at gjøre ham ør og sætte hans Følelsesverden i en Gang, som nærmest maatte betegnes som tilkorket kogende Beundring.

Hun havde været en Række Balsæsoner inde i Hovedstaden; men midt i alt dette glimrende endnu ikke fundet nogen, hendes Hjerte værdigt kunde knytte sig til.

Jon selv havde en Idé om, at han gik og var tilbunds ulykkelig, og han begik i Stilhed Hobetal af det, alvorlige Folk vilde kalde Narrestreger.

Jane-Mathilde fandt altid tilskaarne Penne paa sit Skrivebord; hendes Sprættekniv holdtes barbér-

hvas, og hendes Ærinder og Smaakommissioner saavelsom Breve til Posthuset fandt sin glatte Besørgelse endog til de urimeligste Tider. Det var blot at nævne det til Sunde.

Hun havde ogsaa midt i sin frøkenagtige Utilnærmelighed en Anelse om, at hun i sin Fars betroede Kontorist eiede en stille, hengiven Ridder og urokkelig Tilbeder og viste sig heller ikke uskjønsom. Hun kunde paa sin stille, fine Maade komme og bede ham om en Tjeneste — saa udsøgt venligt, den høie, smale Skikkelse en Smule foroverbøiet og med et saa fint Smil, medens Fingrene gled op og ned ad Guldlidsen. De blaa Øine var saa tillidsfulde, som hun nok vidste, hun kunde stole paa h a m.

Men han fik ogsaa mærke, naar han var i Unaade som, da han paa hendes sidste Fødselsdag allerbeskednest havde vovet at sætte et Glas med Nelliker ind paa hendes Sybord. Han gjenkjendte dem en Stund efter indmængede i den store, grove Blomsterkost, der var sat hen i Vandfadet ude paa Gangbordet, og forstod til sin Bitterhed, at den Slags Galanteri oversteg den rette Vurdering af en Kontorists Stilling.

Han behøvede sletikke den Stadfæstelse, at hun ikke bad ham om en Tjeneste eller overhovedet lod til at se ham den hele Uge bagefter.

Særlig var det hans tunge Humørstid i Maanederne efter Jul, naar Jane-Mathilde skulde ind til Ballerne og Selskaberne i Byen og bo hos Onkel Hvid, Byskriveren. Hendes yngre Søstre Lea og Kathrine, var vendt hjem hver sin Vaar forlovede, den ene med en Assessor, den anden med en Kaptein, og de var nu gifte.

Han stod i det øverste Vindu og stirrede efter Slæden, naar hun reiste, Kysehatten og Sløret, som forsvandt nedover Bakken ...

Han syntes, som før sagt, at det ikke var videre

værdt at leve og sad i Ensomhed rugende over et Par af hendes aflagte Saffiansko, som han havde overkommet paa Mørkloftet.

Det trøstede og svalede Tankerne; — om noget Haab var her jo ikke Tale!

Det var to smale, fine Sko, lidt lange, med et fortrykt Alunskinds Foder indeni. De var udgaaede ved Fodbladet; — det kom af hendes graciøs foroverbøiede Holdning.

Som Zoologen af en liden Hudlap eller Benstump ved at konstruere op det hele Eksemplar, formaade hans Indbildningskraft at danne og udforme sig den hele duftfuldt fornemt sig bevægende Jane-Mathilde.

Lige midt under Saalerne var der paa begge et rundslidt Hul, det ene lidt mindre end det andet. Det varslede jo, at hun skulde blive rig, det vil sige, gift med en rig Mand ...

Han sad og stirrede ind i de Huller som i to tomme Udsigter! ...

Og saa gjaldt det jo saa udtømmende som bare muligt at faa opsnappet de Stumper og Brokker, der kunde falde af, naar der kom Breve hjem til Forældrene.

Der herskede imidlertid netop om dette Kapitel en fortvilet Ordknaphed. Fruens Mund var som stum og lukket, og de Gange, han i al Beskedenhed vovede at spørge til, hvordan Frøkenen havde det i Byen, kom der heller intet ud af det.

Der maatte vælges finere Veie, og Nøden gjorde ham opfindsom. Han vidste, at Fruen talte ud saagodtsom om alting til Jomfru Aalholm, Husets mangeaarige Husholderske.

Og saa fik han da, — saa lidt, han end skjulte for sig selv, hvad det kunde drage tilfølge, — sluge over det, han nødig vilde, og gaa ind i det Garn, den fra sin enlige Stand længtende Husjomfru hidtil forgjæves havde udspændt for ham. Han

havde paa Følelsen, at Broen mellem de ekstra Belæg med Rullepølse og Ost hen til mere romantiske Foreteelser her kunde være ganske farlig kort.

Men den Slags mindre Hensyn fik ikke veies, nu, det gjaldt om at komme efter, hvad der stod i Brevene fra Jane-Mathilde.

Det viste sig da ogsaa straks, at han havde gaat den rigtige Vei. Jomfru Aalholm vilde intet hellere end faa befriet sit af Fruens Fortrolighed fyldte Hjerte fra det Tryk, hvoraf det klemtes, naar det kunde nedlægges i et saa paalideligt og trofast og ærligt Bryst som Kontorist Sundes.

Og, da der fra hendes Side ikke eksisterede saameget som Skygge af Tanke paa en Mulighed saa vild, som at den unge Kontorist kunde hæve sine Øine op til Frøkenen for egen Regning, blev disse Underretninger givne aldeles uforbeholdent. Hun tilfredsstillede hans levende Forespørgsler af al sin Viden og Formue.

Disse Meddelelser blev desto righoldigere i samme Mon, som Jomfru Aalholm mærkede, i hvor høi Grad det derved lykkedes hende at interessere og fængsle ham. Der var stadig fuldt op af Hændelser og Begivenheder, af mulige Anbud og Partier for Jane-Mathilde.

Den, som da gik spændt og ophidset, var Jon.

Der er Indtryk, som aldrig udslettes. Og noget af det, som stod for ham gjennem hele hans Liv, var den Tortur, han havde lidt i Spisekamret hos Jomfru Aalholm; han kunde se Væggene og Hylderne for sig, naar han vilde, lige til Fluerne.

— Han var befriet fra sande Blyvægter, hver Gang Frøken Jane-Mathilde paa Vaarsiden lige ubunden og fri vendte tilbage til sit Fædrenehjem igjen.

Han vilde ogsaa blevet det denne Vaar, om der ikke gjennem Jomfru Aalholms Rapporter var

begyndt at lyde et Navn, der alt fra første Øieblik skurrede i hans Øren med en næsten skjærende Mislyd.

Ingeniørløitnant Ravnsborg, som denne Vinter var kommet saa ofte i Huset til Onkel Hvid, havde nu taget Ansættelse som Sektionschef heroppe ved det ny Jernbaneanlæg.

Det var ikke sket for ingenting, mente Jomfru Aalholm. Jane-Mathilde havde stadig skrevet om ham, — og hvem havde han vel at holde sig til her i Distriktet uden Sorenskriverens?

* * *

Jons første snare Blik ved Middagen, da hun var kommet hjem fra Byen, gjaldt da ogsaa Jane-Mathildes høire Haand, om der sad nogenslags ny og ukjendt Ring der. Men nei. Han kjendte dem alle tre, den med blaa Emaille, den hullede og snoede med Haaret i, som var for vid, og den tynde udenfor, som holdt den.

Det var for saavidt en Trøst at føle sig nogenlunde tryg for, at der endnu ikke var sket nogen Forandring.

Men ellers kunde han ikke sige, han befandt sig vel i nogen Maade. Et saadant større Lensmandsombud, som Jomfru Aalholm interesserede sig saa inderlig for, — hvad var vel det? Jane-Mathilde saa ikke paa en Lensmand engang, huskede vist knap Navnene paa dem i hendes Fars Distrikt. ...

Og ikke bedre blev Humøret, da Vaaren kom og med den ogsaa, — som Jomfru Aalholm havde forudsagt, den frygtede Kavaler fra Byen.

At den forfængelige Kar, uagtet han var ansat i et saa fredeligt Hverv som at styre Jernbanearbeidet, alligevel kom ansættende hver evige Søndag i fuld Uniform med Sabel ved Siden, kom

naturligvis ikke Jon ved; men han kunde jo ikke lade være i stille Bitterhed at undre sig over, at en saadan Dame som Jane-Mathilde ikke straks gjennemskuede Hulheden! Hun hørte paa hans Snak og Skryden ude ved Kaffeen i Havestuen med en Optagethed og Interesse, saa Fyren umulig kunde andet end blive indbildsk. Han strakte sig med de lange, røde Render i Benklæderne i Skriverens Lænestol den ene Gang mere vigtig og selvgod end den anden, og det var ikke langt fra, at han ogsaa holdt paa at tage Sorenskriverens egen store Merskumspibe. Det var vistnok bleven taalt! ...

Og nu i Bærtiden havde han Gang efter Gang den Opbyggelse fra Kontorvinduet at se dem staa alene nede ved Bærbuskene og konversere.

Det var ikke til at holde ud. Det var mørkt, mørkt, mørkt, var det, — for ikke at sige begsvart!

Der stod hun saa høi og fin med Parasollen bagover Skulderen og lod sig omsnære af den smiskende Orm.

Nei, hvor han strakte sig for at tage ned det Kirsebær til hende, — saa han kunde gaa af paa Midten ... Ret saa, ret saa! ...

Han stod i indædt Raseri deroppe og vendte tilslut Ryggen til Skuespillet.

Blikket faldt morsk hen paa Kontorkrakken. Han havde indbildt sig, at der lod sig naa noget fra den, og saa viste det sig, at den var en Stige, som var aldeles for kort. Den rak akkurat til et Lensmandsombud, — „og saa til Jomfru Aalholm, ja!" haanede han sig selv.

— Det var den samme Søndags Eftermiddag, det store Gjennembrud foregik i ham.

Han brød totalt, — og det skede som med Magten af en Eksplosion, — for evig og altid med dette Skriverens: „ikke Smuds paa Mansjetten!" og ka-

stede sig — ikke i Elven, saa argelistig dens blanke Slangestribe end et Øieblik havde fristet ham; — men i en Skoghandel, hvori han satte sin opsparede Løn og det, som var ti Gange mere, hele sin gode Kredit i Bygden.

At det vilde koste ham hans saa længe oparbeidede Stilling hos Sorenskriveren, skjulte han ikke for sig selv. Det hørte netop med i, hvad han nu havde Lyst paa, — ud af Buret, ud i det fri, — Næverne, begge to, bare rigtig fulde af den Slags, som Sorenskriveren kaldte for Smuds. Han turde kanske vise dem, at det ikke var saa fælt endda at holde en Skog i Hænderne med en Eiermands Ret! ...

Jon var blevet en rent desperat Hedning mod Principet, og hans næste Skridt, efter at have faat sin første Skogkontrakt ordentlig vidnefast underskrevet, var selv at opsige sin Post.

Det skede til Sorenskriverens og Husets Forbløffelse og Sorg.

At Kontorist Sunde fornedrede sig til at blive en kapitalløs „Skogspekulant", erklærede Sorenskriveren for en af de største Skuffelser, hans lange Embedsførelse og Erfaring nogensinde havde budt ham. —

— — Og fra den Tid begyndte da Jon Sunde at „grassere" i Distriktet. Hans Færd nævntes ikke likere efter dette skammelige Brud med alle en Velgjørers Forudsætninger og hele Rækken af hans øvrige Velyndere.

Det blev Tonen i Distriktet at trække paa Skuldrene og sætte et moralsk som økonomisk betvilende Spørgsmaalstegn til alt, hvad Jon Sunde gjorde.

Men, var hans Navn i disse Aar ikke netop godt, viste hans Skoghandler sig desto bedre.

Det laa ikke til Jon Sundes Natur i Affærer at lide paa andres Øine end sine egne. Derfor gik

han da ogsaa, — hvad der gav Snakket adskillig Næring, — halve Aaret igjennem i Selskab med simple Tømmerhuggere og tællede op Træer og undersøgte i Skogsmarkerne, saa han kunde Skogene paa Fingrene mange Gange bedre end selve Eierne.

* * *

Om end ikke uden et og andet Uheld lykkedes det dog Jon Sunde gjennem Aarenes Løb at stage sig frem fra den ene Skoghandel til den anden, indtil han maatte siges at være en velholden Mand.

At der i tilsvarende Mon efterhaanden begyndte at ydes ham den berettigede Agtelse, — han kaldtes nu Proprietær og Skogeier Sunde, — behøver neppe at tilføies.

Og, naar det lidet velsete fra hans antidiluvianske Tid alligevel saa haardnakket blev hæftende ved hans Person, laa det mindre i, at Erindringen om alt dette gamle endnu ikke skulde være lagt paa Hylden, — man var virkelig kommet til det, at man gjerne vilde glemme, — end i hans egen uforsonlige Maade at tage Forandringen paa, i det brede, forargelige Frisprog, som han syntes at gjøre sig en stedse stigende Fryd og Fornøielse af at udfolde, særlig hver Gang han kom sammen med den „bedre Omgang".

Han var jo nu en Størrelse, som man ikke vel kunde undgaa af og til at indbyde, betragtedes til og med som et alt andet end uønskeligt Parti for en Datter.

Søgte man end at tage ham godmodigt som en Personlighed, hvis utøilede Tunge man nu engang fik finde sig i, lod det sig dog kun altfor tyndt overdække, at der under hans ry Humor stak det, som baade bed og sved og ærgrede med.

Var der sørgelig lidet Hensyn at vente til alle ellers vedtagne Rang- og Agtelsesforholde i Bygden, saa udfoldede han til Gjengjæld i Kommunens Anliggender en Ærgjerrighed, der syntes rent ud altopslugende. Ikke Fred paa Formandskabsbænken, saalænge der sad en eneste Mand foran ham! — hvad da baade Kapellanen og Lensmanden fik sande; de var saa omtrent ærgrede blaa begge to, før de gik af.

Efter en Række kommunale Fægtninger, hvori det stadig viste sig, at en bedrøvelig blind Folkegunst lod ham trække af med Seiren, sad han nu der paa Formandskabskrakken i Kommunehuset firskaaren og vel ved Magt, med opknappet Dyffildsfrak, Silkehalstørklædet skjævt og det korte, sorte Haar lidt graasprængt, og regjerede og styrede. Bygdemaalet flød i saftigste Kjærnemanér, udskudt i suffisante Sententser omkap med de lange, brune Straaler fra Skraaen, han masede mellem sine solide Tænder. Det var en Røst, som var vant til at række over Elven; og et vist optrukket Jep med Munden til de alskens Sager, der indløb fra Magtens høiere Regioner, sagde bedre end mange Ord: „Staar I paa jert, saa staar Jon Sunde paa sit, — hans Skoge tør være ligesaa gode som jeres Protokoller!"

Den samme personlige Formening stod da ogsaa tydelig nok ud af hans blækfulde, tykthenrullende smukke Haandskrift i Protokollen saavelsom det mægtige „Jon Sunde" med det galante Sving under tilslut.

Jovist var han en Personlighed, det skulde ingen kunne nægte, om end ikke af de behagelige, — ubestridt Bygdekonge, populær og en af deres egne!

Og nu, efterat han ved Aktietegningen til det ny Jernbaneanlæg prangede som Egnens største Bidragyder, var der snart ikke længer Raad til at

være ved Siden af ham. Han gik der med en Mine, som han alene eiede hele Bygden!

Det var midt i en graa, mørk Høst, at gamle Sorenskriver Westergaards Dødsfald indtraf.

Uagtet alt, hvad der havde staat imellem Proprietær Sunde og Sorenskriveren, var Landeveien fra Sundes Eiendom til Kirken for Leiligheden strøet med Granbar, og fra hans Hus flagedes paa halv Stang ...

— — Begivenheden var ikke gaat hen uden at udøve sin Indflydelse paa Jon Sunde ...

De hvide Hænder og rene Mansjetter skinnede som en Vision mellem Kistens hvide Kalaer ...

Hver har sin Hemmelighed, den stærkeste sit svage Punkt, ofte det mest struttende røde Æble sin Orm — og ingen skulde vel anet, at det, som Jon Sunde husede inderst i sit Bryst, var den gamle sentimental-romantiske Fornemmelse for Jane-Mathilde.

Hun og hendes Far, Sorenskriveren, indbefattede hans ypperste fra Barndommen indplantede Fornemhedsbegreb. Den Glans og Glorie, hvormed hans Ungdoms Illusion havde omgivet hende saavelsom hele Sorenskriverens Hus, stod endnu — saa vel overdækket, det end var af hans ydre Færd, — lige usvækket, og — kald det Snobbethed eller en fiks Idé, — der er ingen, som véd alt det saare underlige, en Kjærlighed kan bestaa af, — det havde bemægtiget sig hans Fantasi, — var nu engang hans Orm.

— — Det viste sig, — hvad man kunde ventet sig efter Sorenskriverens saa rundt førte Husholdning, om end ingen netop før havde tænkt sig det, — at han var saa langt fra at efterlade sig noget,

at Boet tværtimod hellere nærmede sig Underballance. Den Pension, som Fru Westergaard havde at oppebære, skulde ikke strække langt nu, da hendes anden Datter ogsaa sad igjen som Enke med tre uforsørgede Børn nede i Byen.

Deres Udsigter var aldeles ikke lyse, og Bestemmelsen blev som det hensigtsmæssigste, at Fru Westergaard med Jane-Mathilde skulde flytte ned til Datteren i Byen og forene sin Økonomi med hendes.

Jon Sunde havde fulgt det alt med et vekslende Sindsoprør. Tilbagepressede Ungdomsfølelser og Erindringer revolterede og mousserede indeni ham. Han gik nu udover Vinteren ladet som en Brusflaske med Staaltraad for ... Den smale, høie, lyse Jane-Mathilde med Guldlidsen svævede endnu i Værelserne deroppe i Sorenskrivergaarden lige fin med sine op imod firti Aar og de smaa Furer ved Øienkrogene og smilte den indtrædende lige yndig foroverbøiet imøde.

Men nu til Vaaren — kun om en to, tre Maaneder ...

Han vandrede op og ned med Vadmelsbukserne op ad de solide Støvleskafter og blev staaende og se ud af Ruden. Det forekom ham, som med hende forsvandt den Fornemhedens Sol, der hidtil havde lyst over Distriktet, — det som, ham selv næsten ubevidst, havde givet alt det, han havde stræbt efter og naaet, sin hemmelige Fylde ...

Og mere og mere lakkede det udover mod Tiden, da de skulde drage.

Føret gik op, og Solen stegte alt i Veiene. Oppe i Onsaasen laa alt Tømmeret og bare ventede paa Sunde for at blive væltet i Elven. Han skulde været baade her og der paa Skogen og tilset Tømmerkjørselen, men sendte det ene Bud om at vente efter det andet; han havde Forhindringer.

Hjemme gik han og drev ud og ind af Dørene

og skydsede Folkene, Gutter og Jenter, afsted foran sig, som det gjaldt en brændende Hast.

En Dag forlød det, at Fogden og Lensmanden havde tilbudt Fru Westergaard hver sin Hest foran Flyttelæsset paa Tirsdag.

Hvorfor Jon Sunde føg saa op ved den Efterretning, var ikke godt at begribe; men i Karjolen fo'r han i fine Klæder om Eftermiddagen opover til Sorenskrivergaarden.

— Jane-Mathilde gik derhjemme stille og bleg. Under den værdige Tavshed var det ikke netop Følelser af Beroligelse for Fremtiden, der gjennemstrømmede hende, dertil var der i den sidste Tid faldet hende formange Skjæl fra Øinene angaaende denne Verdens Beskaffenhed, og hun havde særlig lært noget mere nøgternt at opfatte den økonomiske Værdi og Støtte ved alle de varme Venskaber, der i saa mange Aar havde omgivet hendes Fars Hus som en uryggelig Mur. Virkeligheden havde vist hende ny, ganske kolde Sider, og hendes modne, overveiende Forstand behøvede ikke mange Refleksioner for at uddrage Erfaringen.

Hun havde længst tænkt fuldstændig rundt alle de Udveie, der kunde være passende for en Dame. Hun havde til Overflod gjennemtænkt alle de Stillinger, der endog blot kunde være nogenlunde passende; — og hun var blevet fuldstændig klar. Der var ingen, — aldeles ingen! — uden den at udfinde en passende Maade at bringe sig selv til at forsvinde paa, f. Eks. begrave sig hos en gammel Tante nede i en af Smaastæderne.

Hun holdt sig opret, smilte og var taktfuld; — men den Jane-Mathilde, som havde været en saa prydelig Dame, skulde ophøre at eksistere ... forvandles til et afhængigt kvindeligt Behæng i en mindre velstillet Slægtnings Hjem.

Hun havde ondt for at se sig selv dø, Jane-Mathilde! ...

Malerierne var nedtagne til Flytningen, der var kun de lysegule Pletter igjen efter dem paa Væggene. Hun sad ved Vindusposten alene i Stuen og grundede, da Jon Sunde kom kjørende.

— — — — — — — — — — — — — —

En liden Usandhed begik hun jo, — den eneste sorte Plet i hele hendes hvide Liv! Den var egentlig saa uskyldig, saa grundlæggende nyttig for det hele Forhold, og hun antydede det jo ogsaa saagodt som blot.

Der stod et lidet Navnetræk indridset med en Pennekniv i Krogen bag Dørkarmen til Havestuen, et svingfuldt sammenslynget: „J-M" — fra den Tid, da Kontoristens Linial, Underlagspapir og Omslagsperme vrimlede af de samme smaa mystiske, for alle uforstaaelige Snirkler. Hun blot pegte paa det for ham om Aftenen og smilte ...

Der sprang ordentlig to høirøde ungdommelige Roser frem paa Jon Sundes Kinder.

— Den følgende Morgen tidlig var der alt gaat Bud op til Folkene paa Skogen, at de kunde vente ham. Selv stod han om Formiddagen barhovedet ude paa Gaarden med en Snor og maalte og stak ud til en Byggegrund; — Huset skulde paabygges og udvides, og Besked sendtes til Snedker, Maler, Glasmester og Smed. Der skulde tages fat paa røde Rappet med at pudse op overalt baade ovenpaa og nedenunder.

Det var et fint Hus, Sundes.

Jane-Mathilde havde overveiet, hvad hun gjorde, da hun giftede sig med en rig Mand. Hun vidste, hvad hun gav bort eller solgte af sin egentlige Standsfølelse, — den var saa at sige hendes Samvittighed, — og hvad hun fik til Opgave at arbeide op under deres Samliv, saa alt alligevel

skulde kunne hævde den rette selskabelige Linie i Samfundet.

Og Jon Sunde havde nok ogsaa sin Anelse om, hvad han gav bort, — at det ikke gjaldt noget ringere end at slaa Paraplyen sammen og vandre ind i Buret igjen med hele det Vindfang af stærk, myndig Selvfølelse, han havde faat under Vingerne.

Det var en Forskjel som mellem den friske, kolde Elvesno nede i Dalen og Luften inde i en for al Livets ubehagelige Træk tiltættet lun Stue. Men saa sad nu en Gang hans Ideal Jane-Mathilde ikke nede i Elvesnoen; han fik søge hende, hvor hun fandtes.

— — — — — — — — — — — — — —

— Siden sit Giftermaal var han efterhaanden under Tidernes og Jane-Mathildes omdannende Indflydelse blevet en ganske anden Mand.

Ikke blot at, hvad der før var Ulveskindspels, nu var forvandlet til Supskindstullup eller, hvad der før var Vadmel og svære Støvler, nu var fint Vekslæders Skotøj. Men, hvad man mindst skulde tænkt sig, — af den mægtige, braa Bygdekonge, som banede sig sin brede, selvstyrede Vei omtrent med samme delikate Hensynsfuldhed som hans egen Sneplog, var der blevet en stilfærdig, høflig Skikkelse, der opfyldte Komplimenternes Reglement med samme præcise Nøiagtighed, og, — lad os tilføie, — samme Humør som en Rekrut sin befalede Eksercitie.

Han gik saa at sige for halv Kraft i sin egen Stue med en ængstelig Hensynstagen til Møblerne, næsten som hver af dem var en personlig Del af hans Hustru. Paa hendes Vink slugte han venlig bukkende i sin Husdør gamle Fiendskaber, — baade Kapellanen, Veiinspektøren og Lensmanden. Han maatte afholde sig fra at spille Pluk saavelsom at tale Skogaffærer udenfor Kontoret, — i dets Sted

byde Boston og Whist og snakke om det, som stod i Avisen; — han maatte, straks der paa langt Hold øinedes en fremmed, fare i det værste, han vidste, en stivet Mansjetskjorte. Han maatte hundrede Ting, — og ovenikjøbet sagtmodeligen høre paa Jane-Mathildes Gardinprækener, hvergang et Uheld alligevel indtraf, hvad der let kunde hænde, naar han ved et eller andet Udbrud eller en Ordre kom til at glemme sig og lade sin vældige Friluftsstemme dure, saa det klirrede i Ruderne.

Jane-Mathilde kunde ikke noksom gjentage, at det at moderere sit Væsen og bevare den fornødne Selvbeherskelse var et ueftergiveligt Krav til dannede Mennesker.

Var han saaledes paa hele den nymalede Side, der vendte til Omgangs- og Selskabslivet, den pene, tause Mand, der høist kunde bebreides en vis villiefyldt Kræmten og den forfærdelige nerverystende Støi, han gjorde, naar han nøs, — saa turde det dog ikke være frit for, at hans Liv havde sine skjulte, hemmelige Forsænkninger, hvortil Jane-Mathildes blide, men fast vogtende Øine ikke naaede.

Ikke saa at forstaa, at han ikke afgjorde sine Handeler uden at spørge sin hjemme i Stuen raadende Halvdel, heller ikke saa, at han gav nogensomhelst Forklaring af sine Vota i Kommunen; dette hørte altsammen under Rubriken: „Forretninger"; var paa Forhaand noget, som en Hustru havde en Ret til at holdes fri for.

Heller ikke var til disse Hemmeligheder at regne den rolige, eftertænksomme Mine, hvormed han kunde gaa med Skraaen lunt dulgt bag den inderste Visdomstand, medens han af og til opraad saa sig om efter Udvei, og det saa pludselig sydede henne i Kakkelovnsmundingen af en saftig Tilførsel eller skjød en hastig lang Straale ud af et aabent Vindu eller, som en Gang, da Uheldet var ude, Stuepigen

dukkede ulykkelig op af Kjældergabet med Armen fuld af Flasker og en brun Tobakselv rindende ned over det hvide Forklædebryst.

Jane-Mathildes vogtende Øie nøiedes om Vinteren med fra Vinduerne at se sin Mands Smalslæde forsvinde mellem Træerne i Landeveien.

Bag Bakken, hvor den svingede, laa for hende det ubestemmelige, han fo'r ud i, som kaldtes Tømmerhugst og Skogsaffærer.

Og op af den samme Bakke dukkede han saa i samme Smalslæde, undertiden først efter fire, fem Ugers Forløb med et Ansigt saa rødt og ophæset af Kulde og Veir, som det kunde været baade frosset og tøet op igjen. Her og der paa Kind og Hage endnu gjensiddende Papirplastre var Levninger af Morgenstundens blodige Anstrængelser med Barbérkniven. Han kom tilgaards som Nordenvinden med Sneen og Frosten i sig og behøvede jo en Del Dage for igjen helt at svinde ind i Hjemmets stuelige Tugt og stille, lavmælte Tone.

Det var Vanskeligheder, som Jane-Mathilde regelmæssigen havde at kjæmpe med; men som hendes sikkre, sindigt tøilende Haand ligesaa regelmæssig beseirede; — og han var som en taalmodig Bjørn under Behandlingen.

Vor graa Oldtid vrimler af mystiske Sagn om Mænd, der til visse Tider af Aaret skiftede Ham og førte en Varulvetilværelse. At de skulde hidrøre fra det absolute pure Hjernespind uden nogen som helst Ild under Røgen, forekommer mindre sandsynligt. Naturligere da en nøgtern Forklaring som den, at det kanske kunde være Ægtemænd, der levede under lignende pressede hjemlige Forhold som Jon Sunde, — der handles nemlig i Regelen altid om Hustruer af en vis Rang og Magt, — og hvis Vildmandsnaturer periodevis søgte sig Luft ved, som det heder, at „drage paa Skogen". De gik rimeligvis saalænge under heroisk Tavshed i

det ægteskabelige Bur, til et Bersærkerraseri efter Friluft og med det Ulvenaturen kom over dem.

Med Slæden i ugevis eftersat paa en af Husmandspladsene oppe i Udmarken levede Sunde sit Trapper- eller Vildmandsliv i Skogen bagom mange Aaser fra det, der lukkede Horisonten for Jane-Mathildes Vinduer.

Han traskede dagevis gjennem Ulænde og Skogsbraater. Det gik over Moer og Myrer med Trug paa Fødderne, hvor Sneen laa for dyb og løs, utrætteligt, saa Folkene havde ondt for at følge ham. Han fo'r saa spræk som en Hest, der har staat forlænge paa Stald.

Og, at „Husbond sjøl" nu var kommet paa Skogen, meldte sig halve Fjerdingen forud for ham, naar hans Skogshuggere eller Tømmerkjørere henne i en Teig pludselig vak op ved en ekkogjaldende Ordre eller et eller andet indigneret Spørgsmaal langt oppe fra Aassiden om, hvor de havde Vettet sit henne?

Han tog gjerne Rast og overnattede hos et eller andet Lag af Tømmerhuggere og frydede sin Sjæl i Arbeidsmands Kost, Havrebrød og Sild med en Flis Spegekjød til, den han skavede sig af Skanken med Tællekniven, mens han sad og pratede paa Træstubben.

Fra sin Soveplads paa Brisken i den af afkvistede, ubarkede Træer byggede og med Mose stoppede Barhytte reiste han sig med dem tidlig i Otten, medens Maanen endnu kunde skinne i Frostmorgenen over Skaraen og de hvide Skogaaser.

Naar der saa var nøret paa Ilden og kogt Kaffe, og Folkene trak de tofingrede Uldvanter paa sig, slængte Næverkonterne paa Ryggen og Øksen paa Nakken for at drage ud paa sit Dagsarbeide, slog han gjerne Følge med dem hen til det Skogsnar, hvor der var udblinket til Hugsten. Han stod saa

længe og saa paa, til han selv havde Øksen i Haanden og huggede og kvistede om Kap med den ivrigste Arbeidskar. Han var mere stolt af at hans Næver endelig ikke længere tog Vabler af Økseskaftet end af sit fineste, snirklede Dokument.

De gode Dage afbrødes. Skogsfuldmægtigen kom og meldte sig færdig over hele Skogen. Der var lunnet, greiet og betalt overalt; han stod reisefærdig!

„Du faar hilse hjemme da, Baardsen! ... se til at faa snakke med Frua sjøl og sige, jeg maa bli' her endnu en tre, fire Dage, — kanske Lørdagen med. Jeg maa en Tur hen i Bagaasene først og se, om Tørken har rørt ved Træerne; det er spart Tid at tage det med en Gang ...

Men Du indser vel, min kjære Baardsen," tillagde han med en lidt opsat Mine, medens han herremæssig blæste Tobaksrøgen op i Luften, „at en Mand som jeg kan være lidt forvænnet, og at det ikke kan være saa tiltalende at fare og vade tilknæes i Sneen heroppe paa Skogen."

Baardsen havde et af de runde, rødladne, skjære Ansigter, som aldrig kan lade være at vise Meningen udenpaa. Han stirrede med en sand Faaremine undvigende ned i Sneen ...

Principalen stod med sit svarte, skjæggebuskede Ansigt og Snadden i Munden og nød og saa efter Fuldmægtigen. De tre, fire Skogsuger var ialfald tøiet med denne halve til.

Jane-Mathilde vilde vistnok trukket noget stramt paa Mundvigen, om hun havde faat den oprigtige Bekjendelse af sin Mand, at han ikke vidste, han havde havt herligere Øieblikke i sit Liv end disse Hvilestunder paa Skogen, naar han, efterat have slidt sig baade vaad og tør igjen, tog sig en frisk Bladtobaksrøg af Snadden enten inde i Barhytten med Knæerne lunede imod Kubbevarmen eller udenfor om Kvælden i Solefaldet, naar Aftenskjæret laa

brandrødt paa de nære Træstammer, og Susen i Skogen hørtes som en underlig fjern Fos.

Nu! — Jon Sunde havde jo ogsaa gjennem de fem, seks mørke Krisens Aar, da Tømmerpriserne stadig sank, havt andre Hemmeligheder, dem hans Hustru først fik vide om, da alt var vel over.

Det forbausede vistnok Jane-Mathilde, at Sunde havde gaat saa rolig med alt dette. Men det var jo „Forretninger", og saadant hørte vel til. Det var ret baade kjærligt og vel betænkt af ham ikke at have draget hende ind i det. Og desuden, — hvorledes skulde hun med Ærlighed kunnet teet sig i Forhold til deres Venner og al deres Selskabelighed, medens alt stod i den Grad tvilsomt?

Ikke fuldt saa stor Husvalelse fandt Sunde ved at ihukomme den Tid, da han gik der i Hjemmet og trommede paa Ruderne, tavs og angst, saa det ordentlig prikkede i Haarrødderne, hver Gang Posten kom.

Medens Konkurs og Ruin afhang af, om han havde faat sin sidste Veksel bevilget i Banken, hoppede hans ældste Datter, den femten-sekstenaarige, mærkelig begavede Hanna, glad ind i Stuen; — hun vidste aldrig noget saa morsomt som Posten! ... Hun dansede og holdt Brevene paa Ryggen og spurgte i det længste, om han kunde gjætte, om der var noget til ham? Hun selv havde ikke faat mindre end tre Breve. Hun korresponderede om sine Følelser med mindst ti Veninder, for hvem alle hun vrængte sit Hjerte som en Lomme.

Jon Sunde havde Nerver af Kabeltoug; men det k a n blive for meget ogsaa for den Sort. Og, naar hun trillede Schumann inde paa Pianoet eller fyldte Stuen med Overveielser sammen med Moderen i Anledning af sine fine Fornemmelser af de og de Mellemkulører i Sammensætningen af en Kjole, medens han gik der med Hænderne paa Ryggen og knagede Fingrene i Beraad med, om det ikke var

ærligst straks at sætte sig ned og skrive til Skifteretten, at han opgav sit Bo, — saa var der jo Øieblikke, da hans Taalmodighed holdt paa at rakne som et for haardt spændt Ankertoug!

Hanna, som altid satte sin Villie igjennem ved Moderen, fik det ogsaa drevet til, at der skulde gjøres en Bytur i Sankthans; hun havde saa fuldt af Grunde for det, baade Aftaler og Løfter.

Det var netop paa den samme Tur, det skulde afgjøres for Jon Sunde inde i Banken, om han skulde staa eller falde. Det var ogsaa paa samme Tur, da han kom hjem til Hotellet om Eftermiddagen — som bjerget Mand, Priserne var stegne og han havde afsluttet et stort afgjørende Tømmersalg, at Jane-Mathilde og Datteren havde faat den Idé, at Hanna til Sommeren skulde i en Pension i Schweitz sammen med et Par Veninder.

Den økonomiske Lykkesol skinnede i de følgende Aar desto rigere over de Sundeske Affærer; og den Stil, hvori Huset blev holdt, steg et Par Streger høiere. Hans to yngre Døttres finere Fornemmelser maatte uddannes af endnu fuldkomnere Gouvernanter, dem han betragtede med en Følelse af, at de med al denne Dannelsens høiere Mathematik blot stagede Børnene, én for én, altid længere bort fra ham.

Den yngste otteaarige lignede, modsat sine Søstre, der var lyse, høit-opskudte Straa, — paa h a m. Bredvokset, mørkøiet og begsort som en Ravn, var hun Gjenstand for en Kjærlighed, hvis Vælde sprængte alle Hensyn, saa Jane-Mathilde havde mangen bekymret Time og maatte ofte gruble alvorligt paa, hvorledes hun ad Omveie kunde faa fanget Barnet ind — op fra Fjøset eller Hestene eller ned fra Høloft og Stiger, hvor hun „under sin Fars uforstandige Svaghed" fik fare som en vild Kat.

Men, som han gik der tilsyneladende udenfor det hele, stod der mellem ham og Gouvernanterne en stille Undervandskamp, der egentlig først paa Krisens Punkt naaede til Jane-Mathildes almægtige Afgjørelser.

En kinkig Side var det ogsaa, hvergang de skulde kjøre ud i Besøg.

Gouvernanterne var nu blevet saa fine, at de ikke kunde bydes andet end Bagsædet; men Jon Sunde havde altid havt en Svaghed paa det Punkt og likte ikke for hele Bygden at sidde baglængs i sin egen Vogn.

Han tog den Udvei stadig at kjøre Hestene selv fra Bukken.

Dette var jo ogsaa saa anderledes trygt med deres urolige Heste, mente Jane-Mathilde; — kun likte hun ikke, at Vildkatten altid skulde op ved Siden af og allermindst, at hun fik sin egensindige Villie frem, at kjøre Tømmerne.

Og en særlig Forkjærlighed fik han paa det sidste for at lade Hestene fare i fuldt Trav og Firspring udover Bakkerne. Han gløttede med en vis lun Fryd bag sig, medens Gouvernanten, den uvante Bydame, stirrede bleg af Angst udover Veikanten ned i Fossedraget, som susede lige under. Hvert nervøst Udraab bevirkede blot et hidsende Ryk i Tømmerne, og Hestene rendte ...

— Tre Aar var forløbne, og Husets Vidunderbarn, den ældste Datter Hanna, skulde komme hjem.

Forventningerne var store, og de blev da heller ikke skuffede.

Man var ganske opfyldt af alle de fornemme udenlandske Bekjendtskaber, hun havde stiftet. Hun førte en vidtløftig Korrespondance med Veninder endog med „de" og „von" foran Navnet, saa hendes Mor fandt det ikke forunderligt, om det tog

nogen Tid, før hendes Datter igjen kunde trives i dette hjemlige, saadan Omgang, som hun havde været vant til!

Samme Morgen, som Jon Sunde ikke ganske uden Knur betalte nogle uventede voldsomme Efterregninger, valgte den hjemkomne Datter til at klargjøre en Smule ogsaa sit Regnskab med ham om gjensidig Ret og Pligt; — blot gjøre opmærksom paa, at hun ikke havde bedt om at faa komme til Verden; men, naar hun først var der, under deres Forholde, kunde hun ogsaa stille sine Krav.

Efter denne Formiddagslekse, som Jon Sunde havde hørt paa ganske rolig, kun med en stigende blaa Aare i Panden, kjørte man ud paa de første Visiter.

Det var Kaleschevognen, som i Dag stod pudset foran Døren for endelig at føre den saa meget omtalte Datter som voksen, perfekt Dame frem for de første Familier i Egnen.

Denne Gang placerede Sundes brede Skikkelse sig kort og godt selv paa Bagsædet ved Siden af Hustruen, en Ordning, som vakte en vis lummer Taushed, men som efter visse Mærker paa Jane-Mathildes Ansigt at dømme nok vilde komme til i Løbet af en næste Ind- og Udstigning at undergaa sin Forandring.

„Sidder Du ondt, Hanna?" begyndte der allerede nogle Antydninger nede i Bakken.

Hannas Mine var overlegen stille krænket:

Præsentere en Dame som hun kjørende baglængs!

Hun sad der utilpas, lidt til Siden for at bevare sin ny elegante Visitdragt.

Der kjørtes en Stund under Taushed.

„Hanna har just ikke faat nogen heldig Plads," forlød det igjen. „Hun kommer frem til

Sorenskriverens med sin ny Hat og Kjole graa af Støv."

Sunde lod til udelukkende at interessere sig for Elven. Den randt liden og i dorske Bugtninger imellem de høie Sandmæler nu i Sommertiden; af og til kom der en Tømmerstok — en Efternøler fra Flødningen — drivende nedover med et vaadt Solblink efter sig.

„Hvad er det, Hanna?" ... spurgte Fruen bekymret.

Hanna holdt lidt omsvøbsfuldt paa med at fri den hvide Skjørtekant fra at komme i Berørelse med Sideslaget af Skvætlæderet. Hun gav kun Moderen et megetsigende klagende Blik:

„Jeg maa nok glide over Befordringsmaaden, naar jeg skal berette dem i Pensionen om, hvordan jeg har gjort mine Visiter herhjemme. Jeg vilde ikke, de skulde se det for alt i Verden ... Det gik rent ud ikke an!"

„Far har ikke Tanke for andet end dette evige Tømmer!" — bemærkede Jane-Mathilde stramt en Stund efter, da det lod til, at Virkningen af Datterens Ord udeblev.

Hanna sad indsvøbt i sig selv og saa vedholdende resigneret ud i Støvet til den anden Side; de hvide Fortænder bed i den friske Underlæbe.

„Jeg mener, Du ikke godt taaler at sidde baglængs jeg, Barn?"

„Aa jeg holder det nok ud den Timestid, vi har igjen. Paa Jernbanerne har jeg ellers bestandig maattet bytte Plads," oplyste hun mildt taalmodig. „Man er altid opmærksom mod Damerne paa de første Klasser og lar dem ikke sidde baglængs."

Vognen rullede og rullede.

„Du er ganske bleg, Hanna!"

Jane-Mathildes stramme Aasyn var den dybt

krænkede Hustruværdigheds. Det lod virkelig, som Sunde slog sig rent døv i Dag; han var som Stok og Sten.

„Men Sunde da, Du ser jo, Barnet faar ondt, hun taaler ikke at sidde baglængs!" udbrød hun ude af sig.

„Aa, det letter nok, naar hun bøier sig udover og blir Kvalmen kvit."

„Sunde!" ...: Det var et Forfærdelsens Udbrud; den høie pyntelige Frue med de graa Krøller inde i Hatten kom rent fra Koncepterne.

Hendes unge forurettede Kontrabillede brast pludselig ud i hæftig Graad.

„Jeg vil bare sige Dig, Hanna," dirrede Sundes stærke Stemme, „at, holder Du ikke ud i Vognen, faar Du gaa de tre Fjerdinger ... For mine egne Børn kjører jeg ikke baglængs! — Har jeg gjort mig til Nar for din Mor, saa er det m i n Sag; — men dermed blir det stop.

Værsaagod, sig til, saa skal vi stanse Hestene," mødte han hendes forbløffede Ansigt.

Det var blevet ganske stille i Vognen. Men, da de nærmede sig Huset ved Færgebakken, udbrød han:

„Ser Du d e r, min kjære Hanna! — derinde gik min Mor og din Bedstemor barbenet; hun var glad nok, om hun en Gang imellem fik kjøre baglængs til Kirken paa en Skranglekjærre."

Landeveisstøvet begrov Vognen med samt baade Sundes store graahaarede Hoved og hans Damers Parasoller og strudsbefjedrede Hatte.

Det var Sundes det lange, hvide, toetages Hus med de høie Træer om og den svære Engevidde om.

Voldene laa nu i Kvælden bleggule med lange Skygger af Træer, Hesjer og Gjerder.

Dagens besværlige og spændende Visitreise var vel overstaat, og Sunde stod i sin hjemlige Frak ude paa et Engstykke, hvor Høet netop var afslaaet.

Han havde Vildkatten med sig. Hun „stupte Kraake" i en Høsaate, uafladelig og uafladelig. Sunde havde stillet sig saa, at han fuldkommen friede den lille for, at der kunde blive pikket paa Ruden fra Dagligstuevinduerne.

Ubændig, firskaaren og stærk, glimtede hendes blanke svarte Øine af den svedige Anstrængelse og Forlystelsen ved at stupe stadig ypperligere hovedkuls over Stakken og komme pustende og med Haaret fuldt af Høstraa paa Benene igjen.

Sunde stod betænkt og saa til; han tyggede paa en ordentlig Tobaksbus ikvæld.

Hanna kom spaserende opefter Veien læsende paa et Brev. Hun overholdt nøiagtig Pensionsreglementet, der paabød regelmæssige Aftenture.

„Hanna kom hid," skingrede det fra Vildkatten, — „kom hid, skal Du se, — over to Høsaater paa hverandre!" ...

Hanna stod lidt; men det var altfor betænkelig vaadt i Græsset for hendes Tøies Sko.

„Jeg har havt Brev fra Lovise von Decke," meldte hun, idet hun fortsatte sin Gang opover til Havetrappen. „Jeg har ventet saa grulig paa det, mere end jeg kan fortælle. Hun har havt en saa mageløs deilig Jernbanereise til Hamburg, men havt det mindre godt over Nordsjøen, da hun har været lidt for søsyg, — hun er saa uhyre tendre. Men hun har dog set Solen gaa ned i Havet. Hun beskriver det saa vidunderlig! ... Hun sender en saa udtrykkelig Hilsen til mine Forældre, som hun saa usigelig gjerne vilde lære at kjende."

„Jasaa!" lød det tørt ... „Frøken von" —

Der laa et sørgmodigt Misnøie i det Blik, hvormed han saa efter hende.

Var det Snobben i ham selv, — den Fantasibefangethed for det fornemme, der havde bøiet hans egen staute, fri Skikkelse ind i smaa Former, — som Jon Sunde kjendte igjen hos Datteren? —

SUSAMEL

Jeg erindrer godt den første Gang, jeg som Gut paa Tromsø hørte om Susamel; — der stod som en Skræk i Luften om det Navn, og jeg vil fortælle det, som det staar for mig fra Guttedagene.

Det var i Russetiden, det vil sige, den Tid af Sommeren, da Havnen laa fuld af Russelodjer. I de lyse Aftener gik Russerne i Klynger gjennem Gaderne med sine Huer og lange graa Talarer og sang firstemmig. De skrællede og spiste paa Sop, som de havde fundet oppe paa Øen, og som vi Børn ansaa for ubetinget giftige for andre end Russere.

Under den fatamorgana-agtige Lysvirkning der nord, hvor man kan tage en Knappenaal op eller læse ved Midnatssolen, kunde den bjerkbevoksede, af Landsteder overstrøede Ø med Byens Huse, Havnen, Fartøierne og Fjeldet paa den modsatte Side i en saadan Aften speile sig ned i det blanke metalgrønne Sund, som om hele Landskabet hang i klar, gjennemsigtig Luft.

Udenfor Bryggerne laa en Skov af tremastede blaa, grønne, hvide Russelodjer, førte af Bogdanoffer, Wassilieffer og, hvad nu alle Skipperne hed, medens Bryggeplankerne var hvide af Rugmelet,

som hele den travle Dag lossedes ud i Matter og heisedes ved Vindespil op i Paklofterne.

Ombord i disse Fartøier fandtes mange rare Ting. Der var en gul, haard Kage, som hed „Prenika", og som kunde kjøbes to for en Kobberkopek, naar vi paa vort gutterussisk raabte: „Prenika kopum!" — og der var sibiriske Nødder at faa til Foræring. Paa Bordet i Kahytten laa Helgenkalendere med røde Bogstaver i for hver Helgens Navn. Dernede gik underlig klædte Russekoner, som skjænkede The af blanke snurrende Messingmaskiner, og paa Kahytsvæggen ved Murovnen — „Pjætskaen" — hang ikke mindre underligt malede St. Nicolausbilleder med brændende Lys foran.

Undertiden saas Billedet ogsaa fæstet i Mandshøide til Masten. Man sagde, at Grunden var den, at Skytshelgenen underveis havde maattet tampes til at give gunstig Vind, efterat Mandskabet først i tre Dage med Vokslys og Røgelse havde søgt at faa ham til det med det gode.

Jeg nævner alt dette, fordi der ombord i Bogdanoff's Lodje tilfældigvis blandt andre Mærkværdigheder ogsaa skulde være en firkantet, brun Bjørnunge, der gik og legte ombord som en Skibshvalp.

Jeg sad paa Rælingen og strakte for Spøg Fodspidsen ned til dens Gab, — saadan, som man undertiden kan falde paa at gjøre det med en legende Hund, der nok kan tage Foden mellem Tænderne, men, som man véd, ikke for Alvor klemmer til.

Bjørnen var imidlertid ingen Hund. Den bed roligt gjennem Støvlen, og jeg husker endnu den Dag idag den Fornemmelse.

Udover Natten laa jeg vaagen i Saarfeber, plaget af en og anden i Værelset tonende Myg, og

saa paa, hvorledes den matte, varmeløse Nattesol gav Figurerne Liv i Rullegardinet.

Nede i Gaden hørtes der en Stund Russesang, — siden blev der forvirret Støi og Skrig og en hel Sammenstrømmen af Mennesker.

Alt, hvad jeg den Nat fik rede paa, var de hviskende Ord til vor Barnepige af Stuepigen, som havde været ude for at undersøge:

— „Det er Susamel! — — nu har de arresteret ham! ... De bærer Russerne ombord paa Stiger; — de er ihjelslagne ... tre Stykker og én Hamburger!"

Og saa satte de sig til at græde sagte i Forklæderne begge to for ikke at forskrække mig, som de skiftevis skulde vaage over.

Nogle Dage efter hed det, at der havde været Forhør, og at Susamel derunder til og med havde vendt op og ned paa Byfogdens Søn.

Dette sidste, vidste jeg nu, var Snak; thi jeg var selv Byfogdens Søn; men det var sandt, at han var bleven mulkteret.

Susamel, som boede henne i Balsfjorden, havde havt en Tønde blank Levertran med sig i Baaden. Den tog han nu, saa tung den var, op paa Skulderen og bar den gjennem Byen op i Boden til Kjøbmand Meyer for at faa Penge til Øvrigheden. Men gamle Meyer, som var Jyde, havde sagt, at han havde „slaaets som en Karl, i Sandhed til Fædrelandets Ære!" — og havde betalt Mulkten for ham.

Jeg fik desværre dengang endnu ikke se Susamel; men Historiens sande Detailler fik jeg vide nøiagtigere end nogen af Brændevinshandler Kiels egen Søn, som var min Ven og Klassekammerat paa Middelskolen. Han havde set paa hele Tiden, medens man sloges i og udenfor hans Fars Butik.

Boden og Pladsen udenfor havde været fuld af Russere. Der havde desuden været et Par Tyskere fra et Fartøi, som hed eller var fra Blankenese, samt nogle norske, — dog hidtil uden Spor af Ufred. Saa var Arne-Noras Broder kommet dansende snart paa det ene Ben og snart paa det andet, brautende og fuld hen paa Pladsen med sine Boksemanerer og sit ravgale engelsk:

— „God dam you heel you bogger!" og „come 'long he — en!" ...

Det var en ganske spinkel, blaableg Fyr aldeles uden Kræfter, og den syttenaarige Søster havde grædende holdt paa at trække ham hjemover. Men det gjorde kun, at han blev endnu hidsigere paa Klammeri. Saa havde én af Russerne inde i Butiken fornærmet Arne-Nora, der med et Skrig fløi op ad Trappen og gjemte sig paa et Loftkammer, hvis Dør hun fik stængt i, og saa havde man pludselig delt sig i to Partier: de norske og de fremmede, der vilde storme Trappen.

Der vankede haarde Slag, og de norske laa under. Men Kiels Søn havde imidlertid med megen Raadsnarhed løbet hen til Susamel, som han vidste netop var kommet den Aften og havde Nattelogis i Wagels Bondestue.

Da Susamel kom og hørte Arne-Noras Angstskrig, havde han med et Sæt rendt alt omkuld i Trappen for at se, hvordan det forholdt sig, og derpaa begyndt at rydde først Loftet og siden Butiken paa en saadan Maade, at nogle bagefter blev baarne ned til Bryggen paa Stiger, og at man troede, der var begaaet Mord ...

„Men Russerne kan livne op som Fluer; de dovner bare af!" — forsikkrede Jens Kiel mig med en Mine, som om han kun anførte en gammel kjendt Erfaringssandhed.

Russerne havde tilslut flygtet ud af Loftsvinduerne og ned paa Tørvetaget, og Butikdøren

hang om Morgenen kløvnet og skjæv paa den ene Hængsel.

Da Susamel førtes i Arresten, havde Arne-Nora gaat og grædt bagefter. Hun fulgte ham lige til Porten; men han havde ikke villet se paa hende.

„Jeg skal sige Dig, hvad der var iveien" — sagde Jens Kiel hemmelighedsfuldt. „Deroppe i Aflukket inde i Krogen fandt han Krambodsvenden hos Wagel, „vakkre Jakvist", Du véd. Hun havde taget ham ind for at bjerge hans Liv, da Russerne var efter ham i Trappen, og han var saa ræd, da Susamel kom, ganske graa i Ansigtet! Det er ham, som gaar og drikker Arne-Noras Bror fuld om Aftenen, for at Arne-Nora skal komme ned og hente ham. Han er forlibt i hende. Men, — Susamel kan tage ham paa strak Arm!"

Susamel var bleven Menigmands og Gutternes Helt og Skræk, og der havde lavet sig op de mest fantastiske Historier om ham.

Han boede, hed det, paa et Næs inde i Balsfjorden, hvor hans Fisk hang paa Hjeld nedover Jordet foran Stuen, og „hvor ingen turde lægge til med Baad, — han taalte ikke et Liv!" Han var saa stærk, at han alene havde lagt Ankeret hen over Lugen paa en hollandsk Kof, hvor de havde fornærmet ham, og han kunde selvfjerde sætte en Fembøring i Vandet. Henne i Udhavnene havde han ryddet Russelodjer den ene Gang efter den anden og gjort rene Vidundere i Finmarkshavet for at bjerge Folk, idet han engang endog midt i Sjøraaket havde seilet tværtover Hvælvet, hvor de sad, og løftet dem indenbords.

Sine største Bedrifter havde han dog udført under Lofotfisket, dengang Nordlændingen sloges med Ranværingerne om Fiskepladsene. Hvor Ranværingen kom Susamel iveien, blev der straks Basketag. Det var bare enten afveien eller slaas!

— og efter et Par Vintre stod Skrækken af Susamel fra Vær til Vær. Selv var han Kvæn.

— Efter hin Nat med Russeslagsmaalet saa jeg Susamel oftere; men vovede ikke at nærme mig ham. Dette skede først en Tid efter og netop i Dagene, før jeg hørte, at han var bleven forlovet.

Det var en Eftermiddag. Han sad i pyntelige blaa Vadmelsklæder med nye Skaftekomager og Blankhat i det hede Veir nede i sin Baad ved Bryggen. Han havde blaaligt-sort Haar, som faldt tværklippet over en bred, smuk Pande med stærke Bryn og blaa Øine. Man kunde se paa selve Ansigtet, at det tilhørte en stærk Mand. Han var neppe tre Alen høi, men overordentlig skulderbred og sværbygget. Han sad stille paa Toften med Fødderne en paa hver Side af Kjølvandet, og saa saa betænkt ud, medens han ludede sig forover.

Med Barnets Modtagelighed for Indtryk syntes jeg, der laa noget smertefuldt i hans Mine og tillige, da han saa op paa mig, at han vist maatte være saa uden Maade god og snil i Grunden.

Han gav mig en blaa Fiskekrog, og jeg vovede da som et Udtryk for min Tilnærmelse at trække i Baadfæstet og derpaa at tale til ham. Jeg spurgte ham blandt andet, om det var sandt, at han havde reddet saa mange Mennesker i Finmarkshavet?

„Aa ja ... en og anden," — sagde han. — „En faar altid Lov til at seile sin egen Baad i Spik ... der mulkterer ingen én for det!"

Jeg følte, der laa en bitter Mening under dette Svar.

„Susamel," — sagde jeg — „faar jeg Lov til at komme i Baaden til Dig?"

„Tør Du?" — spurgte han smaaleende.

Jeg sprang pludselig over paa Toften til ham ... „Ja vist tør jeg!"

Og fra den Stund var vi to fuldgode Venner.

Arne-Nora var, som jeg bedst erindrer hende, en lidt opløben spæd, femten—sekstenaarig Pige i blaastribet, falmet Kjole, som sad daarlig hægtet i Ryggen, og som oftest paafærde blandt Gutterne, som fiskede Mort nede ved Bryggerne.

Der var elendige Forhold hjemme, — baade Faderen og Moderen drak.

Jeg ser hende endnu staa og hænge over Rækværket med det lyshaarede ivrige Hoved og se ned, medens Mortestimerne gik over den grønlige Sandgrund med Tangflekkerne i, og Gutterne fiskede.

Stimerne gik ofte saa tæt, at Lintraaden med Angelen en Stund laa nede paa Ryggen af dem uden at synke igjennem. Naar der saa kom en enkelt liden Torsk svømmende med smaa rolige Slag af Spolen ind imod de grønskeklædte Søbodstolper, opstod der Feber blandt os, og da kunde hun være den første til at klattre ud paa Stenkarret for at fiske den.

Af og til plagede de voksne Krambodsvende hende, saa hun maatte rømme bort.

Man kaldte hende en Gutteflokse, men nok med mindre Ret; — det var bare saa leit for hende at være hjemme og saa morsomt dernede ved Bryggerne, og saa var hun saa godslig og umistænksom, at hun ikke tænkte synderlig ved det, som andre kanske tænkte altfor meget ved.

Hvorledes det nu var eller ikke var, saa havde hun, — det var Aaret før hint Russeslagsmaal, — gaat hjemmefra en Sommernat, da der havde ligget et slemt Hus mellem Forældrene, og sat sig alene hen at fiske i Wagels Bryggetrappe, som egentlig ikke var en Trappe, men en glat, grønsket Stige.

Da Susamel i Gryet ved Tretiden kom roende ind, havde han fundet hende i Vandet, og det saa ud, som om hun havde ligget der længe. Om hen-

des Lillefinger var viklet en hvid Lintraad, og i Enden af den laa en Marulk, som havde bidt paa Knappenaalsangelen og rykkede frem og tilbage i Vandet, saa at Haanden rørte sig.

Susamel havde bragt hende op paa Bryggen og arbeidet med hende med sine stærke Kræfter i et Par Timer og pustet Aande i hendes Bryst, til der endelig kom Liv, og derpaa baaret den dødblege Pige hjem paa sine Arme.

Han veg ikke fra hende den hele Formiddag, men sad der og stønnede af og til — sagde man, — som et Berg, indtil hun kom til sig selv igjen.

Det var derfra, han kjendte hende. Men op i Stuen til hendes Forældre vilde han nødig gaa, og saa kom hun oftere ned paa Bryggen og snakkede med ham, — og hin Eftermiddag, han sad saa pyntet i Baaden, ventede han hende nok.

Hun kom da ogsaa en Stund efter nedover med en Tine i Haanden og et nyt lidet rødtærnet Silketørklæde om Halsen, der var meget klædeligt.

Hun blev staaende en Stund paa det næst nederste Trin i Bryggetrappen; men, da hun vilde aflevere Tinen, hjalp han hende op i Baaden, hvor hun satte sig paa en af Tofterne lige over for ham. Der blev en Pause, og saa begyndte hun at spørge ham, naar han igjen skulde ud paa Fiske?

„Aa, det bliver længe til," mente han, — „vi skal nu først være hjemme i hele Sommer."

„Din Bror sagde sidst, at der var saameget Løv og Bær i Fjeldet derinde i Balsfjorden ... Jeg har aldrig været i Fjeldet," vedblev hun. —

„Har Du Hest, Susamel?" faldt jeg ind.

„Ja, en rød en, som Du skal faa se. Jeg har en liden Sommerbod oppe ved Fiskeløsvandet, did skal Du faa ride."

„Er der da slet ingen Fisk i det Vand?"

„Aa det er bare Snak med den Fiskeløsheden. Jeg trækker store Ørreter der. Og saa er der Multebær paa Myren — til Dig, Nora! Det var af dem, Du fik nu."

„Saa Du har en Hest, Susamel?" sagde hun.

„Jeg har gjort en Sadel istand til den."

„Sadel!" raabte jeg enthusiastisk.

„Aa, — jeg skal lave en anden til Dig, dette er en Kvindfolkesadel ..."

„Skal Nora derud da?"

„Jeg véd ikke," sagde han og bøiede sig ned og lukkede op en liden, rund Tine, hvori han søgte efter noget. „Det faar komme an paa hende selv, jeg vil nok gjerne have hende did; ... men saa kan det hænde, hun ikke liker sig."

Han tog op en Brystnaal og stak den i Knuden paa hendes Silketørklæde, og hun blev sprudende rød.

„Vil Du have den til det vakkre Tørklædet, Nora?" spurgte han med en egen Betoning.

„Du faar snakke med dem derhjemme, — jeg vil nok, Susamel!" svarede hun underlig stilfærdigt og saa ned.

Hvorfor hun ikke kunde sige: „Ja" — til Brystnaalen med éngang, og hvorfor han pludselig tog hende saa glad i Haanden og trak hende til sig, forstod jeg ikke; men hun fo'r med ét hastigt ud af Baaden og op i Trappen, og saa saa forfjamset ud. Jeg har aldrig set et Menneske saa rød i mine Dage.

„Saa kommer jeg paa Søndag!" lo han og saa op paa hende lysende fornøiet.

„Ja, Susamel; men — Du alene! ... ikke din Brorkone."

Jeg undrede mig fremdeles over alle de Ophævelser, de gjorde, og fik i det samme Øiet op for, at der var noget vakkert ved hendes Nakke

og den lette, elastiske Maade, hvorpaa hun bar sin smale Figur, idet hun gik opefter Bryggen. Susamel fuldstændiggjorde Indtrykket, idet han paa sit bibelske Sprog sagte og med et ubeskriveligt Udtryk udtalte efter hende:

„Hun er som en Dans i Mahanain!"

„Er det sandt, at Du har taget et Skibsanker og lagt paa Lugen, Susamel?" spurgte jeg.

„Er Du gal! ... Men her skal Du se!" Og saa begyndte han at huske mig op og ned i Luften, som om jeg kunde være et to Aars Barn. Han var aldeles overgiven og syntes i Forlegenhed for at finde paa noget at give mig. Endelig tog han op en irret, svær russisk Kobberslant, hvori Pilene laa paa kryds, og begyndte at skure den blank til mig.

„Vil Du have den?"

Den var altfor fristende; den skulde naturligvis bankes hul til at slaa Klink med, og saa modtog jeg Pengen og fik Skjænd for det, da jeg kom hjem.

— Susamel kom nu oftere til Tromsø, snart alene i sin Sekstring med Tørfisk eller andet i, snart i Følge med sin Stedbroder, som boede i Nærheden af ham inde i Balsfjorden, og dennes Hustru, Kaisa, der nok var adskillig underfundig af sig.

Det var en høi, mager, slankvokset Kvænkone i sort Hue, som gik saa langsomt og pent. Hun var vakker; men Ansigtet med den lave Pande og den lidt sammenknebne Mund, hvorom der laa et eget selvkjærligt, ikke let udgrundeligt, Smil, var ikke godt.

Kaisa og hendes Mand tilhørte en af de religiøssværmerske Sekter der nord, en Retning, hvortil ogsaa Susamel oprindelig hørte og efter Udløbet af sin Slagsmaalsperiode igjen heldede, saavidt hans Natur tillod det.

Hun og hendes Folk holdt til i Bondestuen hos Wagel; og hun havde engang faat det meget travlt med at omvende eller præke for Kjøbsvenden der, Jakvist. Men af ham høstede hun kun overgivne Svar og alskens Drillerier.

Der var tillige ondskabsfulde Tunger, som sagde, at Grunden, hvorfor hun altid fik sig sin Kaffe der i Baggaarden og holdt saa til der, var den, at hun, uagtet alt udover sine mere unge Aar, rent havde forgabet sig i Jakvist, der var en usædvanlig smuk ung Mand med et sjeldent ravnsort Haar, som krøllede og kringlede sig om Panden. De paastod, at hendes smaa brune Kvænøine lyste og spillede, bare hun saa Jakvist, og at hun havde lagt Arne-Nora for Had, fordi han gjerne søgte at komme til at fjase og snakke med hende.

Kaisa fik fra nu af altid saa travlt med at formane Arne-Noras Forældre, dels i Anledning af deres egne bekjendte Skrøbeligheder, dels af, at de lod Datteren gaa saa aldeles uden Tugt og Kontrol. Altid havde den pene Kone opsnappet et og andet, som hun havde at holde sig til, og der gik Snak nok om Susamels Forlovelse, og at hans Brorkone Kaisa ikke likte Partiet.

Det største Anstød kom imidlertid, da Arne-Nora og nogle andre Piger havde været ude med hendes Broder paa en Fisketur i Sundet, og det havde endt med, at de deltog i Dansen henne paa Storstunæsset, hvor der holdtes Sammenskudslag.

Susamels Brorkone vilde have hørt, at „vakkre Jakvist" ogsaa var der den Aften, og hun forlangte nu myndigt, at Forældrene herefter aldrig skulde sende hende ned i Boden hos Wagel for at kjøbe. Hun havde endt med fra Dørstokken at udtale, at „der gik Rygter nok om Ugudelighed og Dans, og Susamel skulde nok blive varet!"

Det var dem, som mente, at det bare var Skinsyge i Anledning af Jakvist.

Arne-Nora opdagede gjerne Susamels Baad langt ude i Sundet og stod da paa Bryggen, naar han kom. Men, naar Brorkonen var med, modtog hun ham ikke, og det var vel dette, Susamel skjønte. Ialfald fulgte Kaisa i den senere Tid ikke med ham.

Som Susamels specielle Ven nød jeg den mellem Gutterne høist misundte Ære frit at turde sidde og fiske fra Bagskotten af hans Baad. Og en Eftermiddag, jeg sad saadan, kom Arne-Nora nedover.

Som hun gik udover den lange Brygge, der var indklemt mellem Søhusene, saa hun pludselig lattermildt op til nogen tværtover oppe i Søboden; men hun vendte øieblikkelig Hovedet om til den anden Side og blev meget alvorlig.

Jeg vidste, det maatte være Jakvist, som jeg før havde set staa oppe i den øverste Aabning i Wagels Pakbod og modtage Tørfisk, og det forekom mig tillige, som om han kastede noget ned til hende, der imidlertid gik over Bryggen. Jeg tænkte mig, at det var et Stykke Kandissukker; men hun saa ikke efter det.

Idetsamme hørte jeg bagom mig et hæst, hæftigt:

„Afveien, Gut!"

Susamel havde reist sig. Hans Ansigt var jordgraat og blegt, og han var slig at se til, at jeg forfærdet fo'r ud af Baaden og lige hjem.

Hvad der skede, fik jeg først rede paa siden af Folk, som havde staat og set paa.

Da hun kom i Trappen, havde han skaaret Baadfæstet af med Kniven. Men, da han tog det første Aaretag for at ro hjem fra hende, havde hun sprunget efter ud paa Stenkarret ved Bryggen. Der gled hun og slog sig i Hovedet; men alligevel havde hun reist sig og strakt ud Hænderne og raabt aldeles vildt hjerteskjærende efter ham: —

„Susamel! Susamel!" ... indtil hun igjen faldt om og blev liggende der paa Stenene.

Susamel lod, som om intet var, og roede bare lige fast udover.

Men, da hun ikke reiste sig, kom han atter paa andre Tanker og roede igjen indover til Stenkarret, hvor hun laa. Han havde taget hende op i Baaden til sig og vasket Saaret i Hovedet med Vand, og hun havde lagt sig op til ham og grædt og hulket uden Ende, saa der var nok blevet en Forligelse mellem dem.

Samme Aften havde han gaat med hende op til Præsten for at faa Lysning, medens hun endnu gik med Tørklædet forbundet om Hovedet.

En Maaneds Tid efter giftede han sig med hende i Tromsø Kirke. Han kom med to af sine Brødre og sin Brorkone, og de gik med Bruden lige fra Altret ned i Baaden.

Det ansaas nu omtrent, som om Arne-Nora var bleven bortført af et eller andet Uhyre. Der var ialfald ikke en Pige paa Tromsø, som vilde vovet at gaa hendes Gang, endda Susamel var bekjendt for at staa sig meget godt.

En Maaneds Tid efter kom Susamel fin og pyntet med Blankhat, Silketørklæde og hvid Krave op i Kjøkkenet til os. Han havde med sig et prægtigt Fiskesnøre med Jernsten og to Kroge og forespurgte sig, om han fik Lov til at forære mig det. Det blev indvilget, og jeg glemmer ikke min Overraskelse, da jeg kom hjem fra Skolen og saa ham sidde i Forstuen med en Dram og Kage paa et Bord foran sig, og min forstandige Moder i en meget alvorlig Samtale med ham.

Dette var Forsoningen mellem os, og jeg følte med en vis Stolthed, at han efter sine Forhold havde gjort ikke faa Anstalter for at vinde mit Venskab igjen.

— — Om Sommeren i Skoleferierne fik jeg Lov

til at følge med Sorenskriveren paa hans Thingreiser i Distriktet. De gik for det meste for sig i en Husbaad med Skyds; og et af Thingstederne laa inde i Balsfjorden.

Jeg havde længe glædet mig til at faa se Susamels Hjem, som skulde ligge lige i Nærheden af Thingstedet, og til at faa overraske ham med et Besøg. Jeg havde paa Turen talt og snakket meget om dette, og det forekom mig som et Vidunder, at det netop skulde hænde sig saa, at Susamel, som var paa Thinget, af sig selv havde fundet paa at be Sorenskriveren om Lov til at tage mig med hjem og beholde mig helt til den næste Dags Aften.

Der var kun et lidet Stykke Vei ud til det lille Næs, hvor hans Stue stod med nogle Høstakker paa Jordet og nogle Gjældstænger, hvorpaa der hang Fisk, nede i Stranden ved Nøstet. Den laa lige under et brat Fjeld med en af Bjerkeskov omvokset, græsflækket Ur i, og det hele var saa brat og trangt, at Vedskjulet med Fjøset allerede stod en Hushøide oppe i Bakken.

Som vi kom roende did i den stille Formiddag, steg Røgen blaalig op af Murpiben, og Arne-Nora kom ud af Døren løbende hen imod os. Uagtet det samme klække, smale Væsen, var hun bleven ligesom mere voksen, siden jeg sidst saa hende.

Der vankede Melkebunke med Kandissukker paa, Peberkage, Kringle og Kaffe, og det blev bestemt, at vi skulde gjøre en Tur op til Sommerboden ved Fiskeløsvandet, hvor vi skulde ligge om Natten og være med Susamel og fiske Ørret.

Den røde Hest, som Susamel eiede sammen med sin Stedbroder, skulde jeg faa ride paa, medens han og Arne-Nora skulde gaa.

Det var mærkeligt at se de to underveis, — de lo og spasede som overgivne Børn og sagde en hel Del Uforstaaeligheder.

Veien blev lagt paa kryds og tværs om Myrene, der mangesteds laa gule af Multebær.

Og med hvilken Sikkerhed gik ikke den lille Hest med den lyse Snude over Klopperne, og hvor valgte den ikke sin Vei, Fod for Fod, over alskens Huller og steile Steder! Jeg var uvant og ængstelig for at sidde paa; men Susamel trøstede mig med den alvorlige Forsikkring, at Hesten var saa „lærd til at gaa".

Jeg har siden ofte hørt Udtrykket Læsehest og Pughest; men „lærd som en Hest" har jeg aldrig hørt uden af Susamel; men jeg forstaar nu saa godt den dybe Erkjendelse af Fjeldhestens erfarne Instinkt, som laa i det.

Den herlige solhede, anstrængende Dag ... Aftenen, da vi tændte Ild udenfor Sommerboden for Myggene, og Natten, hvori vi var ude paa Fiskeløsvandet og fiskede Ørret, — hvor staar det ikke alt for min Erindring! ... Jeg ser endnu altid den Sommernat i et halvt Søvnens eller Drømmens Skjær, hvorledes vi sad stille og fiskede, og Skyggen af baade os og Baaden lagde sig halvdunkelt ned i Vandet, og alt omkring os, Fjeld og Træer, i den egne Natsolbelysning syntes som løftet i Veiret uden at have Tyngde, — indtil Søvnen overvældede mig, og jeg sov ind under Susamels Trøie paa nogle Risbuske, som vi havde i Baaden.

Jeg fortæller alt dette for at give lidt af mit eget Indtryk af dette Ægtepars lykkelige Samliv og Hjem.

En Mislyd indtraf der dog.

Da Susamel den næste Formiddag var roet over til Landhandleren et Ærind, kom hans Brorkone gaaende.

Hun var temmelig længe inde i Stuen og talte med Arne-Nora, medens jeg holdt mig ude ved Hesten, som Susamel for min Skyld havde tjoret paa Marken med Sadel paa Ryggen.

Da den høie, pene Kone igjen kom ud i Døren, saa hun ond ud, og hendes Ansigt blev ubehagelig hykkelsk sødt, idet hun gik forbi mig og hilsede.

Da jeg kom ind i Stuen, laa Susamels Hustru paa Ansigtet i Sengen og græd hæftigt; men hun bad mig, at jeg endelig ikke maatte sige det til Susamel! ... Kaisa vilde true hende til at bringe Susamel til at gaa ind paa, at han sammen med sin Stedbroder afstod et Stykke af Stranden til Trankogeri for Jakvist i Tromsø. Skjødet skulde underskrives paa Thinget den følgende Dag.

Hun var fortvilet, fordi det skulde ske, og udbrast, idet hun igjen overgav sig til sin Graad:

„Dette blir værre end paa Tromsø!"

„Ja, men din Brorkone kan da ikke tvinge Dig, Nora!"

„Hun vil ellers bringe Sladder om Jakvist til Susamel ... og han tror hende ... og da!" —

Hun sagde ikke mere, men sad blot og saa ned mod Gulvet og var ude af det. — „Det er det Tørklædet, som han engang forærte mig, ... og som jeg ikke har turdet snakke om, for Susamel taaler ham ikke ... og det véd Kaisa af ... Og, nævner hun det, saa Gud hjælpe mig! ...

Du siger vel ingenting?" — spurgte hun igjen, og saa ængstelig prøvende hen paa mig.

Jeg forstod dengang ikke rigtig den hele Sammenhæng; men et Skimt af, at Susamel var skinsyg paa Jakvist, dagede dog frem for mig.

Og lidt efter var det hele glemt igjen, og hun hjalp mig med at fiske Krabber nede mellem Stenene i Fjæren.

Da Susamel kom tilbage, havde vi en hel Procession af dem spaserende i en Sandgrøft oppe under Græsbakken.

Mange Aar efter hine Dage gjensaa jeg Tromsø. Det var den samme af sin By og Havn smykkede, med Bjerkeskov og Villaer kransede Ø, som laa og speilede sig saa vidunderlig sommerklart i Sundet. Jeg saa Lodjerne igjen og Pakboderne og de kjendte Brygger; men meget var forandret.

Der var kommet andre Mennesker, andre Gader, endog en anden Kirke, der, saa vakker den er, dog ikke var den gamle rødmalede, jeg huskede, hvor alle de smukke Brudepar blev viede.

Sammen med en gammel Kammerat, som nu var en adstadig Borger paa Stedet, studerede jeg de forskjellige Legesteder og Valpladse fra vore Guttedage. Men paa Pladsen nede ved den gamle Dampskibskai fandt jeg mig ikke igjen. Der skulde for det første være den hvide Kramboddør, hvori Anton Knoff en Søndags Eftermiddag med sin Bue satte Pil paa Pil med Stoppenaalsspids, indtil han traf Kjøbmand Schnabel i Laaret, da han uheldigvis kom ud af sin egen Butiksdør.

Døren var der ikke længere.

Men jeg savnede tillige det side, brede Tørvetag, vi havde legt paa og fægtet paa og flygtet fra i Kniben saa mangen en Gang. Jeg maatte lede lidt i min Hukommelse, før jeg kunde tage Navnet igjen. Endelig begyndte jeg:

„Men ... men ... Kiels Tørvetag?" ...

Han lo. — „Ja, husker Du det?"

Og, efter at have solet sig lidt i Erindringen, sagde han:

„Det Skrab har vi da faat feiet bort for længe siden; vi maatte ha' Pladsen."

Jeg blev fremdeles staaende ... Der gik mange Erindringer gjennem mit Hoved: Slagsmaalet i Kiels Bod, og hvorledes Russerne var flygtede ned ad Taget, og nogle af dem baarne ned til Bryggen paa Stiger. Det hele blev igjen levende for mig.

„End Susamel?" udbrød jeg.

„Susamel! — véd Du ikke det? — Han er gal han ... Han klemte sin Kone ihjel i sine Arme ... Vi har ham oppe i en Arrest for sig selv. Der var ingen, som vilde paatage sig at føre ham til Sindssygeanstalten ved Trondhjem. Man kunde lige saa godt transporteret en Elefant.

Han har forresten nu lange lyse Mellemrum, og jeg tror nok, han kunde gaa fri; men han vil dog selv helst være fast og under Bevogtning."

Jeg behøvede Tid til at svælge alle disse Efterretninger, der formelig overvældede mig og gik mig meget mere nær, end jeg egentlig vilde være ved. Mine Gutteaars Ven og Helt havde endnu sin Plads hos mig, det følte jeg i denne Stund.

„Og man kan se ham?" spurgte jeg noget beklemt.

„Saameget Du vil. Der er Jernstænger for Gluggen, om Du vil tale med ham slig; men Du kan trygt gaa ind. I de første Aar var han splittergal, og Gutterne stimlede da ogsaa til udenfor. Men nu er det anderledes. Han er ganske rolig og sidder hele Dagen over Bibelen."

Jeg afbrød imidlertid Emnet; Susamel vilde jeg besøge uden Følge.

Jeg sørgede for at faa være alene med ham henimod Skumringen den næste Dag.

Da jeg traadte ind til ham, sad han i sin gamle Stilling, ludende, med Benene et Stykke fra hinanden og en Arm over hvert Knæ.

Han saa ikke op, — tænkte formodentlig, at det var Vogteren. Den mægtige Skikkelse var endnu vældigere, end jeg erindrede den; men der var tillige noget ældet, noget af en Ruin i den, og hans lange Haar og buskede Bryn var bleven isgraa.

Formodentlig fandt han, at Bevægelsen i hans Celle var usædvanlig, thi han kastede med ét et

skarpt, sky Blik op, og det forekom mig, at Udtrykket, i det samme han saa mig, fik noget vildt, et vist farligt Glimt, som antydede, at al denne Kjæmpekraft vel trængte til at være i Nærheden af Bøilen.

Jeg følte et Øieblik, at jeg havde sat mig selv ind i en noksaa spændt Situation; men min Tro paa Magten i vort gamle Forhold hjalp mig, og jeg spurgte tillidsfuldt:

„Kjender Du mig ikke mere, Susamel?"

Han blev siddende taus og tung uden at svare; — der drog sig som et Lagen af Smærte over det svære, fængselsblege Ansigt. Han havde gjenkjendt mig.

„Susamel!" — sagde jeg — „vi var Venner i gamle Dage. Husker Du, da jeg var hjemme hos Dig ... Fjeldturen?"

Han saa paa mig, og det varede en Stund, før han svarede:

„Det var de gode Dage; — men nu er Aarene komne, om hvilke jeg maa sige: „De er idel Mørke! ... Jeg har Duens Blod paa mine Hænder." Og han rakte dem begge ud imod mig med en mørk Mine. Der var stum, afmægtig, hjælpeløs Fortvilelse i de Ord.

Efterhaanden lykkedes det mig dog at faa løst hans Tungebaand, saa han begyndte at spørge et og andet efter mine Forhold, og, — inden vi vidste af det, var vi inde i de gamle Dage. Hans store, enfoldige Natur havde under sit haarde, menneskesky Skal en mægtig Trang baade til Venskab og Kjærlighed, og jeg fik den Kvæld i Skumringen hans Sjæls Fortrolighed.

„Der er et Menneske, jeg har havt Lyst til at dræbe i denne Verden," udbrød han — „og det er min Stedbroders Hustru Kaisa. Den Dag, da jeg hørte, at hun var død og havde bekjendt al sin Ondskab mod mig, laa jeg og lo herinde,

til de satte Spændetrøien paa mig. Hvor mangen Gang har jeg ikke staat udenfor hendes Stue og tænkt, at der ikke blev Fred i mig, før jeg slog hende ihjel; for jeg saa det fra først af — hun gav sig ikke, før jeg mistede Forstanden, og Arne-Nora laa der som en stakkars liden dræbt Snetiting.

Helt fra den Tid, jeg kom til at kjende Nora, da jeg havde frelst hende op af Sjøen, var jeg ræd for, at hun havde givet Kjøbsvend Jakvist sit Sind. Han var vakker og fin i Ansigt og Ord, og jeg grov som en tjæret Baad. Jeg saa, de lo sammen paa Bryggen, og, dengang hun bjergede ham i Russeslagsmaalet, tænkte jeg, at det alligevel var saa laget, at jeg ikke skulde have hende; jeg forstod, at hun var for let bøielig mod alt det, som var Glæde. Men Gud havde skabt hende slig, at jeg aldrig kunde glemme hende, og jeg saa, hvordan hun hang ved mig.

Saa gik Tvilen bort; men jeg følte alt dengang, at den kunde tage Forstanden, og at det blev som mørk Nat for mig, hvergang Mistanken kom.

Og, havde ikke Kaisa været, var den aldrig kommet igjen. Men hun lagde altid ondt til; det var, som hun saa, hvor hun kunde træffe.

Aaret efter at vi var gift, spurgte Jakvist mig paa Tromsø, om jeg vilde afstaa ham en Holme udenfor min Strand til et Trankogeri, som han vilde anlægge. Han fortalte med det samme, at min Stedbroder — Kaisas Mand — alt havde samtykket for sin Part i Stranden.

„Nei, Jakvist," svarede jeg — „det vilde ikke blive godt for nogen af os!"

Og dermed vilde det forblevet; han trængte ikke mere ind paa mig.

Men hjemme mente Nora, at det ikke var ret af mig at hindre min Stedbroders Fordel.

Og saaledes kom Jakvist did. Han lod tømre

et lidet Hus i Stranden og opholdt sig der længere Tid om Sommeren for at se til Kogeriet og gaa paa Jagt.

En Dag, da jeg skulde ud paa Reise til Malangen, og jeg var inde hos Kaisa for at faa igjen et Seil, som hendes Mand havde barket for mig, yttrede hun paa sin stilfærdige, træske Maade:

„Du skulde ikke reise saa ofte bort, Susamel!" — og, da jeg saa paa hende, lagde hun til ... „netop i denne Tid, Jakvist er her."

Jeg lod, som jeg ikke mærkede, hvor hun vilde hen med det, og reiste. Men Hjertet var som en Glød indeni mig ... og jeg mærkede mig det vel, da Kaisa engang, efterat jeg var kommet hjem, som tilfældig, yttrede:

„Jeg kan ikke forstaa, hvorfor Nora var saa ivrig efter at faa den Jakvist hid paa Stranden!"

Nora kom just ind, og jeg saa, at hun hørte det og forskrækket fæstede Øinene paa hende og blev først rød og saa bleg; — og, da Kaisa var gaat, faldt hun mig pludselig i Graad om Halsen og udbrød: „Tro hende ikke, Susamel! hun er ond!" — og hun skalv over hele sit Legeme og var ræd.

Hvor glade var ikke baade hun og jeg den Dag, da Jakvist var reist for det Aar!

Men saa kom den næste Sommer, og med den igjen Jakvist.

Kaisa satte altid ondt til, og hun havde saa megen Forstand over min, at jeg vidste, mit eneste Raad bare var at lade være at tro hende og trygt sætte min Lid til Nora.

Og det gjorde jeg. Naar jeg saa Nora ind i Øinene, vidste jeg, at Kaisa løi.

Men Mennesket raader ikke for sit eget Bryst, — og hvergang jeg tænkte paa at gaa Kaisas Stue forbi, var det, som Satan alligevel drog mig haardt derind.

Og hvergang jeg gik derfra, havde hun altid sagt noget, som satte det onde mere fast i mig.

— — — Det var en Sommeraften, jeg kom hjem et Døgn tidligere, end jeg var ventet. Nora var ikke i Stuen ... og saa blev jeg underlig tilmode.

Jeg gik henover til Jakvist's Stue ved Kogeriet; men der var Huset ogsaa tomt.

Saa gik jeg op til Kaisa!

Da jeg kom ind, var hun alene. Hun saa rød og ophidset ud og stod henne i Vinduet og saa urolig opefter Bakken. Hun stod saadan hele Tiden, mens jeg var inde; det maatte være nogen, hun fulgte med Øinene.

„Det var godt, Du kom hjem saa tidligt, Susamel!" begyndte hun ond og spottende. — „Nu har Arne-Nora gaat op i Sommerboden, og nys gik ogsaa Jakvist opover paa Jagt i Marken" ...

„Jeg tror Dig ikke, Kaisa!"

Hun vedblev spydigt: „Det er bedst at tænke, naar hun saadan gaar op til Sommerboden om Kvældene, hvergang Du er borte, at hun gjør det bare for at blive fri for Jakvist dernede."

„Ja, kanske for at blive kvit baade Dig og ham, Kaisa!" udbrød jeg.

Da lyste det ud af Øinene paa hende af Spot: — „Jeg skal fortælle Dig noget, Du aldrig har vidst, Susamel! ... Det rødtærnede Silketørklædet havde Jakvist foræret hende ... Jeg véd nok, Brystnaalen var din. Spørg hende selv, saa skal Du faa høre!"

Jeg tog Veien op til Sommerboden. Den første, jeg fik Øie paa deroppe, var Jakvist, som med Riflen drev rask opover.

Og jeg mærkede nu, at jeg ikke længer var mig selv mægtig.

Det maa have kunnet ses paa mig; for da jeg

stod udenfor Boden, og Nora kom ud i Døren, veg hun tilbage indover Gulvet.

„Har Du set Jakvist borte i Bakken?" spurgte jeg.

„Nei, Susamel!" svarte hun; hun havde ondt for at faa Stemmen frem. Hun saa igjen paa mig og veg længere og længere ind imod Væggen; — der kastede hun sig i Armene paa mig ...

Jeg husker, at jeg sad med hende paa Fanget paa Stenen udenfor, hvor Sjøen er lige under. Vandet med Nattesolen i og Smaabuskene og Aasene gik af og til langsomt rundt om os, som naar Du dreier paa et Nøste, som hænger ... frem og tilbage ... Og jeg syntes, det skreg med en stor Røst over i Aasen; men selv kunde jeg ikke faa en Lyd frem.

Hun var ganske hvid og saa et Øieblik langsomt op paa mig og lukkede saa Øinene.

Da tog den onde Magten over mig, og Vorherre tog Duen, for jeg trykkede hende op til mig i Jammer af al min Magt, til det blev mørkt for mig.

Da jeg begyndte at mærke, at Livet forgik hende, kom der den høieste Rædsel over mig. Jeg begyndte at puste Liv i hende og arbeide med hende, som den Nat, da jeg frelste hende op af Vandet og fæstede min Hu til hende, fordi jeg saa at hun var en Herrens Deilighed, uden hvilken jeg ikke kunde leve. Og jeg kunde ikke give det op.

Men, jeg havde ikke skjønnet paa den Gave, jeg havde faat, — og hendes Sjæl var ikke mere paa Jorden.

Som hun laa der stille og hvid, var hun som en indsovnet Engel, og jeg sad over hende til den lyse Morgen.

Men fra den Tid véd jeg ikke mere af mig ... for Vorherre var saa naadig at tage min Forstand,

og, da jeg kom til mig selv igjen, sad jeg smedet i Bøie og Jern til Væggen her som en vanvittig Mand.

Jeg fortrøstede mig dengang til, at de vilde fældt Bloddommen over mig og ladet mig undgjælde for min Gjerning. Og, var det sket, havde jeg nu havt Fred og Forsoning i min Sjæl og set Nora igjen. For, at hun var uskyldig, det vidste jeg fra den Stund, hun lukkede sine Øine.

Da Kaisa nogle Aar efter døde, sendte hun Bud til mig med Præsten og tilstod, at det var hun, som havde stiftet al den Ondskab, og at hun vidste, at Arne-Nora var ren som Sneen, — fast Jakvist havde forfulgt hende."

Susamel lever nu ikke mere.

Han kom en Tid efter ud af Daarekisten og nedsatte sig i en Stue paa den nordre Side af Tromsøen, hvor han førte et meget stille Liv. Man sagde, han talte aldrig, uden naar han sad i Baaden, og der blev han altid Høvedsmand.

Det var nu to, tre Vintre efter hinanden, at det rygtedes, at den graasprængte Kjæmpe med Fare havde bjerget Folks Liv paa Fisket, og han begyndte at faa sit gamle Ry igjen.

En følgende Vaar spurgtes der godt Fiske østpaa Rusland, og en Mængde Fiskerbaade og Kjøbefartøier fo'r didhen.

Som de skulde slippe Finmarkslandet og tage fat paa Russehavet, blev der Storm og Snetykke, og efterhaanden steg det til en Orkan.

Det var i Nærheden af Havningsberg, at der i Braat og Brand paa et Fjeldskjær nær Land laa en Slup over paa Siden. Mandskabet stod og skreg oppe i Riggen, medens Sjøen slog over den.

Tæt forbi den susede en Fembøring, som kastede en Line op til dem.

Og lidt efter laa Fembøringen knust i Fraaden oppe i Skaret, hvor den prøvede at løbe iland gjennem Dragsuget.

Men Linens anden Ende var, meget betænkt, gjort fast til dens tunge Dræg, der maatte huke sig fast oppe mellem Stenene; — og ved den reddedes en Stund efter paa Dagen hele Sluppens Mandskab.

Det var Susamels Fembøring — og hans sidste Reise!

SLAGTER-TOBIAS

Klokken otte om Morgenen, da Landhandlerens Krambod aabnedes, stod Slagter-Tobias ved Døren.

„Skal Du betale! — har Du Fisk?"

„Nei gudbære, Far, — ikke denne Gang."

„Saa er det bedst, Du ser til at komme Dig afveien, — alting faar ha' en Ende, min kjære Tobias!"

„Jeg mente nu bare lidt Mel, Far! — ligesom paa ny Regning, saa skal jeg nok komme med Fisken for det, bare han kommer i Fjorden."

„Paa ny Regning! — hi hi hi! ... paa ny" — han spyttede forarget langt hen over Disken; han var endnu morgengrætten, og Tobias hans første Humørsoffer, — „Regning? Saa saa ... Ja jeg skal give Dig ny Regning, din Skarv! ... Nei, jeg tænker, Du først skal faa kjende den gamle, jeg, — det var den, som skulde være Nul og niks, ikke sandt? — og det saa det skal smælde i Væggene hjemme hos Dig, din bedragerske Hund og Kjæltring! ... Saa meget, Du véd det, nu lyser jeg til Auktion over hele Skrabet dit derude."

„Kjære Far, kunde han ikke vente, til jeg fik prøvet Fisket i Vinter, saa skal jeg nok betale paa."

„Hvormange Gange har Du ikke sagt det, Tobias! tænk Dig om."

„Jeg skal nok, naar han er taalmodig, Far! Jeg har baaret mangen Vaag Fisk over Disken her — og faat meget godt igjen, jeg kan ikke sige andet. ... Men det var om det Melet."

„Du mener, jeg skal gjøde hele Ungeflokken din, — gaa til Kassen!"

Det sidste Ord gav som et Sæt i Tobias; der skjød et Glimt op i Øinene paa ham, og han tog med en vis Værdighed frem sin messingholkede Kniv.

„Se her, Far! lægger jeg ind til ham Kniven min. Trænger han Slagtning til Jul, saa skal jeg komme og hente den da, og saa kan han give for Slagtningen, det han vil, — om jeg bare kan faa med mig i Baaden nu en Fjerding Mel og lidt Sild ... og saa lidt Salt ... og saa" ...

„Aldrig en Døit mere! men det kan Du faa, din Skarv der Du er; men lyver Du og kommer Du ikke, naar jeg budsender Dig til Slagtningen, saa har Du set Slagtekniven din for sidste Gangen nu her!" Han lukkede den ned i Skuffen, saa Laasen smækkede.

Da Tobias i det ruskede Veir fo'r hjemover igjen langs Landet med Forsyning i Baaden og den stygge Strømsjø at ro op, sad det jo ligesom i Ørene paa ham, at Landhandleren havde truet saa vist med Auktion ...

Men det Ord havde han hørt saa mangen Gang; og det var altid gaat over igjen. Det var ligesom, naar Landhandleren kaldte ham for Kjæltring og Skarv, — det var bare saadan en Styggeveirs-Lyd, som fulgte med, naar han ikke havde Fisk eller Lever med sig til at drage af paa Bogen med. Det var ligesom Piskesmældene over den forkjørte Hest; den véd, at de fleste gaar af i Luften.

Fremfor at tænke paa, hvordan han sled og

afdrog og knælte under Omkostninger saa til Eksekution og saa til Auktion, foretrak han at tænke paa, hvad de vilde sige alle hjemme, naar han nu kom frem; — og han havde en og hvers Ansigt for sig, mens han trak paa Aarerne og af og til maatte holde skraat op i Sjøerne, naar de blev for svære. Men koseligt syntes han det skulde blive at faa staa i Fred nogle Dage og stelle nede i Nøstet eller sidde i Gruen udover Kvældene og sy istand og transmøre Komagtøiet til Martha Malvina og alle Ungerne nu til Vinteren, mens de gik om der paa Gulvet og legte og radede sig imellem saa lidt paa finsk og saa paa norsk.

Tobias's Stilling inden sit Hjemsogn var en Floke, som det ikke var saa let at hitte rede i, og den var hellerikke uden sine spørgsmaalssvangre Sider ogsaa for andre end ham selv. For han svævede altid som en Fugl, hvorom der er Tvil, enten den skal holde sig eller dale udtrættet ned, — lige lodret over Bygdens Fattigkasse.

Og, med det spændende Skuespil, om denne magre forpinte Indretning skulde rykke ud med Penge og Understøttelse til ham og hans talrige Familie, havde han underholdt sine høit interesserede Sambygdinger nu i en Række af Aar.

At disse netop skulde være af de blideste Tilskuere, var nu ikke at vente. Hvert Barn, han fik, kom til Verden ligesom under et fælles Bygdesuk og med en Bekymringens Knagen. Hver liden var kun en ny Sats i Dramaet, der øgede Forargelsen og Spændingen om, hvordan det nu skulde gaa han Tobias henne paa Skjæret.

Der var ikke mere end et Haarsbred mellem ham og Fattigkassen, havde aldrig været det! — men det Haarsbred, som skillede, og hvorom der bestandig var spaad saa mørkt, havde holdt til Dato. Det laa saa kunstigt mellem modstridende Interesser, at det blev til en hel, om end bugnende,

Planke at staa paa over Afgrunden; thi, stødte Lensmanden ham af Pinden og ribbede ham af for Gjælden, dumpede Tobias med Kone og alle sine otte lige ned i Fattigkassens Forsorg; — og saa blev det bare at betale med den anden Haand, hvad de tog med den ene! ...

Hvordan han var kommet ind i Anekset? — det udfattige Kjefjords Aneks, hvor han fra først af var dumpet ned saa uvedkommende som Maanen.

Ulykken skrev sig fra, at Hans Harstads gule Hest brak Benet borte i Stenuren. Der vilde naturligvis ingen hverken paa eller udenfor Gaarden byde sig til det Fante- og Farkearbeide at flaa den. Men Huden maatte nu af den paa et Vis, og saa var de glade ved at faa Tobias til det.

Han var Dagen iforveien kommet ranglende op i Husmandspladsen uden vitterligen at have flere Eiendele end den Næverskrukke med Smaaværktøi, han gik med i Haanden, og saa en Skindfeld i et Snøre paa Ryggen ... Han havde hverken Slægt eller Skyldskab, som skulde blive rød for ham der i Bygden, om han flaaede en Hest, derimod Dagskosten og en blank Tolvskilling at vinde.

Men af denne Flaaerhistorie paa Harstad udsprang imidlertid Konsekvenserne!

For, saa fint og nethændt, som han gjorde det, gik det straks op for dem, at han maatte være en ekstra nyttig og hændig Kar at have med i en Slagtning, — ikke et Hul eller tyndt Sted af Kniven nogetsteds i Huden! — og, da han saa for egen Regning aabnede Dyret og udtog Tarmene, var det gjort med slige galante Opsnit og i slig en Ruf, at Hans Harstadmoen straks tingede ham til at slagte begge Grisene sine til Jul.

Og hermed var der slaat Hul i Spundset!

Nu bestilte de ham overalt i Gaardene til at slagte.

Det skulde nogen og hver mene var at give en fremmed Løskar Indpas, saa det forslog; han blev formelig udnævnt til Bygdeslagter ligesom en anden Bygdeskomager eller Omgangsskrædder.

Fire for en Gris, otte for en Ko, seks for en Kvie foruden Kosten! ... Pengene strøg han i Lommen, — og saa Part i Tarmene, som han gjorde Forsyn af til Smaatosk-Angler og solgte til Husfisket hele Kjestranden indover.

Dertil kom, at han kunde gjøre sig nyttig paa hvert Sted, indrette Vadmelsstamper, sætte op Rottefælder, tjærebrede Baade og flide istand Fiskeredskaben.

Af og til forsvandt han og blev borte nogle Maaneder, og javist kunde de da begynde at kige ud nogen og hver efter han Tobias, naar de havde bestemt Slagterdagene!

Men til rette Tid var han der alligevel saa sikkert som Slagtemaaneden i Almanakken, strygende fra Gaard til Gaard indover Fjordsiden. Han havde da gjerne med sig et Par Tylvter Ryper, som han sagde, han havde taget i Snare indover Fjeldet.

Likt var han og velkommen, det var ligesaa vist, som at Svineslagtet var anderledes fint at se til for Byfolket, naar han havde opgjort det.

Men de Tobiæ lykkelige Dage, da han nød Folkegunstens Sødme i Bygden, skulde kun altfor snart lide sin bratte Forandring. Lensmanden fik med ét en Nidkjærhedens Ild og en sand Jagtiver paa sig efter „Omstrippere og alskens løse Personer, der skulde anholdes og forpasses til Hjemstedet".

Og Pladsested tvang Lensmanden under den Rid selv ind paa ham paa sin egen Grund ude i

Kjefjorden med alle behørige Klausuler og Formularer, efterlevende Enke og alt tilhørende.

Noget anderledes tænkte Lensmanden jo om Sagen, da han Aaret efter om Høsten tog sig en Tur ud i Skjærene og fandt, at Tobias sad der med Martha Malvina og to Børn i Reden.

Nu vilde han paa Død og Liv, at de skulde flytte fra hverandre og truede med Lovens Straf! Martha Malvina skulde hjemsendes til Sjøfinnen, hendes Far inde i Sejebotten, hvor Tobias havde havt Bovist, indtil Lensmanden her gav ham Hus over Hovedet. Did havde han kravlet sig i ondt og godt Veir mange Mile over Fjeldet i alle disse Aar, siden han blev kjendt med hende, engang han fo'r paa Kobbeskytteri.

Men Tobias satte nu haardt mod haardt; han gik til Klokkeren og forlangte baade Lysning og Vielse og Daab, — alt paa éngang.

Og saa maatte Præsten baade vie og døbe og Klokkeren sige Amen til, endda han sad i Fattigkommissionen.

Præsten prækede om Letsind og Fattigdom, — og Martha Malvina græd. Hun forstod det ikke videre; men syntes bare, det var saa overvættes vakkert og saa rart, at hun nu med ét var rigtig gift og eiede en Gut, som virkelig hed Jouhan, og én, som virkelig hed Andres, og ikke bare havde Navne, der sad saa løst som paa Hunden eller Grisen.

Da de roede hjemover, og de smaa laa med Kringlestumper i Munden i Bagskotten, var hun saa kry, at hun alt i ét maatte se sig om paa dem og saa raabe paa sin halv finsk:

„Hvormange Barn har Du med Konen din, Tobias?"

Men, at det ikke altid er saa ligetil for Smaafolk at sætte en Lensmand fast, det fik Tobias siden føle baade paa Grundleien og Kjøbmandsgjælden,

naar den blev krævet. Og havde da ikke Fattigkassen været, — det at Lensmanden saa nødig vilde drive ham ind paa den! ...

— Tobiæ Himmel var saaledes egentlig altid fuld af hængende Uveirsskyer; det var blot det ene onde Veir, som bestandig fordrev det andet, saa der alligevel paa en Maade blev farendes for hans slidte Seil og skrøbelige Baad.

Men under den Slags kunstige Stillinger kan ofte en ganske liden Aarsag forvolde Katastrofen og lægge Topmaalet eller Raagen til, saa det hele ta'r Overballancen.

Tobias havde som en Slags uveirstung Anelse indeni sig om noget saadant, da han en Søndag senere paa Høsten stod nede ved Nøstet og funderede over den ene af sine Komager, som var gaat op i Syningen.

En af Kirkebaadene havde givet ham Bud fra Lensmanden om, at han maatte være derinde og slagte paa Tirsdag otte Dage. Men nu var Tingen den, — og det var det, som brød sig inde i hans Hoved, næsten saa Haaret strittede, — at ogsaa Landhandleren havde budsendt ham til samme Tirsdag. De havde nok holdt Regning med Almanakken begge to; — begge vilde de slagte, mens Maanen var i første Ny, eftersom det gi'r den rette Drygsel til Kjødet.

Hvem skulde han fare til, Lensmanden eller Landhandleren? — det var med denne Kvæstion i Ho'det, han langsomt trak sig opefter Bakken og endelig kom ind i Stuen, hvor Martha Malvina sad paa finsk Vis paa Hug ved Gruen, mens den lille rakte Hænderne ud efter Kvistene, hvormed hun tændte op.

Han stod en Stund og skubbede paa Topluen, satte sig saa hen paa Sengefjælen og skubbede den videre.

Topluen kunde paa den Vis vel være kommet

to Gange rundt paa hans fortænkte Hoved, da han fandt det bedst at lette sig ved at betro sig til sin gulbrune, skjævøiede Halvdel.

„Saa?" — busede hun ud —, „de er vel ikke gale og vil, Du skal være to Steder paa én Gang ... Nu maatte hun le!"

Men saa gale var de nu.

Hun saa en Stund ind i Ilden og yttrede saa afgjort:

„Landhandleren faar gaa først!"

„Men Lensmanden, blir han sint, saa ... Han gjøer ikke, han glæfser til, den Karen!"

„Aa, han æder nu vel ikke Folk, véd jeg!"

„Nei; men han kan komme og tage Stuen over Ho'det paa baade os og Ungerne!"

„Kan han det? — — saa faar de se til, hvor de gjør af os!"

„Det er nok bedst at føie Lensmanden alligevel, Malvina!" lød det betænksomt fra Tobias; — „han eier naa baade Grunden og Stuen" ...

Men nu blev Martha Malvina hidsig.

„Hør Du Tobias! af hvem faar Du Mel og Sild til alle disse gabende Munde her, — bys bys! — af Landhandleren eller Lensmanden? ... Jeg tænker, Du skal ikke bli fed af det, Lensmanden gi'r os. Eller kanske vi kan bide i Stuen, i bare Væggene kanske?" — hun stod ret op som et Lys og fægtede med den Arm, som hun havde fri af Barnet. — „Nei, lad ham gjøde Grisene sine og Slagtekoen med, til Du blir færdig hos ham, som borger os Maden! Ellers gaar det bare til Afdrag paa Gjælden, som forrige Gang. Saa snil en Mand som Landhandleren, det var Synd og Skam at narre ham! — han har jo baade Kniven og første Løfte af Dig, Tobias!"

Det var virkende Argumenter.

Tobias sad endnu en Stund og grundede ned i Gulvet.

Det blev til Landhandleren, siden hun satte saa haardt i med det om Maden.

Men saa sad der alligevel noget igjen inderst i ham om Lensmanden. Det var som en Braad .. han eiede nu Stuen. ...

Havde Tobias, mens han sad der og skubbede paa Topluen og fornægtede sit gode Instinkt for at føie sin Malvina, — havde han kjendt til alt det prikne og prikkendes, som stod imellem Lensmanden og Landhandleren, og til hvad det vilde sige, at Landhandleren blev før færdig med Slagtningen end Lensmandskonen, — han havde sat Seilet anderledes for Veiret. Men det er ikke godt at se paa skoddet Fjord!

Flod og Fjære fossede som en strid Elv to Gange paa Dagen ind og ud af det trange Sund udenfor Kjevigen, og ude paa Skjærene midt i det sad Skarven, han Gammel-Gabriel, svart og urven i Fjærene, og keg efter Fisk.

Der havde nu en Stund bare gaat Akker eller Blæksprut frem og tilbage mellem Tangen og Tarren. Men nu lakkede Smaaseien indover; og vel var det, for det gav Kogefisk til dem hjemme, mens Tobias lagede sig til at gaa ud paa Fisket.

Han laa nu bare den sidste Morgen paa Fiskegrunden i Fjorden udenfor Sundet og trak Smaatosk.

Hans ældste Gut, der var ti Aar gammel, var med i Baaden, og de havde alt halve Bagskotten fuld af Smaafisk. De trak den op omkap, og den bed i det pene graa Veir paa Formiddagen saa hastigt, som de blot fik Angelen ned.

Han sad med Haanden paa Æsingen, da han med engang stansede og saa ud. Han drog i Snø-

ret saa hvast, som det kunde være en rigtig Storfisk, og halte op i en Fart.

„Op med Snøret dit, Gut!" — skyndte han paa. Men han sad allerede ved Aaren og roede indover af al Magt, inden Gutten havde faat sit ind.

Han havde opdaget en Baad inde i Fjorden, som han vel skulde kjende; det var ingen anden end Lensmandens egen Halvfjerderømming, som laa der med Seilet skjøns Bidevind over til Kjevigen.

Og, hvad den havde der at gjøre, stod lysende klart for ham, — nu skulde han ribbes!

Og saa gjaldt det i en Hastighed at bjerge, hvad bjerges kunde undaf Plyndringen.

Han lagde Baaden til ved Bryggestenene i Støen og skridtede opover med Benene saa lange og rappe, som han blot kunde faa dem sat for sig ...

Martha Malvina var ikke den, som satte et raadløst Ansigt op. Straks ved Efterretningen om Lensmandsbaaden lagde hun blot Diebarnet i Sengen og tog i med begge Hænder for at faa det, som skulde afveien, bragt ned i Sekstringen.

Hun var altid saa snar med Tankerne, og det varede ikke længe, før Baaden laa der med den gode Skindfelden, Træuhret, Kaffekjedlen, Linerne og andet Smaaredskab i Skotten, færdig til at sætte fra.

Det var blot i sidste Øieblik at vente paa Martha Malvina, — og der kom hun nedefter Bakken dragende Mathias, Grisen, efter Øret! Han sparkede imod og skreg, som han skulde stikkes. Men ind i Baaden maatte han; det gik med et Jump, en Haand i Øret og den anden i dens naturlige, svingfuldt vredne Tougende agter, — der var ingen, som spurgte den.

Ud lagde Tobias, og, — takket være Strømmen, som løb saa strid nedover Kjesundet, — netop, som

Lensmandsbaaden viste Seilraaen frem om det ene Næs, forsvandt Tobias bag det andet.

Saa gjaldt det at stille sig uskyldig an, som om hun blev overrasket i Stuen, og at eksercere Børnene op til at svare, at „han Far var strøget ud paa Fiske i forrige Uge." — —

— Hun havde neppe faat sat sig ned paa Krakken med den lille ved Brystet og faat Syngingen igang, før Døren aabnede sig, og en lang, svart, skaldet Fyr med Næse saa krum som en Fiskeørn og et Par Øine, som med éngang fo'r over det hele i Stuen, stak Ho'det ind:

„Er han Tobias ikke hjemme? — jeg ser ikke Baaden hans."

„Han Fa" ...

„Han Far er strøget" ...

„Han Far er strøget ud paa Fisket i Ugen, som var!"

Det var kun den ældste, som fik det helt frem; men det hørtes, som de samsvarede i Munden paa hverandre.

„Nei saa den Fremmedmanden er ude og farer idag!" kom det nu roligt fra Martha Malvina, mens det baade frøs og isede i hende. Hun lod, som hun havde sin Møie med den lille, og satte ham nu hen til Andres ...

„Nei, han Tobias er ude paa Fiske!"

Manden var blevet staaende i Døren, men kom nu helt ind. Han havde rødt Skjærf, en Skindvæske i en Rem over Skulderen og et blaat Blækhus med Kork i Haanden. Lige i Hælene paa ham fulgte to Karer.

I Baaden hed de tre Lensmandskaren og Drengene; her hed de, som Martha Malvina snart skulde faa høre oplæst, Eksekutor med tvende Vidner.

Protokollen blev lagt tilrette paa den lille Stump af en Bordplade, der stod fast mod Væg-

gen, og selv satte de sig tre Mand høi paa Fjælen ved Siden.

„Saa, Manden er ikke hjemme?" sagde han i den lange Frakke og Uldskjærfet; „det var slemt det!" — han begyndte at skrive.

„Ja saa slemt saa!" sukkede hun.

„Men saa er vel Koen din hjemme" ...?

„Var det likt det, vi har nok ingen Ko, — den styrtede i Vaar den!"

Det var med en vaagnende bitter Skadefryd, hun sagde det.

Han saa stursk og tvilende paa hende, som han vilde sige: „haa haa, har vi det paa den Leden!" — men saa lagde Jouhan rapt ivei med:

„Der ser han endda det ene Hornet af den;" — han viste ham Makkehornet, som hang i et Snøre ved Døren.

Det var jo en Skuffelse. Han havde Ordre til at ribbe af, saa Landhandleren kunde finde Stuen ordentlig feiet for sig, om han kom og inddrev sit. Og Koen havde han belavet sig paa at føre hjem med sig i Forskotten; han havde et gammelt Auktionstilslag paa den, tre Gjeder og en Kobberkjedel.

Lensmandskaren saa sig om i Stuen; her var just ikke mange Gjenstande at hæfte sig ved; det meste var gamle lappede Overbredsler og totalt værdiløst Træskrab. Dette saa misligt ud; her var som udfeiet før.

„... En Seksæringsbaad med indeværende Aarer, Liner og Børnskap," — skrev han op i Protokollen.

„Baaden hans Tobias!" — haanlo hun med tindrende Øine, — „som han seiler med langt ude i Havet, — — den lar I nok være at naa."

„Lovens Arm er lang den, Kjærring!" — Han skrev og skrev.

Endelig var Eksekutionsforretningen færdig. Det var, som en Møllesten lettede af hendes Bryst.

Saa kræmtede den lange med Uldskjærfet og reiste sig, og de to Vidner reiste sig med ham. Han tog et Papir op af Protokollen.

Hun foldede Hænderne andægtig, saa længe han læste op; men, hvad det egentlig var, begreb hun først, da han bagefter til en Tydeliggjørelse og Forklaring satte i:

„Det var saameget som, at I har forbrudt Kontrakten og er udsagt af Stuen til første Faredag. ... Formedelst tredie Aars manglende Erlæggelse af Afgiften!" — tilføiede han med forstærket Røst, da hun ikke gav noget Svar.

Hun dovnede blot ligesom af i Knæerne, saa hun maatte sætte sig paa Krakken. Stuen begyndte at røre sig; det var, som om de i næste Øieblik skulde sidde ude paa Snebakken allesammen! ... Hjertet tog paa at banke høit i Brystet paa hende som paa et Kreatur, naar det ser Kniven og skal slagtes.

Af og til blussede det op i Øinene; hun bed Tænderne sammen for ikke at koge over og bryde ud; thi det stod endnu paa, om de vilde tage Gjederne med sig.

Andres sad bortvendt henne ved Muren med den mindste og græd, og efterhaanden stak ogsaa de andre i den ene efter den anden.

Med ét reiste hun sig. Hun stod stram i Munden og saa til.

Som Eksekutor tog Blækhuset af Bordet, brød hun ud i en Haanlatter.

„Hvad ler I af, Kjærring?"

Hun vilde vide, — raabte hun, — hvor langt de kunde drive Mennesken! — og om der ikke var Lov og Ret for nogenting ... uden for Lensmanden og Landhandleren?

„Lov og Ret! — skylder I kanske ikke Gjælden?"

„Haa—haa—haa! skylde?" — skreg hun ud af sig. — „Æ'fuglen ribber de bare tre Gange. — Tag ligesaagodt det fattige Livet med én Gang!" hvinede hun op.

„Hys, hys, Kjærring! nu snakker Du over Dig, — det laat ikke saa, dengang I giftede jer ind paa Fattigkassen. I skulde ha' set jer for, før I vadede ud i Elendigheden."

— Da Lensmandsbaaden lagde ud fra Støen, stod to af Gjederne med Hornene høit oppe i Forskotten brægende ind mod Landet. Den tredie, som de havde sparet, brægede igjen paa Berget udover til Kammeraterne.

— — — Og er det et sandt Ord, at der er tynd Jul i tomt Hus, saa blev det det nu for Tobias lange svarte Vinteren udover.

Der maatte vel blive en Raad, derom tvilte han ikke.

Men igaar var der ikke kommet saameget som Livet af Fisk paa Linerne udenfor Kjeodden, og saa havde de levet af at røre ud noget Mel og Salt i Gryden og de Par Skvætter Gjedemelk til de tre mindste.

Tobias laa i Oversengen, der stod fast i Væggen, med en liden treaarig, urolig, svartøiet Pige i Armen ... Det, han grublede paa om Natten, var, at han havde otte Børn stuvede omkring under alskens Skindfelder og Overklæder rundt om i Stuen oppe og nede fra paa Løsbordene under Spærreloftet til bag Skorstensmuren — og Konen klein med Diebarnet ved Brystet!

Den lille strakte sig despotisk med Ryggen oppover hans Bryst; men, naar hun nu vaagnede en-

gang ud paa Morgenen ... naar hele Flokken vaagnede, og der blev Spørgsmaal efter Mad, — fra Martha Malvina Stakkar, som laa der og halvt i Drømme byssede den mindste, til alle de store, — ja, hvad var der saa at gjøre? ...

Gløderne henne i Skorstenen lyste svagere og svagere hen paa Blikkoppen, som stod der med den sidste Melkeskvæt til Barnet, og sluknede tilslut, saa det blev kulmørkt i Stuen. Men han hørte alle Aandedragene, kjendte, hvis det var, og hvem af dem der stønnede eller snakkede i Søvne.

Han havde flere Gange før fundet ud, at det netop var i saadanne stille Nattestunder mellem alle de Aandedrag, at han havde som lettest for at finde paa noget, naar det saadan faldt til, at det stod paa Haardkniben og Hægten for ham.

Men inat var det, som han havde rigtig ondt for det! De vante Udveie var alle saa nylig udnyttede, og han tog sig ligesom den ene Gang efter den anden i at give det op og se sig roende indover til Klokkeren for at bede om en liden Haandsrækning af Fattigkass — — dog nei did, — saalangt var det nu vel ikke kommet endda!

Havde bare ikke Linefisket saa med ét stoppet. ...

Hvergang Kogefisken slog feil, var det altid paa Livet for Maden, helt siden de mistede Koen ivaares.

De havde holdt Livet i den længst mulig udover med Tang og Tarre, og tilslut havde den melket det rene skjære Sjøvand og Blod. Saa var den styrtet en Nat netop, som de havde gi't den tilkvælds et Trug Rugmel, saa haardt det var at afse. Det var et Maal Mad for hele Familien, og der var ingen Albulængde igjen til Bunden i Meltønden dengang heller! Og da de saa bagefter tænkte at nytte Indmaden og andet og sælge Stor-

stegene i Byen, var alting bare Ben og blanke blaa Sener og Kjødet hart som Træ, saa det ikke var andet end Huden igjen til at faa Penge for; — men saa var det jo et Herreliv paa Kjødmad og Sod saalænge det stod paa, — de otte Munde og desuden Martha Malvina!

Hans Tanke begyndte at se en blank, messingholket Tollekniv i Luften; den svandt og kom igjen, svævende som et farligt Staal over et Hoved, som snorkede sødeligt med Kinden oppe i den varme Aske. Det var Mathias, Grisen. ...

Den var nu et halvt Aar gammel og hele Stuens Glæde. Kjælen og kjendt med hver en af Børnene som sin egen Bror eller Søster løb den der kullet og sort og trykkede mellem dem. At slagte den nu vilde være tungt! Foret med Fisk og ingenting andet, som den var fra sin første Stund af, blev det bare Fiskeflæsket. ...

Den øieblikkelige Fare veg fra den sorgløst snorkende Mathias's Hoved.

Han laa og tænkte og tænkte. Det nyttede ikke at mønstre sine Eiendele; det, som blot var nogenlunde salgbart, var eksekveret hver Pille.

Han lagde den lille Pige varsomt hen i Skindfelden, steg sagte ned af Sengen og keg ud af Ruden. Det var begsvarte Vinternatten, som laa ind paa Stuen tæt som en Mur! Saa sagde en af Gutterne, som formodentlig havde ligget vaagen, ganske sagte:

„Faar vi ikke noget til Mad idag heller, tror Du, Far?"

„Aa, blir vel en Raad, retnaa, — væk bare ikke hu Mor!" — han aabnede sagte Klinken til Bislaget og gik didud.

Der stod han en Stund og saa ud. Himlen var sort og vaad lige ned til Stuetaget; det lille Baadnøst nedenfor i Fjæren var ikke til at skjælne, ikke Bakken, ikke Stenhellen, han stod paa, — kun en

jævn Sus af Sjø og Veir og saa nogle dumpe Lyd nede fra Fjorden af et eller andet Fjeldstykke dybt paa Bunden, som laa og ruggede og vuggede uafladelig under Strømmens Magt. Af og til skreg Hubroen stygt borte i Fjeldet.

Det, han keg efter, var, om det ikke skulde lyse ude paa Fiskegrunden — bare et lidet Skjær, for da var der igjen Fisk!

Men derude var og blev det lige svart og slukt, — og saa var der ingen anden Raad for, han fik prøve sig med Grisen inde hos Landhandleren!

— Og ud bar det i Lysingen med Mathias bunden med et Rendesnøre om Livet til Toften, og Forskotten opfyldt af Svineblærer, som havde hængt sammenbundne fra sidste Slagtning paa Knaggen i Skjulet, — der kunde komme en Skilling ud af dem ogsaa!

Ungerne fulgte efter udover Fjeldknarterne, saalangt de bare kunde se han Mathias. ...

Det var egentlig ikke farendes idag saaledes, som det saa ud med Snekav og Rosser; men saa saa det nu endda værre ud hjemme i Stuen, hvor Sulten begyndte at nage i Stolperne! — —

— „Men, ... ikke en Sild! ikke saameget som et Øsekar Mel" vilde Landhandleren borge ham nu, siden Lensmanden eiede ham ud og ind baade med Baad og Børnskap! — og „den tynde blaa Fiskegrisen, han bød frem, vilde han ikke give et Spand Rultobak for!"

Det var Beskeden, han fik inde ved Krambod-disken idag.

Og det var over den, han sad og grublede nede i Baaden under Bølgeskvalpet mod Pakhusstolpene, medens han af og til sendte den livlige Mathias et uheldspaaende Blik. Den rodede ufortrødent henne i Forskotten om i en gammel Tøndesæk, hvori der havde været Mel, og gløttede derunder

med de melkeblaa Øine hen paa sin Husbond og Herre.

Det sprængte undertiden til Øinene og saa til Brystet!

... Men der var ingen Raad for madløs Stue, — det blev at fare lige til Fattigkassen det! Og rent stængt vilde det bli nu, siden Landhandleren slog op med ham og ikke vilde forstrække ham mere ... Han havde mange, mange Gange set nøgne Nøden grine foran sig; men aldrig slig; denne Gang var det raadløst, Bommen stængt! Han havde helst gaat hen og kastet sig væk, — — om det ikke var for hu Seimke og han Andres og han Jouhan og hu lille Marja og Anne og alle de andre derhjemme; de fik berges og forsvares, saalænge der blot var en levendes Trævl igjen i ham. ...

Men det var tungt at være til! — Haaret stod bustet ud foran den opskudte Toplue, og det var ikke frit for, at han og Mathias nu lignede hinanden. Han sad og stirrede i Bundtiljen ...

„Læg bedre indtil med Baaden din, — ser Du ikke Melet gaar i Sjøen! ... Hører Du!"

Det var Bryggefuldmægtigen, som raabte ud af Døren fra det øverste Pakhusloft.

Over sig i Luften saa han en Halvtøndesæk med Mel svævende og svingende i Vindetouget.

Det gjaldt for Baaden at holde sig lige lodret under, medens han deroppe firede ned, skulde Sækken ikke gaa i Sjøen, — og saa svarede Tobias: — „Høi!" — og skjød Baaden indunder det Stykke, som manglede.

„Har Du den?"

„Javel!"

„Godt! ro væk!" — og dermed gik Vindetouget op igjen.

— Der var kommet firendes en Halvtønde Mel lige fra Himlen ned til ham ... Landhandleren maatte være kommet paa andre Tanker! ...

Tobias kjendte ikke sine egne Ben der, han stod, og saa snart ned paa Melsækken, snart op efter Vindetouget.

Overraskelsens Glæde sank imidlertid lige saa øieblikkelig. Ved Siden af ham skvalpede der ved Bryggen ogsaa tre andre Baade, hvis Mandskaber var oppe i Kramboden.

At det kunde være en Feiltagelse, begyndte at dæmre for ham.

Men Melet havde han nu engang i Baaden, og bare Tanken om, at han skulde levere det fra sig igjen, gjorde ham aldeles vild. Han løste Fæstet, satte Seilet og strøg udover Fjorden.

Det var egentlig gjort, før han rigtig fik tænkt og sanset sig.

Det gik friskt, og han var alt langt udenom Graaholmene, da han begyndte at skjønne, at han havde styrtet sig ind i det, han aldrig havde ment at komme i, og at det nu holdt paa at gaa ikke bare paa Fattigkassen, men lige i Gabet paa Tugthuset. Men da saa han et Seil efter sig, — og, at det var Seksæringen inde ved Bryggen med Folkene og Kjøbsvenden i, som var ude for at fakke ham, derom nærede han ikke Fnug af Tvil.

Han stak en Klo ud, og Baaden fo'r med større Seil og rumme Skjøder gjennem Sjøvasket.

Men, gammel, læk og ledeløs, som den længst var, vidste Tobias, at den kun lod sig drive til en vis Grad over Evne, — et Mon mere, og den vilde skjære under.

Lang og myg i Sjøerne løb den anden med Stævnen løftet som en vild Hingst efter, og det var ikke til at tage feil af, at dens Seil stedse blev større og større.

Tobias tog da ogsaa Nødens Beslutning! Som han klarede et Næs, der gjorde ham usynlig for dem, dreiede han til Vinden; det gjaldt at nytte

Øieblikket til at faa smettet sig ind mellem de Par Smaaoer indenfor!

Det havde ogsaa gaat godt, om han ikke netop da havde faat en tung Rosse. Den kom lige ned fra Fjeldet, tog Tobias's Seil om som et Kortblad og fo'r afsted, saa Raaket lettede sig udover Fjorden.

Han holdt sig i Kjeipebaandet, da Baaden gik rundt, og Sjøen kom ind. Men sit Liv ansaa han som kvit og væk, — og vel var det, siden dette med Rugsækken!

Han ventede at gaa tilbunds som en Ilesten, der var ikke Tale om at flyde paa den raadne, vastrukne Baad!

Stor var derfor hans Overraskelse, da den flød endog ganske ualmindelig høit oppe i Sjøerne, og han var da hellerikke sen til at komme sig overskrævs paa Kjølen. Som en Sten faldt det i visse Maader fra hans Bryst, at Rugsækken nu var gaat tilbunds!

Da Seksæringen kom om Næsset, og de saa, i hvilken dyppet Stand de havde ham, huiede de alle op.

Men med dette havde de ikke gjort nogen nyttig Reise, — og bjerges maatte han jo, Skarven! ...

Der fik de nu Syn for, hvorledes Ukrud forgaar ikke; thi, da de gik ivei med at faa Baaden paa ret Kjøl, var det paa bare Svineblærerne, den havde flydt, og til og med Grisen saa sparkede og gryntede den lige frisk! Bunden, som den var ved Toften, havde den kilet sig saa høit, den bare kunde, opunder Hvælvet og søgt Luft der. Tobias havde ogsaa hele Tiden syntes, der var som en Slags Grynten eller Snøften i Kjølen under sig.

Svineblærerne knuste de med Aaren, saa de sprang som Skud; og Krambodsvenden, som skulde ansvare Melet, og som nu var henvist til at søge

det paa Havsens Bund, lod Tobias til en Afsked og Slutning vide, at, om han var slig en Frikar, at det ikke nyttede at perse ham til at erstatte Melet, saa skulde han nu faa betale det alligevel. Han vilde klage til Lensmanden og kræve Straf paa ham. Fanten maatte ikke tro, at han frit kunde gjøre Kjæltringstreger! — —

Det lakkede fremover med Tiden og tilbage med Tobias. Han maatte tage det Raad, som fandtes! ...

Men han var ikke grei at komme ud for, Landhandleren den Eftermiddag. Det gjaldt at holde Justits og ordentlig Udfeining! — han Tobias dristede sig lige op i Kramboden.

Der stod de myldrende indigjennem Døren alle Ungerne hans og Kjærringen bagerst med en paa hver Arm.

„Ser Du ikke straks til at komme Dig undaf med hele Følge dit, skal jeg gi Dig Skyds, din Kjæltring! Ud med jer paa Flækken."

Han vilde nu bare bede han Far saa snilt, for her var rent Uraad; han stod nu baade madløs og ...

— „og saa tænker Du at nedsætte Dig med hele din Flok foran Disken min her? Paa det Vis kunde jeg faa halve Bygden paa Halsen. Der er adskilligt at æde op i Skufferne, mener Du, — og Melsækker oppe paa Pakloftet, véd Du, Skarven! Ser Du ikke nu til at pakke Dig, saa —"

„Jeg er nu stueløs ogsaa, Far!"

„Hvad skiller det mig? — gaa til ham, som har kastet jer ud! han vil sørge for, at Du faar det Hus, Du skal ha' for Melet, Du reiste med" ...

„For Tyvepak! der er Gutten borte i Tørfisken" — brølte Kjøbsvenden og fo'r over Disken; — det

var Andres, som ikke kunde modstaa en delikat hvid Flænge i Bundten og rev i Fiskeskindet for at faa den løs.

„Ud med jer allesammen, — og det straks!" ...

Der samlede sig flere og flere om dem lige til Spøran, Gaardshunden, som glemte, at han havde kjendt Slagteren og gjøede i Hælene paa Tiggerfølget.

„Væk fra Bryggen! ... Paa Tugthuset skulde Du ... paa Tugthuset skulde Du!" raabte Landhandleren hidsigt efter dem, — „paa Tugthuset skulde Du!" ...

Ned af Bryggetrappen gik det med dem og i Baaden. Den sidste var Tobias selv; han dækkede ydmyg ludende bagerst for Retræten, og, da han skulde nedover Bryggestigen, indvendte han bare med et svagt sidste Forsøg:

„Der har ingen af os set Maden i denne Dag, Far!"

De mange dernede fyldte op hele Baaden lige frem til Masterummet, under det at det tordnede over deres Hoveder fra Flokken deroppe paa Bryggen. Kun Martha Malvina sendte et Par svarte Øiekast op, medens hun skjælvende hastig tog det gamle Overbredsel om de to mindste og lagde dem ned i Bagskotten.

Mathias manglede endnu! ...

Han havde slidt sig nede i Baaden og var sprunget sin egen Vei opover imod Husene. Forsulten, rodende og tynd som en Skygge fo'r den, folkevant som den var, straks ind i Bislaget og trykkede saa op Døren til Kjøkkenet.

Hvad den udrettede der, skulde snart blive aabenbart.

Han havde faret lige i et Spand med Rømmegrød, som Jordemoderen, Madam Sørvig, havde lovet at tage med sig over til Kirkesangerens Kone, der nylig havde faat en liden.

Spandet stod bare et Øieblik i Skorstenen, og saa kom den forsultne Grisen og satte Trynet ned i det helt til Ørene! ...

Kokkepigen kom aldeles rasende ud med Mathias galloperende foran. Hun gav ham utallige Navne, hvoraf ikke ét hæderligt, og kastede efter ham, hvad hun blot kunde faa i Hænderne.

Efter fulgte selve Madam Sørvig hidsig og rød. Hendes tunge, føre Skikkelse vraltede og arbeidede ogsaa med Armene; men Fart skjød hun, og et Vredens Veir fulgte der med hende.

Hun dukkede pludselig frem af Klyngen nede ved Bryggen og stod nu der aandpusten og fulgte Forhandlingerne.

Figuren var firkantet, Ansigtet firkantet som en Tærning, der var faldt op med to Øine; men det var Øine, der saa sig om, som de baade havde at kontrollere og kommandere ... Hun havde ikke været Jordemoder i atten Aar for ingenting!

Med ét skjød hun helt hen til Bryggekanten.

„Naa, — nu har jeg hørt det ogsaa! ... mener I det gaar an at drukne Menneskebarn som Katunger udenfor Bryggespolen? — Aa jo, jeg kan høre paa Laaten, I er ikke langt fra! ... Det er net det! ... der sidder han Slagter-Tobias med alle Ungerne sine ... hvormange har I der under Klædet, Mor?"

Det gamle Overbredsel sloges væk og viste frem de to smaa.

— „med alle otte Ungerne sine uden Maden i Munden ... i aabne Baaden ... og saa staar I heroppe og gjør jer Gjerning, — ja undskyld! Hr. Landhandleren med, som ellers er en Velgjører. — Jo, jo, jo, — løs ikke Fæsten, Du Tobias! — lad dem kun reise tilhavs, i sligt Veir! — saa sover I saa inderlig sundt paa det inat allesammen ... tvi, tvi ...

Du Martha Malvina!" hun bøiede sig og pegte

ned paa et sort Hoved, ,,det var vel hende der, jeg tog imod? Det var paa Hægten med Dig dengang. — I har da været i Baarstuen for Ilden med Barnet? —

Naa saa!

Ja, da vil jeg se, om nogen vil nægte Madam Sørvig det, naar hun følger med. Jeg tager ikke imod Barn med den ene Haanden og vrider Halsen om paa dem med den anden, det indser en Mand, som er saa velgjørendes som Landhandleren allerbedst, især naar jeg faar underrettet hans Kone!" — Hun var svulmende rød i Ansigtet.

,,Det er en stor Skarv, véd De, Madam Sørvig!" nærmede Landhandleren sig fortroligt.

,,Ja vi er Skarver nogen hver, naar vi blir sat paa Prøven, Landhandler! — Saa løft op Ungen! I kan nu vel smitte jeres Hænder med at tage i ham, Kjøbsvend, — havde I saa fri Samvittighed bestandig!"

Kjøbsvenden efterkom uhyre ilsomt Anmodningen og langede ud med de frostsprukne Næver med Pulsvanterne.

Hun tog selv den mindste. — ,,Staa ikke der og glo Jenta mi', gaa op til Madamen og hils fra Madam Sørvig om Melk og Mel til en Velling ... Stakkars liten! Der kan trænges noget varmt, — og noget tørt ogsaa."

Opover bar det til Baarstuen, medens hun underveis ivrig forhørte Tobias.

Han havde ment at begive sig til Byen og prøve at faa Arbeide hos en Slagter. Men nu vilde de ha' Straf paa ham, — ,,og saa faar lle disse Stakkarne gaa for Uveir og Bikjebid om i Gaardene og be' for Livet." — —

— Det sagde sig selv, at de gjerne satte Stuen paa Ende for Madam Sørvig. Der maatte koges ny Grød, og Kaffekjedlen sættes paa for at fordrive hende Tiden.

Men, som hun sad og nød og nød sin Kaffe, som stadig blev ifyldt, og var ualmindelig borte med Tankerne idag, slog hun med ét i Bordet og lod Haanden blive liggende der. Hun saa Landhandlerens Kone langsomt grundende ind i Ansigtet og udtalte saa pludselig:

„Biskemænd! — jeg kan faa Slagteren frit til Amerika!"

Gamle Monsen, Jægteskipperen, var kommet over, og han og Landhandleren havde alt faat en Fransfus igang borte i Sofaen. De sænkede begge Kortene.

... „Fribilletten véd De, Landhandler! til Olaus i Kløven og alle hans, som han skulde have over til Chikago, og ikke kan nytte, — den er at faa for en Slik!"

Gamle Monsen knæggede og slog Kortene i Bordet: — „Du stikker ikke Madam Sørvig, Landhandler! — det er ti fra Halsen af Fattigkassen med engang det!" ...

— At Stemningen var blevet en anden, viste sig noksom, da Tobias drog fra Gaarden. De smaa havde Lefser i Hænderne, og en af Jenterne kom springende efter med et lidet Tørklæde, som hun havde ledt frem af Kisten og bandt det om Halsen paa hu Seimke.

Dertil var Ophavsmanden til denne Skjæbnens store Vending, Mathias, af Naade og Barmhjertighed kjøbt af Landhandleren og betalt rundt op i Mel og Sild. I Betragtning af, at der alt var begyndt med Rømmegrøden, blev han sat ind paa Gjødsti, og han kom saaledes pludselig til overflødige Dage — indtil videre.

— Saaledes blev Fattigkassen den styrende Skjæbne i Tobias's Liv. Han og den var nu engang Kontraparter! Saalænge han tog i og sled og spændte i Toften paa Livet for at komme undaf den, laa den bare og gapte for at sluge ham; men,

da han saa endelig drev ind paa den, sparkede den ham helt til Amerika! —

— Og allerede i Begyndelsen af Mai var Tobias kommet til Staden for som Emigrant at gaa sørover med første Dampskib.

Med en Sæk paa Ryggen, en Kiste i den ene Haand og en liden Pige ved den anden gik han nedover Søgaden, medens Martha Malvina og de øvrige fulgte slæbende paa Smaabylter og med Blikkopper i Hænderne til at tage Maden i ombord under Overfarten.

Et helt Følge af Bygutter skreg og huiede om dem som Maager om en Seiestime.

Ved Prammen, som skulde fragte dem ud til Dampskibet, der laa og kogte i Sundet, begyndte Sneballerne at fyge; — Vaartøen var endnu kun svagt begyndt der nord.

Aa, for en Blink! ... og den opstod saa altfor fristende og inviterende, naar Tobias saadan vendte Ryggen til!

Sagen var, — og det kunde kanske give Anledning til en Darwinsk Betragtningsrække over Oprindelsen og Udviklingen af de menneskelige fysiske Eiendommeligheder og Abnormiteter; det var værd at gruble over, om ikke en Slægt, som i tredive Led har redet Kontorkrakken, eller en høiadelig, der i tredive Aner har afleveret Kavalleristers, om ikke de ogsaa tilsidst mere og mere maa udvikle den samme fysiske Abnormitet som Tobias, hvis alle Aner havde havt sit gnurende Sæde paa Toften! Yderligere udhævet blev det ved en høist ulykkelig Opfindelse. Istedetfor en hel Skindbund agter — for Slidet — var der indsat to trillende runde Læderlapper med høit sømmet Rand om, der i hans krumme Stilling, medens han langede Børn og Bylter ned i Prammen, saa ud som to store blankslidte Kobbermedalier ... som „Kahytsvinduer!" som „Briller!" kort som enhver af de runde Ting,

der bare nævnes parvis, og tilslut — det der blev endelig vedtaget, — som den populære, kjendte Kringle!

Og saa gjaldt det at sende Sneballen lige gjennem det ene Øie paa Kringlen, „at knække Kringlen", at „varme Kringlen!" — Udtryk og Raab, som Tobias baade hørte og fik tydeliggjort eksempelvis, som det heder i Skolesproget efter Anskuelsesmethoden.

Da der saa selvfølgelig suste flere og flere, saa han sig forsigtig om med et rapt Blik og et Skakkast med Hovedet; — det var et skjævt Underansigt, en Mund, der ligesom bed sig fast fra Siden af med Jækslerne i et sidste lidet Søm! Han dækkede blot lidt for et Par af de smaa, som stod mest udsat i Baaden.

Ja der er Hjerter i slige Smaagutter. — Smæld! sagde det i Skindbukserne ... Smæld! Smæld! ...

Det var Fædrelandets Farvel til ham!

Hvordan det gik Slagter-Tobias derover? ... Der er mange i Kjefjorden, som har grundet paa det, — siden det stod i en Avis fra Chikago om et uhyre Firma i Svin, som heder Tobias & Sønner og driver Slagtningen med Damp.

BAADSMAND RUSTEN OG HANS MADAM

Naar Baadsmand Rusten vandrede til Kirke om Søndagene i sin blaa Pjekkert med Paraplyen under Armen, og Konen altid drivende et Stykke nede i Læ paa den anden Side af Gaden, saa vidste én, at nu skulde det akkurat ringes tredie Gang.

De saa staselige og vel forligte ud, ordentlig, som de prøvede at holde Skridt sammen, men bare maatte ha lidt rummelig Plads hver for sig.

Og, havde ikke Folk vidst bedre Besked, skulde de ha tænkt, at her gik ret et fredsommeligt og gudvelbehageligt Ægtepar ind i Herrens Hus.

Fromme og andægtige sad de ogsaa sammen derinde i Kirken, — blot kunde de ikke bli enige om Salmebogen, for Baadsmanden var langsynt, og, naar han sang og holdt Bogen ud for sig, maatte hun reise sig og række sig for at se.

Men synderlig længere end den hellige Søndag Formiddag varede det sjelden, før der kom anden Laat i Baadsmandspiben, og han igjen tog paa at krangle og vrænge og anmærke og harcellere over hende, saa de var i Folkemunde over hele Stedet.

— Han havde just klaret sin lange gode Søndags-Eftermiddags Lur og saavidt faat tændt paa Piben, — og stod nu i Skjorteærmerne for Heden ude paa Trætrappen og saa efter Konen, som be-

fandt sig i Ordskifte med Paalsens ovenfor ved Hjørnet.

Mækkrer hun ikke som en Gjeit der oppe ... forstyrrer Søndagsfreden for hele Bakken ...

„Hvem, hvem, hvem ja, — hi—hi—iæsch ... Hve—e—e—m ja," hermede han forarget.

Hun stod og foreviste en Lagenrul, hvorpaa der var Jordflekker, for Husets Folk og paastod, at det var deres Gutter, som havde kløvet over Gjerdet og trakket paa Blegen, — akkurat nu imiddags, mens de var i Kirken, bare for de stakkars fattige Æblekarterne, som ikke skulde faa hænge i Fred.

Baadsmand Rusten dampede og mumlede skadefro:

Min Sjæl og Salighed tror jeg ikke, hun for en Gangs Skyld faar paa Næbbet. Hun blir helt stilfærdig ...

Han plirede glinsende tilfreds ... Man træffer tilfældigvis paa en anden Madam, som ogsaa — ikke taaler noget, nei, — hi hi hi—h—. Man maa bide i Græsset ... Hi hi hi—h, — man maa bide i Græsset ...

Med ét blussede Ordvekslingen op igjen, og Baadsmandens noget kolorerede veir- og toddyslidte Ansigt strakte sig ud over Rækværket:

Haahaa, — nu fyrer hun paa igjen ... Han smaaspyttede og jepede over Pibemundstykket.

Hør nu, nu er hun begyndt at opbygge Bakken med sine ni Børn ..... Just saa. Sven i St. Francisko. Og Oluffen, som fører Havnedamper over i Lima; nu snurrer den af hele Snellen ... Hun maa skryde, om hun saa stod paa Hodet i en Vaskebalj ... Hi, hi, kji, — endda er vi bare kommet til Maren, som fik Tøiet efter sig „fuldtalt og fuldvasket og stoppet og navnet til Frederikshald." „Og Gudskelov, de saa da ogsaa, hun kom fra skikkelige Folk" ... „Og det er det, som er ligt, som blir vigt, véd Di." —

Hø hø, javist ja, afleverede Baadsmanden efter hende, — er vi lige ja, — hun og jeg, ... akkurat som to Æg. Bare, da hun blev klækket ud, saa kom der en Rasp. — Huih, — huih, — han efterlignede et Par Hvin ...

Udtrykket gik over til et behageligt Grin, da han saa Seilmager Timme komme staurendes nede i Bakken. Baadsmanden lod Piben hænge i Munden og gjorde en Bevægelse, som han keg i Kikkert ned mod ham.

Seilmageren holdt sig tæt under Husvæggene. Han stansede af og til og saa opover, — lurte nok paa, om han kunde faa Selskab ned til Gjørsa i Eftermiddag paa et Glas Toddy eller to og faa snakket lidt Chincas. De havde faret sammen for nogle og tredve Aar siden og ligget der ved Øerne og biet i to Maaneder i Solstegen.

Seilmageren stansede uvis et Stykke fra Trappen.

„Varmt idag, Seilmager."

„Pu—uh — ja." Han speidede op mod Vinduerne ... „Er—er ... man alene hjemme paa Eftermiddagen" ...

„Aa, — saavidt, — mens Kona holder Aftensang oppe i Bakken," — gren han.

Seilmageren plirede op paa Baadsmanden:

„Om vi fortøiede os nede hos Gjørsa i Eftermiddag, Rusten? Der er slig Kjølighed i Bagværelset."

Han sendte et hastigt Øiekast opover: — „Det var om at gjøre, at vi kom afsted lidt snart da."

„Har ingen Hast, har ingen Hast. Hun har endnu tre Barn igjen at greie ud for dem" ...

Baadsmanden bankede ud Piben paa Rækværket.

Han havde just været inde og faat Lærredsjakken paa, da Madam Rusten kom hæseblæsende og endel rappere, end hendes fede, blodfulde Per-

son havde godt af. Hun havde set Seilmageren og anet Faren.

Baadsmanden modtog hende med et stort Skuffelsens Jep.

„Svært saa Du fik braatom da, Gjertru. Du faar da gi Dig Tid til at trække Veiret, Du kan jo ikke snakke for Pusting ... Hys, hys — vent nu, — gi Taal ... Du véd jo den Svimmelen din ...

Saa gaar vi da, Seilmager."

„I denne Varmen," — udbrast Madamen ... „Vil Di ikke træde indenfor, Seilmager, og nyde lidt, vi har da et Glas Øl at by."

„Jaha ja, — nu spiller man paa de blide, lokkende Strenge — lægger Snarer" —

„Aa, jeg har rigtig stundet saa efter at faa vide, hvordan det staar sig med den stakkars syge Konen Deres, Timme, som skal drages med den Ryggegigten" —

„Nu vil hun ikke, vi skal slippe afsted, — og saa kommer vi ikke afsted ... Men Slangen var det træskeste Dyr paa Marken" ...

„Stakkars Janna, vi sprang og legte sammen mangen Gang vi dernede i Sjøgaden, da vi var Barn. Ja hun var jo lidt yngre" ...

„Nu spiller hun med adskillige Sider ... Hø ho, hi hi, — der skal nok mere end en Seilmager til i dette Vand. Og noget længere end en Seilmagers Garn for at udlodde dette Dybsens Dyb ... En finder hende først paa tre hundrede Favne."

„Hvad er det, Du staar der og snakker og murrer slig for hele Tiden, Rusten. Du vil da ikke gaa ud i Byen paa lyse Helligdags-Eftermiddagen med den flærede Frakkelommen, som hænger slig, før jeg faar syd den istand vel" ...

„Hør paa Mangfoldigheden! Hun har saamange Slags Næb alt efter den, hun sjunger for, skal jeg sige Dig, Seilmager ... Var det ikke nys, som én hørte sjelve Hubroa skreg deroppe i Bakken. —

Hu—bro—a" — gjentog han hult og fælt. — „Det var for Madam Paalsens Ører, det. Og nu er det for os, hun sjunger Triller."

„De vil nok ikke forsmaa et Glas godt koldt Øl i denne Varmen, Timme. Og saa kunde jeg vel altid skaffe lidt at bide i til."

Seilmageren keg op paa Baadsmanden. Han maatte for sin Del takke, naar Madamen vilde traktere.

„Se se se, se se," hvinede Baadsmanden; „hun faar det til, — hun faar det til ... Fordone mig, Seilmager, har hun ikke os begge to nu trukket op paa Land. Vi kan gjerne sprælle med Spolen ... Men saa er der nu én, som er efter hende, hvor hun smetter, om der er aldrig saa dyb Tarre. Og om ikke andet saa slaar jeg i Bordet og sætter Stop for Kjærringen. For i dette Hus er der bare én, som raar" ... Han sænkede Tonen til en lav fortrolig: — „Jeg tror nu ingen anden kunde styret hende heller, — ingen anden i Verden. For hun véd saa grant, at jeg skjønner hendes Veie ... He he—eh he, én skal nok hverken gispe eller kjede sig her, sa Manden, han laa i Tornebusken ...

Naa naa, den sande Visdom siger, at man skal gjøre det bedste ud af sine Ulykker og Gjenvordigheder, Seilmager ... Saa gaar vi ind i Stuen ...

Her er Birdseye til Snadden ... og her Fyrstikker."

De stoppede Piberne og tændte og satte sig tilrette ved Klaffebordet og dampede.

„Hvor blir hun af? ... Er det Meningen at la os bie paa den Skvæt Øl, saa — saa — fordone mig, — gaar vi vor Kaas, Seilmager!"

Idetsamme klirrede det borte ved Kjøkkendøren, og Madam Rusten kom ind med to Ølflasker, Korketrækkeren og paasmurte Rugkager paa et Bræt.

„Da skulde jeg ha bandet min Salighed evig

væk paa, at her ikke fandtes en Taar Øl i Huset. Men saa er det, naar man er to om det. Hun kan nok sidde inde med meget hun, san."

„Jeg gjemte saamæn af de to Flaskerne og satte dem i Kjælderen efter Brandtaksten, vi havde her om Dagen," forklarede Madam Rusten. „Og jomæn kom de ikke tilnytte. Spinke og spare kan længe vare, véd De, Seilmager."

„Hei san ja, — og Sus og Dus gjør tomme Hus ... og somme Kjærringer er slige ... og jaguja, sa Kjærringen, hun skulde sige Haleluja ... og Kyri Eleison og — én faar bære sit Husets Kors med Taalmodighed ..... Havde vi endda havt noget drikkeligt Vand dengang dernede i Fuglemøkka paa Chincas, Seilmager. Men en Pot brunt raaddent Vand i Døgnet og tredve Grader, saa Tjæren smelted ... Hu, det er, saa Smagen sidder mig stram i Halsen endnu af al Guanoen. Skyllet det rigtig ud faar jeg aldrig i dette Liv. Skaal!"

„Det er godt Øl — koldt Øl dette," istemte Seilmageren.

„Men Kvinderne, ser Du, Timme," — han gløttede hen paa Konen, — „er en strid Race over hele Verden. I Spanien og i Guayaquil og i hele Sydamerika har de Hestehaar, — og stivere jo længere én kommer syd under Linien, — og Indianerne, som har det opbundet som Hesterumper. Til Du kommer til Negerbumperne, som har Uld for Haar allesammen. Og det er ingen Løgn, men en Gudsens Sandhed, at, jo længere én kommer syd, desto mere stinker Fruentimmerne. Og, havde ikke Vorherre sat den Hindring, — eftersom han kjender Hjerternes Letsindighed og Daaragtighed, — vilde vi faat set nok af Sjøfolk, som kom hjem baade med gule og røde og svarte Behæng ..... Aa gi hid Korketrækkeren ... Skaal Timme!"

„Ja, mens I sidder her og prater," — afbrød Madam Rusten, — „gaar jeg ned til Skipper Eilert-

sen med Kjoletøiet, jeg har farvet for Maren, om jeg skal faa det afsted og sendt Hilsen til hende. For Eilertsen letter med Sluppen før Natten. De var færdige alt igaar."

„Fordone mig, tar hun ikke Sjalet paa — nu i denne Stegheden," — brast Baadsmanden forarget ud. „Hun kan styrte, det gjør ingenting — slig, som Blodet staar op i Hodet paa hende ... Aa nei, om Reisningen din blir grummere for det, Gjertru! — Men Forfængeligheden, den" ... lød det, som Madam Rusten skyndte sig ud af Døren med Kjoletøiet under Armen.

... „Nu skal Du se," — Baadsmanden fo'r hen til Vinduskarmen, hvor hans store Skikkelse blev staaende krum, — „hvordan Kjærringen sætter Steam paa og flakser nedover Gaden. Kan Du sige mig, hvad for en Fugl hun ligner, — ikke er det And og ikke er det rigtig Kalkunshøne heller ... Det er sgu Havgassen —. Midt i Solstegen, om hun saa skal miste Veiret, saa ondt hun har for Pusten ... Helbreden — om hun sprænger sig, — der gjør ingenting, — ingenting, — blot hun faar Villien sin!

Skaal Timme."

„Skaal Rusten."

De skyllede ned det sidste Glas.

Seilmagerens Øine stod stivt op i Taget, medens Baadsmanden af og til keg hen paa ham.

„Jah — jah — jah, — her er ikke mere Øl, Timme, — som Du ser. — Hyh, pyh — hedt. Havde endda Konen blet hjemme her og kunnet hente over et Par Buteljer. Dette var bare til at bli tørst paa det" ...

Seilmageren brummede hen i Veiret, men lod sig ikke forføre til nogen Udtalelse mod Husets Gjestfrihed.

De dampede videre.

„Hm, hm" —

„Hm, hm" —

Seilmageren blaaste og bankede ud Snadden og stoppede den igjen saare traat og langsomt.

Baadsmanden bankede ogsaa ud sin; men stoppede den hastig i Lommen og reiste sig:

„Det var nu egentlig Brandy and Water, som vi tænkte paa; og ikke vil vi bli liggende her til Ankers for to tomme Buteljer, akkurat, som vi er blet tørste."

Husdørnøglen forvaredes i det vante Hul bag Dørkarmen, og sammen piggede de to saa nedover Bakkegaden til Gjørsa.

De stængte paa Slaget elleve nede hos Gjørsa, og Baadsmandens svære Skikkelse skyggede foran Gangvinduet i den lyse Aften, medens han famlede noget unødig længe for at faa Gadedøren op og rigtig laaset igjen. Han rumsterede og smaabrummede inde i Gangen, lod saa Stuedøren falde op og blev staaende og se ind til det aabne Sovekammer.

„Vidste jeg det ikke, at hun skulde sidde oppe der i Nattrøien, — passe paa, saa én ikke kunde faa lægge sig i Fred ...

Ja rigtig ja, naar det trækker op med de sigendes Mundvigerne, — er det ikke, som al Landsens Ulykke sætter sig til ind under Næsen hendes .....

Nehei, Du siger ingenting Du ... For Du er den, som kan læse Messen uden Ord ... Teksten den ... Hu—uh, — se paa hende nu — — —. Aa snak ud, Kjærring ... Denne Underfundigheden og Bedrøvelsen, som én skal gaa paa Hosesokker for" —

„Gudskelov, si'er jeg bare, fordi Du endelig er kommet hjem, Rusten, — fra denne drikkendes og supendes Seilmageren ... Leveren din, véd Du" ...

„Saa—aa, — drikker jeg nu, — vil Du sige, jeg drikker med ...

Og saa snakker hun saa pent om Leveren min, som ikke maa ha stærkt, nei. Bagefter ja — bagefter ja ... For man maa altid ha Ret. Man kreperer, dersom man ikke faar Ret og kan faa sidde og præke for os andre udydige ... Pokker til Kjærring, — hun er som en Kork til altid at dukke op øverst i Toppen af Retfærdigheden ... Eller for Eksempel, Du Gjertru, bare denne Gangen, — skulde man ikke kunne pirke og rokke lidt ved den store Dyden din ... Her gaar jeg ja, med Skade og Pine baade i Leveren og paa Pungen, — og det har Du ganske Ret i at slaa Dig andægtig over, — for Seilmageren er ikke den, som betaler eller lægger ud ... Og Leveren, hvad den kan bli til, — det ... Jo Du kan trøste Dig med, at det stikker — akkurat her — i høire Siden. Hu—u—uh, — det er, saa det svir og brænder ... Saa Du kan tryggeligen salve Dig med, at Du har Ret i det Stykke ...

Se nu, ser hun ud som et Gravminde med det Næbbet nedover Hagen ... Ne—ei, jeg er ikke død endnu.

Men saa spør jeg bare, hvem der har Skylden for, at jeg røg ud i den Suppen idag?

Ja—a, ja—a, — hvordan det gik til, Du ... Man var ude med Træskheden og Fulheden og vrikkede paa sig og smilte som Smør og bød baade Mad og Øl for at faa Seilmageren lokket ind i Stuen. Havde hun først faat Fuglene der, saa — saa skulde de bli siddende paa Limpinden da —. Hi hi hi, — hun faar to gamle Karer paa Gleisen

til at drikke, og render saa, Gudhjælpemig, ud af Huset! — Lar os bli siddende der strandsatte og tørste og kjede ... Værre, end det skulde være udtænkt paa Malice ...

Da var det med ét Kjolen til Maren, som det tog slig Varme i Dig for — —. Og, — hø—ø, — naa der er nogen af Barna, saa — —

Men Manden! ... hun husker ikke mere paa ham end som saa —. Han" — Baadsmandens Tone blev galgenbitter, — „h a n skal bare arbeide og slide helt, til han blir gammel og graa som en udslidt Skotgamp ...

Men saa er det nu den Leveren, jeg har at haabe paa ... For at se paa det Uvet, — hvordan Du gaar der og aser og stræver og render og skjænder i Solstegen, saa Du staar og higster i Bakken, — endda Du véd, Du har den Astmakrampen over Dig ... Før var der et evigt Veir med alle de ni Barna, som skulde vaskes og kjæmmes og bespises og dænges til Lærdom og Optugtelse. Men det er, Gudhjælpemig, ikke et Haar bedre nu. Hun farer om som en Ballon uden Styre, siden hun er lettet for hele Ballasten" ...

„Nu faar Du engang gjøre Vei med at komme iseng, Rusten," — paaskyndte Madamen uanfægtet.

„He, he, bider ingenting paa Retfærdigheden, — den er poleret den —

... Nei om det er rigtig Gjertru'sfuglen, hun ligner heller ... Hun har Næb som en Murske, — og Øine som en Gasse — og hvæser — — og hvæser," — laa han og murrede.

„Du fik da vel Marens Kjole afsted, Gjertru?" — reiste han sig pludselig ivrig.

En Morgen nogle Uger senere hang der hvide Lagener foran Stuevinduerne oppe i Bakken hos Rusten, baade det ud til Haven og det til Gaden. Madamen var død Dagen forud mod Kvælden under et Anfald af Astma.

Derinde gik Baadsmanden og tuslede fra Stuen til Soveværelset, og saa, naar han havde siddet der en Stund og set paa hende, ud i Stuen igjen. Hun laa endnu uflyttet i Sengen med lukkede Øine, den høie Næse og Kappebaandet, som Mor Jensen havde knyttet hende under Hagen, da hun imorges hjalp ham med at stelle Legemet, — og lig sig selv, saa uanfægtet, som hun ikke hverken ænsede eller vørrede ham; med et lidet lunt Drag under, som hun nok forstod og paaskjønte hans idelige Funderinger over hende, naar hun bare vilde.

Inde i Stuen prøvede han sig saa i én Stol, saa i en anden. Der sad han og aad paa Knoerne og mumlede ...

„Tænkte jeg det ikke ... tænkte jeg det ikke, — hun maatte gaa der og mase, til hun en Dag" ...

Han føg urolig op igjen, aabnede Skabet, saa ind i det, lukkede det ... Stod saa og funderede sig bort ved Klaffebordet, hvor Systenen laa med Knappenaalene i og Uldtraaden, som hang efter Stoppenaalen. Flyttede ikke paa den, rørte den ikke, bare saa paa den. —

Han stirrede om sig paa Tallerkenrækken i Kjøkkenet. Der drog Katten sig lang og ynkelig under Krakken og glode ufravendt paa ham med et Par lysende brandgule Øine — og endelig et jammerligt Mjav. Han kjendte det klamt, som det var Skibsnissen, han saa igjen fra Redskabskammeret den Ulykkesnatten, de forliste Fartøiet og syv Mand paa Sandy-Hook.

Og han gik stilfærdig ind i Kottet, hvor Kjole-

livene og Skjørterne hendes hang paa Klædeslisten. Skoene stod under med Snørebaandene i.

Det trak sig i Ansigtet paa ham som Lemus, og han drog en og anden Gang Veiret tungt og dybt med et Støn.

Saa maatte han ind i Sovekammeret igjen listende paa Taa ... Sidde der, som han havde siddet i al Nat, og se paa hende og tænke, hun kunde kjende og mærke ham, og at hun ikke var borte alligevel ... Det var saa lidet, som skillede —

At hun skulde være rent væk ...

Slig, som de havde havt det sammen, fra hun var atten Aar — sytten, ja før den Tid.

Han huskede saameget, helt fra hun sprang som ung Jentunge nede paa Bryggen ... og hvordan han havde ærtet og holdt Jøn med hende.

Han sad ved Sengen og saa stum stivt paa hende og begreb ikke ... at Gjertru — Konen hans — var — holdt op at være til ... der, hun nu laa, saa han kunde ta hende i Haanden ... Lidt af Ansigtsskyggen tegnede sig svagt graat inde mod Væggen, og der steg for hans Syn noget som af et andet Land, hvor Gjertru skulde færdes uden ham.

Da glap ud paa Dagen hendes Øine halvt op, og han saa, at de var brustne. Det gik med isende Forfærdelse gjennem ham. Det var Visheden, — Gjertru var død, — borte.

Han trykkede Øinene vart igjen, kyssede dem til — var ude i Hjørneskabet og fandt frem to Kobbermynter og la én paa hvert Øie.

Han satte sig ned og holdt i og besaa hendes Hænder ...

„Du var Glæden min al Dag!" ...

Mod Kvældingen kom Snedker Andersen for at forhøre om Kisten.

Han fandt Baadsmanden ludende helt forover med den store Ryg og det graa Hode mod Sengedynen.

„Baadsmand, — Baadsmand," — hviskede han og søgte at lette paa ham.

„Baadsmand!" — udstødte han forfærdet.

Men Baadsmand Rusten var kold og stiv, og Snedkeren forstod, han var død.

EN UNDERVANDSKRIG

Garnet er trukket efter Natten ...

En Mort spræller øverst i Slammet ... en Aal snor sig gjennem det som en Orm eller Slange; den er sleip og ikke god at faa Tag i ... Der sprætter en liden ubændig, rødprikket Tryte, og underst rører der sig en lang, mager, benet Gjedde med Slugelysten endnu i Øinene; — ud af Gabet stikker Tredieparten af en prægtig blank Ørretforelle —

— Lad Gjedden være en populær Fisk i andre Lande, — det er ingenlunde lykkets den at gjøre sig elsket eller paa nogen Vis almenyndet hos os i Norge!

Den er det saalidt som overhovedet nogen Erobrer.

Den Fiskefamilie, som fra Arilds Tid har hævdet Besiddelsen af de norske Indsjøer, været deres — i Bevidstheden om sin Hjemstavnsret — livlig sprællende, glade, fede Indvaaner, er nemlig Ørreten.

Allerede det nette Hoved med den lille fine Mund viser hen paa Flue- og Insektsnapperen i Modsætning til den plumpe, grove Slugfisk Gjedden. Kommer hertil Ørretens smukke, brede, kraftigsluttede Bygning, — for ikke at tale om den Inter-

esse, som dens Levesæt og Finesse byder Fiskeren, — vil man forstaa, at den ikke med urette er blevet en berømt Sportsgjenstand. Veien til at faa den paa Krogen er et helt fiske-psykologisk Studium, en Væddekamp mellem Fiskeren og Fisken om at overliste hinandens instinktive Gjætning, enten den staar urørlig, stille imod Strømmen eller, — va'r paa Skyggen af Fiskeren og hans Stang, — gjemmer sig dybt i en Kulp under Land, hvor Strømmen fører Blade og Barkstykker hen, saa de dreier sig rundt i Evjen, og — Fluerne samler sig over.

Der skal Kunst og øvet Haand til for med Held at kaste Snøret og lade Fluerne glittre forførende nok, medens de som snare Skygger farer hen over den lyse Sandgrund eller under kapriciøse, hidsige Spræl og Hop i Overfladen viser sine i mørkflækket, rødprikket Guldmor skimrende Farver som Fossens og Strømmens egne blinkende Børn.

Den er med rette Nationalyndlingen.

Med sit røde, rige, friske Kjød er Ørreten mellem Ferskvandsfiskene noget af, hvad Jordbæret er mellem Bærene, Rosen mellem Blomsterne.

Den er Huldrefolkets Fisk, den fede velstelte, gule i deres egne Hjemkjern, som slaar Slag med Spolen og snapper Myggen i Soleglittret om Kvælden eller skvulper mystisk op af Bunden i Stilheden, naar det mørkner. At en Gjedde nogensinde skulde bli træd ind paa en Huldremands Vidiehank, — at den nogensinde skulde bli erkjendt af Landets Vætter, er ligefrem en naturstridig Tanke.

Og hvilke Fiskearter der forøvrigt kan ha været Ørretens Konkurrenter i vore Indsjøer gjennem Tiderne, — det var først i Begyndelsen af dette Aarhundrede, at Gjedden fik Indpas i vore mere indre og høitliggende Vasdrag.

Man kan sige, den flød ind paa en hel tristgraa Tidsstrøms grunde Vande. Det var den flad forstandigtørrationalistiske Oplysningstid, som vidste

at kurere Tilværelsen med „nyttig Oplysning" og Potetesprækener, og for hvis tændte Lys Livet ikke længere eiede Gaader og mørke Kroge. Det var ikke godt hverken for Huldrefolk eller Huldrefisk eller overhovedet nogetslags Mystik i de Dage, — bortræsonneret var det altsammen! Og, at Poesiens uforklarlige Verdener skulde fare bedre, var ikke at vente. Forskjellen mellem en rød Ørret og en graableg Gjedde blev forstandigen reduceret til Kjødvægten.

Den Tid havde ikke mindre end vor sine menneskekjærlige Ivrere og Forkyndere. Og en Idé af den indlysende Tørnyttighed som at lyksaliggjøre Landet med den Fisk, Gjedden, var netop af dem, der laa for dens Syn og ikke kunde andet end optages med Tilslutning.

Saa blev det da, — just som dette Aarhundrede svingede, — Mode blandt vor for den Slags interesserede „oplyste Verden" paa de forskjellige Landskanter at indforskrive fra Nabolandene og Tyskland denne „nyttige og nærende Fisk" og holde den som Yngel i Glas, indtil den blev stor nok til at slippes op i Fiskevandene. Det ansaas som en „paa engang interessant og landsgavnlig Bestræbelse".

Men Faktum blev — en Krig paa Liv og Død over det ganske Land eller rettere i det ganske Vand, fortsat langsomt, seigt og haardnakket fra Vasdrag til Vasdrag, fra Indsjø til Indsjø, fra Kjern til Kjern.

Meget skulde jeg dog feile, om ikke den stærke Rovfisk under denne Kamp har faat adskillige stedlige Faktorer imod sig, som den ellers er fri for, — om det f. Eks. muligens kan forholde sig med Gjeddefamilien paa dens Vandring nordover paa samme Maade, som Naturhistorien lærer os om Eselet. Paa sit Hjemlands Høisletter og Stepper inde i Asien er det, som bekjendt, et modigt, klogt og livfuldt Dyr, ikke mindre raskt end dets Frænde,

Hesten, og dets Agtelse hos Menneskene i Forhold dertil. Men, jo længere ud fra dets egentlige Klima og op i de kjøligere, des uanseligere dets Vækst, des længere og slappere Ørene, des udtryksløsere dets Øine og overhovedet uelskværdigere og ondskabsfuldere dets hele Væsen og Temperament.

Hos os antager jeg, Gjedden ogsaa lider af saadan at være kommet ud af sit Klima!

I dens egentlige Fædreland, Sjøerne paa den store europæiske russisk-tyske og ungarske Slette, kan Gjedden naa kolossale Dimensioner, og ser den velnæret og trivelig ud, er rig og kraftig i Kjødet og smager fortrinligt. Den forslugne „Hecht" er et almindeligt tysk Familienavn, hvilket tyder paa, at den der er baade yndet og national.

Anderledes i Norge.

Skjønt unægtelig af en vis fin Gout, — man nyder den med Smag røget og foragter den hellerikke i afkogt Tilstand eller som Fars, — regner man der ialfald ikke Gjedden for Lækkerbisken; dertil falder den i vore nordlige Regioner for benfuld, tør og kjedelig i Kjødet.

Middelmaadig-graa og farveløs, præsenterer den sig hellerikke af Udseende videre sympatisk. Den ser mager, stridbar og rovfiskeagtig ud, hvilket vel kommer af dens stadige Leven paa Krigsfod baade med sine egne Fiender og Folkemeningen. Saadant pleier nemlig ikke at gjøre hverken fed eller elskværdig.

Hvilken af de to Partier der sidder inde med den dybere Ret, drister jeg mig ikke til at afgjøre. Det er det gamle naturfilosofiske Spørgsmaal, om det Privilegium at udfylde en Plads og en Eksistens paa denne trange Jord skal tilhøre den stærkeste og til Tænderne mest bevæbnede eller den, som har Papirerne for sig.

Hvem af dem der kan glæde sig ved Befolkningens Sympati, er derimod ikke tvilsomt; — det

anses som en Ulykke, naar det heder, at der er kommet Gjedde i et Vand! Jeg husker endnu den Sensation, det vakte, da det for et Snes Aar siden rygtedes, at Gjedden var kommet i Stensfjorden og — forlød det — kanske hele Tyrifjorden udskjæmt!

Den Dag, den findes i Tyin, Gjendin og Bygdin eller Vinstervandene, har Gjedden erobret Norge.

Men, gaar Kampen end for sig med forskjelligt Resultat i de forskjellige Sjøer og Fiskevande, — Faktum er dog, at Gjedden stedse udvider sit Terrain, saa at man kan opregne Indsjø efter Indsjø, hvori Ørreten og Forellen fra at være de oprindelig herskende nu er blevet de forfulgte og jagede.

I de Vasdrag, hvor Ørreten endnu faar Fred for sin Modstander til at vokse sig stor, forsvarer den sig trods sit lille Fluesnappergab ved sin Raskhed, Gløghed og Styrke — og vel ogsaa ved paa sin Side at søge en for den vistnok meget passende Næring i Gjeddens Rogn og Yngel! I det store hele beror dog mulig Kampens Udfald, — det, om Sjøen skal erobres af de graa eller de guldglittrende, — efter Zoologers Mening, paa noget, der staar aldeles udenfor Partiernes hele Krigsførelse, som veier over baade Mod og List og Graadighed og Raskhed, — og det var egentlig noget til at fortvile og bli Pessimist over, om de kjæmpende selv gjennemskuede det! — nemlig af det Naturforhold, om Grunden bestaar af Dynd eller Sand. Det ene bringer Gjedden, det andet Ørreten den endelige Seier.

Paa Bunden af Fiskevandet tænker Bonden sig nu mangesteds en ensom, gammel, ondskabsfuld Gjedde, næsten saa lang som Kjølen under hans Fiskepram. Den ruger der stille begravet i Mudderet og lurer, indtil den pludselig skyder op som et Lyn og sluger over de største, fedeste Ørreter.

Den ligger der som en Mefistofeles og forstyrrer Indsjøens Glæde og Fred.

— Saaledes staar under det blanke, stille Speil en dødelig Undervandskrig uafbrudt paa, Dag efter Dag, mellem den lange, benede, grønagtig-jerngraa Torpedofisk, der stikker op fra Dybet eller fra en af sine Krigshavne i Vigerne, jager som en Pil og sluger som en Afgrund, — og de lystig sprællende, guldglimrende Ørreters Børn!

ET HVALJAG

Ombord i Hvalfangeren larmede Ovnsdørene op og igjen; der fyredes yderligere under Kjedlerne, og Røgen væltede sort ud af Skorstenen.

Der var meldt: „Hval isigte!"

Langt ude i Horisonten løftede Dyret af og til sit mørke, isengraa Hoved over Vandskorpen.

Hvalen blev tydeligere og tydeligere. ...

Man kunde gjætte sig til, hvor den hver Gang vilde dukke op paa ny, og Vandstraalen, den skjød, susede under dens Pusten, som af et svært Maskineri.

En Timestid efter affyredes Bougkanonen med mat Ladning, og ud af dens Munding fo'r Harpunen og dens armtykke Trosse med en Fart saa voldsom, at der maatte øses Sjøvand paa Rullen for at hindre, at den tog Ild ved Friktionen.

Hvalen gjorde et høit Sæt, da Harpunens Jernklør rettede sig ud og tog Greb i den med sine Gjenhager; den var truffet lige i Finnebrusken.

Finmarkslandet laa ret som en Lineal fem Kvartmil indenfor om Styrbord, da Jagten begyndte, og det gik med uformindsket Fart og stram Trosse nordvest udover i Havet den hele Eftermiddag.

Dampskibet slæbte efter den gjennem Skum og Sprøit, bakkende med sin henved firti Hestes Maskine og tyngende imod Vinden med Bredfokken.

Det gjaldt at faa mattet det svære Dyr ud, til det endelig overgav sig.

Det var en af de langstrakte magre, vilde Finhvaler, hvis ubændige Kræfter man nu fik prøve.

Al Landkjending længst afsyne. I den sene lyse Kvæld glittrede det gule nedgaaende Solskjær over den blanke Havvidde. Farten stod paa uforandret. Trossen stak skraat nedover i Sjøen som i en Kjælder og piskede af og til et Stykke foran ovenpaa Bølgetoppene, medens Sprøiten idelig regnede indover Bakken, og Bougen grov sig ned i Skummet.

Ikke Tanke paa Hvil eller Køie den Nat!

Og endnu næste Middag ingen Forandring; — Fartøiet slæbende og bakkende med Næsen i Skum og Hav over Bougen som efter en Sytraad.

Det saa ud til at kunne gaa længe slig udover i vilde Ishavet, før de vilde komme til at se Kolossen ligge udmaset og sprængt med Bugen iveiret indved Skibssiden.

En lang næste Eftermiddag og Kvæld drog sig hen; — og nok en seig, asende Nat med Sjø i et Flod skyllende over Dækket, og Kaptein og Styrmand Vagt for Vagt afløsende hinanden paa Kommandobrættet.

Man havde bakket og slæbt efter Hvalen i fem og firti Timer — næsten to Døgn!

Og netop, som Stewarten bragte Morgenkaffeen paa tredie Dagvagt, skulde Trossen springe og Hvalfangeren miste sin Harpun med seksten Alen Jernlænke og tretti Alen Trosse, der nu alt hvinte afsted med Dyret dernede gjennem Dybet. — —

— — — — — — — — — — — — — —

Det var i samme Aar, kun nogle Uger efter, at Aviserne meldte, at en Hvalfisk af ualmindelig Størrelse var set i en liden, smal, trang Fjordarm indenfor den ydre Skjærgaard omtrent hundrede Mile indenfor paa den norske Kyst.

Og den havde baaret sig saa ganske uforklar-

ligt ad, — bevæget sig hele Tiden med en underlig uforstyrrelig Regelmæssighed frem og tilbage over Grundingerne paa saa lavt Vand, at det forekom én, som den maatte skure an.

Hvorledes den var kommen did? ... Naturligvis forrendt sig paa Jag efter Sild. Maaske jaget indover af Sværdfisk — eller af Staurhenningen eller Vagnhunden, — to Dyr, som regjerer i Almuens Fantasier omtrent saa mystisk som Havmanden eller Sjøormen.

Synet af Hvalfisken vakte en hel Opstandelse i Bygden; der gik Løbebud indover fra Gaard til Gaard, og Folket samlede sig paa Skjær og Klipper rundt om Bugten.

Det uheldige var, at man manglede Harpuner og Fangstmidler for en saa stor Besøgelse.

Og saaledes gik det til, at Bygden fik sit ganske Forraad af Skydevaaben, Soldatergeværer og gamle forlagte Dunderbøsser med Flinte- og Perkussionslaase ned fra sine Knagger og frem fra alle Kroge. Der blev en almindelig Maalskydning udover, medens Dyret gik der rolig frem og tilbage over Grundene, — altid paa samme Vis uforstyrrelig skurende og uden i nogen Maade at lade sig anfægte af Kuglerne, som borede sine Huller ind i dens med foddybt Spæk belagte Ryg og Sider.

Det var med en bitter Følelse af sin Afmagt, man saa al den Rigdom, — de hundrede Tønder Tran og al den Hvalsfin! — saadan passere frem og tilbage uopnaaelig under sine Øine.

Hvalen havde mindst faat to hundrede Riflekugler i Spækket, før den blev kjed af Behandlingen — og uden at forhaste sig — igjen stod udover mod Havet.

— — — — — — — — — — — — — —

Og nogetsteds et halvt hundrede Mile længere sydpaa fangede Almuen saa senere ud paa Aaret en svær Finmarkshval paa over sytti Fods Længde.

Det kostede en svær Kamp og et vældigt Basketag derinde mellem Skjærene, før man opnaade at faa Bugt med det uhyre Dyr.

Hvalen var ogsaa der løbet ind paa grundt Vande og saa langt, at den ikke kunde komme ud igjen ved faldende Sjø.

Den vældige Finhval laa indbugseret til Afspækning, livløs og halvt paa Siden, som den saa ud efter Slaget med alskens Flæng og Risp og Hug i den furede, ligesom riflede, lysegrøngule Bug, og Hovedet — den uforholdsmæssige Kahytskasse for dens lille Hjerne, — dødgabende, med Munden fuld af Barder og stort som den halve inderste Væg af Pakboden. En af Trosserne var slaaet om dens halv løftede, endnu i Sjøen skyllende, fintformede, brede Kjæmpespol, der kunde minde om Propellen paa en Oceandamper.

Frasagnet om Kampen med al dens spændende Detailler vil længe bevares paa de Kanter. Hvalens mægtige alenhøie Ryghvirvler vil ses som Støtter under Bygdens Stabure, og de vældige Underkjæver ligger efter den som svære tyve Fods Planker af grov Benmasse.

Det, man fæstede sig ved som noget mærkeligt, var alle de Riflekugler, dør havde boret sine Veje langt ind igjennem Spækket. Og endvidere, at der i dens ene svulne, betændte Finnemuskel — lige under Luffen, — sad en moderne Harpun, med en seksten Alens Jernlænke i og et dobbelt saa langt Toug slæbende efter.

Og nu laa den der afgivende alt, hvad den eiede under sin Hud, til Bønders og Kjøbmænds Nytte, saaledes opfyldende sin Bestemmelse, — som vi jo alle maa efter mere eller mindre Spræl her i Verden.

Det er blot det Spræl, én denne Gang kunde have Lyst til at faa flyttet sig lidt nærmere for Forestillingen, — en slig fortvilet Finhvals Spræl for Livet! ...

— — I fem og firti Timer havde Dyret slæbt den svære, bakkende Damper efter sig stik imod Vind og Sjø, ethvert Slag af dens vældige Kjæmpespol veiende for hundrede Hestes Kraft. Det i vild Dødspanik bankende mægtige Hjerte sendte Blodet i varm Kog gjennem Aarerne i det store Legeme. For hver Gang, det dukkede op for at puste, blev Vandstraalen mere og mere blodsprængt, dets smaa opadvendte Øine, der sidder nær hver Mundvig og ikke er stort større end Oksens, blev til to blodfyldte røde Huller, — medens Dyret med de yderste Angstens Krafttag drog og drog Harpunhage og Dampskib udover — altid udover. ...

Og det holdt ved at drage den tykke Ankertrosse ét Døgn -- og én Dag til, — og nok en lang svart Nat dernede gjennem Dybet — med Dødens Klogreb i Kroppen. ...

Saa føler det med ét, — som det er dybest inde i Rædselen, — at det er væk, — borte — lettet af. ...

Det blev for taaget at prøve at lade Forestillingen dukke under til dets dunkelt bevidste Liv, det vældige Dyrs pludselige Fornemmelse af, at det var — frelst! — det kolossale Forhold mellem Tryk og Befrielse.

Men et Spil for Tanken kan det dog være at udmale sig, hvordan Kjæmpedyret i det ydre kan have baaret sig ad.

Det er ikke umuligt, at det er blevet liggende stille, af og til med et nervøst Ryk eller en ufrivillig Muskelbævren gjennem den store Krop; — ligget slig dødstræt mindst et Døgn og saa nær oppe under Vandskorpen, at den har havt let for at skyde Pusten, medens dens Fedtpartikler efterhaanden har samlet sig og gjort Sjøfladen over

den stille som ved en modern Bølgedæmpning ved Olie.

Den har ligget og blot kjendt sig lettet, — i Begyndelsen med et enkelt Slag af Finne eller Spol nu og da for at overbevise sig, — indtil Hungeren lidt efter lidt er vaagnet.

Med sin slanke, fine, langstrakte Bygning har den saa skudt Lynfart gjennem det mørkegrønne Dyb som for at kjende igjen sin egen Pilsnarheds Glæde, gjort det utrolige Antal Mile i Vagten. Den har suget Polarhavets jodholdige, insektfyldte Sjø i Tøndevis ind gjennem Barderne og sprøitet Straalen i vildt Livsmod tilveirs, medens den igjen tog fat paa et nyt Silde- eller Loddejag.

Lettet for det overvældende Tryk af Damperen har den i Begyndelsen endnu kun lidet mærket Harpunen, denne Hindring under Finnemuskelen. Den har nærmest kun havt den lykkelige Fornemmelse af at være befriet fra sin røgrullende, forfærdelige Fiende, som susede og skummede der ovenover Sjøskorpen med sin Jernklo i dens Krop. Dens Instinkt har følt det som et Saar, der vilde gro igjen. Og det blev først lidt efter lidt, medens den tumlede sig i Havet, at Harpunens Greb meldte sig med en stigende Følelse af Ildebefindende og Pine.

Og Smerten voksede stadig, — voksede gjennem Uger ... Betændelsen i det altid ømme Saar har irriteret den til Raseri, — har jaget den lange Kurser, hundreder Mile, gjennem Havet, — op imod Isen, mod Nowja-Semblia og Jan Main, og nedover mod Færøerne. ... Den har under den uafladelige Uro for at blive kvit sine Lidelser forladt det oceandybe Polarhav og søgt indover paa Bankerne i den grunde Nordsjø; — og tilsidst i Smertens Fortvilelse sat lige ind paa den norske Kyst gjennem Indløb og Sunde, hvor dens Sikkerhedsinstinkt ellers vilde forbudt den at løbe ind selv med en lokkende Sildestime foran sig.

Den vedblev at gaa derinde i den trange Bugt halve Dagen frem og tilbage over Grundingerne, frem og tilbage ... Og den holdt ved med det; der skulde to hundrede Riflekugler til, før den igjen stod udefter.

Det har været, — jeg kan jo kun gjætte, — dens Forsøg paa at faa skuret Harpunen med den slæbende Jernkjætting af sig.

Og det har været et næste Fortvilelsens Forsøg paa at befri sig fra Jernkloen, som saa igjen senere paa Aaret bragte Kjæmpedyret Dødens Lise inde mellem Skjærene sydpaa!

SVEND FØYN OG ISHAVSFARTEN

(1870)

Finmarkshvalen har to Egenskaber, der egentlig skulde beskyttet den mod alle Efterstræbelser. Den er samtidig Jordens stærkeste og — magreste Hval, hvilket vil sige, at Jagten paa den er paa én Gang baade den vanskeligste og den mindst lønsomme af al Hvalfangst. For at den skulde blive en fordelagtig stadig Bedrift, maatte der udfindes en Maade, hvorpaa den kunde fanges i Mængde, og Udbyttet tilgodegjøres i det store — og det er dette, Svend Føyn har gjort.

Hvalerne er Oceanfiske; de svarer i Fiskenes Rige til Oceandamperne blandt Skibene, og, som bekjendt, er Hvalfiskearterne ved Sydpolen andre end de oppe ved Nordpolen. Den hede Ækvator skiller mellem dem som en uoverstigelig Mur og hindrer dem fra at naa ind paa hinandens Omraade og blande Arterne. Hvalen har ogsaa Æren af at være den første Opdager, der har fundet den nordlige Gjennemfart om Amerika. Man har nemlig paa Amerikas Vestside ved Kurilerne fanget Hvaler, der har baaret mærkede Harpuner fra Hvalfangerne paa Østsiden oppe i Davis-Strædet, og da Hvalens Natur ikke tillader den at være længere end en halv Time under Vandet uden at puste, slutter man deraf, at den maa have fundet et isfrit

Løb for den nordlige Gjennemgang. Det er imidlertid ikke disse interessante Omstændigheder, vi her har at holde os til; vi vil kun fremholde det ene Faktum, at af alle Hvalfiske paa Jorden skal Finmarkshvalen være den uden Sammenligning stærkeste og raskeste; thi det er dette, som har gjort dens Fangst til en Opgave for Geniet.

Hvor stærk den er, kan sluttes af følgende Historie, som, uagtet vi har talt med de troværdigste Øienvidner — ja bl. a. med Svend Føyn selv — og tillige paa andre Maader har faat stadfæstet Sagen, dog endnu staar for os som næsten utrolig. Til dens Forstaaelse skal vi her forudskikke en liden Forklaring over Fangstmaaden, saaledes som vi har opfattet den.

I passende Nærhed udskyder Kanonen i Dampskibets Forende mod Hvalen en Harpun med en Line efter sig. Saasnart Hvalen føler sig saaret, sænker den sig under i Dybet, og nu begynder et forceret Løb, hvori Damperen, idet Linen med passende Modstandskraft gives ud, maa gjøre Følge, trukken af Hvalens uhyre Kraft. Det gjaldt før om at komme Hvalen paa ny saa nær, at man kunde faa skudt Granaten ind i den. Nu bruges derimod kun én eneste Harpun, foran hvis bevægelige Hager sidder som Spidse en Sprænggranat, der eksploderer ved Hvalens eget Ryk. Feilen ved de forrige Sprænggranater, som Føyn efter Idé fra Grønlandsfangsten anvendte, var den, at Hvalen vistnok sprængtes, men paa Grund af sin Magerhed ofte med det samme sank og tabtes. Føyns Tanke, som han iaar har realiseret, blev derfor nu at faa Hvalens indre fyldt med Gas fra Bomben, der trænger ind sammen med Harpunen. Ved dette Middel vilde Hvalen kunne holdes oppe og flyde som en almindelig Grønlandshval.

Det var med en indskudt Harpun i Livet, at Hvalen en Dag fo'r afsted med Føyns Dampskib

paa 20 Hestes Kraft efter sig. Det bar mod Vinden, og Føyn satte op en Bredfok for at stoppe paa; men Fokken revnede for Trykket, da Vinden efterhaanden steg til en stærk Kuling med Sjø. Maskinen orkede ikke at arbeide imod Farten, der gik stik imod Veiret, og slig blev det ved under stigende Storm i hele ti Timer, idet Sjøerne slog indover Dampskibets Forende.

Der var nok dem ombord, som syntes, det ret nu kunde være forsvarligt, om Trossen blev kappet. Gamle Svend Føyn gik imidlertid taus frem og tilbage paa Dækket, og hvad han vilde, vidste man.

Hans Hustru, som var med, laa nede i Kahytten, og Føyn befandt sig saaledes „i sin Families Skjød" og vistnok netop ret i sit Es.

Situationen blev imidlertid mindre og mindre glædelig; det var, som om man havde harpuneret selve Sjøguden istedetfor en Hval, saa evigt og utrætteligt vedblev den Løbet. Da Trossen saa endelig sprang, lettedes vistnok mangt et Hjerte ombord — kanske i Stilhed Svend Føyns med; thi Veiret var steget til Storm.

Men hvor mange Hestes Kraft har ikke ligget i denne Hvalfiskespol!

Da det saaledes har vist sig, at Maskineri og Seil og Sjø i Forening ikke formaar at give Dampskibet den rette Magt til at holde igjen, har Føyn opfundet en Tverbom med Falddøre eller noget lignende, der under Farten kan „strike igjen" nede i Vandet som er bred Væg, og nu iaar prøvet, om det holder.

En saadan Sport i fuld eventyrlig Kjæmpestil kunde Jordens Keisere og Konger misunde ham!

Det er imidlertid ikke som „Sport", at Svend Føyn driver denne Fangst, skjønt vi nok tror, at det eventyrlige og dristige tør have havt sin Indflydelse paa hans Beslutning. Det er ham en For-

retning, der skal give Udbytte for ham selv og Landet.

Det heldige Udfald maatte saaledes bero paa de to Spørgsmaal, om der ved Finmarkens Kyster er i fornøden Mængde en stadig Tilgang af Hvaler, og om Fangsten samt Tilgodegjørelsen lod sig drive saa at sige maskin- eller fabrikmæssigt.

Den første Tvil om Hvalfiskens Mængde havde Føyn faat tilfredsstillende besvaret ved Forespørgsler hos ældre, erfarne Mænd oppe i Finmarken, skjønt det vistnok ogsaa hed, at baade Isforholdene og ellers Aaringerne i den Henseende kan øve en overordentlig vekslende Indflydelse.

Det andet Spørgsmaal har han løst dels ved den nye Fangstmaade med Dampskib og Granatharpun, dels ved Oprettelsen af Guanofabrik.

Fangsten har foregaaet med vekslende Held — som oftest efterat Føyn i Februar har seilet med Damp- og Seilskib til Kysten af Grønland og fældet Sælhund. I et Aar fældedes 32 Hvaler med Sprænggranat, hvoraf dog endel tabtes. Iaar er der med to Dampskibe fældet indtil 21de September ialt 36 Hvalfiske til en Værdi af over 20,000 Spd. eller, medregnet Barderne, ca. 30,000 Spd., foruden hvad der tilgodegjøres af Guanofabriken i Varangerfjorden.

Svend Føyn er en velbygget Mand med graat Haar, isblaa eller graa, aldeles ikke sentimentale Øine, og et Ansigt, der er skarpt i Bougen som en Jerndampbaad. Da han ved min Indtrædelse hjemme hos ham reiste sig af Sofaen, mindede han ikke saa lidt om en Isbjørn paa en Flage; han har noget ved sig af dens islyse Let. Svend Føyn er en Mand, som vil det, han *vil*; men han har altid havt ondt ved at faa andre til at forstaa sine Idéer, før Resultatet har kronet dem.

Paa et Maskinværksted smedede han saaledes, da man satte Theorien imod hans Ordre, tilsidst

med egen Haand sin bestilte Dampskibsskrue i den Vinkel, som han nu engang for sit Øiemed trods al Theori ønskede den, og slig har han taget sig selv tilrette mangen Gang i Livet. Man maatte selv være et Stykke af et Geni for altid at kunne gaa efter, hvad han egentlig mener med Tingen, og hans Granatharpun havde sikkerlig ikke kostet 40,000 Spd., dersom han havde havt en tilstrækkelig sindrig Mand ved Siden af sig, der mekanisk kunde forløst hans Tanke.

Føyn er, i Korthed sagt, et Villiegeni, og har det ikke med megen Tale. Han er den i vort Lands Sjømandsverden, der har vakt den største Opsigt siden de gamle Sjøheltes Dage. Hans Natur er bygget for Modstand og for at overvinde Hindringer. Derfor har han ogsaa opsøgt sig sin egen Tumleplads: Ishavsfarten; det almindelige Hav var ham ikke eventyrfuldt nok.

Har Læseren nogen Gang været ombord i en Ishavsfarer? Der er Anledning dertil, naar de om Vinteren ligger hjemme i Havnen udenfor Nøtterø i Nærheden af Tønsberg, hvor Føyn og den vovsomme Kaptein Bruun samt Jacob Melsom, de tre mærkeligste af vore Ishavskapteiner, bor.

Ishavsfarernes stærke Konstruktion kan aldrig egentlig gjøres forsvarlig nok. For en svær Pres af Seil skal de forceres hundredemilevis frem mellem Isstykker, der ligger som ophugget Sukker. Skuden tørner i Farten mod et Isstykke; det ryster over hele Fartøiet fra Mastetoppen ned til Kjølsvinet, og man har ondt for at staa paa Dækket. Atter tager Skibet Fart for den svære Seilpres, atter stamper det i mod Iskanten, atter den samme Rystelse. Denne Forceren af Isen er klarlig ikke for nervøse Mennesker, og, da Forfatteren var ombord, tænkte han med forbauset Beundring paa den Matros's Hjernekiste, som sover nedenunder med Hovedet nær Stevnen, medens disse Stød i ét væk gaar for

sig knap en Alen fra det. Selv en Elefant maatte i Længden faa Hovedpine af dette; men Ishavsfareren lader nu til i alle Dele at have en helt anderledes vel fortømret Natur.

Gjennem den af Bølgegangen brudte Drivis arbeider Fartøiet sig op til Polarisens faste Kant, der løber i nordvestlig Retning flere hundrede Mile, idet der af og til gaar som brede Fjorde eller Aabninger ind i den.

Underveis oplever man paa Farten mellem Isstykkerne de arktiske Eventyr. Man har om sig i Luften især Graamaagerne og den forunderlige skjønne, hvide Elfensbensmaage, hvoraf Kristiania Museum nu endelig har faat et Eksemplar, og paa Isstykkerne ser man Sælhunde eller vel endog af og til en Isbjørn paa Fangst. Den intet anende Sælhund gribes pludselig af en Lab, der dukker op til den nedenfra under Iskanten; det er Isbjørnen, som har naaet hen til sit Bytte ved at svømme det sidste Stykke under Vandet.

Isbjørnen er iøvrigt ved de nuværende Geværer ikke længer den gamle, farlige Fiende. Men hvilken glubsk Natur den har, kan man gjøre sig en Idé om af følgende: Hvalen er plaget af en egen Sort Snyltedyr, der lever i og ernærer sig af dens Hud, de saakaldte Hvallus (Cyamus). Disses stærke Gribefødder generer den paa det ømfindtligste, og man ser ofte de store Hvaler halvt opreiste skubbe sin Kjæmpekrop op og ned mod Iskanten som for en ulidelig Skabkløe. Ved saadanne Leiligheder styrter da den sultne, lurende Isbjørn sig pludselig paa Hvalen, begraver Gab og Klør i dens spækfulde Sider og river svære Stykker af, før den angrebne Leviathan faar Tid til at dukke under. Der harpuneres mangen Hval, som bærer den Slags Mærker efter Isbjørnen.

En af Farerne i Drivisen er at blive skruet inde i den. Spørgsmaalet, om Fartøiet skal knuses eller

ikke, beror her som oftest kun paa dets hensigtsmæssig skraa Konstruktion under Vandgangen, og mangen Skipper er frelst ved, at hans Fartøi paa den Vis uskadt er skruet helt op paa Isen af det uhyre Tryk.

For nogle Aar siden hændte dette en af Føyns Ishavskapteiner paa høi nordlig Bredde. Skibet sad i ugevis som en ensom liden Ø midt i en uoverskuelig Sneslette og løftedes heldigvis tilslut efter megen Knagen i Tømmeret op paa Isen. Kapteinens Observationer viste ham, at Drivisen gik sydover, og at hele Fladen tilslut maatte tørne paa og dele sig mod Island. Det vilde da komme an paa, om hans Fartøi skulde gaa med den Is, som driver østlig ned om Island og snart opløses, eller om han skulde drive vestom og kanske aldrig slippe ud af den eller ialfald overvintre i Isen. Der gik Uge efter Uge i Forventning og Ængstelse; det gjaldt om at holde Folkene ved Mod og stadig sysselsatte. Men mangen Aften, naar Kapteinen sad ved Lyset i sin ensomme Kahyt, og udenfor i Mørket kanske en Isbjørn stod og gloede paa Lysskjæret fra Kahytsvinduet, var vel Chefens Tanker ikke saa lyse.

En Dag hørtes der endelig Brag, som tydede paa, at den afgjørende Katastrofe var forhaanden, og at Polarisen nu tørnede imod Island. Kanonskud vilde ikke faat Ørenlyd midt i det Verdensbrag, som nu brød løs, og som det overgaar al menneskelig Evne at beskrive. Det var som at overvære en af Skabelsesdagene. Isstykkerne skruede sig op under Trykket saa høit som Fjelde, og Ismarker revnede med lange Brag hundreder Mile indover. Under dette viste Observationerne, at Skibet drev østlig om Island, og at man kunde vente snar Befrielse af Fangenskabet.

Vi skal imidlertid ikke opholde os ved Ishavsfarerens Eventyr, men følge ham op til den faste Polar-Iskant, hvor Sælhundene og hans Forretning

er. Det er i de store Fjorde og Aabninger, at Sælhundefangsten foregaar. Der ligger de henover Isen i titusindevis, mest Ungsæl, og ernærer sig hovedsagelig af en Slags rægelignende Smaadyr, hvoraf Sjøen er opfyldt.

Gammelsæl fanges til en anden Tid end Ungsælen, og Fangstmaaden er tillige forskjellig. Den gamle Sæl er mere va'r af sig og dræbes med Skud, der i den kolde Luft der nord kun giver et ubetydeligt Knald. Den troskyldige Ungsæl skydes derimod ikke, men slaaes eller stikkes i Hovedet med Ispiggen, et Redskab, som Matrosen altid har i Haanden, naar han færdes ude paa Isen, og som der er ham ligesaa uundværlig som Alpestokken for den, som gaar blandt Bræerne. Ungsælen skal have et Udtryk i sine smukke blaa Øine saa forunderlig blødt, tillidsfuldt og talende, næsten som et Barns, og dette Blik har, før Vanen til Slagteriet kom, plaget mangen Mand, som ellers ikke er saa blød af sig.

Englændere, Tyskere og Nordamerikanere har efterhaanden opgivet Sælhundefangsten, og denne Ishavsfart er saaledes nu saagodtsom udelukkende paa norsk Haand. Aarsagen hertil er visselig kun tildels den, som man har angivet, at Sælhunden oppe ved Nordpolen skulde blive sjeldnere. Sælhundenes mere eller mindre sjeldne Forekomst paa de tusinde Mile vide uveisomme Ismarker tør bero paa helt andre Forhold; ialfald støtter det rige Udbytte, hvormed vor Ishavsflaade ogsaa i dette sidste Aar er vendt tilbage til Hjemmet, i høi Grad denne Formodning. Aarsagen til, at de andre Nationer har draget sig ud af Forretningen, kan derimod med hel anden Vished være den, at de mangler de dertil egnede dygtige Sjøfolk og Skytter. De fremmede Skibe, som laa i Tønsberg, havde derfor ogsaa forsynet sig med norske Matroser og norsk Erfaring ombord, og faktisk var det saaledes kun

den Pengekapital, som var stukket i Foretagendet, der var udenlandsk.

Hvad Fædrelandet har at takke Føyn for, er, at han har ført det norske Flag under Møie og Fare ind paa et nyt, uoverskueligt Forretningsfelt og givet vor Sjømandsstand et Eksempel, der gjør, at den herefter ikke viger tilbage i nogen Konkurrence.

Svend Føyn er nu 61 Aar gammel. Hans Fader, Skibskaptein Lorentz Føyn, forulykkede paa en Tur til Moss med en Baad og efterlod sin Hustru med 5 uforsørgede Børn, hvoraf Svend var den næst yngste. Tidlig viste sig hos ham en utrættelig Arbeidslyst og Iver for sin Uddannelse. Han havde en naturlig Begavelse for Mekanik og stod som Gut ofte fra Morgen til Aften ved sin Dreierbænk. Han arbeidede saaledes en Krusemaskine og flere andre Ting, hvortil Metallet baade blev støbt, filet og poleret af ham selv. Paa Skolen duede han kun lidt og har selv siden sagt, at han der bare fik Lug og daarlige Eksaminer; men desto bedre duede han til Sjømand. Da han var bleven Styrmand, erhvervede han sig snart saameget, at han kunde opholde sig nogen Tid i London og senere ved nogen Hjælp i Paris.

Om Svend Føyn gaar der blandt Sjøfolket mange Historier. Man faar altid Indtrykket af Manden med Jernvillien og med en Energi, der for Rastløshed knapt formaar at holde sig selv i Tøile. Han mangler derhos, heder det, den fornødne Taalmodighed til at lade underordnede udvikle sine Evner efter deres egen Drift og Natur, idet nemlig alt lige til det allermindste skal udføres saa akkurat efter Føyns eget Hoved, at vedkommende selv intet Hoved faar at bruge. Uforfærdet og dristig var han altid i den Grad, at han endog forekom andre ufornødent at søge Faren, og herom er nok af Historier, som vi dog ikke tør opholde os ved. Paa

Narvas Rhed styrede han saaledes bl. a. engang en Baad iland under en frygtelig Storm og med al Udsigt til at gaa under.

Et Træk afmaler os denne Mands ubetvingelige Villie paa sin Vis storartet. Som Chef paa et Fartøi laa han engang i sin yngre Tid flere Dage i Vindstille og tæt Taage i Nordsjøen. Da Taagen fremdeles ikke lettede, kunde Føyn ikke holde ud længer i det graa Fangenskab, men foreslog, at nogle af Folkene skulde gaa i Baaden og se til at ro ud af Taagen for, om muligt, at finde, hvor man kunde komme ud af den. Midt paa vilde Havet, hvor man laa uden at se en Haandsbred foran sig, forekom dette Forslag alle at være den aabenbare Galskab og Livsfortabelse. Da ingen vovede, gik Føyn alene ned i Baaden og satte af. Lykken vilde imidlertid, at Taagen straks efter lettede, saa at hans fortvilede Baadfart blev overflødig.

Under en af Føyns Jagter paa Hval oppe i Finmarken hændte det Uheld, at Trossen, hvormed Hvalen løb ud, slog sig omkring hans Ben og rev ham med sig overbord. I Vandet viklede heldigvis Løkken af det susende Toug sig straks af igjen, saa han kom løs, ellers havde denne Fart været gamle Svend Føyns sidste.

OLE BULL

HANS KARAKTERISTIK OG LIV

(1881)

Skjønt Purpuret ruller
ei over din Skulder,
en Konge dog er Du forvist, —
Geniet er Kaaben,
Du bar ifra Daaben,
og Buen din Ønskekvist!

Hvorledes give et nøgternt og sandt Billede af en Mand, om hvem der i femti Aar er fantaseret og lavet Eventyr snart sagt i to Verdensdele?

Ole Bull var den største gjenlevende Repræsentant for den saakaldte romantiske Virtuostid, da den geniale Violin havde Ordet, og det enkelte Geni havde Tilladelse til at elektrisere Publikum, medens Orkestret var reduceret til kun at spille en understøttende og udfyldende Rolle i Foredraget. Nu er det Orkestret, Symfonien, der er alt, og den enkelte kun et medvirkende Led.

Men Ole Bull var et Geni med en subjektiv, individuel Kunst, med sin egen clairvoyante Opfatning, sin egen originale Violinskole, sin egen eiendommelig tilændrede Violin. Hans ubetvingelige individuelle Kraft underlagde Kunstværket sine egne Farver istedetfor at flytte ind i dettes Tanke, han gav sit eget digteriske Lynveir mere end Kompositionen, Ole Bull mere end Komponisten. Det

var dette, som var hans Styrke, men samtidig ogsaa det, som den objektive Kritik maatte dømme.

Visselig, han førte ikke den videnskabelige Musik an i Verden! Visselig, uagtet hele det Væld af friske, ny, originale Melodier og Improvisationer, hvorpaa han var saa rig, — han forøgede ikke Generalbassens Satser med et eneste Punkt, der kan paapeges som et Skridt fremad i Musiken eller Harmonilæren i det hele! Han paaførte den tvertimod et Fyrværkeri af Barokiteter, Bizarrerier og tekniske Kunststykker, saa at de bebrillede musikalske Videnskabsmænd undertiden fik Lyst til at undersøge, om han ikke gjemte baade Fløiter og Piber. Hans „orkestralske" firstemmige Spil, hans Dobbeltgreb, Arpeggios, Flageolettoner og Oktavgange var noget enestaaende.

Men siden hans og Paganinis Dage har Tekniken adopteret en anden Stil og feiret andre Triumfer.

Og dog — Ole Bull eiede noget, som aldrig blegnede og aldrig blev gammelt: den inspirerede Skaldegave, der aandede Glød og Farve ind i Tonerne og lod hans hele Hjerte og Sjæl tale ud af Violinen.

Ja denne Evne blev saa lidt gammel og afbrugt, at den tvertimod stod under Udvikling af hans hele lange, bevægede Liv.

Medens han i sine unge Dage mest seirede ved sit Spils originale, aandfulde Pikanteri, dets barokke, vilde Skjønhed og Kraft parret med en ekscentrisk Fremtræden, blev Foredraget ud over Aarene i de Momenter, hvor han virkelig gav sig selv hen, altid renere, sjælfuldere og inderligere. Hvem kunde vel give en Melodi saa dybt skjønt, saa til Hjertet gaaende simpelt og gribende som Ole Bull, efterat hans Haar var blevet graat?

Men ... man faar intet for intet i denne Verdens Strid, og naar jeg fremsætter den Mening,

at den seirrige Ole Bull ogsaa har maattet betale for sit, saa er det netop Grunddraget i den Opfatning, jeg har af ham, saaledes som han staar for mit indre Øie efter et fleraarigt, jeg tør nok sige, nært personligt Bekjendtskab. Døden har opfordret til at overveie Erindringerne paa ny, og hans Søns Velvillie har sat mig istand til at gjennemgaa flere hundreder af Ole Bulls Breve, hvoraf Størstedelen er skrevne paa fransk til hans første Hustru, omfattende en Periode af henved tredive Aar, — det interessante Tidsrum i hans Liv, hvori han fristede sin Kunstnerbanes farligste Chancer, kjæmpede de afgjørende Kampe for sit Navn og tog sine store Triumfer gjennem alle Europas Stæder fra Frankrige og England østover til Rusland.

Man er kun altfor ofte tilbøielig til at lægge Privatlivets snevrere Hensyn og Domme paa Offentlighedens store Mænd, dømme en Kunstens „Great-Eastern," der er bygget for Oceanfarten, efter de smaa lette og nette Egenskaber, man forlanger af en elegant Damper for bare Salon- og Søndagspassagerer. Og det er til denne Side, Misvisningen helst har ligget, naar der fældtes Domme om Ole Bull. Han var ingen Privatmand; han var i eminent Forstand en Offentlighedens Kunstner. Der forstod ingen at bemægtige sig det store Publikum som han — noget, som ikke alene laa i hans Violin, men i hans hele Personlighed, — og hans vældige Bue var aldrig mere fyldt af betvingende Herskekraft end, naar han kunde svinge den over et bølgende Hav af tusinder Hoveder. Da fløi der Gnister af den, da var den elektrisk eller rettere magnetisk; — thi Ole Bulls bløde, saa henførende Tone med den brede Behandling var noget mere end det tørre elektrisk-gnistrende, — da lyste hans Geni som en Skjønhedens Aabenbarelse over hans ædle Skikkelse, da blev hans Spil Inspiration!

Foran et saadant Hav af Hoveder voksede han

fra den mesterlige Violinvirtuos til Seeren og Folketaleren, som i Tonerne eiede et Verdenssprog for sit Hjemlands Digtning og Længsel, da var det Idéen, som naturmægtig greb ham, — et Aandens susende Veir over Tilhørerne, hvorunder der steg Syner og Drømme fra en Skjønhedsverden, som aldrig glemtes; — da var han Øieblikkets Mirakelmand!

Reis gjennem Europa og spørg fra Moskva til Bordeaux eller Cadiz, om man kjender Navnet Ole Bull, og gamle Mænd og Kvinder smiler som til en skjøn Ungdomserindring. Spørg i Amerika fra San Francisko, Kuba og New-Orleans til Boston, Quebek eller Montreal. Der lever ikke den fødte Amerikaner, som ikke kjender ham og véd, at han blev Æresborger i New-York og Amerikas Adoptivsøn i dette Ords bedste og mest hædrende Bemærkelse! Hans Navn er der overgaaet næsten til en Folkemythe, en eventyrlig Skikkelse med Violin i Haand, hvorom Jægerne fortæller hinanden i Blokhusene paa Prærierne ved Ilden om Aftenerne. Og af hans eget Fædrelands Nationalbegeistring er hans Liv alt omgivet med en hel Digtnings Romantik.

For at faa et Begreb om de stærke Livsindtryk, ud af hvilke Ole Bulls Kunst er fremgaaet, maa man forstaa det Land, som har baaret ham, et fra en sagnrig Fortid gjennem Aarhundreder saa at sige hermetisk opbevaret Fjeldfolk, som pludselig igjen opvækkes til historisk Liv og ser Fremtiden blaane for sin Dør. Medens dets ydre Historie i denne Tid væsentlig kun har gaat som en Biflod til Danmarks mere europæiske, har dets Nationalaand sunget sine underjordiske Melodier, digtet sine Eventyr, anet og drømt, — noget ligt, hvad Island gjorde længere nord i Havet, der i endnu høiere Grad har vist os en Handlingens Race, der gik over i Sagaskrivning og Digterdrømme.

Man maa gjøre sig en Forestilling om en liden

afsides Nation, som i fire hundrede Aar væsentlig kun har samtalt med Stjernerne og Havet og sine nordlysskimrende Sagn, og som saa pludselig træder ind mellem sine livsmodne Brødre, Europas gamle Nationer, og fuldt naivt røber dem sine Drømme, — et Folk, som med alle sine Muligheder og uprøvede Kræfter gaar nationalt begeistret under sin egen Opvaagnens store Følelser og Forventninger!

Der var her Luft, frit idealt Vingefang for enhver Genius, som vilde lade sig nøie med at drømme; men vilde den praktisk slaa Vingerne ud, — mødte den ogsaa Virkeligheden, trang, kold, tør og forsnævrende, som den dengang forelaa i et lidet nordligt, afsides Begynderland, hvor Kulturen endnu ikke havde afsat de første Opdragelsesbetingelser, — en Virkelighed, hvis knugende Haand maatte mærke selv den rankeste Mand i Væksten, idet den afstængte ham fra den Sol og Udvikling, som ene ældre Kulturforhold kan give.

I sin Naturs vilde, ophøiede Skjønhed, i sine eventyragtige historiske Traditioner og alt det Vikingblod, som flød i Folkets Aarer, havde Norge under sin Opvaagnen et helt Sammenstød af de usædvanlige Betingelser, som skal til, for at frembringe Genier. Men under Savnet af opdragende Kulturbund fødtes Mængden af disse kun for at dø eller forkrøbles eller ende som en af disse underlige Bygdegenier, dem vor Digtning saa ofte har grebet, og hvoraf Ole Bull i Violinspilleren „Møllargutten" i Femtiaarene drog et frem for det store Publikum.

Den frembrydende Begavelse var væsentlig henvist til Autodidaktens, den selvlærtes, stakkede Gjenveie og feilagtige Midler. Og under disse Forhold at bryde frem af Trangheden og rydde Vei for sig til det store, musikalske Europas Opmærk-

somhed var kun muligt for en af de enkelte Urgenier, hvori Nationalaanden ligesom ved en Naturlov under saadanne Perioder kan koncentrere sig.

En saadan halv elementær Kraft med dens Styrke og Svagheder var Ole Bull!

Ligesom hans samtidige, den geniale Bygdeingeniør Engebret Soot, Digteren Henrik Wergeland og den verdensberømte Mathematiker Abel var han en af de vulkanske Tinder i den Fjeldrække, hvorigjennem det „gjenfødte" Norges Nationalaand brød sig op i Dagen. Og naar han paa sin eiendommelige poetisk-pathetiske Vis engang gav Kong Fredrik den sjette det Svar, at han havde „lært at spille af Norges Fjelde", saa laa vistnok heri en dybere Sandhed, end han maaske selv i Øieblikket var sig bevidst; thi hans Violin var kun Resonnancen for hans Nations dunkle Poesi.

Dog, — disse eiendommelige Toner, som aldrig forfeilede sin Virkning paa Tilhørerne, fordi de altid kom som improviserede naturfriske Udbrud, som var saa hvirvlende vilde og dystre som selve Fossestupet, saa underlig forrevne og bizarre som selve de sorte Klipperevner med Fjeldvidden bag sig, og som saa med ét fra dybeste Tungsind kunde springe over i rene, lyse, seirende Solstraaler, hvori alle Glædens og Skjønhedens arverige Magter sittrede og sang, disse Toner gjemte ogsaa hans Livs Hemmelighed: — Var hans Violin ham et Hav af Glæde, den var ham ogsaa et Hav af Sorg!

Det kunde undertiden være, som vi fik et Glimt ind i hans dunkle indre af noget, hvori vi ligesom anede et ufuldbaaret Genis Klage mod Tilværelsen, som om han paa Strengen var kommet til at forraade, hvad Læben ellers aldrig vilde tilstaa for Verden, at der laa en Hemsko paa hans Aands frie Flugt, — at hans rige Sjæl vidste endnu saa

tusindfold mere om Skjønhedens Rige, end det herneden var ham givet at kunne udsige i Kunsten.

Der er en Fugl, som heder Fregatfuglen. Den overgaar alle Fugle, selv Ørnen, baade i Vingebredde og Flugtens Hastighed. Den sidder idag paa Afrikas Kyst og tager fire og tyve Timer efter sit Bytte over paa den anden Side af Oceanet paa Kysten af Sydamerika. Om Natten hviler den paa sine brede, seilende Vinger i de rolige Luftlag høit ovenover baade Stormen, Skyerne og det oprørte Hav, hvori Skibene krænger i Tyfonen for Takkel og Toug. Dens Syn er saa skarpt, at den fra disse Luftens Høider ser det fineste Punkt, den mindste Flyvefisk nede ved Havspeilet. Den har hele Oceanets ubegrænsede Jagtfeldt fra Nord til Syd, fra Øst til Vest, den kan saa at sige bespeide hele Jorden paa nogle Døgn, — og dog er dens graa Øie altid bekymret af Næringssorg for at skaffe det nødvendige til Ungerne hjemme i Redet. Sagen er, den er mægtigere end alle andre Fugle, og dog mangler den ét, — den kan ikke gribe sit Bytte hverken i Havspeilet eller paa den jevne Mark uden at miste Luftfanget under sine brede Vinger. Dens Fødder er for korte. Derfor er den henvist til kun at leve af Leiligheden, kan kun slaa ned der, hvor Byttet viser sig paa høie Afsatser eller opstaaende Stene, og naar den speider Oceanet rundt i en Dagsreise eller sætter sig ned midt i dette paa Klippeøen Ascension, saa er det en Fugl, der i bogstavelig Forstand, som det heder i den gamle Vise, — „sørger og sulter over sin Klo".

Ole Bull var en saadan Fregatfugl, hvem hans Genius havde forlenet Vingekraft til at fare Jorden rundt fra San Francisko til Odessa. Overalt tjente han Guld og strøedes der Ære, Berømmelse og Blomster for ham som for en af de faa Kunstens udvalgte; men overalt førte han ogsaa med sig Bevidstheden om, at hans musikalske Evne for dette

Liv ikke var helt udvokset til at gribe de store Kompositioner, de universellere musikalske Vuer, som egentlig altid laa ufuldbaaret og sang og drømte og længtede mod Liv inde i hans Sjæl. Af og til forløste denne Trang sig som et vulkansk Geisir fra sit underjordiske Naturtryk gjennem en ny og original Melodi eller en Tonesats, der kunde indeholde Grundvuet for en Komposition, som han dog selv aldrig siden formaaede at gjøre sig rigtig gjennemsigtig.

Under sin urolige Trang til at faa et saadant Tonedigt fremfødt kunde der trille frem de herligste, reneste Melodiperler, de mest formfuldendte og afrundede Enkeltheder, den ene geniale Inspiration mere frisk og fortryllende end den anden. Kompositionen kunde derved blive forbausende rig paa skjønne Momenter; den kunde naa den Originalitet, som ligger i den alsidig glimrende, yrrende Mangfoldighed, blive et lynende Glimt i Glimt af de vidunderligste Skjønhedsrørelser. Men den enkle musikalske Hovedidé, som det netop var hans skabende Naturs dybeste Længsel at faa digtet frem saaledes, som hans Sjæls Øre engang havde hørt den, — den havde han mangengang den Sorg at føle kun ufuldkomment frembaaret. Thi Ole Bull var en Natur med en dyb plastisk Trang. Hans bedste Frembringelser støbtes under Heden af Øieblikkets Inspiration; men ude i Reflektionens Kulde formaaede han derimod mindre at arbeide. Da lavede og sammensatte han visselig mere, end han egentlig fuldstøbte, om end den dunkle Seer og den glimrende Virtuos i Forening ogsaa paa denne Maade formaaede at give Musikværker, der bedaarede os. Men disse Sagers væsentlig kun subjektive Gyldighed røber sig vistnok klarest deri, at ingen kan give dem sin rette Virkning uden en Ole Bull. Som Komponist saavelsom Eksekutør var det i de inspirerede Øieblikkes Perler, i Genrebilledet og de

flygtig udkastede Skitser, at han var størst. Og dog, — geniale Musikere vil rimeligvis gjennem en Række af hans Kompositioner saasom „en Moders Bøn", „Tarantella", „en Nocturne", „Polacca guerriera", den originale „Kjæmpeslaat", „Norges Fjelde", „Sæterbesøget", hans A-Dur og E-Mol Koncerter altid øine den skjønne musikalske Tanke og Motiver, værdige en stor Mester.

Det er Geniets Fordømmelse, at det ikke passer her paa Jorden, at det er abnormt bygget og gaar over den som én, der ikke hører den rigtig til. Det flytter sig fra Kvist til Kvist, fra Sted til Sted, — en fremmed Fugl blir det, som er henvist til enten at skuffe Verden ved at give sig selv som Talent eller til direkte at gjøre Mirakler som en John Erikson, der skaber sin Kalorikmaskine, eller en Edison med sin Telefon. Og Ole Bull blev vistnok Virtuos, men kun som Middel til at sætte Tilhørerne i den inspirerede Stund under sit Geni's mirakelgjørende Troldstav.

Denne Geniets „Inkommensurabilitet med Tilværelsen" forfulgte ham og gjorde ham Livet tungt ogsaa i hans Omgang med Menneskene. Idealerne var den Limpind, hvormed de fangede ham, og med sin lyriske Natur var han i høieste Grad modtagelig for Øieblikkets Stemning. Han havde et overordentlig sundt, rigtigt Blik; men han havde en endnu større Fantasi, der, naar Lidenskaben blev hidset, legede Bold med hans Forstand og foregjøglede ham det umulige. En Blanding af overdreven Tillid til Menneskene og en ligesaa overdreven Mistillid, — tabte han til begge Sider! Og hans vidtløftige Hoved og rastløse Aand havde derhos saa mange Traade, hans Fantasi opfandt saa mange usædvanlige Veie til at omgaa hans naturlige Fiende, Verden, — den han selv aldrig forstod, og som heller aldrig forstod ham, — at hans Færd

kun alt for let blev en aaben, ligefrem, praktisk Ven uforstaaelig.

Af hans Breve vil man kunne følge, hvorledes han i de første fem og tyve Aar af sin bedste Manddom udførte et sandt Herkulesarbeide af Udholdenhed og Taalmod med det stadige, faste — saa respektable — Maal for Øie, at erhverve sig og sin Familie en uafhængig Eksistens, som kunde hæve ham over den Nødvendighed at maatte udøve sin Kunst for Penge. Og i Alderen opimod de firti ser vi ogsaa, at det har lykkedes ham af alt det uhyre, han tjente — og ikke tjente, — af alle disse tusinde Koncerter over hele Verden og tiltrods for den største Hindring, hans egen økonomiske Usans, at sammenspare sig omkring fire hundrede tusind Francs! Formue efter Formue, som han spillede ind, fordampede atter, man tør aldeles ikke sige under et flot Livs Udgifter, men for hans upraktiske Sans og for Idéer, der kostede ham mere end baade Landsteder i Norge og Luksusheste.

Hans kolossale Plan at benytte sit store Navn til at grundlægge en Koloni, et „Ny-Norge" over i Amerika, manglede ikke Genialitet. En Politiker saavelsom en Finansmand kunde maaske misundt ham den; men en saadan vilde ogsaa først og fremst have sørget for, at Sagens praktiske Side ikke blev ledet af Ole Bull.

Ogsaa hans storartede Arbeide for den norske nationale Scene, hvis Grundlægger han har den uvisnelige Ære at være, kostede ham baade Tid og Penge. Led denne hans Plantning end gjennem Aarene under allehaande Skjæbner og Storme, — fast staar det dog, at den er blevet et Udgangspunkt for et helt rigt Udviklingsarbeide inden hans Fædrelands nationale Kunst.

Hans Begavelses Generalkarakteristik var en naturbunden, dunkel Intuition, der som oftest lod

ham have ondt for at gjøre rede for sig i det mundtlige Ord.

Hans Interesser var altid universelle, og paa sin halv tilslørede Vis kunde han mangen Gang være en sand Seer. Karakteristisk er saaledes et Brev af 1866 til Sønnen, der da ved Forretninger var stadig knyttet til Paris, og hvori han kan siges fire, fem Aar iforveien at have forudsagt den tyskfranske Katastrofe i 1870—71. Mangen en Statsmand vilde være fornøiet, om han nu bagefter kunde fremlægge en paa Forholdene saa klart seende Udtalelse:

Bergen 4 April 1866.

„— — Tag Dig ivare! De politiske Begivenheder følger nu rask ovenpaa hverandre. Franskmændene har faat en Fiende i de forenede Stater, som ikke er at kaste Sten paa (efter Affæren i Mexiko). De maa ogsaa tage sig ivare for Tyskland; deres Flaade og Finanser ville være ruinerede inden kort Tid ved en Krig. Tiderne er forandrede; nu er Turen i Europa til Preussen at lege Mester. Det har grundlagt Plan og ordnet Pengevæsen, imedens dette i Frankrig er i Embryo og lettelig kan komme ud af Ligevægten. Nu skulle de desuden rykke fra Rom, og saa maa der jo itide tænkes paa nye Overraskelser og nye „Gloirer", ellers gaar det ikke. Den store Mand (Napoleon den III) er alvorlig syg, Frankrig véd det og tier; men Begivenhederne ville tale. Vogt Dig, — bland Dig aldrig ind i politiske Samtaler, jeg beder Dig indstændigen! ..."

Ole Bulls sjeldne Indsigt i de vanskelige Love for Violinens Bygning var noksom anerkjendt og skattet af Tidens første Mestre i denne Kunst, saavel af Vuillaume og Miremont i Paris som andre. Men mangfoldige og kostbare var ogsaa de Eksperimenter, hvorigjennem han udover et langt Liv

skaffede sig Erfaringerne, og mangen en dygtig Violinfabrikant har studset og staaet med trang Aande foran hans Vovespil med at aabne en dyrebar gammel Guarnerius eller Amati, men er ogsaa derigjennem kommet til at vurdere hans Kyndighed og overordentlig rigtige Blik.

Enhver funden Forbedring fylder ham med et Kampmod, næsten som de gamle Vikingers, naar de havde overkommet et berømt Vaabenstykke, og, at dette rastløse brusende Blod ikke sagtnede paa sin gamle Alder, udtaler sig livligt nok i følgende Linier, skrevne i April 1867 i St. Petersburg til Sønnen:

„... Men min Gaspar da Salo er tindrende af Glæde og bærer sin Virtuos som en Araber. Den er rigtignok mageløs, siden jeg fik et Stykke af syvhundrede-aarigt Træ i den (af Weihe), og dertil har jeg opfundet en ny Maade at lægge og tilmaale Bjelken med Hensyn til Violinens Bygning og Tilspilning ..."

Denne Interesse, der vedblev hos ham med uformindsket Kraft, udstrakte sig i hans sidste Leveaar ogsaa til en Forbedring af Pianofortets Konstruktion. Idéen var vistnok i sin Theori — efter mange kyndiges Domme, der dengang udtalte sig, — fortræffelig; men dens Vei frem til praktisk Gjennemførelse blev ialfald baade længere og mere tornefuld, end Ole Bull havde tænkt sig, og dette Projekt, der kostede ham mange Penge, mange Reiser og megen Tid, blev et af hans Livs forgjæves Foretagender. Et Brev, som hidsættes fra den Tid, giver et mere livfuldt Billede, end nogen Pensel kunde, af Ole Bull, saaledes som han færdes og virker under dette Arbeide, trods sine over seksti Aar altid med den samme Ungdommens Ild og Rastløshed. Brevet giver paa sin korte og naive Maade et mærkeligt

Genremaleri, et Møde mellem to af Tidens Navnkundigheder: Ole Bull og John Erikson:

New York 28 Marts 1871.

„... Min Tid er saa optaget fra Morgen til Aften, at jeg har knapt et Minut at spare, da det er af Vigtighed at faa mine to nye Pianoer af forandret Konstruktion færdige før Sæsonens Slutning. Tillige har jeg langvarige Konferencer med John Erikson om Støbningen af Staalrammer, sammenføiede for at formindske Vægten omtrent to Trediedele, som han paastaar er muligt. Han interesserer sig meget for det. Det er nu 36 Aar, siden vi saa hinanden i London i min første Debut der, og forleden Dag, jeg spillede for ham for at demonstrere min Theori om Tonefarven, sad han ned og græd; han sagde, at han vilde gjøre alt i hans Magt for at faa min Theori fuldført paa den mest iøinefaldende Maade ihenseende til Vægt og Styrke parret med Simpelhed ..."

Universelt anlagt, havde Bull i høieste Grad Affinitet til alle sin Tids Idéer. Hans politiske Tro var en glødende begeistret Tilegnelse af de Frihedsidealer, der reistes i hans Ungdom af Mændene fra Julirevolutionen i 1830; hans religiøse var en af den Tids hele Filosofi indaandet eudaimonistisk Kunstneroverbevisning om det personlige Livs Fortsættelse i en høiere forklaret Verden, hvor han skulde møde med „Straalestrenge paa sin Violin"; han troede det ligesaa fast og urokket af Tvil som Rødhuden paa de nye Jagtrevierer. Og udaf sin Tids romantiske Opfatning af Geniets mystiske, ekstraordinære Suverænitet tog hans Personlighed — midt under et isandhed elskeligt beskedent Væsen — sin distingverede Optræden.

En smukkere vokset Mand end Ole Bull eksisterede der neppe i hans Samtid. Slank, velpropor-

tioneret, kraftighøi, — et Mon i Væksten over alt Folket — var han ogsaa i rent fysisk Henseende at anse som et Skjønhedsskud af sin Folketype. Under et altid tarveligt og maadeholdent Levesæt bevarede han lige til det sidste en sund Magerhed, var smal og smidig om Livet som en ung Mand, medens han havde et Bryst som en Kjæmpes og Arme, hvis Muskler ved hans stadige Øvelser med Buen var afhærdede til Staal. Ud af hans udtryksfulde Ansigt med de brune sjælfulde Øine lyste der en underlig Blanding af barnlig godtroende Enfold og et skuende mistroisk prøvende Geniblik. Hans Natur besad en god Portion af den gamle gode nationale Bondefulhed blandet med et bredt mandigt, ofte næsten rydt, Humor og et Lune, som især, naar han fortalte gamle Historier, kunde blive aldeles sprudlende overgivent.

I sin selskabelige Fremtræden blev han altid som af sig selv den Personlighed, ved hvem alle Øine hæftede sig, og medens hans Ungdomsaar under Følelsen af den indestængte Kraft var præget af en vis utæmmet Ryhed, gav Livet ham senere al en Verdensmands Finhed og usvigelige Takt.

Men var han sympathivækkende skjøn, altid en Gjenstand for personlig Beundring i det private, hvor voksede ikke denne Skikkelse, naar han stod med Buen i Haanden og det aandeløse Publikum foran sig! Det var ikke blot hans Violin med den store, langt hen syngende, italienske Tone, ikke blot hans udtryksfulde Ansigt, hvori man læste hans Spil som en Tale, ikke hans saa sjelden skjønne Personlighed, ikke blot den store, af Diamanter lynende Bue, ikke dette herlige Hoved med Haaret halvt nedover Panden, der lagde sig kjælende til Violinen og ligesom lyttede ind i dens Dyb, — det var alt dette tilsammen lige til den Platform, som syntes at skjælve som en Resonnancebund under hans Fod, der i et saadant Inspirationens Øieblik

opløftede og henrev, — alt dette tilsammen, som var Ole Bull.

Som han stod i en saadan Stund, var det, at han modtog begeistrede Sange paa alle Sprog, og at han inspirerede sit Fædrelands Koryfæer i Digtningens Verden, Wergeland, Welhaven og A. Munch saavelsom Vinje, til at give ham sine herligste Sange og strø hans Vei med de skjønneste Aandsblomster. Welhavens Digt til Ole Bull: „Jeg stod og lytted en Sommerkvæld" vil ligesaa lidt som Wergelands „Norges Farvel til Ole Bull", da han første Gang drog til Amerika, nogensinde uddø i hans Folk.

Amerika blev hans andet Fædreland; han blev som hjemme der og almenyndet og anset som i sit eget. Man gjorde ham til Æresborger af New-York, og af Medlemmerne af det amerikanske Unions Senat modtog han i Washington en Laurbærkrans af Guld. I amerikansk Folkeyndest har han kun at dele Æren med „den svenske Nattergal", Jenny Lind.

Men hvor megen Ære der timedes ham, hvor feiret han var, og hvor frit hans Bryst end aandede i det store Offentlighedens Eldorado der over, der bandt ham til sig med saa mange Baand, og hvor i de sidste ti Aar hans Hjem og Arne stod, — sit Fædreland glemte han aldrig! Hvor han end færdedes i Verden, stod det lille Land ved Nordsjøen altid for hans Blik i et usvækket Begeistringens Skjær. Det var og blev den Fantasidronning, for hvis Fod han lagde alle en digtende Aands Drømme og patriotiske Fremtidshaab, al sin stærke Naturs Længsel!

Han havde netop over i Amerika oplevet sin én og syvtiaarige Fødselsdag, feiret af en Kreds af dets berømteste Mænd, da han fik et Anfald af den Sygdom, for hvilken hans stærke Natur skulde bukke under. Med en sidste Opblussen af sin

Kjæmpekraft satte han midt under den smertelige Sygdom igjennem at blive ført til Norge tiltrods for alle Hensyn saavel til den lange besværlige Søreise som til Lægernes Betænkeligheder. Man maatte gjøre et Ophold i Liverpool, og Lægerne fraraadede ham paa ny at fortsætte Reisen over Nordsjøen. Men Norge laa paa den anden Side, og Ole Bull — vilde did!

— En Høstdag ikke lang Tid efter Ankomsten ledsagede fjorten Dampskibe med Flaget paa halv Stang „Kong Sverre", som førte Ole Bulls laurbærbekransede Kiste fra hans Villa paa Lysøen til Landingspladsen ved Nordnæsset ved Bergen. Derfra fulgtes han til sit sidste Hvilested af en uoverskuelig Folkemasse under dyb Deltagelse fra hele Nationen — Konge som Folk — og med Hædersbevisninger, som en af Sagaens Stormænd ringedes ind til Hvile.

Den Slægt, som fulgte ham til Graven, havde fra Barnsben af været opfostret ligesom ved Fosseduren af hans Violin, i dens begeistringssvimle Luft og al den eventyrlige Skjønhed, der susede om Navnet Ole Bull; — og nu var det med ét blevet stille! ...

En Kunstens Kjæmpe var gaat til Hvile, som havde ført Norges Navn videre ud i Verden end nogen anden i dets nyere Saga.

Som hans Liv var en uafbrudt Kamp, havde han til Emblem valgt en Kamphane og derunder sat Mottoet: „*Bellum vita — vita bellum!* —"

— I den originale gamle Hansestad Bergen staar „de syv Fjelde" vistnok de fleste Dage af Aaret med Taagehætter paa, rugende over et sandt Skjoldtag af Paraplyer nede i Gaderne. Thi der er saare, ja verdensberømt, regnfuldt i Bergen!

Men til Gjengjæld kan Stedet, naar Regnsløret viger tilside, opvise Dage og lange Uger saa skinnende af den klareste, muntreste Sol, at man skal lede efter Magen, Dage, hvori Solen efter Fugtigheden virker med forstærket Lysvirkning og dobbelt Gjennemsigtighed, saa at det grønne Fløifjeld, de hvide, eiendommelig byggede Huse, den blanke „Vaag" med Nordlandsjægterne samt dens øvrige Masteskov og Gaderne med alt deres brogede Liv og deres næsten sydlandsk-gestikulerende, livlige Menneskevrimmel staar løftet ind i et eget glansfuldt Festskjær.

Bergen med og uden Paraply er to høist forskjellige Ansigter, og saadan er ogsaa Bergenserens Karakteristik. Hans Lynne svinger imellem den kloge, forsigtige, yderst nøgterne Forretningsmands og et begeistret Solskinsmenneskes, for hvem et Stykke blaa Himmel eller en stor Idé er Livets Fest. Bergen kan endnu opvise gammeldags holbergske Jeronimuser; Bergen har ogsaa mange idealt begeistrede Mænd. Men en Sammensætning af begge disse Yderligheder, Virkelighedsmennesket og Fantasimennesket, Muldvarpen og Sommerfuglen, danner netop Kunstnerlynnet!

Og det er just ved at frembringe Kunstnernaturer Bergen altid har udmærket sig, og at den er blevet Holbergs, Fastings, Dahls, Biskop Nordal-Bruns, Welhavens og Sagens Fødeby.

I denne Stad saa ogsaa Ole Bornemann Bull Lyset.

Hans Farmor Gedsken Edvardine Storm, gift med Apotheker og Feldtskjær Ole Bornemann Bull, var Søster til Edvard Storm (Sinclairvisens Digter). Hans Far, Johan Storm Bull, var ligesom Farfaderen Apotheker i Bergen og en oplyst Mand, der som Elev af Kemikeren Tromsdorf tillige besad en for hans Tid usædvanlig Uddannelse i sit Fag. Ole Bulls Moder, Anna Dorothea Bull, af den gamle

hollandske Familie Geelmuyden, havde fire Brødre, af hvilke to var Kapteiner i Armeen, en Koffardikaptein og en, „Onkel Jens", — der først havde været Kjøbmand — var Udgiveren af Byens eneste Avis, den nuværende „Bergens Adressekontoirs Efterretninger", der fremdeles er i Familiens Besiddelse.

Af ni Søskende var Ole Bull den ældste, født 5 Februar 1810. Han bestemtes, som de fleste „bra' Mands Barn" dengang, til Studeringerne og indsattes tidlig i Bergens Latinskole. Men om de Forhaabninger, han her indgjød, udtalte den gamle originale Konrektor Winding nogle Aar efter kun Sandheden i det drastiske Raad: — „Tag Du fat paa Fela di' for Alvor, Gut, og spild ikke Tiden her!"

Saameget større Fart havde han imidlertid, saa ung han var, alt skudt paa en anden Vei. Fra at gnide med en Flis paa et Træstykke og nynne efter de Melodier, han hørte hjemme, var han — fire, fem Aar gammel — avanceret til at faa sin første Barneviolin. Den blev udtaget fra Onkel Jens's Nürnberger-Varelager, var glinsende lysegul som en Citron og skinnede for hans barnlige Indbildningskraft i mere overvældende Herlighed end senere hen i Livet nogen baade Guarnerius og Amati eller Gaspar da Salo. Paa den kunde han snart spille efter alt, hvad han hørte synge for sig. Noderne lærte han af Onkel Jens omtrent samtidig med A B C-Bogen.

Begge hans Forældre og flere af Familien paa Mødreneside var musikalske, og der dannede sig ofte smaa Koncerter i Fædrenehuset.

Men især var det hos Onkel Jens, Avisudgiveren, at Musiken dyrkedes. Kvartetter af Mozart, Krummer og Haydn spilledes her indtil to, tre Aftener i Ugen, — Underholdninger, der ofte kunde ende som temmelig fugtige Drikkelag. Rundsangen

og Drikkevisen lød nemlig dengang endnu i bred Gemytlighed ved de bergenske Borde som en Efterklang fra den overstadig flotte Selskabstid i Aarhundredets Begyndelse, hvorom en Embedsmand i 1815 skriver: — „Klimaet inde i Husene, — det er for fugtigt heroppe med Snapseri og Punseri, og det er ikke frit for, at jeg til liden Baade for Helbred, Brystet især, Penge og Forretninger er mere næsten end halv forfalden; den ene Svir trækker den anden efter sig, og man kommer paa den Maade til at faa en kontinuerlig 8 Dages Perial." — —

Familien Bull hørte til de første paa Stedet. Apotheker Bulls Farbroder, Johan Randulf Bull, havde bl. a. beklædt Stiftamtmandsembedet i Bergen, og Ole Bulls Fader førte et behageligt og gjæstfrit Hus. Denne sidste Omstændighed tilførte den lille Ole hans første egentlige Lærer.

Hos „Stadsmusikantsvend" Eriksen, af hvem han fik en og anden Retledning, traf han en Dag Orkesteranføreren i „Harmonien", Kammermusikus Paulsen, der ikke fandt det under sin Værdighed af og til at nedlade sig hos sin paa Rangstigen lavere staaende Kollega for at faa en Snaps, og efter nu at have gjort det interessante Bekjendtskab med Ole, begyndte han ogsaa at gaa indom Bulls Apothek for „videre at udvikle den lille Kunstner" og samtidig faa sig en Hjertestyrkning. Paulsen var en dansk Mand, der eiede en udsøgt Sans for Kunsten, solide musikalske Kundskaber — en sand, fin Kunstnersjæl, — og „han kunde holde ud at spille Violin, saalænge der var en Draabe i Flasken foran ham". Engang kommet til Bergen, havde han for det glade Liv, han der fandt, opsat sin Hjemreise fra Maaned til Maaned og var imidlertid blevet seksti Aar gammel. Naar hans Klæder blev altfor luvslidte, gav hans Venner ham

et nyt Sæt, og undertiden gav han en Koncert, der kunde indbringe et hundrede Daler.

Oles Forældre var jo mindre tilfredse med, at Gutten for lutter musikalsk Begeistring totalt forsømte alle sine Lekser, og den Tanke at forbyde ham Violinen hang alt som en truende Sky over hans Hoved, da han paa sin ottende Fødselsdag skulde vinde et epokegjørende Slag.

Der var den Aften netop Kvartet hos Onkel Jens, hvor Paulsen som sædvanlig spillede første Violin. Som man reiste sig fra Bordet, viste det sig imidlertid, at Kammermusikusen var bleven uefterrettelig. Han var sødt sunket af Stolen og ude af Stand til at udføre sit Parti. Første Violin totalt og uoprettelig *hors de combat!* ... I denne slemme Forlegenhed raabte den oprømte Onkel, grebet af et løst Indfald: „Nu Ole, skal Du spille for Paulsen! Frisk, min Gut, saa skal Du faa et Stykke Sukker!" — han trykkede ham med det samme Kammermusikusens Violin i Haanden.

Det var en Kvartet af Krummer, som Ole tilfældigvis før kjendte, og til alles Forbauselse spillede han den til Fuldkommenhed. Han ikke alene spillede det svære Stykke, men pauserede — kort gav det som en hel Kunstner.

Dette blev hans første Triumfaften — og med alle en saadans Følger. Han nød fra nu af den store Ære at faa være aktiv med i Onkel Jens's Tirsdagskvartetter, af hvilke han hidtil kun havde været en stjaalen og ofte høist sindrig forstukket Tilhører. Han fik en ordentlig Violin, og ved hans Moders Mellemkomst bestemtes det, at han fra nu af skulde nyde regelmæssig Undervisning af Paulsen.

Oles Krop var imidlertid for liden til den nye Violin. Naar han satte den til Skulderen, gjorde det ondt i Fingre og Hals, og han applicerede den derfor længst mulig indunder Hagen, altsaa for-

kortet, noget, der siden blev ham til Vane og gav ham Udseendet af ligesom at lytte til og kjæle for den.

Nu begyndte han for Alvor at spille med Paulsen, og hændte det end ikke saa sjelden, at Faderen for at skaffe Huset Nattero maatte op og tage den nye Violin fra ham og „tugte ham i Seng", saa begyndte denne dog paa den anden Side mere og mere at give efter for hans Tilbøielighed og lod endog til Sønnens niende Fødselsdag hjembringe fra Kjøbenhavn Fiorillos Kapricer.

Paulsen forlod af en eller anden Grund Byen, og der hengik nu et Par Aar, hvori Bull var ganske Autodidakt. Thi efter Paulsen var Ole Bulls Mester ikke at finde i Bergen.

I 1822 nedsatte imidlertid en dygtig Violinist, en Svenske og Elev af Baillot, Hr. Lundholm, sig paa Stedet, og af ham erholdt han Informationer. Lundholm blev imidlertid snart sin fyrige Elev en altfor formel og skolestreng Lærer. En Aften hos Onkel Jens spillede Lundholm Baillots Kaprizzi, og Bull tilbageholdt ikke sit Mishag over det pedantiske Flegma, hvormed han gjengav disse lidenskabelige Satser. Da Bull saa paa Lærerens halvspodske Opfordring spillede Spohr fra Bladet, udbrød denne: „Aa ja, nu kan jeg gjerne pakke ind, naar Gutten alt kan, hvad jeg længe har arbeidet for at klare ... Nu kan han vel ogsaa spille Paganinis Kaprizzi!"

Faderen havde tilfældigvis kjøbt disse til ham, og da Ole nu ogsaa spillede dem, behandlede Lundholm ham siden som en, der med Tiden endog kunde blive lige saa stor som han selv.

Daarligt som det gik i Skolen, troede Forældrene det rigtigst at holde en Huslærer hjemme. Saa fik de den unge M... i Huset, men med ham ogsaa et Tyranni, der for Gutterne mange Gange var oprørende.

Brødrene voksede imidlertid op til robuste Karle, om end ingen som Ole, hvis kraftige Figur og store Styrke vakte almindelig Beundring blandt hans jevnaldrende. Længe havde de taalmodig taget daglige Hug og Skjænd af M..., men tilslut forgik Taalmodigheden, Galden løb over, og der grundedes forbittret over Mytteri. Man lagde op Raad paa Raad; men der skulde Mod til!

Endelig en Morgen, — det var om Vinteren og koldt —, da deres Plageaand atter Klokken halv fem viste sig i Døren for at jage dem ud af deres varme Senge, styrter Ole imod ham med et vildt Brøl. En heftig Brydekamp opstod; men M..., som var tynd og spinkel, kunde ikke maale sig med den kraftige og smidige Gut. De yngre Brødre, der syntes, Ole gjorde sine Sager saa godt, at ingen Assistance behøvedes, stak Hovederne op af Sengene og raabte ivrig opmuntrende:

„Je deg ikje, Ole! — staa deg, Ole! ... je ham dygtig!" etc. Midt under al denne Hurlumhei kommer først Pigen springende med Ildtangen i den ene Haand og Gløder i den anden; hun staar naglet til Pletten ved det utrolige Syn, hun skuer, — ikke fri for at gotte sig. Et Øieblik efter kom Moderen løbende op ad Trapperne i grønt Vadmelsskjørt og Natkappe paa; hun troede, der var Ildløs. Men Ole hverken saa eller hørte, førend Huslæreren aldeles mørbanket sank stønnende ned paa Gulvet.

Den smukke, behagelige Fremtræden, der var Ole Bull eiendommelig, skyldtes ogsaa hans Moder, som med Datidens store Fordringer i den Retning strengt indekserserede sine Børn. De maatte gaa ud, banke paa Døren og gjøre deres Indtrædelse i Værelset Gang efter Gang, indtil der opnaaedes den Grad af Fuldkommenhed, som fordredes.

Hver Sommer opholdt Familien sig paa sin Odelsgaard Valestrand, og Kjærligheden til denne Eiendom vedligeholdt sig hos ham hans hele Liv.

Naturen paavirkede ham næsten svimlende stærkt, og de Indtryk, han fik, maatte altid udsættes i Melodier. Fik han det ikke til, kunde han være saa fornærmet paa Violinen, at han ikke vilde se den i dagevis.

Allerede som Gut havde han Trangen til at undersøge og studere dennes Egenskaber. Ofte løste han den op i alle Sammenføiningerne, stillede hver Del op for sig, tørrede dem i Solen og satte dem saa atter sammen igjen, — violinanatomiske Studier, som han fortsatte hele sit Liv!

I tre Aar læste Bull hjemme med Huslærer, indtil han i Aaret 1828 dimitteredes til Universitetet. Han havde da maattet love sin Far for det første ikke at røre ved Violinen.

Kristiania Publikum var dengang overordentlig musikalsk, og Rygtet om Bulls originale Begavelse var gaat forud for ham til Hovedstaden, hvor Valdemar Thrane, den geniale Komponist af Norges første og hidtil eneste originale Opera „Fjeldeventyret", dengang var Orkesteranfører i Theatret. Netop ankommen didind, møder han Venner, Studenter fra Bergen, der opfordrer ham til at spille med paa en Koncert, der skal gives paa det dramatiske Theater i et veldædigt Øiemed. Deltagerne i Koncerten var alle Dilettanter, og to af dem blev siden Ministre. Senere en Aften havde en af Universitetets Professorer en Kvartet hjemme hos sig, og de spillede til den lyse Morgen.

Ud paa Formiddagen gik Bull rejekt i latinsk Stil!

Da han nu i dyb Fortvilelse kom hen til sin musikalske Forfører, Professoren, svarede denne ham blot: — „Tror De, De duer til Sognepræst i Finmarken eller Missionær i Lapmarken? (Ole Bull var nemlig bestemt til Theolog). Vi mener nu allesammen noget helt andet, at De bør til Udlandet, og indtil vi kan faa Dem did, gjør vi Dem

til Direktør for det filharmoniske Selskab, medens Thrane er syg!"

En Maaned efter, da Valdemar Thrane var død, blev den unge Bull udnævnt til hans Efterfølger, og da Musiken saaledes nu havde bragt ham i en uafhængig Stilling, fik han, skjønt nølende, sin Fars Tilgivelse.

De følgende Par Aar tilbragte Bull i Kristiania, med Undtagelse af en kortere Udflugt til Tyskland. Han maatte ud for at blive til noget, og da først og fremst til Violinens Ypperstepræst, Ludvig Spohr i Kassel. Spohr maatte sige ham, hvad han duede til, og den 29de Maj 1829 afreiste han over Kjøbenhavn til Tyskland.

„Ich bin über 100 Meilen gefahren, um Sie zu høren!" — sagde Bull galant, hvortil Spohr svarede gelassent: „Ei, so müssen Sie auch nach Nordhausen fahren, wo ich einem Musikfeste beiwohnen soll." Men hverken Mesterens eget Spil eller dennes Dom over Bulls var skikket til at opmuntre ham. Det var den gamle Vise fra den skolestrenge Lundholms Tid — nu kun gjentaget med en europæisk Autoritets hele Eftertryk. Spohr forlangte „objektiv Korrekthed", vilde ikke vide af nogensomhelst Prætension paa „individuel Poesi" og sympathiserede overhovedet aldeles ikke med den uslikkede Bjørn og hans musikalske Underligheder oppe fra Fjeldene.

Forknyt og mistvilende om sig selv reiste Ole Bull hjemover, kom underveis i Lag med nogle lystige Gøttingerstudenter, der vendte tilbage fra en Harztur, og bestemte sig nu pludselig til at tage fat paa Studeringerne igjen; men ikke hjemme, — i Gøttingen!

I denne Universitetsby blev der nu i et Par Maaneder et lystigt Leben om Ole Bulls Violin, og den musikalske Borgermester i den lille Naboby Münden, der hørte Tale om den fremmede Student

med Violinen, inviterede ham og nogle Venner did for at give en Koncert for de fattige.

En vakker Morgen drog otte lystige Fættere afsted til Münden „um zu commerziren und concertiren". Man sad tilbords hos Borgermesteren helt til Koncerttid. Som sidste Nummer skulde gives „das Gewitter", en Improvisation af Bull. Studenten, som skulde gjøre Tordenen med Albuen paa Pianoet, viste sig imidlertid nu baade uefterrettelig og umedgjørlig, saa Bull maatte forsvare Stykket alene, hvilket ogsaa skede til Publikums Enthusiasme.

Trætten med Studenten var endt med et uoverlagt „dummer Junge! ..." fra Ole Bulls Side. Dagen efter modtog han en Udfordring, øvede sine stærke Arme 8 Dage i at hugge og gav saa sin Modstander et let „Streich" i Kravebenet. Følgen af Historien var, at han af Autoriteterne fik Vink om snarest mulig at fjerne sig fra Hannover.

— En kold og fugtig Høstaften i September samme Aar stod han igjen i Kristiania og gik straks op i Theatret. I den Krog, hvor han stod, blev han gjenkjendt, og der hævede sig høie Raab, der kaldte ham til Dirigentpladsen. Da han efterkom Opfordringen, forlangte Pubikum Nationalsangen, — en anelsesfuld Hyldest til hans store Fremtid, og i Ole Bulls Liv en uforglemmelig Aften!

Han befandt sig dog ikke vel ved at gaa derhjemme i Kristiania. Hans Sind var i urolig Gjæring. Med dobbelt Styrke følte han nu, at han maatte ud i Verden. I legemlig Henseende saa han forvokset og sygelig ud, det aabne Ansigt var blegt, de store Øine laa dybt, og med den allerede da paafaldende udviklede Muskulatur i Overkroppen og Armene var han nervesvag og høist irritabel.

I Mai 1830 foretog han en Koncerttur til Trondhjem og derfra til Bergen, hvor han tog Anførselen i Harmonien, gav Thranes „Fjeldeventyr" første

Gang samt to Koncerter, der skaffede ham 500 Specier, med hvilken Sum han endelig ved Skibsleilighed over Ostende kunde iværksætte sin længe paatænkte Reise til Paris.

Til Paris! — til Konservatoriet, til Beriot, Baillot og Berlioz, til den store Opera, var det, Ole Bull vilde. At vinde Ansættelse der var hans Drøm.

Hans Anbefalinger hjemmefra aabnede ham imidlertid der ikke de rette Porte; *Le violin norvegien* tilbagevistes overalt, medens Pengene gik.

Koleraen rasede med Voldsomhed i den mørke, triste Høst 1831; Revolutionen fra Juli forrige Aar laa endnu i Luften, og under Følelsen af Fare og Død pulserede Livet dobbelt febrilsk i Verdensstaden.

Menneskemasser trængte sig hver Aften sammen for at høre Mad. Malibran, og paa en billig Plads i Heden oppe under Loftet sad der en ung, høi Mand med et Par febertændte, glødende Øine og drak Tonerne og slugte Scenen med hele den Verden, som bevægede sig dernede!

Bull havde dog endnu saa mange Penge igjen hos en Bankier, at han kunde slaa sig igjennem Vinteren over, indtil Skibsfarten og med den Forbindelsen paa Norge igjen aabnedes. En bekjendt, som boede i samme Hus, havde forstaaet at vinde hans Fortrolighed og faat ham til at opsige sine Penge hos Bankieren under Paaskud af, at de under den raadende Handelskrise ikke stod sikkert der. En Morgen, da han vaagner, finder han sit Værelse tomt og udplyndret, sine Penge væk og sin Ven forsvunden! Alene i det fremmede Land, havde Bull nu kun de sørgeligste Udsigter.

Som han en regnfuld Novembermorgen gik om paa Gaden, blottet for Husly saavelsom for det nødvendigste, skaffer en Tysker ved Navn Wirth, Lærer ved en Hr. Charons musikalske Institut, ham Logis der, indtil Hjælp maatte indløbe fra Hjemmet. Mad.

Charon holdt et Knapnæringsherberge for Medlemmerne af Institutet, der bestod af Tyskere og dannede et Slags „Verein", omendskjønt det bar det stolte Navn af et Konservatorium for Kirkemusik.

Her fik da Bull paa Wirths Kaution for 60 Francs om Maaneden Tag over Hovedet, Bønner og sort Brød til Frokost og henimod Aften en Middag af et Par Stykker Kjød og en Suppe af samme Kvalitet som den, hvorom Skibsdrengen sagde, at den var god, da han „nyssens havde fundet en Ert."

Tiden gik, Suppen forblev lige tynd, Frokostbønnerne lige haarde; men Madamens Øiekast blev længere og mistænkeligere, Kastet med Nakken foragteligere, og Wirth, som begyndte at frygte for sin Kaution, koldere og mere tilbageholden. Han ønskede kun at faa ham vel ud af Huset, før Regningen løb alt formeget op.

Bull fandt imidlertid en uventet Hjælp. En Morgen saa han ved Hr. Wirths partikulære Frokostbord, der for ham som „Lærer" var noget bedre anrettet, en fremmed, der straks tiltrak sig hans Opmærksomhed. Sorte, stride Haar bedækkede hans Hoved, Ansigtsfarven var, hvad Franskmanden kalder *olivâtre*, d. e. olivenbrungul, Øinene sorte, store, med et stikkende Blik, Ansigtstrækkene spodske og aandrige, hans Diskurs kold ironisk, Figuren slank og udlevet, — kort der var noget sydligt-udbrændt, verdensmandsmæssigt, eller, om man vil, noget mefistofelesagtigt i hans hele ydre. Han gjorde ogsaa et uhyggeligt Indtryk paa Bull, især da Wirth, der var jaloux i Anledning af, at Manden syntes at komme i Huset for en vis Dames Skyld, ymtede om, at det var en Politispion. Dette undslap Bull, og Manden bruste iførstningen op med hele sin brungule Naturs Heftighed. Men hvilken Grunden nu kunde være — hans skarpe Blik opdagede maaske i sin Modstander den troskyldige

Aladdin — pludselig betragtede han Bull med velvillig Interesse.

„Behag at følge mig, min Herre! Jeg har noget at tale med Dem om. Herhenne i Rue Vaugirard er en Estaminet, hvor vi kan være uforstyrrede."

Det var en af disse Kneiper, hvor der brændes Lys hele Dagen, og hvor unge Mennesker, der ser ud, som de ikke har sovet om Natten, omsværmer Billarden i Skjorteærmerne med Kridtpiber i Munden, medens Eaudevie-Glassene og Ølflaskerne staar om i Vinduerne og paa Kaminen.

„Hør!" — sagde den fremmede, — „jeg kjender Deres Stilling; men følg nu mit Raad. De skal spille."

„*Mais voilà ma bourse!* — der er ikke 5 Francs, og 5 Francs behøves."

„Dem maa De skaffe. Gaa saa iaften mellem 10 og 11, — ikke før, til Enden af Boulevard Montmartre. Der er Frascatis Spillehus. Gaa dristig ind ... opad Trapperne ... ring paa og giv blot den elegante Tjener, der aabner Døren, med en kjæk Mine Deres Hat. Gaa saa ind i Salen hen til Bordet, sæt Deres 5 Francs paa Rødt, og lad Indsatsen bestandig staa!"

Bull iler hjem, reiser de fem Francs ved at sælge et Klædningsstykke og er paa Pletten til bestemt Tid. Han trænger sig frem til det store grønne Bord, hvor Louisd'orer og Femfrancs laa i Dynger, og hvor baade Damer og Herrer deltog i Trente og Quarante-Spillet. De fem Francs sattes paa Rødt, men rullede ved Spillerens Ubehændighed over paa Sort og — *perdus!* — Der stod Bull som lynslaaet uden en Sous. Han vækkes af Raabet fra en af Bankørens Medhjælpere: — „*Messieurs, faites votre jeu!*" Bull mumler: „*Cinq francs! Rouge!*" — men i sin fremmede Udtale saaledes, at det klinger for Franskmanden som „*Cent francs.*" Bankøren slaar op. 100 Francs i 5 Louisd'orer

skydes hen til Bull. Han staar bleg, uden Bevægelse. Han lader Pengene staa nok engang, — vundet! — og endnu engang. Der laa en liden Gulddynge paa 800 Francs foran ham! En fin Damehaand besat med Brillantringe griber ivrig over Pengene, og over hendes lægger igjen Bull sin fast som en Jernskrue. Damen udstøder et gjennemtrængende Skrig. De øvrige Spillende, der tror, at hun lider Overlast, strømmer mod ham, og der lyder fra flere Sider: „*A la porte!*" „*A la porte!*" Da kommer en Herre i brun Frak, rører Damen ved Skuldren og siger med en rolig, klar Stemme, der behersker alt: „*Madame, laissez cet or là!*" — og til Bull: „*Monsieur, prenez votre or, s'il vous plaît.*" — Alle veg tilbage, Damen blev bleg og slap sit Bytte, og Bull greb mekanisk sine 800 Francs, men hører endnu, idet han gaar, hvorledes rødt Gang efter Gang kommer ud. Manden var, som Bull senere fik vide, ingen anden end den bekjendte Vidocq, Chefen for det hemmelige Politi.

Med de vundne Penge betalte han sin Gjæld til Madame Charon, skaffede sig en ny Klædning og anvendte den lille Rest til — fortsat Spil. Den hemmelighedsfulde Mefistofeles saa han nogle Gange i de følgende Dage; han forsvandt imidlertid, da han først havde sat Bull i Gang.

Men Lykken hos Frascati var, — hvad ogsaa et meget nøiagtigt Blyantsregnskab i hans Notitsebog fra den Tid viser, — ham ikke altid tro, og mangen Nat den Vinter vandrede han pengeløs derfra gjennem Parises øde Gader, hørte de af Kolera døendes Stønnen i Husene og skyndte sig forbi Ligvognen hjem til sit Logis.

Ministergesandten Grev Løvenhjelm havde imidlertid anbefalt Bull en Bolig hos en Hr. Rohart, der havde norske og svenske i Kost. Men ogsaa did trængte Koleraen. Der blev ikke længere til at være, og en Dag i April vankede Bull paa ny om

husvild og uden en Skilling i Lommen; thi i den senere Tid havde han ogsaa havt lutter Tab hos Frascati, skjønt han indskrænkede sig til aldrig at vove mere end ti Francs.

Som han gik og saa paa Leieplakaterne, stansede han udenfor Nr. 19, *Rue des Martyres.* Han var træt og anstrengt og vilde ikke gaa videre. Der stod jo ogsaa, at der var Logis at finde. Imidlertid benægtede Portneren, at saa var. Endelig kom det dog ud af ham, at der i første Stokværk boede en Enkefrue Villeminot, der nylig havde mistet sin Søn og saaledes mulig kunde have et Kammer tilovers. Bull gik op af Trappen, ringede paa og blev af Tjenestepigen ført ind. Han forebragte sit Ærinde, men modtog det Svar, at man ikke havde noget Værelse at udleie. — „Moder, se paa ham!" — udbrød pludselig en ung Pige, næsten et Barn endnu. Den gamle Bedstemoder tog sine Briller paa, og idet hun nu betragtede Bull, foregik der en Forandring med hende. Hun fik Taarer i Øinene; — han lignede paafaldende hendes afdøde Søn! Bull blev staaende og saa paa hende med et spørgende Blik. Endelig udbrød hun: „Eh bien monsieur, puisque vous le voulez, revenez demain à midi."

„Oui, à douze heures," svarede Bull.

En klar Latter i Anledning af hans Sprogfeil lød fra den unge Pige. Det var Alexandrine Felicité Villeminot, den gamles Sønnedatter — hun, som havde sagt: „Moder, se paa ham!" — og som siden blev Bulls Hustru. Faderen havde været Page hos Napoleon og siden under hans spanske Krig *commissaire de guerre* og staat i særlig Yndest hos denne. Moderen var spansk; men baade hun og Faderen var døde, og deres efterladte Datter holdtes nu i en Pension, hvorfra hun undertiden fik Tilladelse til at besøge Bedstemoderen. Onkelen, Kaptein Villeminot, var falden i Garden ved Waterloo.

En anden Onkel, Ernest Villeminot, Ridder af Æreslegionen, døde i 1872 som *Commandant en retraite* i Lothringen.

Straks han var kommet i Huset, faldt Bull efter sine udstandne Lidelser i en haard Nervefeber, hvorfra han dog reddedes ved den omhyggeligste Pleie og den menneskekjærlige Doktor Dufours Anstrengelser. Dufour var en berømt Læge i Paris, en intim Ven af Thiers, og hans Navn vil ofte findes nævnt i Ole Bulls Breve, da han blev hans og hans første Hustrus Raadgiver gjennem mange Aar.

Da Ole Bull igjen kom til Bevidsthed, sad den gamle Fru Villeminot ved Sengen med hans Haand i sin og beroligede ham med, at han aldeles ikke behøvede at tænke paa nogen Betaling, — Ord, der fremmede Helbredelsen lige saa raskt som Lægens Medicin. Han blev af Madame Villeminot behandlet som en Søn.

Til sin Ven, den senere berømte Doktor Christian Egeberg i Kristiania, skrev Bull nu om sin fortrykte Stilling, hvilket havde tilfølge, at endel Medlemmer af det musikalske Lyceum samlede en Sum af 2000 Francs til ham.

Da Bull efter sin Sygdom igjen kom ud, fik han høre Paganini, der paa den Tid gav Koncerter i Paris. Hans Notitsebog fra hin Aften indeholder følgende Blyantsbemærkninger, der viser, hvorledes han studerede Mesteren: — „Paganinis 2den Position, som han anvender ofte, tager sig fortræffelig ud. I Cantabile anvender han ofte den første Finger alene og løfter de andre i Veiret. Den cromatiske Skala i Triller anvender han kun paa E Streng og kun tilbage og deler den i to Oktaver."

Han yttrede senere i sit Liv gjentagende, at Paganini var den, som havde aabnet hans Øine for, hvorledes der skulde phraseres paa Violin, og at han aldrig hverken før eller siden havde hørt nogen

med hans Evne til at udvikle og pointere Modsætningerne og lægge Lys og Skygge i sit Spil.

Paa ny søgte han at vinde Ansættelse i et Orkester; men forgjæves. Ved Konkurrencen om Orkesterpladsen i Opera comique blev der forelagt de søgende et Nummer at spille til Prøve. Bull, der syntes, at Stykket var for let, spurgte i ungdommeligt Overmod, fra hvilken Kant de vilde, han skulde spille det. Herover blev man fornærmet og afviste ham.

Som han en Dag hos en Instrumenthandler undersøgte en Violin, kom han til at gjøre Bekjendtskab med en begeistret Violinbygger, Hr. Lacour, der paastod at have opfundet den Kunst at forvandle simple Violiner til gamle Cremonesere ved at bestryge dem med en Fernis, *Assa foetida.*

Dette var netop en Idé for Ole Bull, som ved at prøve en saadan Violin fandt, at den virkelig eiede en usædvanlig blød og skjøn Tone. Gamle Lacour havde paa sin Side igjen staaet aldeles overrasket ved Ole Bulls Spil og fundet ud, at han her nok netop havde den Kunstner foran sig, som maatte kunne bringe hans Opfindelse i Skuddet. Han skaffede ham straks en Indbydelse til at spille paa en Soirée hos Hertugen af Riario. Derhen kom ogsaa den senere Udenrigsminister, Hertugen af Montebello, en Søn af Napoleons Marechal, den tappre Lannes, tilligemed hans Svigerinde og flere fornemme Gjæster.

Bull spillede, men da Violinen under Spillet blev varm, mærkede han til sin Bestyrtelse, at Lacours Indbeisning udbredte en afskyelig Stank. Af sin Forlegenhed dreves han til at spille i en Ekstase, som ganske henrev Selskabet og især Hertugen af Montebello og dennes Svigermoder. Hertugen af Montebello nærmede sig for at takke; men Stanken holdt ham i Afstand, og Bull, som begreb, hvorfor Hertugen stansede, følte sig meget ulykke-

lig. Heldigvis ilede Lacour til med et enthousiastisk: „Der kan De se, Monseigneur, hvad *Assa foedita* kan udrette!" Hertugen smilede og gik tappert hen til Bull.

Alt var nu Forundring over, at en saadan Kunstner kunde være ubekjendt! — han maatte føres til Chopin, skaffes en anden, bedre Violin, give en Koncert o. s. v. Montebello lovede at skaffe ham Understøttelse af de bedste Kunstnere til hans Koncert og indbød ham til Frokost den følgende Dag.

Der gjorde han den samme glimrende Lykke. Han fik hos Hr. Frey en god Violin til 400 Francs, som han skulde betale efter Koncerten, en *Santo Serafino*, der paa Grund af sin Lighed med Stradivarierne kaldtes: *il Stradivario di Venezia.*

Efter dette var Bull hvad man kalder „*lancé*", og snart efter, den 18de April 1832, saa han sig i Stand til i Tyskeren Stoeppels Sal, *rue neuve des Augustins*, med Bistand af Ernst, Chopin og flere fremragende Kunstnere at give en Koncert, der indbragte ham 1400 Francs.

Bull, som imidlertid var bleven forlovet, higede nu med dobbelt Iver ud til Italien, for der at skabe sig Navn og Fremtid. Han vovede en Kunstreise did gjennem Schweitz.

Sin første Koncert gav han med meget Bifald i Lausanne og assisterede derefter ved en stor religiøs Festivitet i Morges tæt ved Genfersøen. Herfra gik han til Milano, hvor han fra Paris var anbefalet til de første Familier, og gav der en Koncert i *Teatro della Scala*, der indbragte ham baade Penge og Bifald. Faa Dage efter, at den var holdt, fandt han imidlertid — jeg skal for hele denne Begivenhed benytte Digteren M. Goldschmidts aandfulde Fremstilling, — „til sin Forbauselse en yderst streng Kritik i et af Bladene. Hvad der frapperede ham, var imidlertid ikke saa meget

Kritikens Strenghed som dens Sandhed. Dens Hovedindhold var følgende: Hr. Bull spiller Spohr, Mayseder, Paganini o. s. v. uden tilfulde at forstaa, hvad han spiller, og han ødelægger disse Komponisters Værker fuldstændig ved at tilføie noget af egen Opfindelse. Det er tydeligt nok, at hvad han tildigter, hidrører fra en sand, original Begavelse, fra hans egen musikalske Individualitet; men den forstaar han heller ikke. Har har ikke fundet sig selv, han har ingen Stil, han er en uopdraget Musiker, og, hvis han er en Diamant, er han ganske sikkert en usleben!

Bull gik til Udgiverne og spurgte, hvem der havde skrevet Kritiken. „Hvis De søger den, der bærer Ansvaret, har De mig at holde Dem til," — lød Svaret. „Nei," sagde Bull, „jeg kommer ikke for at kræve til Ansvar, men for at takke. Den Mand, som har skrevet Artiklen, forstaar sig paa Musik; men det er ikke nok at sige mig mine Feil, han maa ogsaa lære mig, hvorledes jeg skal blive af med dem!" — „Vel," — svarede Journalisten; — „De er en sand Kunstner, og Deres Ønske skal blive opfyldt. Jeg vil gjøre Dem bekjendt med Folk, som kan lære Dem at synge; thi det er gjennem Sangen, at De vil opdage Musikens sande Natur og Skjønhed i Almindelighed og Violinens skjulte Gaver i Særdeleshed; den er det Instrument, som kommer nærmest til den menneskelige Stemme."

Fra dette Øieblik ophørte Bull for et halvt Aar med at optræde som Mester og blev Lærling.

For første Gang studerede han vedholdende under gode Lærere og kastede sig med sin hele Sjæl over Studiet. Fra hans Studium af italiensk Sang hidrører den overordentlige Lethed og Sikkerhed, hvormed han kan gribe og gjengive indtil de fineste Nuancer enhver fremmed Nationalmelodi, som han træffer paa — italienske, irske, arabiske,

ungarske lige saa vel som norske — og hvormed han taler ethvert Folks musikalske Sprog uden Dialekt. Men Hovedresultatet af hans Studium var, at han opdagede sig selv, følte sin egen Begavelses Natur og Grænser og blev istand til at skabe den passende Form for sine musikalske Følelser og Tanker — fik Stil.

Et Brev, som han paa den Tid skrev hjem til en Ven, fortjener at omtales, endskjønt — eller endog fordi — det hentyder til noget, der ligner en Vision.

Medens Bull — saaledes fortæller han i Brevet — arbeidede paa sin store (senere saa berømte) Koncert i A-dur, stødte han paa nogle Vanskeligheder og greb til Violinen for at overvinde dem. Pludselig, fordybet i Stemninger, Tanker og Anstrengelser, forekom det ham, at hans Fader stod for ham og sagde med en Stemme, der mere syntes at komme fra Øinene end fra Læberne: „Jo mere Du anstrenger Dig, desto mindre lykkelig skal Du føle Dig, og jo mere ulykkelig, desto mere skal Du arbeide!"

Da Ole Bull begyndte at studere italiensk Musik, gik det op for ham, hvilket aldeles forskjelligt musikalsk Indhold han bar i sin Sjæl, og at hans nordiske Nationaleiendommelighed krævede sin egen Form; men tillige saa han, at Violinen i hans Haand og de Regler, han lærte for at behandle den, var aldeles uskikkede til at hjælpe ham til Opgavens Løsning. Medens han lærte af de fremmede, studerede han derfor tillige paa egen Haand og begyndte med det allerførste og simpleste: Undersøgelse af Instrumentet.

Det er blevet paastaaet, at de gamle Mesteres Violiner kun er blevne saa fortræffelige ved Alderen; men hvori ligger det da, at alle Efterligninger er værdiløse? Hvorfor egner Nicole Amati's Violiner sig for marvfuld, rig, erotisk, mysteriøs Lidenskab,

medens Antonio Stradivario's mest er skikkede til storartet, pathetisk, pompøst Foredrag, og Giuseppe Guarnerio's er sprudlende, livfulde, høitlydende, saa at de synes ligesom Mennesker at være af forskjelligt Temperament, Karakter og Fysiognomi? Hvad enten de italienske Mestere arbeidede med ubevidst Genialitet eller fulgte Principer, som hørte til den store Epoke i det 16de Aarhundrede, er det vist, at deres Violiner ligesom den begravne Sjæl, hvorom Sagnet fortæller, synes at vente paa en skarp Spørger for at forraade en Hemmelighed. Da Ole troede at have spurgt indtrængende og faat Svar, da han mente at have fattet alle Egenheder, der hørte til Violinen og dens Deling i 74 Sektioner, — der ved harmonisk Behandling frembringer Grundtonen og modificerer den overensstemmende med Spillerens Stemning — lededes han til at gjøre en Forandring i sin Bue. Han gjorde Buen lang, tyk og tung, saa den vibrerede, blev kraftig eller blød, alt eftersom han lod den virke med dens Tyngde eller løftede den — medens andre altid trykker deres Bue ned —, og den lystrede saa villig den mindste Fingerbevægelse, at endog en skarp Iagttager vanskelig kunde opdage hans Manér. Da han paa denne Maade havde bragt Violinen under et saa despotisk Bue-Herredømme, at ingen Nuancer af en Tone kunde undgaa ham, fandt han alligevel, at den menneskelige Sjæl og Nationaleiendommelighed har Toner, som intet Instrument vil kunne gjengive, og han søgte derfor at frembringe Illusionen af en saadan Tone ved at forene to eller flere andre. Derfor spillede han samtidigt paa tre, ja paa fire Strenge; herfra hidrørte hans Violins orkestralske Evne, der gav Anledning til den underlige Bagvaskelse, at han bag Scenen havde en Ven, „som spillede to af Strengene."

I Venedig spillede han i det filharmoniske Selskab, der optog ham som Æresmedlem. Lige-

som i Triest gjorde han her især Opsigt ved sine Improvisationer og blev derfra endog bekjendt i Wien ved en overordentlig rosende Anmeldelse af Doktor Jell.

Hans Reiseplan tillod ham imidlertid ikke dengang at besøge de tyske Byer; hans Hu stod mod Syden, og han reiste da først til Bologna, hvor han paa den mest eventyrlige Maade skulde erobre den store Berømmelse, som siden fulgte ham udover Livet.

Theaterdirektionen i Bologna havde nemlig engageret Madame Malibran til nogle Forestillinger, og herfor havde Malibran i Kontrakten betinget sig, at Bériot, som fulgte hende og senere blev hendes Ægtefælle, skulde faa Theatret frit til to Koncerter, som han agtede at give med hendes Bistand.

Denne gode Leilighed greb Markien af Zampieri, Formand for det vidtberømte filharmoniske Selskab i Bologna, til at bevæge de to store Kunstnere til „mod en Hædersgave" at optræde ogsaa ved en Koncert, som dette Selskab nu agtede at foranstalte.

Alt var ordnet, og Selskabets Aftenunderholdning var allerede bekjendtgjort, da Malibran kommer under Veir med, at man for hendes Ven Bériot, der ikke var synderlig afgjort, kun har bestemt — en Lorgnet! Hun erklærer sig syg, slutter sig inde paa sit Værelse og sender Bériot afsted for at melde Sygdomsforfald: hun kan ikke synge, og han heller ikke spille paa Grund af en Skade i Haanden.

Marchese di Zampieri befandt sig i største Forlegenhed. Istedetfor Malibran bevæger han den bekjendte Colbran, som var gift med Rossini og paa Grund af et Misforhold levede skilt fra ham, til at synge. Men ... hvorledes erstatte Bériot, der haardnakket gik med sin friske Finger i Bind?

Medens hele Staden kun var optaget af og kun talte om Malibran, Bériot og Colbran, havde Bull

alt opholdt sig der i fjorten Dage oppe paa en kalket Hybel i et Værtshus af lav Rang, en Kneipe for Soldater, til hvilken han havde maattet ty paa Grund af en Vens Uefterrettelighed med Remisse. I den Tid, han saaledes havde maattet holde sig tilbage i sit Skal uden en Skilling i Lommen og saagodtsom blottet for det nødvendigste, nyttede han Dagene til at skrive sin første betydelige Komposition, sin A-dur-Koncert, og om Aftenerne i Solnedgangen samlede hans Violin, der klang nedover Gaden fra det aabne Vindu, og som saa godt forstod at tale netop til Folket, altid sin frivillige Tilhørerkreds. Det var opsigtsvækkende Toner, og saa ganske uden Tanke om, at den Sensation, den vakte, ogsaa kunde række op til de høiere Stadens Samfundslag, hvori Kunstens Guder tvistede og intrigerede, var han vel heller ikke. Dette bestyrkes ogsaa ved Malibrans senere Udladelser; og Ole Bull var en behændig Aand, — han eiede i høi Grad den Divinationsevne, som hører til for at fiske Tilfældet.

Og Tilfældet kom! — Madame Rossini var et Bysbarn af Bologna, og som hun en Dag mod Aften gaar forbi *Casa Soldati*, hører hun nogle vidunderlige Satser, der bringer hende til at stanse. De synes udførte paa et Instrument, hun aldrig før har kjendt — en eiendommelig, mægtig Violin. — Sangerinden stod længe og lyttede:

„Det maa være en Violin ... men en guddommelig ... som erstatter Bériot! — Afsted til Zampieri!"

Den Episode af Bulls Liv, som nu kommer, er berettet efter Ole Bulls mundtlige Fortælling saavel af Digteren H. C. Andersen som af Henrik Wergeland, hvis Fremstillinger her væsentlig skal følges, om end med nogle Tilføielser fra andre Kilder.

En Aften henved ti, da Bull, sulten og syg, alt i et Par Timer havde ligget i sin Seng, bankede

det paa Døren ... „*Cospetto di Bacco* for Trapper! ..."

Det er Zampieri selv, den mest musikalske af alle Italiens Nobili, videnberømt fra Mont Cenis til Cap Spartivento.

Bull maa op og improvisere — — — „Ja, der var Manden! ... Lad nu Malibran have sin Migræne, saalænge hun vil!"

Bull maatte ikke alene op, men straks afsted med Zampieri til Theatret, hvor han fandt en glimrende Forsamling, — selve Storhertugen af Toscana — og Bériot i Logen med Haanden paaskrømt indviklet i et Tørklæde.

Han var pludselig overflyttet i et Fepallads og lagde i sin bedøvede Forvirring ikke Mærke til, at Publikum i Begyndelsen modtog ham med mindre Velvillie. Idet den underlig forvildede Skikkelse i den tarvelige Dragt viste sig, hørtes der endog noget, der lignede Piben. Tonerne begyndte imidlertid at lyde udover ... vilde, klagende, eiendommelige ... De banede sig længere og længere Vei ... beherskede mere og mere den betagne, tilsidst næsten aandeløse Stilhed, og han havde neppe endt, førend han afbrødes af en Storm af Bifaldsraab, der ikke vilde tage Ende.

Direktøren lod Teppet gaa ned. Bull vaklede ud, og medens man førte den udmattede Kunstner ind i et Sideværelse for at give ham Mad og Drikke, vedblev Huset at ryste under Tilskuernes stormende Bifaldsklap.

Under den anden Afdeling af Koncerten kom Bull saa meget til Kræfter, at han vandt sin Selvbeherskelse igjen. Den uvante Nydelse af et godt Maaltid, som han i lang Tid havde maattet undvære, Varmen, der gjennemstrømmede ham, efter at han havde smagt paa den fyrige Vin, virkede velgjørende og oplivende paa de slappe Nerver. Han skjød Hjertet op i Livet og bad Damerne om

Themaer. Prins Carlo Poniatowskys Gemalinde gav ham et af Norma, to andre Damer et af Korinths Beleiring og et af Capuleti & Montecchi.

Endelig var man nær ved Slutningen af Koncerten, der skulde bestaa af en Violinsolo. Direktøren raadslog i Bulls Nærværelse om, hvorvidt man turde lade ham træde op igjen. Men nu lød det med Bestemthed: „— Jo, jeg vil spille, jeg maa spille!"

For tredie Gang traadte han frem paa Skuepladsen for sin Triumf; men heller ikke nu forstod han rigtig den uendelige Jubel, der bruste ham imøde. Da han endte, faldt en Blomsterregn over ham fra de henrykte Damer; Zampieri, Bériot og hele Forsamlingen komplimenterede ham.

Det var et Fund! Han skulde faa hele Foreningens Assistance til en egen Koncert, hvis han vilde træde op ved en allerede annonceret; Selskabet vilde selv tegne sig for 60 Billetter. En Schweitzer, Emilio Loup, som eiede et stort Theater, tilbød ham baade dette og frit Orkester, ja en enkelt Privatmand tog endog 100 Billetter.

Nu var Fortunas Hjul kommet paa Glid. Han spillede paa Selskabets Koncert og gav en egen hos Loup. Efter den sidste hilsedes han af et Fakkeltog og udnævntes til Æresmedlem af det filharmoniske Selskabs første Klasse.

Dette var Bulls egentlige Begyndelse.

Malibran var vred paa Bull og vilde først hverken se eller høre ham. Han havde fortrængt den Mand, hun elskede, og maaske saa hun ogsaa i hans pludselige Optræden en Intrige. Endelig tillod hun dog, at Bull blev hende forestillet, og anmodede ham høfligt om at spille. Efter de første Passager blev hun blussende rød, og da han endte, sagde hun:

„Det er Deres egen Skyld, Hr. Bull! om jeg ikke hidindtil har behandlet Dem overensstemmende

med Deres Rang. En Mand som De bør gaa med opreist Hoved og i fuldt Dagslys, saa at vi andre kan se, at han er en Adelsmand."

Efter disse Ord, hvori der laa saa megen Anerkjendelse og et saa skarpt Sidehug, viste hun sig ikke blot venskabelig men hjertelig mod ham. En Dag, da han igjen spillede paa hendes Værelse, udbrød hun: — „Men, Bériot, han har jo en meget blødere Tone end Du!" — Bériot mente, at det kom af, at Bulls Violin var blødere, men fandt snart, at Forskjellen ikke blot laa i Violinen.

Mellem de mange fremmede, som var komne til Bologna for Koncertens Skyld, var ogsaa hin Poniatowsky, en Brodersøn af den berømte Prins, saa at to af den napoleonske Histories Æresnavne, (Montebello, Neys Søn, og Poniatowsky) saaledes har Fortjenesten af at have hjulpet Bull.

Poniatowsky indbød Bull til Florentz, hvor han selv opholdt sig, og paa en Koncert dersteds i *Teatro del Cocomero*, gjorde hans A-dur-Koncert en ikke mindre overordentlig Lykke end i Bologna.

Dette var den 2den Mai 1834, og Bull siger, at han fra denne Tid af fik nogen Tillid til sig selv.

Han gav endnu to Koncerter til paa *Teatro del Cocomero*, assisteret af Kunstnere som Duprez og Madame Ronzi de Begnis. Under dette Ophold i Florentz komponerede han sin *Quartetto a violino solo* samt en *Adagio religioso, pregghiera d'una madre* (En Moders Bøn) for Dominikanerklosteret *Sta. Maria Novella.*

Da han spillede den for Munkene, undrede de sig over, at han, som verdslig, ikke hellere havde komponeret et muntrere Stykke, og for at give dem noget af en anden Karakter, komponerede han paa Stedet Themaet til *Polacca guerriera*, hvortil han foreløbig satte Akkompagnement af Orgel. Til Tak fik han af Munkene nogle Flasker af et eget Slags velsmagende Likør, som de forstod at tillave, og kom

endog i en saadan Yndest hos dem, at de foreslog ham at blive Munk.

For at faa nogen Ro trak han sig nu i to Maaneder tilbage til *Piero a Sieve*, en liden Landsby fjorten Miglier fra Firenze midt imellem Appeninerne, der ligger omringet af flere Klostre. Til Prioren i et af disse fik han et Anbefalingsbrev fra Prioren i Santa Maria Novella, og udarbeidede her til eget Brug en Violinskole, hvori han ordnede og forenklede sit Instruments mangfoldige Vanskeligheder, samt komponerede til Øvelse en Trio for Violin, som dog ikke var bestemt til Koncertnummer.

Under Badetiden traadte Bull atter frem i *Bagni di Lucca*, et Badested 16 Miglier fra Byen Lucca. Der befandt sig blandt andre Poniatowsky, Storhertugen af Toscana, Hertugen af Lucca og Enkedronningen af Neapel, ligesom Malibran og Bériot reiste did fra Sinigaglia for at høre ham.

Førend han gav Koncert, var han i Aftenselskab hos Hertugen af Lucca for at spille; men da Hertugen opfordrede til Taushed og bad ham at begynde, bemærkede Bull, at Enkedronningen af Neapel vedblev at samtale høit med sine Omgivelser, og svarede derfor, at han vilde bie for ikke at forstyrre Konversationen.

„Hvem taler da? jeg ser ingen."

„Den Dame der borte."

„Ah, Enkedronningen! ... nu vel, jeg skal bede hende at være stille." Derpaa spillede da Bull. Den følgende Dag traf han paa Gaden Enkedronningens opvartende Kammerherre Schmucker, som skulde anmode ham om at gjøre den høie Dame sin Opvartning. Bull begav sig derhen. Enkedronningen kom ham imøde og spurgte, hvorfor han ikke vilde spille Dagen i Forveien?

„Jeg vilde blot vente for ikke at forstyrre Deres Majestæts Konversation."

„Aa, jeg forstod godt, at De var fornærmet; men det maa De vænne Dem af med, hvis De vil komme til Neapel; thi der taler man bestandig, medens der spilles." —

„Det er ikke meget fristende at besøge en saa barbarisk By, hvor man synes at betragte Musiken som kun en Adspredelse under andre Sysler, hvorpaa man sætter mere Pris."

„Jo, De maa netop komme til Neapel. Jeg vil sige Dem, at det just var min Hensigt at indbyde Dem hid. Jeg har fundet Behag i Deres Spil, og jeg skal vise Dem, at Neapel ikke er nogen barbarisk By; De skal finde lutter tause Tilhørere." Bull lovede at komme, og Enkedronningen samtalede derefter længere med ham, spurgte, om han virkelig var fra Norge, som hun havde hørt var ganske opfyldt af Is og Bjørne, hvorfor hun ikke kunde begribe, at Mennesker turde bo der. Bull forsikkrede hendes Majestæt, at der i Norge var lige saa mange Mennesker som i Toscana, og at de levede i den bedste Forstaaelse med Bjørnene, der ingenlunde forstyrrede dem i deres huslige Rolighed.

Over Livorno reiste han til Neapel, hvor han dog maatte vente med at optræde, indtil Malibran havde sunget det bestemte Antal Gange; thi Sangen gaar Neapolitanerne fremfor alt.

Derefter traadte Bull op paa det store *San Carlo* og begeistrede sine Tilhørere, som sædvanligt. Da han havde spillet sin *quartetto a violino solo*, udbrød Bériot under Blomsterregnen og Bifaldsjublen: „Hvad Djævelskab der dog skal til for at elektrisere Neapolitanerne med en Violin!" — og da Bull havde endt, kom han fra Malibran, der sad blandt Tilhørerne i en Loge, for at bede ham bie, da hun vilde komme ned til ham. Bull indfandt sig naturligvis istedet derfor straks i hendes Loge,

hvor Malibran modtog ham med aabne Arme, og under Taksigelser for den sjeldne Nydelse, han havde forskaffet hende, omfavnede ham under Forsamlingens stormende Bifald.

Bull fik nu Tilbud om flere Koncerter paa *San Carlo*, dog paa den udtrykkelige Betingelse fra Theaterdirektionens Side, at han skulde optræde udenfor Abonnementsaftenerne. Enkedronningen omgikkes imidlertid med den Plan at overraske Kongen, der ikke synderlig yndede Violinspil, med Bull, for derved at bringe ham paa andre Tanker, og da Kongen — som det hed — af Sparsommelighed kun besøgte Theatret paa Abonnementsaftenerne, havde hun bedet Bull om netop at spille en saadan Aften. Men disse Grunde maatte naturligvis igjen holdes hemmelige for Theaterdirektøren. Han kom derfor i Tvist med denne, som ved Bull netop vilde skaffe sig fuldt Hus udenfor Abonnementet; der faldt heftige Ord paa begge Sider, alle Underhandlinger blev afbrudte, og med et: „*Mais vous êtes fou, Monsieur*" fra Theaterdirektørens Side, forlod han Neapel Natten til sin Fødselsdag den 5te Februar 1835 og gik til Rom.

Under Opholdet i Neapel frastjal man ham den *Santo Serafino*, hvorpaa han siden sin første Koncert i Paris stadig havde spillet og vundet sine Laurbær; han gjensaa den siden i Moskwa hos en russisk Adelsmand, der ved Kjøb var kommen i Besiddelse af den uden dog at kjende dens Historie og dens berømte Eier. I dens Sted kjøbte han i Neapel en Violin af den bekjendte Nicolo Amati.

I Rom opholdt han sig i tre Maaneder under Karnevalstiden. Han boede sammen med den norske Landskabsmaler Thomas Fearnley, „den prægtigste Kamerat, som der kunde trækkes Klæder paa," og førte med de derværende Kunstnere et lystigt Liv.

Aftenen før en allerede bekjendtgjort Koncert i

Casa Lepre, hvor den endnu ikke færdig komponerede *Polacca guerriera* skulde spilles, var han i et muntert Kunstner-Sommergilde ved Pontemolle. Fearnley, der var bange for, at Kompositionen ikke skulde blive færdig, fik endelig Bull med sig hjem Kl. 10.

„Nu vil Du dog vel sætte Dig ned og skrive den færdig."

„Nei nu er jeg træt og søvnig; nu vil jeg sove," — svarede Bull, som havde Lyst til at drille sin Ven en Smule; han kastede sig paa Sengen og begyndte snart at snorke.

„Nei det er da et forskrækkeligt Menneske," — hørte han Fearnley udbryde, — „nu ligger han der saa rolig, som om ingen Ting var! Bull, vil Du ikke staa op? ... Bull! ..."

Da intet hjalp, lagde Fearnley sig endelig og sov snart fast ind. Bull listede sig op, tog sine Noder og sneg sig ind i det andet Værelse, hvor han i seks Timer nedskrev, hvad han allerede havde udarbeidet i Hovedet. Klokken fem var han færdig, pakkede sine Sager ind og lagde sig virkelig til at sove. Da Fearnley vaagnede, saa han Bull i Sengen og fandt intet udrettet.

„Bull, staa dog op! — hvordan skal dette gaa? Bull, kom op og skriv!"

„Nei, jeg vil ikke staa op, lad mig bare ligge i Fred!"

Klokken ni, da Fearnley var gaat ud, stod Bull op, tog sit Haandskrift og skyndte sig afsted for at lade det renskrive. Kl. 3 havde han i al Stilhed Prøve, om Aftenen skulde Koncerten være.

„Nu, Fearnley, vil Du ikke gaa med?"

„Nei om jeg vil; tror Du, jeg vil være Vidne til din Beskjæmmelse? — jeg bliver hjemme."

„Du kan dog se, hvordan det gaar; Du kan jo staa langt nede i Salen, saa Du kan liste Dig bort, hvis det bliver for galt."

Da de var ankomne, spørger Thorvaldsen Fearnley, om Bull havde komponeret om Natten?

„Nei, han har ingen Ting gjort, han har ligget ved min Side og sovet i hele Nat; jeg begriber ikke, hvordan dette skal gaa."

Da endelig *Polacca guerriera* skulde begynde, stod de der lyttende i spændt Forventning. Til deres store Forbauselse gik det brillant. Bull saa Fearnley staa nede i Salen med et forundret, straalende Ansigt og vende Skraaen i Munden, som altid naar han var fornøiet, stedse hurtigere og kraftigere. *Polacca* vakte et stormende Bifald, Fremkaldelse, Blomsterregn o. s. v.; men intet af alt dette glædede Bull saa meget som Fearnleys Skraa.

I Rom fik han af Underbibliothekaren ved Vatikanet Michel Angelo Lanzi en sjelden Violin, en *Spadarini* fra 1662.

Der var nu intet i Veien for at fremtræde paa den store Opera, og Bull begav sig derfor i Begyndelsen af Mai lige til Paris.

Ved hans første Optræden her syntes Ulykken paa ny at ville forfølge ham.

Idet han traadte ind paa Scenen, snublede han over et nedladt Bagtæppe og kom derved til at gjøre et yderst pudserligt Hop, der vakte Tilskuernes Munterhed, og i Paris er intet farligere end at blive Gjenstand for Latter. Medens han endnu stod der med et forvildet Udseende, sprang A-Strengen, og han blev dødbleg. Orkesteranføreren Habenech rakte ham sin Violin; men Bull, der var vant til sin egen, vovede ikke at benytte den. Da han endte, lønnedes han imidlertid med et stærkt enthusiastisk Bifald, og blandt Bravoraabene hørte han Meyerbeers Stemme, den han siger, klang ham som en Røst fra Himmelen.

Denne første Koncert omtalte Jules Janin i en meget smigrende Anmeldelse i *Journal des débats.*

Derpaa foretog Bull en Kunstreise gjennem Nor-

mandie, Picardie og fransk Flandern, og gav Koncerter i Rouen, Dieppe, Boulogne, Calais, Dunkerque, St. Omer og Lille, hvorefter han i November vendte tilbage til Paris og to Gange optraadte i Operaen under Duponchel. Efter den første af disse skrev Jules Janin den Anmeldelse, som udbredte Bulls Ry over hele Verden, og som derfor her indtages:

O. B. Bull.

„Denne unge vilde, der i forrige Aar kom ned til os fra Norges Is med sin Stradivarius i Haanden, har anden Gang ladet sig høre i Operaen forgangen Mandag. Han er fuldkommen den store Kunstner, som jeg for et halvt Aar siden forudsagde. Der er saa megen Vemod, saa megen Melankoli i dette ædle Instrument! Der er saa megen Energi og Kraft og saa megen Ynde under denne Jernbue! Den synger, den græder, den sværmer; snart hæver den Tonen over Horn og Trompeter, snart sukker den sagte som en Æolsharpe. Han er en Kunstner, der aldrig har havt sin Mester; han fører en Violin, som ikke tilhører nogen Skole — der er noget naivt, inspireret i den, begavet med ufattelig Kraft. Man har talt meget om Paganini og hans G-Streng; de har begge ladet sig udbasunere med alle Lovtalens Stemmer. De kom — G-Strengen var umaadelig overstemt, og han, der skulde spille paa den, saa slet kjæmmet, som den, der fremstiller sig saaledes med Flid, kan være. Nu! jeg véd ikke, om ei Bulls, Nordmandens, Lykke, vilde have været lige saa stor, som Italienerens og hans G-Strengs, dersom han havde været saa forsigtig at omgive sig med sin Kunstbroders effektfulde Charlataneri. Men se, Norge er en brav Pige, fordringsfri og beskeden, der ikke bruger Sminke. Hun fremtræder ganske ligefrem og udøser — naturlig og utvungen — hele sin Sjæl og sit Hjerte!

O. B. Bull er en af hine Kunstnere, fulde af Uskyld, Naivetet og Trohjertighed, som ikke fordrer mere, end frit at kunne faa overlade sig til sin egen gode Natur den hele Dag. Han er en beskeden ung Mand, der ikke kjender den store italienske Kunst, længe i Forveien at berede sig Lykke og Fordel. Siden den første Dag, jeg hørte ham i Operaen, lod — og med min hele Beundring fortæller jeg det — Tilfældet mig ofte høre ham, hist og her, paa Landeveie, paa Provinstheatre, og altid har jeg gjenfundet det samme Talent, den samme begeistrede Inspiration og den samme naive og hjertelige Enthusiasme. I et Auberge i Rouen blev jeg en vakker Dag vækket af en melankolsk og smægtende Adagio — det var Ole Bulls Violin. En anden Gang i et Værtshus ved Postveien overraskedes jeg, siddende udenfor Døren under Kroskildtet, af en klagende Andante — det var en Andante af min Yndlingsviolin. Den har ganske fortryllet mig. I det kjedsommelige Dieppe, opfyldt med kjedsommelige Englændere og engelske Kammerpiger, indhyllede i grønne Slør, trøstede Ole Bull mig ved Dieppes Hav, dette skrækkelige Hav, der gjør sunde Folk syge. Ja! jeg ser ham endnu, akkompagneret paa en burlesk Maade af den saakaldte filharmoniske Forening i denne velsignede By —, hvor Meyerbeer, som var her og ikke længer kunde udholde det barbariske Akkompagnement, vilde styrte sig i Havet med begge Hænder for Ørene.

Jeg har da opbevaret et svagt Minde om denne store Kunstner, som saaledes har truffet mig paa min Vei for at bortjage min Kjedsomhed. Det er ikke ham, der lukkede sig inde som en Tyv paa sit Kammer for at aflokke sin Violin de skjønneste Akkorder — tvertimod! han udstrøede sine Tanker for hvem, der vilde høre dem, som man kaster Smaapenge til Betlere paa Gaden. Det er ikke ham,

der kaster Gjerrighedens Dæmper paa sin Violin; — tvertimod! han var aldrig mere fornøiet, end naar han havde en Skare om sig for at høre, applaudere og græde — gratis. Saaledes har han overalt paa sin Reise samlet, om ikke Pengedynger, saa idetmindste hædrende Sympathier. De engelske Vagabonder besøgte ikke hans Koncert, men de unge kom der og de fattige — thi den fattige Musikus aabnede selv Døren og sagde: „træd ind!", saa at de slap at kjøbe Billet ved Indgangen.

Se! saaledes maa en stor Kunstner være, — se! saaledes maa man vedligeholde det Instruments Værdighed, man har fralokket Himlen. Man maa vide at give hine egoistiske Provinsstæder, der ikke véd, at det er deres Pligt at opmuntre en reisende Kunstner, nogle Lærdomme i Høimodighed. Man maa vide at give de ædle Nydelser, som Mængden ikke har Forstand til at kjøbe sig, — for intet. Man blir fattig, det er sandt, ved disse Reiser; men hvad siger det, naar man bliver hædret og værdt Hæder? Man har ikke Paganinis Indkomster og syv Millioner; — men hvad siger det? Baillot rækker Dig ved din Tilbagekomst Haanden og kalder Dig: „Broder!" Og er det da intet, at have Ret til at vende tilbage til Paris og der stedse finde Operaen aaben, og at have hint beundringsværdige Habenechs Orkester til sin Disposition, og at komme der uden at bukke alt for dybt, og at kunne indsamle enstemmige Bevidnelser af Agtelse og Beundring?"

I Begyndelsen af 1836 begav Ole Bull sig til Lyon, hvor han gav seks Koncerter og komponerede fire, siden som Motiver benyttede, Solonummere.

Han faldt her i en farlig Hjernebetændelse, der i et Par Uger truede hans Liv. Da han var helbredet, ilede han til Paris for at spille i den italienske Opera paa de gode Aftener, umiddelbart efter

at Italienerne havde ophørt med sine Forestillinger. Han fik virkelig ogsaa Løfte om at faa Theatret; men et Par Dage efter ser han, at Thalberg bekjendtgjør en Koncert paa samme Sted. Han iler til Rossini, der var Medlem af Direktionen, og spørger, hvad det har at betyde; han har jo Løfte om Theatret!

„Ja," — sagde Rossini, — „det har De rigtignok; men det gjør mig ondt at maatte sige Dem, at jeg her intet kan gjøre for Dem; det er Regjeringen, som bestemmer det, da Theatret har Tilskud af Staten. Tillad mig for Resten kun et Spørgsmaal: har De Brev fra Metternich?" —

„Nei." —

„Saa følg De mit Raad og reis til England paa Øieblikket, der spørges kun om Geniet." —

Thalberg havde nemlig fra Wien medbragt en almægtig Anbefalingsskrivelse fra Metternich til Autoriteterne i Paris.

Bulls Status var ellers nu omtrent den, at han havde 7,000 Francs tilbedste og kunde spendere 1,600 paa at kjøbe sig en Guarnerius istedetfor den gamle Santa Serafino til 400 Francs, han hidtil havde brugt. Han var forlovet med sin lille Alexandrine Félicité, der var blevet en Jomfru af sjelden Skjønhed, ægte parisisk i Ansigtets Oval og Trækkenes, især Næsens, Finhed og med en funklende Glans i de store Øine, der røbede Moderens spanske Blod.

Man behøvede imidlertid meget mere for at gifte sig, og Bull fulgte Rossinis Raad. Han reiste nogle Dage efter til Guineernes Land med en forhenværende Provinsskuespiller, Mr. St. Germain, til Sekretær.

Denne forstod rigtignok ikke engelsk, men kom dog ved et Tilfælde til at gjøre en afgjørende Nytte. Bull ønskede nemlig at optræde paa den italienske Opera, nu Queens-Theatret i London, for hvilket

Mr. Laporte var Entreprenør. Nu var Spørgsmaalet, hvorledes man skulde vinde ham. Da de søgte efter Logis, blev de henvist til et *boarding house*, der netop laa lige overfor det Hus, hvor Laporte boede. I det samme de kom hen til Vinduet, opdager St. Germain hos Gjenboen en Skuespillerinde, som forhen havde været hans Maitresse og nu stod i samme Forhold til Laporte.

„Vi har Laporte!" udbrød han. „I Morgen kan vi gjerne skrive Konditionerne."

Og virkelig, — det lykkedes ogsaa her ad Skjørteveien. Bull skulde faa Queens-Theatret og Assistance af Orkestret under en Hr. Costas Anførsel.

Dette vakte Nid og Nag hos Mori, første Violin, en ondskabsfuld Italiener. Han sværtede ham hos Costa og løb omkring til Journalisterne for at stemple Bull som en blot charlatanmæssig Efterligner af Paganini. Til Kl. 2 var Bull tilsagt til Prøve ved en Billet fra Costa, medens han samtidig havde tilsagt Orkestret til Kl. 12, for at ialfald saa mange skulde blive utaalmodige og gaa sin Vei, at Prøven blev til intet.

Bull anede imidlertid Uraad, tog endel Visitkort og en Vogn og ilede om til samtlige Herrer Journalister med Invitationer til dem og Familie om at overvære Prøven til Kl. 2.

Et temmelig talrigt Publikum kom ogsaa sammen. Damer og Herrer var at skimte i det dunkle Parterre; en reisende Nordmand var ogsaa tilstede. Men ganske rigtig! — det halve Orkester var gaat sin Vei, Costa væk, Laporte væk; kun Bull gik der med sin Billet fra Costa, hvori der udtrykkelig stod „Kl. 2", i Haanden ... Det var til at blive rasende over.

„Hvor er Laporte?"

„I Kassererværelset."

Altsaa did med Blodet kogende i Aarerne og Koldsveden perlende paa Panden:

„Læs! Monsieur, — læs!" ... Og med sine nervøse Arme, der var ligesom flettede af Staalfjedre, ryster han den forfærdede Direktør og tvinger ham ud af Kassererlukafet op paa Theatret for at bevidne, at Costa egenhændig havde tilsagt Bull til Kl. 2, men Orkestret til Kl. 12.

En dump Mishagsmumlen gik gjennem det forsamlede Publikum; men af det Orkesterpersonale, som endnu var tilstede, lod sig dog ikke udbringe noget.

„Enten" — udbrød Bull — „tror De, mine Herrer, at jeg ikke behøver noget Akkompagnement, eller erkjender De selv, at De ikke er istand til at akkompagnere; men i ethvert Fald er det en Kompliment, og jeg kan kun udtrykke min Tak i vort fælles Sprog: Tonerne!"

Og dermed tager Bull Violinen og spiller sin *Quartetto a violino solo* med et Udtryk i den overspændte Stemning, han befandt sig, som henrev samtlige tilstedeværende til stormende Applaus. Han spillede „*God save the king*" firstemmig. Det halvmørke Hus gjenlyder af Bifald. Det trænger ud paa Gaden, saa at flere forbigaaende, og derimellem Moscheles og en Lord Burgersh, kommer til. „Det er første Gang jeg har skammet mig ved at være Engelskmand," — siger Mr. Nicholson, første Flauto i Orkestret, — „og det er sidste Gang, man skal se mig i dette Orkester, dersom vi ikke øieblikkelig akkompagnerer!" Anden Anfører, Mr. Tolbecque, forsøger at lede et Slags Akkompagnement; men allerede i Midten af Tuttiet gik det istaa. Da opfordrer Lord Burgersh Moscheles til at akkompagnere paa Pianoet; han undslog sig for Costas Skyld, men, halvt trukken ned i Orkestret, anførte han Introduktionen til Koncerten i A-Dur.

Rasende, ligbleg kommer Costa frem fra Kulisserne:

„De kunde have ventet med at supplere mig, til jeg enten var død eller afsat," — overfuser han Moscheles.

„De ... De" — hører man Bulls Røst, skimtende Omridset af en truende Figur — „De burde takke Hr. Moscheles paa Deres Knæ. Han har reddet, hvad der lod sig redde af Deres Ære. Vil De, skal De faa hurtig Befordring fra Pladsen."

Costa forsvandt! men frem kom Laporte:

„Min Herre, min bedste Herre, lad det være nok. De er altfor angrebet. De maa gaa hjem. Erklær, at, hvad der er hændt, har bragt Dem i en saadan Ekstase, at De maa gaa hjem ... Men en Guldgrube skal dette blive. Det er noget pikant! De har at befale over Theatret. Tre Prøver skal De faa, Journal til Disposition. Stol paa mig for Eftertiden!"

Bull blev alligevel ved paa Violinen. Han spillede i sand Ekstase.

I ingen Stad gjælder det saa meget om at give sin første Optræden Eklat som i London, og intet Folk tager heftigere Parti for den uretfærdigt behandlede end Engelskmanden. Endnu samme Aften stod Scenen paa den italienske Opera og Bulls Triumf over Kabalen i Aviserne. Hele Orkestret mødte paa næste Prøve, hvor Polacca'en og Concerto'en indøvedes.

Men den intrigante Mori hvilede ikke. Fra Sangerinden Grisi, der skulde have Parti paa Koncerten, indløb paa selve Aftenen en Billet, hvori hun i uforskammede Udtryk undslaar sig. Sangerne Lablache og Rubini stod hos.

„Hvad læser De? Jeg kjender Skriften;" — siger Lablache — „Lad se! ... Infamt! — Men gaa De ind, spil som paa Prøven, og De vil se, at Publikum glemmer os andre."

Det gik saa. Theatret var overfyldt, Blomster regnede ned fra Logerne, og Lovtaler i Aviserne. Mori skar Tænder bag Kulisserne eller i en Krog i Orkestret, Laporte gned sig i Hænderne, og St. Germain kroede sig over Bekjendtskabet til Mademoisellen i Vinduet og over den Tjeneste, han havde gjort sin Principal.

Paa Queens-Theatret gav Bull tre Koncerter og engageredes to Gange af Laporte mod $^1/_3$ af Netto-Indtægten. Han blev imidlertid som næsten alle, der havde at gjøre med Hr. Laporte, tagen ved Næsen, og gav nu flere Koncerter paa Drurylanes og Coventgardens Theatre. —

Under alt dette skede Forberedelserne til hans Bryllup i Paris.

Da alt var bragt i Orden, tog han derover, og den 19de Juli 1836 viede den bekjendte Coquerel, *pasteur de l'église reformée*, Ole Bornemann Bull og Frøken Félicité Alexandrine Villeminot, efter at en borgerlig Vielse efter fransk Vis den 16de samme Maaned var forudgaaet hos Mairen.

Dagen efter tog han med sin Hustru over til England.

Men allerede et Par Maaneder efter skulde deres unge Lykke begynde at formørkes af de hyppige Adskillelser, som hans Kunstnerkald nødvendiggjorde, og som blev deres Ægteskabs tunge sorgsvangre Prøvelse. Under hans Koncertreiser over hele Storbritanien i det følgende Aar kunde de kun sjeldnere nyde den Lykke at faa være sammen.

I September skulde der gives store musikalske „Festivals" i Byerne York, Manchester, Birmingham og Liverpool. Man vilde engagere Bull, men fandt et Honorar af 800 Pund Sterling for meget. Imidlertid engagerer Bull et eget Selskab sammen med den berømte Harpenist Bochsa, for dermed at gjennemreise de tre Riger. Festivals-Entreprenøren var

gaat til Malibran og Grisi, som forlangte 2000 Pund, og kom nu til Bull, men en Dag for sent.

Malibran maatte da engageres, og det blev hendes Død.

Hun befandt sig ikke vel, men skulde dog i Manchester synge en Duet af Mercadante med Mad. Caradori Allan *(Soprano sfogato).* Malibrans Stemme var Contre-Alto; men ved anstrengt Øvelse og Solfaggioer kunde hun drive sin Stemme til det høie tostrøgne D. I Duetten forekommer en Trille paa H, som Caradori holdt noget ganske overordentlig længe og blev stærkt applauderet for. Det skjærer Malibran i Hjertet. Hun tager to Toner høiere paa det tostrøgne D, og det saa stærkt og vedholdende, at der gik en Gysen gjennem Forsamlingen. Hvad man maatte befrygte skede. Med Udraabet: — „Nu er det forbi med mig!" — synker hun om.

Men „Festivals" maatte ikke stanse for det. Entreprenøren gjorde hende en Visit og mente, at hun nok kom sig saavidt, at hun atter kunde optræde, hvortil hun med bitter Foragt skal have svaret:

„Tror I, jeg er som en af jere engelske Boksere, der kan hidses til at bokse igjen, naar han atter kommer paa Benene? *Bête!*"

To Dage derefter var hun død. Den store Malibran-Bériot var død som en Kanarifugl eller Nattergal, der sprænger sig af Iversyge og Ærgjerrighed!

Ole Bull havde omfattet den store Kunstnerinde med en Følelse af til Ærefrygt grænsende, hengiven Beundring. Den Aften, hun i San Carlo i Neapel havde givet ham sin Erkjendelse og omfavnet ham stod for ham som en af de uforglemmelige i hans Liv.

Et lidet Træk af hende, som Ole Bull fortalte i sine senere Aar, maler hende livfuldt frem. Det var en Aften, hun udførte Desdemonas Rolle i

Rossinis Opera: „Othello". Hun sang saa henrivende, at Ole Bull stod mellem Kulisserne og græd som et Barn. Idet hun kommer forbi og ser ham i denne Sjælstilstand, rækker hun Tungen ud til ham. Da Ole Bull senere oprørt bebreider hende det, svarer hun: — „Det skulde set godt ud, om jeg ogsaa havde givet mig til tude med, — jeg maatte gjøre noget for at kontrabalancere den ynkelige Figur, De gjorde der mellem Kulisserne!"

„Men „Festivals" maatte ikke stanse for det!" — Det værste var, at Grisi var borte, hinsides Kanalen. Men hvor er Bull? — I Halifax, siger man. — Ingen anden kan remplacere Malibran. Altsaa Ekspres did efter ham.

Nu forlanger Bull 800 Pund Sterling for at spille i Liverpool én Aften. Man gir ham dem. Men, som om Malibran manglede en musikalsk Kavaler til at ledsage hende over Styx, havde han nu nær fristet hendes Skjæbne. Koncertlokalet var af en slet Resonnance, og Orkesterakkompagnementet saa stærkt, at hans Violin næsten ikke kunde høres uden fortissimo. Han improviserede over opgivne Themaer og gav Polacca'en med en saadan Anstrengelse, at Ærmerne maatte opsprættes, og at han om Natten fik et Slags Anfald af Blodstyrtning.

Med nogen Erfaring om en Virtuoses Liv véd man, at det forlanger stor Kraft sat ind. Det er den hele Personligheds Magt og Evne, som i det afgjørende Øieblik maa opbydes og samles, — noget, der ofte indbetales med Dages og Ugers Slendrian og *dolce far niente*. Hos Bull var denne Kraftanvendelse i Øieblikket saa stor, at hans Konstitution i disse Aar flere Gange holdt paa at bukke under. Efter hver Koncert maatte han, drivende vaad som han havde spillet sig, skifte Dragt helt igjennem, og han led om Nætterne oftere af nervøse Anfald. Melankolsk, som han i saadanne Træthedens Øie-

blikke kunde være, kom han idelig tilbage til den Tanke, at han var bestemt til at dø ung. Det synes, som om Kjæmpen havde begyndt sine Styrketag med Livet, førend han endnu var rigtig legemlig udvokset; thi senere udover Manddomsaarene blev han øiensynlig stærkere.

For denne Gang kunde han dog alt den følgende Dag modtage en Indbydelse fra Hertugen af Devonshire til at besøge ham paa det yndige Chatsworth, hvor han opholdt sig i 8 Dage som Gjæst, men uden at spille. Hertugen forærede ham et prægtigt Uhr til Afmindelse.

Bull udførte nu sin Plan at gjennemreise de tre Riger. Det medtog 16 Maaneder, hvori han gav ikke færre end 274 Koncerter og lagde en god Grundvold til en betydelig Formue.

Under denne Reise komponerede han i 1837 i Edinburg et „*Homage to Scotland*" og samme Aar i Dublin sin *Contabile doloroso e Rondo giocoso*, Fantasi over irske Nationalmotiver, samt et *Farewell to Ireland.*

Bull vilde nu besøge Tyskland, og ved at tage over Paris traf han til at gjøre Paganinis personlige Bekjendtskab paa en Repetition til en stor Koncert, han skulde give i Casa Paganini.

Paganini fik høre, at Bull var der; han omfavnede ham og rystede venligt hans Haand. „Jeg priser mig lykkelig —" sagde Bull — „med intet andet at have taget af Mesteren end hans Haand," hvortil Paganini svarede med Fremhviskningen af et Ønske om at høre ham.

Paganini — under hvis italienske Dæmonik man en Tid havde travlt med at indfange Bulls nordiske Genius — hørte han ialt kun to Gange spille offentlig, begge Gange i Paris.

Allerede den følgende Dag tiltraadte Bull sin Reise over Brüssel og Courtray. Intetsteds er han blevet saa feteret, som i den sidste By. Musikalsk

Liebhaberi gaar oftere end noget andet over i det ekstravagant-enthusiastiske; og der fandtes et saadant i Courtray. Paa Foranstaltning af Hr. Vermeulen, en lidenskabelig Musikelsker, blev han kongelig modtaget. En Kavalkade af agtbare Borgere møder Bull udenfor deres By; han føres i Triumf til sin ivrige Beundrers Hus. Bull spillede i det lykkelige Courtray; — han kunde fodret sin Gardes Heste med de Blomster, Byens Døttre overstrøede ham med. Og saa en Banket hos den salige Vært, en over de andre Banketter! — og for at sætte Kronen paa hans Henrykkelse overlader Bull ham sin Guarnerius for Indkjøbsprisen 1600 Francs, da han selv maatte have en, som bedre udholdt Trykket.

En saadan skaffede Violinkjenderen Taresco ham i Paris. Den var forfærdiget i 1742 af Josef Guarnerius og blev den, som Bull i de følgende fem og tyve eller tredive Aar væsentlig benyttede.

I Hamburg gav Bull i December 1837 og Januar 1838 seks Koncerter paa Stadttheatret og vandt der et stormende Bifald. Da han den 7de Januar forlod Byen, sendtes der endog en Deputation efter ham for at anmode ham om at spille endnu en Gang. Efter at have spillet i Neumünster for de fattige og givet to Koncerter i Kiel for overfyldt Hus, vendte han paa Grund af denne Opfordring atter tilbage til Hamburg og spillede den 18de Januar i den rummelige Apollosal til Indtægt for de milde Stiftelser og andre trængende.

Over Lübeck, hvor han ved én Koncert vandt umaadeligt Bifald og et Udbytte af 300 Louisd'orer, tog han til Schwerin og gav to Koncerter.

Paa Reisen videre til Rusland gav han i Königsberg fire Koncerter i fire Dage efter hinanden. Han vakte umaadelig Begeistring og blev efter den sidste Koncert, som han gav for overfyldt Hus, endog be-

kranset paa Scenen, hvorfor han takkede med „Heil dir im Siegeskranz" i fuld Harmoni. I Riga gav han fire Koncerter i Løbet af fem Dage.

Ved Ankomsten til Petersburg var der mange og store Vanskeligheder at overvinde, dem han dog alle lykkelig beseirede, og allerede et Par Dage efter sin Ankomst, den 4de Marts, optraadte Bull paa en af den keiserlige Theaterdirektions Koncerter med *Polacca guerriera.* Keiseren selv med Familie og den høie Adel indfandt sig, lokkede af Kunstnerens store Berømmelse. Ved sin Indtrædelse blev han modtaget med stærkt Bifald, og det foredragne Nummer forøgede Begeistringen. Det var med Nød og neppe, at Publikum kunde tilbageholde Yttringerne af sin Enthusiasme, medens Orkestret spillede mellem de forskjellige Solosatser; der lød stedse mere vedholdende Trampen, Klappen og Bravoraab. Til Slutning kom han frem og spillede den russiske Nationalsang, hvilket blev modtaget med stormende Jubel. Den keiserlige Familie deltog selv i Klapningen. En Anmelder tilføier: „Jeg har aldrig været Vidne til en saa almindelig, saa udelt Henrykkelse. Bulls Violins Toner havde smeltet selv hans Misunderes Hjerter; og en bekjendt Kunstner sagde om ham, at han havde begyndt at spille for Venner og Fiender, men sluttet med at spille for lutter Venner." Alle Aviser var fulde af Lovtaler over Bulls Spil.

Derefter gav han tre Koncerter paa det store Theater for fuldt Hus til firedobbelte Priser. Han spillede ogsaa for Keiserinden, som forærede ham en prægtig Ring, bestaaende af 140 Diamanter om en stor Smaragd, og som takkede ham i et yderst smigrende Brev.

Indbuden til Moskva, gav han fem Koncerter med en umaadelig Succes og imellem Nummerne sine der komponerede *Variazioni di bravura.* Af

den rige Adel overøstes han med Foræringer, hvoriblandt en kostbar Ring fra Fyrstinde Galizin.

I Moskva naaedes han af Budskabet om sin Faders Død, hvilket kaldte ham hjem til Norge.

Over Finland, hvor han gav Koncerter i Wiborg, Helsingfors og Åbo, begav Bull sig til Stockholm; men da han hastede hjem, havde han bestemt sig til ingen Koncert at give der.

Da blev han kaldt op til Kong Karl Johan, der ønskede personlig at kjende sin berømte Undersaat. Audiensen endte med at anmode Bull om at give en Koncert i Stockholm. Bull lovede at spille, gav derpaa fire Koncerter i Operahuset og én i Ladugårdslandskirken, hvilken sidste indbragte ham 12,000 Rd. Banko eller 4,500 Spd. Han spillede ogsaa to Gange ved Hoffet, hvor han med sin *Polacca* begeistrede den gamle Heltekonge, der ellers ikke yndede anden Musik end Trompeter og Trommer, saaledes, at han sprang op fra sit Sæde og stod lyttende med Taarer i Øinene.

Af Dronningen, Kronprinsen og Kronprinsessen fik Bull særdeles smagfulde og rige Presenter, og ved hans Afskedsaudiens hos Kongen Vasaordenen i Brillanter. Det var her, at Karl Johan med den ham egne Værdighed mødte Ole Bulls Indvendinger mod at modtage Ordenen med de Ord: „Saa vil jeg da give Dem noget, som jeg véd, De ikke vil foragte, — en Oldings faderlige Velsignelse!" —

I Norges Hovedstad talte man Timerne til den navnkundige Kunstners Ankomst.

Han kom did med sin Familie den 8de Juli 1838, og man opbød alt for at vise ham sin Beundring og bringe ham sin Hyldest. Den 19de Juli gav Studenterne ham en Fest, der bivaanedes af flere af Landets første og berømteste Mænd. Under Afsyngningen af en til ham digtet Sang afsløredes et Transparent med Ole Bulls Navn og Portræt om-

givet af en Krans, hvormed han til Slutning selv bekransedes. Studenterne fulgte ham endelig hjem, og han modtog fra sit Vindu endeløse Hurraer.

I Theatret gav han derefter til dobbelte Priser fire Koncerter. Orkestret maatte rømmes for at skaffe Adgang. Man talte kun om Ole Bull; alt strømmede over af Jubel og Begeistring over hans Spil. Pressen kunde neppe finde Ord til sine Lovtaler; han blev i det uendelige applauderet, fremkaldt og overøst med Blomster.

Publikums Hyldest besvarede han under den første Koncert ved at spille Nationalsangen: „For Norge Kjæmpers Fødeland", hvorpaa man atter tiljublede ham Bifald. „Endelig gik Teppet ned" — heder det i Slutningen af en Anmeldelse i Datidens Stil i Bladet „Den Konstitutionelle": — „men der herskede en stor Taushed over Publikum; man følte, at en Troldmand havde været tilstede, og man mærkede, at hans Magt ikke var tilende, skjønt man ikke længere saa Besværgeren. De underfulde Melodier klang endnu i alle Barme, og man gik drømmende hjem" ...

De tre Koncerter gav ham et rent Overskud af 4,086 Spd.

Der var nu ikke en Krog i Norge, hvor man ikke kjendte Navnet Ole Bull. Reisende kom langveis fra ind til Kristiania for at se og høre ham.

Blandt disse var ogsaa Kjæmpen, den geniale Ingeniør, Engebret Soot. Saa rydt og vildt hans Væsen var, — Musiken kunde smelte og bøie ham som et Barn, og den brugte ogsaa hans Familie til at tæmme hans Bersærkernatur; — han kunde følge efter en Violin og græde ved et Piano. Han havde taget sig en knap Tid fra sit spændende Vei- eller Vandbygningsarbeide, hvor alt nu just kom an paa, om hans sidste Opfindelse med „Rosentørven" eller Kanaliseringen ogsaa holdt Stik, og reist i Karjol sporenstregs ind til Kristiania. Han kom did midt

om Natten, netop som Ole Bull, træt efter Koncerten og dens Triumf, laa i sin fasteste Søvn.

Det banker paa Døren, — haardere og haardere ...

„Hvem er det?"

Døren er alt trykket op.

„God Kvæld, Ole Bull! ... Det er mig, ... Engebret Soot. Jeg er kommet for sent til din Koncert ikvæld, og saa vil jeg bede Dig spille for mig!"

„Jeg er virkelig saa træt ... jeg ... det er umuligt ... Ellers" ...

Bull ser en svær Kjæmpe for sig og tillige, at denne med et mærkeligt Snit alt har vidst at finde Fyrtøiet og tænde Lyset.

„Jeg har reist tretten Mile idag for at høre Dig" ...

„Ja, men imorgen" ...

— „maa jeg være i Aremark, — Du faar spille for mig, Ole Bull!"

De to betragter hverandre; — det var de to fysisk bedst udrustede Mænd, Norge dengang eiede, — og to mere geniale Kraftansigter har sjelden stirret ind i hinanden. De begreb hverandre, og lidt efter sidder Ole Bull med sin Guarnerius i Sengen og spiller for Bjørnen ved Sengekanten. At Bjørnen stridgraad og tørrede sig med Labben, er der ingen Tvil om, og Bull spillede i en Begeistring, som han stod til Eksamination for selve Dovregubben.

Om en anden Koncert, som han gav i disse Dage, fortæller Henrik Wergeland: „En Koncert, som han gav for et lidet Antal af dødelige, men maaske for et større af andre og bedre Væsener, maa ikke glemmes. Døden selv var i det mindste tilstede bag et Sengegardin. Det var, da Bull kort efter sin Ankomst tog sin Violin og gik op til sin gamle Lærer, Poulsen, der laa paa en Hybel paa sit sidste, og spillede for ham. Den gamle græd af

Glæde; de Taarer lod Bull rinde; men deres, som græd af Sorg og Armodens Elendighed omkring Faderens og Mandens Leie, aftørrede han med hjælpsom Haand. Til saadant raabe Englene Bravo og klappe med Vingerne."

Inden Bull forlod Kristiania, feiredes en Middag for ham af 80 Medlemmer, hvor den for Kunstneren udbragte Skaal ledsagedes af Welhavens bekjendte skjønne Sang:

Hvor sødt at favnes af Aftnens Fred,
naar Droslen fløiter i Skoven,
og Birken suser ved Elvens Bred,
og Nøkken spiller i Voven!
Der er en vemodblandet Fryd,
som Nordens Alfer male
med dæmpet Kvad, med Harpelyd
med Suk i dunkle Dale.

Han stod og lytted en Sommerkvæld
og havde stemt sine Strenge,
da gik Akkorden fra Skov og Fjeld
og over duggede Enge.
Og alle Strenge klang dertil
med underbare Toner,
som Droslens Kluk og Nøkkens Spil
og Sus af Birkekroner.

Og al den Smerte og al den Lyst,
der bor i Nordens Zone,
har lagt sig drømmende til hans Bryst
og zittret gjennem hans Tone.
O, hør den stille Melodi,
der dæmper Stormens Harme;
din Barndom vugger sig deri
paa ømme Liliearme.

Det er den deiligste Strengeklang,
der letter Længselens Vinger;
da nynner Hjertet sin egen Sang,
mens Strengen bæver og klinger.
Der er ei Savn, der er ei Nag,
som ei hans Streng kan lindre;
han vækker med sit Trylleslag
en Vaardag i det indre.

O, hil Dig, salige Toneskald
med Guddomsmagt i din Bue,
fra Dig gaar Jubelens Fossefald,
Du tænder Andagtens Lue.
Naar Verden lytter til dit Kvad
og bæver ved din Vælde,
da skjælver Glemmigeiens Blad
af Fryd paa dine Fjelde.

Det var en Selvfølge, at man heiste Flag for Ole Bull og hædrede ham Landet rundt. Over Arendal, Kristiansand og Stavanger ankom han til Bergen, og den Modtagelse, han fik der, var saa varm og festlig, som ene denne By formaar at give den.

Under en stor offentlig Fest for ham den 20de August 1838 i Selskabet „Den gode Hensigt" modtog han Hæderstalen fra Autoriteterne i den Stad, hvor han havde legt som Barn. Til Anledningen var der digtet en smuk Sang af Peter Andreas Jensen. De to Koncerter, han gav i sin Fødeby, indbragte 1300 Spd.

Da det rygtedes, at han vilde spille i Stavanger, blev han modtagen med Festligheder og Sang, og alle Billetter blev bortrevne uden nogen Plakat eller Bekjendtgjørelse.

Den 5te September gav han Koncert i Kristiansand. Den 14de over Land til Arendal, hvorfra en Deputation reiste ham i Møde og ledsagede ham igjennem Byens Gader. Til Koncerten var der strømmet saa mange reisende fra de omliggende Byer og Jernværker, at alle ikke kunde finde Kvarter. Der gaves ham naturligvis en glimrende Fest, inden han reiste til Laurvik, hvor han spillede den 23de, og derefter tog op til Kristiania.

Her traf han sin Ven, Maleren Thomas Fearnley, der var kommen tilbage fra Tyskland for et længere Besøg i sit Fædreland.

I Hovedstaden gav han nu en femte Koncert,

hvis Udbytte, 500 Spd., han skjænkede som Grundlag for et Fond til Oprettelse af et musikalsk Konservatorium.

Endelig gav han den 8de Oktober sin Afskedskoncert, paa hvilken han under umaadelig Begeistring spillede sit til Anledningen komponerede Nummer: „Norges Fjelde".

Den 13de Oktober afreiste han fra Kristiania, gav samme Aften Koncert paa Moss, derpaa i Frederikshald og Gøteborg.

Herfra til Kjøbenhavn, hvor han gav fem Koncerter, hvoraf én til Grundlæggelse af en Pensionskasse til Theatrets Korpersonale. Efter Indbydelse gjorde han ogsaa en Koncerttur til Helsingør og Roeskilde.

Under dette Ophold i Kjøbenhavn spillede Bull ved Hoffet og foræredes af Frederik den Sjette en prægtig Gulddaase.

Over Odense, Flensborg, Slesvig og Kiel, hvor han koncerterede, gik han til Hamburg og optraadte der tre Gange. Derpaa i Oldenburg, Bremen, Braunschweig og Hannover. Derfra til Kassel efter Indbydelse af Kurprinsen og af Spohr, som nu modtog ham meget smigrende. Han gav der to Koncerter paa Hoftheatret for fuldt Hus og med stormende Bifald.

I Anledning af dette Bulls andet Besøg hos Spohr heder det i en Anmeldelse fra Kassel i Leipziger Allgemeine musikalische Zeitung: „Rygtet har bekræftet sig og tillige vederlagt det forrige, som for nogle Aar siden havde udbredt sig fra Hamburg af i en biografisk Brochure om Ole Bull, om at denne udmærkede Violinvirtuos havde fundet en kold Modtagelse ved et Besøg hos Spohr. Imod noget saadant vidner den af alle Kunstvenner forønskede Indbydelse fra Spohrs Side og den yderst humane og forekommende Modtagelse, hvormed han

udmærkede den berømte Violinspiller. Koncerten selv fandt Sted den 22de Januar. Hoftheatret var uagtet de forhøiede Priser stopfuldt, — Enthusiasmen almindelig. Virtuosen blev, hvergang han traadte frem, modtagen paa det livligste og henrykkede Publikum ikke mindre ved sit Spils overordentlige Kunst end ved sin høist beskedne Personlighed. Mozarts Ouverture til Titus indledede denne sande Sjælenydelse, hvorpaa Ole Bull gav i tre Afdelinger en af ham komponeret Violinkoncert: *Allegro maëstoso*, *Adagio sentimentale* og *Rondo pastorale*, en *Adagio religioso* og et *Recitativo*, *Adagio amoroso con Polacca guerriera*. Det vilde klinge anmassende, om vi vilde tillade os nogen Dom over Bulls Kunstspil, over hans fuldendte Mekanisme, som har overvundet de utroligste Vanskeligheder paa et saa delikat Instrument, som Violinen er, eller overhovedet over hans begrundede og almindeligen udbredte Berømmelse, at være Paganinis heldigste Efterfølger; men saa meget bliver upaatvilelig vist, at denne moderne Manér med gammel-italienske Anklange, navnlig hvad Flageolettonerne betræffer, stedse vil forblive faa begavedes beundringsværdige Eiendom. Om derimod noget nyttigt for Behandlingen og de forædlende Fremskridt for dette Instrument vil udgaa deraf, er endnu et Spørgsmaal. Ligesom Paganini vil ogsaa Ole Bull forblive hos os i den gladeste Erindring."

Over Hannover (hvor han traf paa Tordneren i „das Gewitter" fra München), Celle og Lüneburg ankom han til Berlin og gav der paa den store Koncertsal i Hoffets Nærværelse to Koncerter. Han havde dog ogsaa denne Gang Ubehageligheder her. Man havde taget det ilde op, at han ikke paa Prøven i flere nysgjerriges og fornemme uvedkommendes Nærværelse havde villet spille rent ud, og nogle Piber lod sig høre, da han kom frem. — Efter Kon-

certen, hvori især Koncertoen i A-Dur havde henrevet Publikum, blev han dog fremkaldt; men han vilde ikke vise sig.

Kongen lod ham gjennem Grev Rödern vide, at han ønskede, han vilde lade sig høre i Operahuset paa samme Betingelser, som Demoiselle Sonntag og Paganini havde havt, nemlig det halve af Indtægten. Bull fik dog Operahuset mod at afgive kun $^1/_3$ af Indtægten, som for hans Part ansloges til over 1000 Thlr. Juvelskrinet forøgedes her med to Brillantringe fra Kongen.

Det manglede imidlertid hverken paa Fiender eller en fiendtlig Kritik.

Digteren og Kritikeren Rellstab, der just havde faat en ny Tragedie udpebet, var bleven syg og lod derfor Bull anmode om at besøge ham og spille for ham, da han var forhindret fra at komme paa hans Koncerter.

Bull var godmodig eller „klog" nok til at indfinde sig og spillede længe for ham, ja meddelte ham endog Forklaring over sine Forbedringer ved Violinen og Buen. Rellstab syntes baade bevæget og tilfreds; men allerede samme Aften fik Bull i et Selskab hos Steffens Vink om, at han her havde været for artig. Og virkelig, neppe var han ankommen til Breslau, førend han i et Berlinerblad saa en Artikel fra Rellstab, hvori denne tilrakkede ham paa det gemeneste og navnlig bebreidede ham det lumpne Kryberi, han havde vist ved at komme til en syg Mand og spille for ham paa hans Værelse, fordi han havde literær Indflydelse.

En farligere Fiende fik han i Professor Fink, Redaktør af „Leipziger allgemeine musikalische Zeitung", hvis nedrivende Kritik er saa repræsentativ for de Anker, der er gjort mod Ole Bulls Spil, og saa karakteristisk, at endel af den, som her indtages, ogsaa vil interessere vor Tids Læsere:

„Ole Bull.

Den 18de Februar hørte vi i Operahuset i Berlin den meget omtalte Violinvirtuos og Ridder af Vasaordenen i hans anden og sidste Koncert der paa Stedet, hvilken af indenlandske og fremmede var saa overordentlig besøgt, at mangen ønskede sig til Lykke, naar han kunde faa en Billet til den dobbelte, allerede til 1 Thlr. 8 Gr. (106 Skilling) forhøiede Pris til Loger af første Rang. Han spillede lutter Stykker af sin egen Komposition, hvilket var saa meget mere ønskeligt, jo forskjelligere Meningerne har udtalt sig om Mandens musikalske Digtertalent: 1) *Preghiera dolente e rondo ridente* — altsaa Modekontraster, Graad og Latter; 2) *Quartetto a violino solo*, og 3) paa Forlangende den ofte hørte og særdeles yndede *Polacca guerriera.* Ligesom Paganini har han betrukket sin fortræffelige Violin med tynde Strenge, hvilket er gavnligt med Hensyn til mange Vanskeligheder, men ikke for den fulde Tone. Hans Tone er derfor intet mindre end fyldig, heller ikke til Hjertet gaaende. Rent spiller han derimod. — — — — — Hvilke Ting har da de Folk mest applauderet, og det saaledes, at det rungede i Huset? Vi vil fortælle noget derom: Orkestret tier; da lader han paa Kvinten falde et Par høie Flageolettoner af Septimen, og efter en halv Takts Pause hvirvler den store Tromme igjennem halvanden Takt en knaldende Solo. Han gjentager sin Flageolet paa Terzen, og den næste Akkords Grundtone samt den store Tromme svarer ham med medfødt Klarhed, men beskjæmmet forstummer den straks for den henrykte Mængdes uhyre Bravos, og den feterede bukker sig. Efter en anden Solo lod han kraftigere end Paganini Gulvets Bræder, hvilke betyder Verden, drøne under sin Fods mægtige Stampen, og Husets Verden gav et hundrede Gange stærkere Ekko igjen i Knaldet af høit klappende Hænder.

Og paa ny bruser Bifaldets uendelige Torden igjennem den vide Hal; thi et arpeggierende Strøg fra Spidsen af Buen op til Froschen har hævet det med Haar betrukne Stykke Træ i Veiret, hvor det i gratiøs Stilling staar stille i nogle Sekunder, beskuet af Mesterens Blikke. Og atter paa nyt en bølgende, i Hurtighed voksende, god, men dog ikke uhørt, Slutningssolo, — et drillende (neckischer) Anhang af den sirlige Flageolet. Umiddelbart derefter Bukning, — Aftrædelse, — uhyre Brusen af Henrykkelse! — Og alligevel blev denne Genialitet, som vi maatte smile over, overtruffen af en anden, hvilken ingen vil nægte Finhed, og som ogsaa af den Grund forekom to Gange uden at forfeile sin Virkning. Virtuosen lod nemlig efter Stykkernes Slutning den sarteste Flageolet-Oktav, meget langsomt strøgen fra Froschen af, hviske *piano* og *morendo*, indtil den efter nogle Sekunder i den sagteste hendøende Tone ganske unddrog sig det lyttende Øre, saa at der intet mere blev tilovers end et indtil Buens Ende fortsat Strøg, der ufeilbart med magisk Kraft maatte gjentone i Hørernes dybeste Sjæl; ... det, som ikke længer kunde høres, fremkaldte pludselig af sit intet en Jublen, som om man vilde forsøge, hvad et menneskeligt Øre kunde udholde!

Desuagtet vilde det staa slemt til, hvis Manden ikke havde noget bedre end det, vi nu har fremstillet; — han har anvendt Flid, fortræffelig lært mangt og meget, ikke alene Kunststykker, men tillige Sang. Han er en anden, naar han staar offentlig, end naar han staar foran Kunstneren. Han vèd at vurdere den ægte Kunst og vakler, som let synes, imellem den og Koncertspil. Ved Koncertens Ende fløi tre grønne Kranse hen til ham, tillige regnede der Digte, af hvilke dog intet behagede at flagre ind i vor Loge. Gid Sandhedens Gudinde til hans Fred maa have tilsmilet ham" o. s. v.

Disse Kritiker gjorde dog ikke nogen synderlig Afbræk i Bulls Succes.

I Breslau gav han fem Koncerter og i Wien femten. Efter en af disse blev han baaret besvimet hjem. Mange høitstaaende Mænd indfandt sig ved denne Leilighed hos ham for at spørge til hans Befindende.

Den norsk-svenske Minister i Wien, Grev Løwenhjelm, en Broder af Ministeren i Paris, fortalte ham under en Middag hos sig, at Fyrst Metternich ønskede at se ham. Metternich behagede imidlertid at lade dem vente mere end en halv Time, og da de saa endelig blev indladte, begyndte han at tale med Løwenhjelm, hvorover denne glemte at forestille Bull. Endelig henvendte Metternich sig til Bull med Spørgsmaal, om han opholdt sig i Wien for sin Fornøielse. Man gjorde sig den Uleilighed at svare for Bull: „Nei, han er Kunstner," som om en Kunstner ikke kunde reise i anden Hensigt end at skrabe Guld sammen. „Ah, Herren er Kunstner, hvilket Instrument er det nu, De spiller?" — „Jeg er Ole Bull," — svarede denne i sin allerhøfligste Tone. — „Aha, jeg har ikke kunnet høre nogen af Deres Koncerter; men jeg skal skaffe mig den Fornøielse at høre Dem." Dette skulde vise, at Fyrsten havde Kunstneren i sin Magt for Penge, at han, om han behagede, kunde leie ham til at forlyste Gjæsterne ved hans Soiréer; men Bull svarede med den sirligste Kulde:

„Ja, hvis Deres Ekscellence ønsker at høre mig, vil De vistnok gjøre bedst i at skaffe Dem en Billet til en af mine følgende Koncerter, da Deres mange vigtige Forretninger uden Tvil forbyder Dem at besøge mig hjemme hos mig selv, hvor jeg ellers med Fornøielse skulde spille for Dem."

Derpaa afbrød Bull Audiensen med den Bemærkning, at han nu maatte paa Prøve, da Klokken var to. Dette i Forbindelse med den Maade,

hvorpaa han modtog en Indbydelse til at spille ved Hoffet, siger en Wienerkorrespondent til „Leipziger allg. mus. Zeitung", gjorde ham næsten mere omtalt i Salonverdenen end hans Spil. Han fandt, at Indbydelsen var affattet i noget ydmygende Udtryk, og svarede derfor, at han for 100 Dukater spillede i enhver Privatcirkel. „Hos Wienerne," — skrev den Tids Korrespondent, — „som kun er vante til ydmygt petitionerende Musikere, vakte hint stolte Kunstnersvar den største Forbauselse."

I Wien boede en Violinsamler, den berømte Bankier Rhaczek (udt. omtrent Rjatsjek), hvis Samling af Strengeinstrumenter var bekjendt over hele Tyskland. Ole Bull opsøgte ham naturligvis straks for at faa hans sjeldne Skat at se, og da hans Ry havde naaet Rhaczeks Øren, faldt det ham ikke vanskeligt at faa ham i Tale.

„Jeg véd allerede," — sagde Bøhmeren, — „at De har et fortrinligt Udvalg af Violiner. Man nævner blandt andre en Guarnerius af den store Mester; den maa være fra Midten af det 18de Aarhundrede."

„Ja, den bærer Aarstallet 1742," — svarede Ole Bull, — „og er en Guarnerius fra Tjenestepigens Tid."

Til Forklaring af disse Udtryk maa det bemærkes, at der var tre Violinfabrikanter af Navnet Guarnerius, hvoraf Josef Guarnerius var den største endnu uovertrufne Mester. Imidlertid kan hans Violiner henføres til to forskjellige Epoker. Den første omfatter den Tid, da han endnu fulgte sin Lærer Stradivarius's Manér, i Instrumenternes ydre Skjønhed og Fuldkommenhed. Den anden begynder fra den Tid, da han gav sine Lidenskaber Tøilen og slog sig til Drik og Letfærdighed. Da havde han kun Hjælp af sin Tjenestepige, der gik paa Torvet for at kjøbe Træ, men som med udmærket Skjønsomhed altid valgte det fortrinligste; da gav

han sin Opfindelsesevne frit Løb, og den var trods hans Udsvævelser dog altid rig og mægtig. I denne Periode frembragte han lutter Mesterværker, der af Kunstnere endnu betragtes som Undere. Det var i en Kro eller hjemme sammen med sin Tjenestepige, at han fuldførte disse Violiner med uformelige F-Huller af et simpelt Udseende, men hvis bedre Sider giver en saa kraftig og klangfuld Tone.

Ole Bulls Svar havde stærkt pirret Rhaczeks Violinstolthed. „Jeg har ogsaa," — sagde han, — „et Instrument af den store Cremoneser. Se her!"

„Det er sandt," svarede Ole Bull, „men tillad mig at bemærke, at det er af den tidligere Sort, og desuden er det sprukket paa flere Steder."

Rhaczek sænkede Hovedet, og Bull skulde have havt vanskeligt for at trøste ham, hvis han ikke havde husket paa hans berømte „Schatzkammer-Geige". Denne „Skatkammerviolins" Historie er mærkelig.

Gasparo da Salo, den eneste, der kan maale sig med Josef Guarnerius, levede i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede. Han havde forfærdiget en Violin med saa megen Omhu, og han var selv saa tilfreds med sit Værk, at han vilde, at Benvenuto Cellini skulde udskjære Grebet. Dette ender med to yndige lokkede Englehoveder, et større og et mindre, der støtter sig med Nakken mod hinanden. Resten bestaar af det skjønneste Snitværk, og Forgyldningen og Farverne svarer i Klarhed og Glans til det øvrige, skjønt de nu er over 300 Aar gamle, eftersom Violinen skriver sig fra 1532. Det Træ, hvoraf Gasparo da Salo betjente sig, voksede paa Bjergene mellem Brescia og Verona, hvor, paa Grund af den altid lige Varmegrad, Vegetationen skal have udviklet sig saa jævnt, at Linierne i Veden stod nøiagtig lige langt fra hinanden. Bjergene ved Brescia er nu blottede for Træer, og Magen til Ved skal nu ikke være at overkomme, saa

at denne Mesters Værker er eneste i sit Slags og ikke kan efterlignes.

Kardinal Aldobrandini kjøbte Gasparo da Salos og Benvenuto Cellinis Violin for 3000 Dukater og skjænkede den til Kunst-Skatkammeret i Innsbruck, hvoraf den fik Navnet „Schatzkammer-Geige", hvilket den siden har beholdt. Da de franske i 1809 erobrede Innsbruck, kom en Soldat i Besiddelse af Skatkammer-Violinen og overlod den til Rhaczek for den ubetydelige Sum af 400 Gylden.

Ole Bull vidste, at han ikke kunde smigre den gamle Mand mere end ved at bringe Talen hen paa dette Klenodie; han bad om at maatte se den.

Bøhmeren gjorde sig først kostbar og bad ham komme igjen næste Dag; men Bull indvendte, at han da skulde have Koncert, at han ingen Tid havde at spilde, og tilføiede, at han vilde anse det som den høieste Lykke at trykke Benvenutos og Gasparos herlige Arbeide i sine Arme. Rhaczek lod sig ikke længer nøde, men gik ind i sit allerhelligste, hvor over 200 Violiner, Violonceller og Kontrabasser stod symmetrisk ordnede, og hvor ingen anden end han selv maatte sætte sin Fod. Han kom snart ud igjen, bærende paa en ældgammel Kasse, prydet med Indlægninger og Damasceringer.

„Denne Kasse hører ikke egentlig til Violinen," — sagde han; — „fordum eiedes den af et Kloster, og der knytter sig mørke Minder til den; i den blev under Trediveaarskrigen en Søn af en af Kurfyrsterne kvalt." — Med disse Ord aabnede han forsigtig Kassen, og Undervioliner laa aaben for Ole Bulls Øine. Han stod henrykt og udstrakte Hænderne efter den; men Rhaczek stillede sig imellem ham og den gyldne Skat. Bull vilde kjøbe den, han bød derfor sin hele oplagte Formue; men Eieren, der selv havde tilsat sin Formue for at tilfredsstille sin Lidenskab, svarede blot: — „Giv mig

et helt Kvarter af Wien, saa vil vi se!" — Han lovede dog Bull, at i Tilfælde af Afhændelse skulde han have Fortrinet for enhver anden.

To Aar efter, da Bull opholdt sig i Leipzig, fik han et Brev fra Wien fra Rhaczeks Søn:

„Min Herre!

Min Fader er død, og i sit Testament har han befalet at oversende Dem Gasparo da Salos Violin."

Bull, som vidste, at Rhaczeks meste Formue netop bestod i hans kostbare Instrumentsamling, vilde dog ikke modtage den som Gave til Arvingernes Skade, og sendte derfor hans efterladte Familie med et Taksigelsesbrev to tusinde Speciedaler.

Fra Wien gjorde Ole Bull en Kunstreise i Ungarn og gav Koncert i Pesth og i Raab, samt under Landdagen fire i Presburg.

Ogsaa i Pesth erhvervede han en sjelden Violin, i hvis indvendige læstes: „*Antonius Stradivarius cremonensis faciebat anno 1687*". Det er den eneste, hvorpaa Mesteren har anbragt Forsiringer af Ibenholt og Elfenben. Den blev forfærdiget til Filip den Sjette af Spanien og gik siden i Arv hos de spanske Konger, indtil den under Karl den Fjerde blev røvet af de franske i 1808. Den var siden en Tid lang i Hr. Kovats Besiddelse. Bull kjøbte den for 4000 Fr. af en Dilettant, der havde tilhændet sig den for dens smukke Udvortes Skyld. Dens Tone var aldeles udskjæmt; men under Bulls Hænder fik den sin ædle, rene Klang igjen.

Atter vendte han tilbage til Wien, hvor han paa ny gav fem Koncerter, fremdeles for fuldt Hus, og hvor Kritiken bemærkede, at „Norges Fjelde" og Udførelsen af et Stykke af Mozart „havde forsonet ogsaa hans mest haardnakkede Modstandere og forenet alle Stemmer til hans Ros."

Over Linz tog han til Salzburg, Mozarts Hjem, og gav der en Koncert til Oprettelsen af et „Mozarts

Fond", ved hvilken ogsaa den „Uopnaaeliges" Enke var tilstede.

Engageret til Paris for i Januar 1839 at give Koncert paa den store Opera, ilede han did over München, Baden-Baden og Strassburg, paa hvilke to første Steder han traadte op.

I Sommeren 1839 gik han tilbage til Tyskland, gav en Koncert i Karlsruhe og to i Stuttgart, hvor Kongen af Würtemberg beærede ham med en Brillantring.

Senere gav han to i München og vandt navnlig Enkedronningens Bifald. Han ikke blot spillede hos hende privat; men hun fik ogsaa tilbagekaldt et Forbud mod en tredie Koncert, der mentes at skrive sig fra, at Kongen havde fundet sig stødt over, at Bull paa en af de første ikke havde vist ham sømmelig Ærbødighed nok ved sin Fremtræden.

Mod Enden af Juni befandt Bull sig atter i Kassel og vandt der et overordentligt Bifald. Derefter i Augsburg, Stuttgart, Nürnberg, Frankfurt, Mainz, Bonn, Mannheim, Speier, Landau, Karlsruhe og Heidelberg, hvorpaa han atter, i December 1839, begav sig til Paris.

Bulls Hensigt at træde op paa Operaen, blev dog tilintetgjort ved en Intrige af Schlesinger, Udgiveren af *La revue musicale*, hvorfor han indlod sig med *Théatre de la Renaissance*.

Med Tab af sit Honorar, ubarmhjertig recenseret, paa en fiendsk Fod med Schlesinger, Berlioz og mange andre af Stadens større Musikere, gik han saa i Foraaret 1840 over til London med som Sekretær en Harpenist Morandi, som han havde kjendt i Bologna.

Denne Person indviklede Bull i et eget Eventyr. Kommen under Veir med, at han ikke var at stole paa, vilde Bull uden videre Hensyn skille sig ved ham med Tab af en Sum forskudte Penge. Men

en Dag, som han opholdt sig hos Liszt for at spille over med ham til en Koncert i det filharmoniske Selskab og just gik og ventede paa sin Violin, efter hvilken der var sendt Bud til Hotellet, indfinder Værten sig i egen forfærdet Person med den Efterretning, at et Par Retsbetjente alt i et Par Timers Tid havde laveret op og ned udenfor Hotellets Porte for at arrestere ham — efter Rekvisition fra Morandi. Aarsagen vidste han ikke. Selv holdt Morandi sig ved et Gadehjørne for at have den Glæde at se Bull ført bort af Konstablerne og saaledes ogsaa hindret fra at træde op. Klokken var nu tre; og Bull holdt det for raadeligst at opholde sig hos Liszt til Kl. 12 Midnat, da han listede sig hjem.

Den følgende Dag tog Bull hen til Grev Bjørnstjerna for at søge Beskyttelse, og denne gik ham straks paa det beredvilligste tilhaande. Bud blev sendt efter Morandis Advokat, og af ham fik man da vide, at Morandi krævede 60 Pund Sterling som Godtgjørelse for Ophævelsen af Kontrakten. Han havde to Vidner, og da han risikerede, at Bull naarsomhelst kunde reise bort, maatte Bull undskylde, at man havde grebet saa strenge Forholdsregler.

Bjørnstjernas Hotel laa ved en Square, og fra Vinduerne kunde man se Konstablerne paa Vagt for at arrestere Bull, naar han kom fra Gesandten. En Kabriolet blev kjørt op, og medens en af Bjørnstjernas Tjenere, hyllet i Bulls Kappe, jog derfra i skarpt Trav og straks blev forfulgt, kjørte Bull i Grevens Ekvipage til St. James, hvor han skulde spille for Dronning Victoria. Følgende Dag fortsattes Beleiringen, hvorefter Bull kapitulerede paa 20 Pund og maatte slaa en Streg over udlagte 1,200 Fr.

Bull spillede nu sammen med Liszt i det filharmoniske Selskab (grande Sonate af Beethoven) og blev kritiseret fra en Kant med, at Beethoven, om han havde hørt det, vilde have vendt sig i sin Grav,

og fra en anden med, at man maatte unde Beethoven at komme op derfra for at høre den. Filharmonisterne selv kondenserede derimod sin Kritik i en prægtig Sølvkaffekande med Inskription.

Over Antwerpen og flere af Rhinstæderne, hvor han gav Koncerter, blandt andet i Heidelberg til Fordel for en gammel Musiker, returnerede han til Paris, hvorfra han snart atter foretog en Udflugt langs Rhinen til Stæderne i den gamle schwabiske Kreds.

Paa Reisen til Berlin traf han i Baireuth flere af sine Gøttinger-Venner igjen, og de fandt i hans ungdommelige Væsen den samme Mand, som var med paa Rulladen til Münden hos den gode Borgermester med Vinkjælderen under Huset.

I Berlin foregik Kong Wilhelms Kroning med stor Stas og Pomp, og Bull anmodedes af de brandenburgske Stænder om at forherlige deres Fest med sin Violin. Som Æresgave modtog han et overordentlig brillant Signet.

Berlin var fuld af fyrstelige Herskaber og tilstrømmende fremmede, saa at Bull kunde give seks gode Koncerter.

Det samme Antal gav han i Leipzig, hvorhen han kom over Potsdam og Frankfurt. Af det derværende musikalske Selskab „der Tunnel" erholdt han en Sølvpokal med en liden Apollo med Lyraen paa Laaget og en Inskription med Datoen, da han spillede i Selskabet.

Efter at have besøgt flere af Mellemtysklands Byer drog han gjennem Dresden, hvorhen hans Hustru nu var kommet fra Paris og opholdt sig den Vinter. Han gav her to Koncerter, og derpaa i det musikalske Prag under umaadeligt Bifald tolv. Der komponerede han i Begyndelsen af 1841 sin *concerto* i E-moll og „Gruss aus der Ferne", *(Largo posato e rondo capriccioso).*

Fra Breslau tog han til Warschau, hvor han

paa Anmodning af Paskiewitsch spillede *Polacca guerriera;* men den følgende Dag fik han fra flere Kanter indstændige Anmodninger om ikke oftere at spille et Nummer, der ikke kunde andet end fornye Polakkernes Smerte over sin tabte Frihed. Paa de følgende Koncerter gav han den derfor ikke.

Over Wilna reiste han til St. Petersburg, men faldt her i en heftig Sygdom, der forhindrede ham fra at give mere end to Koncerter.

Efter Helbredelsen besluttede han at styrke sig og hvile ud i nogen Tid paa sin Fædrenegaard Valestrand ved Bergen.

Sommeren tilbragte han nu i Ro paa sin Eiendom.

Først sent paa Aaret, den 16de November, fremtraadte han paa nyt, idet han i Bergen gav en Koncert til Indtægt for et nys oprettet Prøveasyl, hvorved han sikkrede denne Indretnings fremtidige Bestaaen, eftersom Udbyttet beløb sig til 530 Spd.

Paa en ny Kunstreise til Udlandet kom han den 7de December til Kristiania og gav først til forhøiede Billetpriser en Koncert for overfyldt Hus til bedste for Theatrets Pensionsfond, hvorved dette svagt begrundede Fond fik en Indtægt af 500 Spd., og derpaa til sædvanlige Priser en Koncert for sig selv. Det var særlig den nye Komposition „Norges Fjelde", som denne Gang begeistrede Hovedstaden og bragte Aviserne til at strømme over af Lovtaler.

Inden hans Afreise blev der givet ham en Afskedsfest i Frimurerlogen. Da Ole Bull traadte ind, blev han modtagen af et Sangerkor med følgende Sang af A. Munch til en Melodi af hans egen *Polacca guerriera:*

Vinterskyer tunge drage
over Norges bratte Heider —
kan dog ikke med sig tage
den Musik, som Fjeldet eier;

thi derinde
én kan finde
Sommertidens Duft af Linde.

En af alle kan oplukke
vore dybe, tause Dale,
lade Ekko sagte sukke,
give Skoven Sang og Tale.
Se, — der staar han!
Sligt formaar han
med sit Buestrøg at male.

Før vi ham paa ny skal miste,
vil en Melodi vi fange,
for at bringe ham vor sidste
Hilsen i hans egne Sange.
Derved tænke
vi at lænke
ham til os paa fjerne Gange.

Bred din Vinge, stolte Svane!
ud kun over Sydens Lunde —
Fædrehjemmets stille Vane
aldrig Du dog glemme kunde.
Derfor bæver,
derfor lever
høit dit Navn paa Landsmænds Munde.

Ved Bordet blev flere Sange til hans Ære afsungne, og Digte fremsagte, hvorpaa Ole Bull lod hente sin Violin, og spillede flere af sine deiligste Melodier med en Varme, en Begeistring og en bævende Klang, der uimodstaaeligt henrev de tilstedeværende og bragte dem til at tro aldrig før at have hørt ham spille saaledes. Tilsidst fulgte Deltagerne ham *en masse* til hans Hjem og bragte ham et tredobbelt „Leve"!

Den 22de Januar forlod Ole Bull Kristiania og begav sig over Frederikshald og Göteborg til Lund, hvor han gav to Koncerter for fuldproppet Hus. Billetternes oprindelige Pris var særdeles moderat, nemlig en Riksdaler Banko; men paa anden og tredie Haand blev der givet indtil 10 Rdl. Stykket.

Efter hvert Nummer Bifaldsstorm, og da den sidste Koncert var endt, hilsedes han paa Tilhørernes Vegne af Prokansleren, Biskop Faxe, med en vakker Tale, hvilken høie Æresbevisning Bull besvarede med „de mest fortryllende og følelsesfulde Fantasier paa sin Violin". Da han reiste, bragte Studenterne ham i stort Optog sin Afskedshilsen med Sang og Vivatraab.

Den 19de Februar tog han til Hamburg og gav der i Løbet af Marts Maaned tre Koncerter for overfyldt Hus.

Derfra til Amsterdam, hvor han med seks glimrende Koncerter fuldstændig begeistrede selv de seige Hollændere. Først i Juni Maaned forlod han Staden og vendte *via* Hamburg tilbage til Bergen. Did ankom han den 16de Juli, og kort efter gav han Koncert paa det dramatiske Selskabs Theater.

I September var han atter i Kristiania og assisterede den svenske Sangerinde Beata Juringius. Først imod Slutningen af December optraadte han selv, idet han gav to Koncerter og da to nye Kompositioner: en Notturno „til hende" og „Vildspel i Lio", samt det berømte Nummer af L. Spohr, som han i yngre Dage oftere havde spillet, *Concerto in modo di scena cantante.*

Det var ved den Tid, at den ærgerlige Pratté-Episode begyndte, som under Ole Bulls senere Besøg i Sverige skulde volde ham saa megen Ubehagelighed.

Den svenske Harpenist Pratté, der paa denne Tid opholdt sig i Kristiania, skrev nemlig, efter en eneste Gang at have hørt Ole Bull paa hans første Koncert, en Piece, der paa en høist plump og tendentiøs Maade gik ud paa at frakjende ham alt Værd som Kunstner og Komponist. Denne Piece sendte han til en bekjendt i Stockholm tilligemed et Brev fuldt af de den Gang anslaaende Insinuationer om Svenskehad, om at Bull i Norge lagde

Hindringer i Veien for svenske Kunstnere, at han havde udtalt sig fornærmeligt om Medlemmerne af det kongelige Kapel i Stockholm, at han stod i Spidsen for et Selskab, der kaldtes „Troppister" (sic!), der havde gjort sig til særlig Opgave at modarbeide de svenske i Kristiania o. s. v., o. s. v. Brevet, der gik rundt i Stockholm og tilsidst nedlagdes paa „Aftonbladets" Redaktionskontor, gjorde sin naturlige Virkning, den at egge Opinionen imod Bull; men dette rigtignok kun for senere, da Løgnagtigheden tilsidst blev afsløret, at berede ham en desto eklatantere Opreisning i Broderlandet.

At Henrik Wergelands gode Navn ogsaa har været forsøgt indbragt og beklikket — og det som en Fiende af Ole Bull! — vil ses af Bulls Breve fra denne Tid til sin Hustru; men af Wergelands egne Skrivelser til Bull vil man ogsaa se, hvorledes han med Kraft og paa det klareste vidste at blotte Beskyldningerne.

Den 26de Decbr. tiltraadte Bull sin Reise til Sverige ledsaget af Skuespiller Ad. Rosenkilde som Sekretær. Da det blev bekjendt paa Kongsvinger, at han vilde overnatte ved Odalens Jernværk, samledes en stor Del af Omegnens Beboere for at modtage ham med et Fakkeltog og ledsage ham did. Til Tak spillede Ole Bull flere Nummere under stor Begeistring.

Gjennem Karlstad og Ørebro, paa hvilke to Steder han gav Koncert, gik han til Upsala.

Ogsaa her var det hans Hensigt at spille for Studenterne, ligesom i Lund; men et ubehageligt Optrin bragte ham til for det første at opgive det.

„Da jeg nemlig" — redegjorde Bull senere for Faktum i svenske „Aftonbladet" — „omtrent Klokken et om Natten havde naaet Upsala, og min Kusk holdt stille for at spørge efter Gjæstgiveriet,

omringedes Vognen af en Flok støiende unge Mennesker, der gav de forskjelligste Beretninger om Gjenstanden for Forespørgselen. Da de i den muntre Stemning, hvori de var, tillod sig adskillige Udskeielser saavel mod min Kusk som mod Skydskarlen, vilde min Ledsager, Hr. Rosenkilde, stige ud af Vognen for at komme dem til Hjælp, hvilket jeg dog forhindrede, da jeg dels mente, at det hele ikke havde stort at betyde, dels havde besluttet at vogte mig vel for alt, hvad der senere kunde afgive mindste Skin af Grund til at tillægge mig nogensomhelst Skyld i Brøden. Da nu en af Herrerne ved at høre min Ledsagers danske Tale yttrede sig med Haan om en dansk i Forhold til en svensk, spurgte jeg med al mulig Koldsindighed ud af det andet Karetvindu, i hvad Forhold han da fandt, at en Nordmand stod til en svensk? — hvorpaa Svaret lød, at en Nordmand vel kunde anses for at være ¾ Parten af en svensk. Jeg takkede for god Underretning og befalede min Betjent at kjøre videre, hvilket imidlertid blev forhindret af en Person, der søgte at bestige Kuskebukken og derfra at nedstøde Betjenten. Da hans første Forsøg mislykkedes, henvendte han sig til mig med Spørgsmaal, om jeg havde noget imod, at han pryglede min Betjent. Jeg forsikkrede, at jeg intet havde derimod, naar han paa den anden Side vilde finde sig i for hvert Ørefigen, han gav Kusken, at faa to igjen. Personen lod til at studse herover og veg et Par Skridt tilbage, hvorpaa han spurgte, om jeg var Ole Bull, og, da dette blev besvaret bekræftende, skreg han: „*det är lögn!*" Imidlertid var en af Herrerne saa artig at vise os hen til Gjæstgivergaarden, hvor han forlod os med den Yttring: „*vi råkas på koncerten.*"

Uagtet jeg ikke erkjender noget Menneskes Beføielse til at kalde mig til Regnskab for min Handlemaade, hvor jeg ikke har krænket nogens Ret,

uagtet jeg tror ikke at burde være udelukket fra den almindelige Menneskerettighed selv at kunne bestemme mine Handlinger, skal jeg dog ikke undslaa mig for her i Korthed at gjøre rede for mine Motiver for at forlade Upsala uden at lade mig høre, idet jeg nærer det Haab, at et dannet og upartisk Publikum vil føle og give mig Ret i, at det var noget ganske andet end „Nykker", som derved ledede mine Skridt.

Jeg havde lagt min Vei over Upsala i den Hensigt, ligesom i Lund at indbyde Studenterkorporationen til at bivaane min Koncert, idet jeg nærede den glade Fortrøstning, at den dannede Ungdom ved Sveriges første Universitet med Velvillie gjennem mig vilde modtage en Tonehilsen fra Broderlandet og skjænke mig sit Bifald. Omendskjønt den i og for sig ubetydelige Affære, som fandt Sted ved min Ankomst til Upsala, vistnok hverken kunde i den Grad fornærme mig, at jeg derover skulde forlade Staden i „Vredesmod", eller bringe mig til at begaa den Uretfærdighed at lægge en talrig og hæderlig Korporation det til Last, som nogle ubesindige, unge Mennesker har begaaet, vil dog enhver, som med nogenlunde Skjønsomhed og Upartiskhed betragter Forholdene, indse, at jeg derved maatte være bleven sat i en Sindsstemning, der ikke kunde harmonere med den Opgave, jeg havde at løse. Det var altsaa ikke Forbittrelse over den lidte Uret eller Uvillie mod Upsala By og Studenterkorporationen, men Mismod og Forstemthed, der bragte mig til saa hurtigt at forlade en Stad, som jeg baade ønsker og venter at gjense under gunstigere Forholde; thi ingen erkjender mere levende end jeg, at det er Kunstens Maal at forene, ikke at adskille. Ole Bull."

Disse Misforstaaelser opklarede sig, som rimeligt, snart; anderledes med de af Hr. Pratté ud-

spredte Rygter, der endnu en Tid skulde besværliggjøre hans offentlige Optræden i Sveriges Hovedstad.

I Stockholm spillede Ole Bull paa en Koncert, som Dronningen lod opføre paa Slottet i Anledning af Kongens Navnedag den 28de Jan., og udførte da sine *variazioni di bravura* og „Norges Fjelde", der vakte almindelig Beundring.

Til sin første Koncert i den store Sal paa Ridderhuset den 4de Februar fik Ole Bull derimod paa Grund af de Prattéske Historier ikke Bistand af det kongelige Kapel, som det hed, fordi den store Theaterfest, der forestod den 6te Februar, tog alle Kræfter i Beslag. Han benyttede i Stedet det Lindebergske Orkester, som ogsaa gjorde sine Sager ret godt.

Koncerten hædredes med Dronningens, Kronprinsens, Kronprinsessens og et Par af de yngre Prinsers Nærværelse. Ole Bull blev straks ved sin Indtræden modtagen med stærke Haandklap og Bravoraab, og stormende Bifaldsyttringer ledsagede ethvert af hans udførte Nummere, saa at Publikum paa den mest betegnende Maade lagde for Dagen sin Misbilligelse af den mod ham brugte Fremgangsmaade.

Den følgende Dag, Søndagen den 5te Februar, Kong Karl Johans 25aarige Regjeringsjubilæum, havde Ole Bull indbudet samtlige i Stockholm værende Nordmænd til en musikalsk Aftenunderholdning, hvor Selskabet blev sammen til Midnat i den muntreste Stemning, begeistret af Folkemelodierne, der i henrivende Improvisationer klang fra Bulls Violin. Ved Aftensmaaltidet udbragte Ole Bull Kong Karl Johans Skaal, der blev ledsaget af tre Gange tre gjentagne Hurraer.

Fra Professor Geijer modtog han nu en Indbydelse „saaledes, som Geijer kan skrive den", til at komme til Upsala og der lade sig høre.

Bull kom og indbød hele Studenterkorporationen til sin første Koncert den 17de Februar; han spillede under en stadig Bifaldsstorm, og da han blev fremkaldt, varierede han over Folkevisen *Liten Karin*, der blev ham opgiven af Geijer.

Efter Koncerten modtoges han i Vestibulen af Studenterne, som under Sang ledsagede ham til Hotellet, hvor han yttrede sin Taknemmelighed i nogle Ord, der atter besvaredes med Hurraraab.

Senere paa Aftenen gaves ham en Fest i „Gillets stora Salon", hvortil saa mange Studenter havde indfundet sig, som Salen kunde rumme. Skaalerne, der udbragtes af *curator curatorum*, „for Ole Bull!" — „for Norge!" — „for Professor Geijer!" — ledsagedes af rungende Hurraraab.

Ole Bull, „hvis aabne, glade og elskværdige Væsen tilvandt ham alles Hengivenhed", takkede for sin Skaal i et varmt og begeistret Foredrag, og da det led ud paa Aftenen, kunde man i Lysningen paa Sneen udenfor Vinduerne se Skyggen af to Menneskefigurer, der løftedes op under Taget. Det var Ole Bull og Erik Geijer, der bares paa Guldstol! Magister Bergman og Digteren Nybom udbragte begeistrede Skaaler. Ved Midnatstid adskiltes Selskabet, dog ikke førend man havde kranset Ole Bull, hvorefter han under Sang og Jubel ledsagedes til sin Bopæl.

Opfordret af Nationernes Kurator, gav han endnu en Koncert inden sin Afreise, og denne Gang i „stora Gillesalen", hvor han, efter eget Sigende, havde modtaget den største Hædersbevisning i sit hele Liv.

Denne Gang spillede han *Polacca guerriera*, *Notturno* og „Norges Fjelde". Ved Slutningen af „Norges Fjelde" gik Tilhørernes Bifald over i Jubel, og saavel Erkebiskoppen som Professor Geijer traadte frem og takkede ham.

Den 21de vendte han tilbage til Stockholm for

straks at tiltræde Reisen til Danmark og videre ud i Europa.

Han gav Koncerter for overfyldt Hus i Norrköping, Linköping og Jönköping, i hvilken sidste By han traf sin gamle Lærer Lundholm, der kom kjørende ham imøde.

Da han den 10de Marts passerede Ljungby, samlede Efterretningen om hans Ankomst en Mængde Mennesker fra Omegnen. Han opfyldte deres Begjæring om at faa høre ham og spillede under overstrømmende Bifald og Begeistring.

I Kjøbenhavn underrettede Bull straks Studenterforeningen om, at han havde en Hilsen at bringe dem fra Brødrene i Upsala; og om Aftenen blev der et Lag, hvor Bull kom med sin Violin.

„Der klang fra Strengen saa mild en Røst
med Vennebud ifra Uplands Sale," —

blev der i den Anledning skrevet, og:

„Spænd kun din Bue,
slyng dine Pile!
Brystet ei bløder
ved blidere Saar."

Ogsaa her blev han fulgt hjem af Studenterne og hilset med Hurraer under Vinduerne.

Understøttet af et fem og seksti Mand stort militært Musikkorps gav han nu i Ridehuset tre Koncerter for flere tusinde Tilhørere, derpaa en „Kvartetkoncert" i Hotel Angleterre, hvorhos han spillede for Kongen, der forærede ham en prægtig Brillantring.

I Kjøbenhavn befandt sig netop paa samme Tid Violinisten Ernst og Pianisten Døhler. Bull boede i samme Hotel som Ernst, og uagtet der laa en vis Rivalitet i Luften, herskede der dog den bedste Forstaaelse mellem de tvende Kunstnere. De var gamle

Venner og havde været daglige fortrolige Kammerater i Ungdomsaarene i Paris.

Det var sammen med Ernst og et Par andre unge Kunstnere, at Bull engang i de Dage havde ladet sig engagere af en Hertuginde til at spille paa en Soirée. Ankomne i Forgemakket, fandt Bull, at man var noget negligeant og lod dem vente utilbørlig længe. Han var krænket og utaalmodig. Endelig ses Døren at aabne sig — for en liden deilig Bologneser, der med rasende Gjøen styrter løs paa Bull. Da han ikke tager nogen Notitse af den, farer den i Benene paa Ernst, der var nervøs og synlig ængstelig for den. Den skulde heller ikke komme til at gjø mere i dette Liv; thi et Spark af Bull sendte den op mod Loftet med en Force, saa at den faldt død ned. Lige efter kommer Hertuginden og styrter sig jamrende hen til Hunden. Hun befaler dem med udstrakt Haand og lynende Øine at gaa sin Vei. — „Øieblikkelig, min Naadige!" — siger Bull, idet han nærmer sig med sit bedste Smil og udsøgteste Buk — „intet hellere ... Kun maa jeg gjøre opmærksom paa, at jeg" — han peger paa ny med Fingeren mod sit Bryst — „jeg er responsabel lige over for mine Kammerater, — dHrr. Kunstnere der! — for de overenskomne fem og tyve Louisd'orer ... og før Deres Naade har ordnet den Sag med dem, kan jeg desværre ikke opnaa den Fornøielse at forlade Værelset."

Summen gik til en ekscellent og høist belivet Middag.

Den kjøbenhavnske Kritik forstod ogsaa at bedømme Bull og Ernst saadan ved Siden af hinanden, at ingen af dem tabte paa Jevnførelsen.

Den 7de April forlod han Kjøbenhavn, gav i Kiel to Koncerter, i Hamburg én, i Bremen to og der for første Gang det paa denne Reise komponerede Nummer: *Siciliano e Tarantella,* der blev modtaget med enthusiastisk Bifald.

I Bremen fik han Indbydelse fra Hannover, Oldenburg, Schwerin og flere Stæder til at komme og give Koncerter.

Han kunde dog blot følge Indbydelsen fra Oldenburg, hvorfra han atter begav sig tilbage til Hamburg. En Kritik i et Blad dersteds over ham som Komponist foranledigede ham nu til at udgive nogle af sine Kompositioner hos Schubert i Hamburg i et Hefte, indeholdende *Variazioni di bravura, La preghiera d'una madre* og *Adagio religioso notturno*, hvilke Sager af Kritiken mødtes særdeles gunstigt.

Han vendte nu tilbage til Kjøbenhavn, og trods den usædvanlig rige Anledning, Kjøbenhavnerne i den nærmest foregaaende Tid havde havt til musikalsk Nydelse, idet baade Döhler og Ernst under Bulls Fraværelse havde vedblevet med at give en Række af stærkt besøgte Koncerter, blev han dog modtagen med om muligt end større Jubel end før. Ved enhver Indtrædelse hilsedes han under sin Koncert den 10de Juni med Haandklap og Bravo, og de stærke Bifaldsyttringer, der ledsagede ethvert Nummer, blev især stormende efter *Polacca guerriera* og *Siciliano e Tarantella.* Efter den sidste overøstes han af en formelig Blomsterregn under Bravo- og Dacaporaab. Han gjentog den da og indflettede en dansk Folkesang, som han forbandt med en norsk, og da denne var endt, udbrød Publikum i et enthusiastisk: „Leve Ole Bull!"

I Juni forlod Ole Bull Kjøbenhavn for atter at besøge Kristiania.

Paa den samme Dampbaad reiste ogsaa Oehlenschläger, som i Anledning af dette Samvær i sine Erindringer har udtalt sin Opfatning af Ole Bull og opbevaret enkelte karakteristiske Træk. Han skriver om ham:

„I 1843 reiste jeg altsaa med min yngste Søn William til Norge. Som medreisende fulgte os

Violinisten Ole Bull, der med sit sjeldne Talent har faat ikke blot europæisk, men Verdensberømthed. Jeg havde ofte havt Leilighed til at beundre denne sjeldne Kunstner, men ogsaa til at forundre mig over ham. Hans Liv er mærkværdigt: hvorledes han som en fattig, ukjendt Musiker kom til Paris, og dreven af den yderste Nød havde isinde at ende sit Liv i Fortvivlelse, da han blev reddet, kjendt, hørt, paaskjønnet, elsket, gift, og erhvervede sig snart ved sine Koncerter en klækkelig Formue. Hans musikalske Præstationer var et Udtryk af hans egen Karakter, en besynderlig Blanding af elskværdig, barnlig Godmodighed og Ømhed, ofte afbrudt af urolig Opfarenhed. Saaledes afvekslede de skjønneste smeltende Toner og genialske Fantasier med pludselige Hvin paa Strengene. Det var, ligesom om Bull fandt Fornøielse i med lunefuldt Vægelsind at tilintetgjøre den milde, høitidelige Stemning, han selv havde vakt, og at støde de Tilhørere, han nys havde henrykt, med et Bizarreri, der ikke beherskede ham, men som han i stolt Lune fremkaldte, naar han vilde. Han kom mig tidt for som en Maler, der viser os et deiligt Billede, han nys har fuldendt, og ligesom vi ville betragte det nøiere, farer over det med Penselen og sletter det ud igjen. Dog maa man lade ham vederfares Ret: mangt et deiligt Stykke hørte vi uden at det saaledes blev afbrudt, og det er høist sandsynligt, at denne Manér i en modnere Alder har aldeles forladt ham. Ingen spillede saa yndigt som han en Adagio af Mozart; her fornegtede sig aldeles disse skurrende Træk af en altfor heftig Personlighed. Jeg siger, han var lige saadan i sit Liv: han gjorde undertiden det gode ondt, men med den Barnlighed, der klædte den stærke, smukke, unge Nordmand saa vel, kostede det ham heller intet at gjøre det onde godt igjen.

Da han engang paa Skibet havde mishaget mig,

og jeg gik hen og satte mig paa en Bænk, kom han kort derpaa hoppende paa alle fire hen til mig og gjøede ad mig som en Hund. Dette var nu en ligesaa original som elskværdig Maade at tilveiebringe Forsoningen paa og faa den forstemte til at le.

Han besøgte mig flere Gange i Kjøbenhavn. I Kristiania, hvor hans lille, smukke Kone boede, der som Pariserinde ikke ret kunde finde sig i Norden, var jeg til Middag hos ham, og da vi reiste, var han saa god at laane os en af sine mange Vogne til Bergen, hans Fødeby, hvorhen han ogsaa snart vilde reise. Han var overmaade stærk; hans Arme var som støbt Jern, og det kan gjerne være, at det var den altfor stærke Legemskraft, der undertiden utaalmodigt afbrød de milde Toner, medens han slog med Hovedet, saa at Haarene faldt ham ned i de smukke brune Øine. Et Bevis paa hans Godmodighed er, at han laante mig sin bedste Vogn til denne Reise. Selv havde han isinde at kjøre i en med tre Hjul; men, da man forestilte ham, hvor farligt det var, valgte han en stor Vogn, der ikke ret holdt Spor, hvori han ogsaa engang væltede og nær havde brukket Halsen. Da han spillede for Kongen i Kjøbenhavn, og Frederik den Sjette spurgte ham om, „af hvem han havde lært sin Kunst," — svarede han: — „af de norske Fjelde, Deres Majestæt!" — Kongen, som ikke var vant til slige poetiske Talemaader og havde ventet at høre et Menneskes Navn, fortsatte ikke Samtalen videre." —

I Kristiania gav Ole Bull allerede den 28de Juni en Koncert, hvor han da spillede *Siciliano e Tarantella,* som her blev modtagen med det samme Bifald som i Danmark og Hamburg.

Faa Dage efter reiste han til Trondhjem og spillede paa Veien did op for Brøndgjæsterne ved Eidsvold. Han besteg ogsaa „Snehætten".

I Trondhjem gav han for fuldt Hus tre Kon-

certer. Ved den første savnede vistnok en Hr. „sch." i „Nordlyset" „i Ole Bulls Spil den Gnist, der lynede frem under Prattés Fingre", men efter de to følgende Koncerter tilbagekaldte den strenge Kritiker selv sin Dom, idet han nu fandt, at Ole Bull dog var en „ægte Søn af Apol!" Efter indstændige Opfordringer optraadte Bull endnu en fjerde Gang den 2den August, Aftenen før sin Afreise, idet han paa Theatret mellem Stykkerne spillede „Norges Fjelde" og *Polacca guerriera.*

Paa Nedreisen til Bergen lod han sig høre i Kristiansund og derpaa, medens Dampskibet ventede, paa en improviseret Formiddagskoncert i Molde.

I Bergen gav han sammen med den ældre Rosenkilde to Aftenunderholdninger, og inden sin Afreise en Koncert.

Mod Slutningen af August var han igjen i Kristiania for derfra at tiltræde en alt længe paatænkt Reise til Amerika.

Den 11te September holdt han sin Afskedskoncert og afreiste den 16de med sin Hustru og sine tre Børn til Kjøbenhavn, hvorfra han denne Gang efter kun faa Timers Ophold tog videre til Hamburg.

Hans Hustru, der havde fulgt ham til Norge, flyttede nu under hans Fraværelse igjen til Paris.

Det var i Anledning af denne hans Afreise til Amerika at Wergeland skrev sit melodiøse Afskedsdigt til Bull:

NORGE TIL AMERIKA VED OLE BULLS DIDREISE.

O Amerika, betro'd
har jeg Dig med ængstlig Ahnen
ham, min Fattigdoms Klenod,
ham, mit Hjertes bedste Blod!
— Lad Platanen

kjærligt ham imødebruse,
Alleghannen
ham i venlig Grotte huse,
Susquehannen
som en dæmpet Harpe suse
ham, min Elskling, ham imod!
— — —
Thi hist vest, did Du vil fly,
er min egen Friheds Kjerne
vokset i Plataners Ly,
baaret hid paa svanger Sky.
Derfor gjerne
vilde jeg taknemlig sende
til dens fjerne
Fosterland ved Havets Ende
herlig Stjerne,
og af dem, som hjemme brænde,
straaler ingen med d i t Ry.

Her hidsættes ogsaa Wergelands stolte Digt:

FØLG KALDET!

Kongeørn, med Lænke spændt
om sit Ben, og Vingen brudt,
som i over tyve Aar,
siden den blev halvdød skudt,
har for simpel Gaardhund tjent
paa en ensom Bondegaard,
lider dog
ei den arme Digters Vaande,
som i lidet Folk er født,
hen i Verdens Hjørne stødt,
med et Sprog,
som ei rækker fra sin Krog
længer end dets Læbers Aande.

*

Han er lig en Klokke, dækket
til med tykt og fugtigt Teppe,
lig et Rosentræ, der stækket
er indunder mørke Skjeppe.
Geniussens Vinger sprede,
løs at lade da sin Aand,
som de lykkelige andre,
der til Millioner kvæde,
var at ville Verden vandre
rundt i snevre Tøndebaand.

Heller som en Indian
født imellem Indianer,
mellem vilde Floridaner,
eller som en Araukan.
Skjalden agte de som Præst,
henter ham til hver en Fest,
bygger ham en Palmehytte,
sidder ved hans Ild og lytte,
lærer Sangen nøie efter
Ord for Ord,
og hans Omkvad de i Kor
jubler med af alle Kræfter.
Naar han saa er død, de gamle
hvert hans Kvad nøiagtig samle,
og de unge
arver det paa deres Tunge.
Andet Lys end det, som bryder
af og til i Kvadet frem,
heller ei de Stakler eie:
Laster, Dyder,
vandrende ad skilte Veie
til Udødeligheds Hjem,
hvor en Dommer træffer dem,
har han ahnt, og første Gang
lært sit Folk derom i Sang;
ja Idéen
om den store Aand, det hylder,
Folket i sin Vildhed skylder
ene Glimtet i hans Seen.
Perler lig, der gjennemskinne
Bølgerne, som over rinde,
i de vilde Kvæders dunkle
Aabenbaringerne funkle.

*

O vi selv, vi selv endnu
ere vilde i vor Hu,
stundom og i vore Skikke.
Vestens Indianer ikke
ere i saa hadske Slægter,
skjønt hverandres Blod de drikke,
splittede i Skoven ad,
som Europa er i Sekter
af forbittret Meningshad.

*

Ung maa Verden endnu være,
Slægtens Sagas lange Lære
endnu kun dens Vuggesange

og dens Barndoms Eventyr.
Endnu leve Chaos' Dyr:
Megasaur i Amazonas,
Leviathan, som tog Jonas,
og uhyre Kjæmpeslange.
Ørkner, tusind Mile lange,
tusind brede,
tordnende af Løvers Vrede,
spotte end ad Slægtens Flid.
Fjeldet, som i Noahs Tid,
uforvittret
staar i sine Tinder splittret,
viser endnu intet Tegn
til at ned i Muld dets Skuldre
ville smuldre,
dannende en frugtbar Egn.

Men se Fjeldet, rydt og raat,
hvor det glinser som Krystal,
just hvor brattest er dets Fald,
violet og himmelblaat!
Hvad har glattet Alpens Horn,
afpolert dets haarde Side
Flek for Flek og Korn for Korn?
— Regnens Draabe,
bløde Vift af Skyens hvide
af Atomer vævte Kaabe,
Fjedrene paa Taagens Hat.
Hvad har knust til Sand Graniten?
vasket ud den røde Spath,
saa det dynger sig i Klitten
stedse mere skjært og hvidt?
— disse Vandets bløde Kredse,
dette Havets maalte Skridt,
dette blide Bølgeslag,
i en dyb Bevægen stedse,
lig en Verdens Aandedrag.
Og i tusind Aar hver Sommer
ryster Mosen sine smaa
bægerformte Sølverblommer
over golde Klipper graa,
til i al den spredte Grøde
store Furu finder Føde.

*

Intet — større eller mindre —
intet frugtløst og forspildt,
er der Hensigt i dets indre,

slænges ud det end saa vildt.
Markens Dugg,
dampet hen i Solens Glød,
samles hist i Skyens Skjød
som et svævelystent Flor,
vævet kun af Blomstertinter;
og de Fnokkers fine Fnug,
gamle Piletræ sig spinder,
flittigt som den gamle Moer,
der kun tænker paa en Vinter,
sporløst ei i Blæsten svinder:
Myren, hvor det daler ned,
slæber det til Hus afsted.

*

Skulde Skjaldens Ord, den skjære
Dugg af Lysets Funker, varm,
som om Blod sprang af hans Barm,
eneste i Verden være,
som foruden Spor og Minde
kan forspildes og forsvinde?
Op! hvis Herrens egen Røst
fylder med en Storm dit Bryst!
Ud den bruser i det Øde!
Bedre Tiders Morgenrøde
vil den frem af Mulmet støde.
Op! hvis dine Fingerender,
naar de Harpens Strenge møde,
Funker ud i Mulmet sender!
Enkelte dog i det lille
haarde Folk, forskrækte, stille
— enkelte, som Lapper over
Fjeldenes forstente Vover,
naar et Syn af fjerne Flamme
kalder dem fra deres Gamme —
ile did, hvor Skjalden lader
tone sine Strengerader;
og, naar Øiet op han slaar,
snever Kreds omkring ham staar.
Det er nok!
Han vil føle, han ei længer
Folk af Millioner trænger —
kun en liden venlig Flok.

Den tredie Oktober gav han i Lüneburg en Koncert, der bivaanedes af Kongen af Hannover og flere fyrstelige Personer, drog derfra til Amster-

dam og over London til Liverpool, hvor han skulde indskibe sig til Amerika.

I November 1843 landede Ole Bull i New York. Omstændighederne syntes til en Begyndelse ikke at stille sig gunstige; thi ved hans Ankomst befandt sig i Staden allerede to andre store Violinister, nemlig Artôt, der reiste i Følge med den bekjendte Sangerinde Mad. Cinti-Damoreau, og Vieuxtemps.

Det franske Parti i New-York holdt paa sine Landsmænd, og da de frygtede for, at Ole Bulls Optræden kunde faa en ugunstig Indflydelse paa deres Fremgang, søgte de paa alle Maader at hindre og vanskeliggjøre den. Dog uden Nytte; thi allerede den 23de November gav Ole Bull sin første Koncert med et saa afgjort Held, at „Bull eller Vieuxtemps" nu reistes til et Partispørgsmaal mellem Franskmændene og Yankeerne.

Artôt forlod snart med Mad. Damoreau Kampladsen og begav sig til New-Orleans, medens Vieuxtemps endnu en Stund fortsatte Væddestriden. Han kunde imidlertid ikke hamle op med Ole Bull, der hos Yankeerne vakte en i Sandhed amerikansk Begeistring, medens Vieuxtemps behagede dem mindre, da de, som Kritikeren N. P. Willis udtrykker sig, fandt, at hans Spil vistnok „var overordentligt korrekt, men at der i hans Toner var en kold, glasagtig Klarhed og Præcision, som mere egnede sig til at høres paa fastende Hjerte før Frokosten end i den Stemning, hvori man er om Aftenen."

Noget, der maaske ogsaa har bidraget sit til Udfaldet, var, at Vieuxtemps var liden og styg, medens de amerikanske Aviser med Henrykkelse omtalte Bulls kraftige Skikkelse og skjønne Fremtræden.

Striden mellem de to Partier førtes en Stund med megen Heftighed, der ogsaa gav sig Luft i Bladene dels i Prosa, dels i en Utallighed af Vers og mer eller mindre vittige Epigrammer, endog illustrerede med Træsnit. Seieren heldede dog snart afgjort til Ole Bulls Side. Det hjalp ikke, at Vieuxtemps og den franske Klik „saa ned paa ham, som Lordernes Hus paa O'Connell, og hilsede ham, som Klipperne hilser den opvældende Flod," — Bull blev Amerikanernes erklærede Yndling, og den Yndest, han her ved sin første Fremtræden vandt i New-York, fulgte ham siden stadig gjennem hele Amerika.

For stedse fuldt Hus og med en saa stigende Tilstrømning, at han gjentagne Gange maatte vælge større Lokaler, der egentlig ikke var bestemte til Koncertsale, — gav han nu Slag i Slag en fabelagtig Mængde Koncerter, undertiden flere Dage i Rad i de større Byer, medens han reiste paa Jernbanen frem og tilbage mellem dem.

Et Begreb om, hvorledes det gik til, faar man af en Fortegnelse over hans Koncerter alene i December Maaned 1843. Efterat han endnu den 29de November havde optraadt i New-York, spillede han i:

Dec.	1 Philadelphia	Dec.	19 New-York
	3 New-York		21 Baltimore
	5 New-York		23 Baltimore
	7 Philadelphia		25 Washington
	9 Philadelphia		26 Baltimore
	12 New-York		27 Washington
	15 Philadelphia		28 Richmond
	16 Philadelphia		29 Petersburg
	18 New-York		30 Richmond.

Og saaledes fortsatte han saagodtsom den hele Tid under sit lange Ophold i Amerika med Und-

tagelse af de Par Maaneder han hver Sommer trak sig tilbage paa Landet for at hvile.

At han undertiden var yderlig udmattet af denne voldsomme Anstrengelse, falder af sig selv. Det hændte ham ogsaa engang, at han i sit andet Nummer maatte stanse og forlade Salen med de Ord: — „Jeg er saa syg, saa syg!" En af de tilstedeværende Læger Dr. A. Flint forbød ham at spille mere den Aften, men allerede næste Dag blev Koncerten afholdt.

Efter en af hans Koncerter i New-York skrev den bekjendte Forfatterinde L. Maria Child i *Boston Courier* et Brev, der senere er optaget i hendes *„Letters from New-York"*:

„Jeg har to Gange hørt Ole Bull. Jeg vover neppe at skildre det Indtryk, hans Musik gjorde paa mig. Men jeg vil sætte mig ud over al Frygt for det latterlige i en overdreven Begeistring og tilstaa, at hans Spil udtrykte for mig mere af det uendelige, end jeg nogensinde har set eller hørt eller drømt om i Naturens, Kunstens eller Indbildningens Rige.

Man fortæller mig, at hans Udførelse er mesterlig; men jeg har ikke videnskabelig Indsigt nok til at dømme om de Vanskeligheder, han overvinder. Jeg tror gjerne om ham, hvad Bettina siger om Beethoven, „at hans Aand skaber det ufattelige, og hans Fingre udfører det umulige". Han spillede paa fire Strenge paa en Gang og frembragte den rige Harmoni af fire Instrumenter; hans Bue berørte legende Strengene og frembragte de letteste Løb af Toner med elektrisk Hurtighed og dog klart adskilte. Han fik sin Violin til at synge med Fløitetoner og til at akkompagnere sig som en Guitar, der alt imellem faldt ind med fulde Draaber af musikalsk Regn. Alt dette følte og hørte jeg uden den fjerneste Bevidsthed om *quartetto* eller *staccato*.

Hvorledes han gjorde det, véd jeg ligesaa lidt som, hvorledes det gaar til, at Solen skinner, eller at Foraaret frembringer sine Blomster. Jeg véd kun, at Musik strømmede fra hans Sjæl ind i min og opløftede den til Englenes Andagt. O, hvilken uendelig Ynde i disse Toner! Snart trippende og feagtige som Ariels Sang, snart blide og dæmpede som en sovende Guts Aandedræt, snart klare som en Sølvklokke, snart høie som en Lærke, der stiger mod Himmelen, indtil den svinder mellem Stjernerne. — — Umiddelbart efter en glødende, dyb, klagende Melodi, en *Adagio* af hans egen Komposition, udaandende en Moders milde, varme Bøn og stigende til en angstfuld Anraaben, fordrede en Stemme blandt Mængden „*Yankee doodle*"; det stødte mig, som om en Harlekin vilde danse paa Alteret i en Kirke. Det faldt mig ikke ind, at han vilde opfylde, hvad der syntes mig at være en saa urimelig Bøn. Men smilende lod han Buen løbe over sin Violin, og vor Nationalsang gjennembølgede Luften, indhyllet i et Slør af glimrende Variationer. Det var *Yankee doodle* i forklaret Skikkelse. Et underfuldt Bevis paa, hvorledes det almindeligste og trivielleste kan hæves ved Paavirkningen af det uendelige!

Da man bad mig om at slutte mig til den Skare, som følger denne Nordens Stjerne, svarede jeg koldt: „Jeg kan ikke lide Løver; desuden har jeg for liden musikalsk Lærdom til at kunne vurdere hans Dygtighed." Men da jeg hørte ham, erkjendte jeg paa en Gang en Magt, som staar over Lærdom, og som den blotte Dygtighed forgjæves kan stræbe efter. Jeg behøver ikke mere Kundskab for at komme under hans ophøiede Indflydelse, end jeg behøver at studere Optik for at fatte, at Regnbuen er skjøn. Den overvældede mig som et Mirakel. Jeg følte, at min Sjæl for første Gang var døbt i Musik, at min Aand paa en Maade var for-

vandlet ved den, og at jeg for Fremtiden vilde være et andet Menneske, end jeg før havde været. Jeg var saa greben af den overvældende Straaleglans, at jeg neppe kunde drage Aande. Da jeg kom ud, skurrede Larmen paa Gaden i mine Øren ved sin Raahed. Synet af pjaltede Drenge og paatrængende Kuske gjorde mere end nogensinde et stødende Indtryk paa mine Følelser. Jeg forlangte, at ogsaa deres Aand skulde fyldes med Melodi af de Engle, der havde tjent min Aand. Det forekom mig, som om saadan Musik maatte bringe hele Verden ind i en guddommelig Ordens harmoniske Skjønhed. Jeg gik til mit jordiske Hjem uden at vide det. Min Sjæl syntes mig at flyde over i det uendelige Rum. — Næste Dag følte jeg mig, som om jeg havde været i en Henrykkelse og set Himmelen aabnet og derpaa var vendt tilbage igjen til Jorden. — — — Nogle, som nødig vil erkjende, at den største staar for dem, siger, at Paganini spillede Karnevalet i Venedig bedre end hans norske Medbeiler. Jeg véd det ikke. Men, hvis nogensinde Latter strømmede fra Strengene paa et musikalsk Instrument med en vildere Glæde, hvis nogensinde Toner skjændtes med yndigere Dissonans, hvis nogensinde en Violin jublede med lunefuldere Ynde end Ole Bulls i denne fantastiskhvirvlende Melodi, da misunder jeg de Øren, som hørte det!"

Og i et senere Brev:

„Om den samme Koncert skriver en Mand, der er en grundig Musiker og gjennemtrængt af dyb Kjærlighed til sin skjønne Kunst, saaledes til mig: „Ole Bull har visselig gjort Indtryk paa mig som ingen før. Den mest ophøiede Følelse, jeg nogensinde har kjendt, var at sidde paa en af hans Koncerter og føle, at alle var opløftede til samme Høide som jeg selv. Jeg havde Lyst til at tale til enhver som til en fortrolig Ven; den ligegyldigste Person var en levende Sjæl for mig. Den stolteste og mest

indesluttede kunde jeg ikke frygte eller foragte. I dette Element var de alle tilgjængelige, ja værd at komme i Berørelse med. Dette var visselig det høieste Vidnesbyrd om hans store Kunst og hans store Sjæl. ...""

Over Charleston, hvor han spillede to Gange, reiste Ole Bull til New-Orleans og gav der i Januar 1844 fem Koncerter for overfyldt Hus, skjønt paa samme Tid Artôt og Mad. Damoreau gav en Række af *Soirées* paa *Teatro principal*, og ligeledes Vieuxtemps gav Koncert.

Ogsaa her slog han snart sine Medbeilere af Marken, Publikum forlod dem for at strømme til ham, og de spanske, engelske og tyske Aviser syntes formelig at kappes om, hvem der kunde yde ham de kraftigste Lovtaler.

Efter en Udflugt til Mobile, hvor han gav tre Koncerter, optraadte han i Begyndelsen af Februar endnu to Gange i New-Orleans.

Han besluttede nu at besøge Kuba og landede den 15de Februar i Havana, hvor han atter stødte sammen med Vieuxtemps.

Denne havde ikke været heldig i Havana, hvorfor han efter at have givet sin første Koncert lod bekjendtgjøre gjennem Bladene, at den anden allerede annoncerede ikke vilde finde Sted. Han lod sig dog overtale til alligevel at optræde én Gang til, men forlod umiddelbart derpaa Kuba.

Syg og anstrengt var Bull kommet til Havana. Der herskede gjennem de følgende syv Uger, han var der, en stigende Hede; men den maadeholdne Levevis, som han altid paalagde sig under de varme Himmelstrøg, bevarede ham fra de gjængse Febre i det farlige Klimat og lod ham ret nyde Livet i disse underskjønne tropiske Omgivelser, hvis Skjønhed han selv skriver „overgaar al Beskrivelse".

Og tropisk-orkanagtig var ogsaa den Lykke han

gjorde! Hans Spil elektriserede Havaneserne i den Grad, at han efter hinanden gav ikke mindre end ti Koncerter, hvoraf fire paa Hovedtheatret og seks paa det umaadelige „Facon-Theater", — og efter hvilken Skala kan maa faa et Begreb om af den Omstændighed, at Udgifterne for hver Aften alene løb op i 4,000 Francs. Især begeistredes Havaneserne af „*Polacca guerriera*", der forlangtes saa godt som paa hver Koncert og akkompagneredes af Eliten af Musikerne af de syv Regimenter, som laa i Havana, — Orkestre, der for det meste var sammensatte af Negre og Mulatter; men hvori han fandt „de bedste Musikere i hele Amerika".

Denne mere end stormende Lykke, hvorunder der regnede Vers, Blomsterbuketter og Kranse nok til at dække hele Scenen, skulde imidlertid paa en lige saa tropisk voldsom Maade afbrydes. Man opdagede en vidt forgrenet Sammensværgelse blandt Negrene imod alle hvide, og Bull stod pludselig midt i en Negerrevolution, hvori man skjød ikke mindre end syvhundrede Mennesker ned. Han maatte da se til at redde Affærerne bedst muligt, for uden Tab at komme fra sine Kontrakter og Engagements.

De varigere Frugter af Bulls Ophold i Havana, der skildres høist malerisk i hans Brev derfra hjem til sin Hustru, var to Kompositioner efter kubanske Motiver nemlig *Agiaco Cubano*, som han allerede spillede paa sine sidste Koncerter i Havana, og *Ricuerdos de la Habana* (Erindringer fra Havana).

Paa Tilbagereisen i April til „De forenede Stater" over Charleston paadrog han sig ved uforsigtigen at sove paa Dækket i Solskinnet et farligt Solstik, hvorved Ansigtet ophovnede og dækkedes af en tyk Skorpe. Han kurerede det med sin egen Kur: „koldt Vand, kolde Bade, ved at transpirere

meget og spise lidt samt megen Bevægelse i fri Luft."

Fra Charleston reiste han saa til Columbia og Norfolk samt, tilsøs, til Baltimore, overalt koncerterende.

Paa Veien til Boston gjennem New-York søgte Hr. Sch..., der fra Hamburg havde fulgt ham som Sekretær, at faa ham arresteret i Anledning af Udlæg, han paastod at have gjort, medens Bull saa langt derfra endnu mente at have Penge tilgode hos Sch... for Forlaget af sine Kompositioner. Af Arresten blev intet, da Bull med Lethed fik stillet Kaution; men der udspandt sig heraf en Proces, som først i 1852 blev tilendebragt.

Denne Affære gjorde imidlertid Ole Bull snarere Gavn end Skade i Boston. Man saa i det hele kun en Intrige fra hans Rivalers Side for at hindre Bull i at lade sig høre der i Staden til fastsat Tid, og herved steg hans Popularitet til det utrolige.

Han gav sine Koncerter paa det store Theater *Melodion*, som rummer over 2,000 Tilhørere, og Orkestret maatte rømmes og Pladse indrettes paa Scenen for at tilfredsstille den store Tilstrømning. Aviserne kappedes om at hæve ham til Skyerne og om at opsamle Smaatræk af hans Liv til det videbegjærlige Publikum, — kort, der er vel neppe noget Sted, selv i Amerika, hvor han er modtaget med større Begeistring end i Boston. At han med sin vante Godmodighed havde spillet for en syg Dame, der ikke kunde komme paa hans Koncerter, i hendes Hjem, løftedes af Dagbladene i Skyerne og gjorde ham yderligere yndet.

Fra Boston begav Ole Bull sig til Kanada og gav paa denne Reise Koncerter i Lowell, Salem, New-Bedford, Providence, New-Haven, Hartford, Albany, Utika, Rochester, Troy, New-York, Worchester, Springfield, Montreal, Quebec, Toronto, Niagara, Buffalo og Saratoga, hvorpaa han i Au-

gust og September tog et roligt Sommerophold i Bristol for at udhvile efter sine Anstrengelser.

Det Indtryk, Kjæmpefaldet Niagara havde gjort paa ham, søgte han at beskrive i en Komposition af samme Navn, som han ud paa Vinteren for første Gang spillede i New-York.

Medens han endnu opholdt sig i Bristol, fik han fra Direktøren for *the Musical Fund Society* i Philadelphia en Anmodning om at optræde ved Selskabets første Koncert mod den Godtgjørelse, han maatte bestemme, idet han tillige yttrede Haab om, at han paa Grund af sin bekjendte Velgjørenhed vilde ansætte denne saa lavt, at baade han selv og Selskabet kunde faa et passende Overskud. Dets Øiemed var nemlig at danne et Fond til Understøttelse af fattige Musikere og deres trængende efterladte. Ole Bull takkede for den ham af Selskabet viste Tillid og tilbød Bistand paa den Betingelse, at hans eneste Godtgjørelse skulde bestaa i den Ære at understøtte et saa høit agtet Selskab i dets ædle Bestræbelser.

Da Direktørerne fik dette Svar, besluttede de at slaa en Medaille til Ole Bull. Paa Aversen er der et Apollohoved og paa Reversen Indskriften: „*Musical Fund Society of Philadelphia, — Presented to Mr. Ole B. Bull in testimony of his talents and generosity. November, 1844*".

Ole Bull optraadte paa Selskabets Koncert, og efter det første Nummer fremtraadte i Præsidentens Fravær Mr. John Kane og erklærede, at Selskabet til Tak for Ole Bulls ædelmodige Bistand og i Erkjendelsen af hans Storhed som Kunstner havde udnævnt ham til Æresmedlem, — en Udmærkelse, der i Løbet af de sidste tyve Aar ikke var tildelt nogen anden Musiker. Derpaa vendte han sig under stormende Bifald til Kunstneren og lagde med nogle passende Ord Medaillen i hans Haand.

I December spillede Bull i New-York sin Kom-

position „Niagara", som Publikum havde imødeset med spændt Forventning. Den gjorde imidlertid i Begyndelsen ingen synderlig Lykke. Publikum havde ventet noget andet og modtog den med Kulde. Den vandt dog efterhaanden mere og mere Indpas i New-York, og i Philadelphia modtoges den straks ved første Opførelse med enthusiastisk Bifald.

I et Brev om hans „Niagara", hvorom der i Kritiken havde været delte Meninger, yttrer den føromtalte amerikanske Forfatterinde Maria Child:

„Det er en gammel Strid, den mellem Geniet og Kritiken, og sandsynligvis vil den aldrig bilægges; thi det er en af de mangfoldige Brydninger mellem Konservatisme og Reform. I alle Livets Forholde er Geniet paa Fremadskridningens, og Lærdommen paa den vedtagne Ordens Side. Geniet kommer som Profet fra Fremtiden for at lede Tidsalderen fremad; Lærdommen, Lovgiveren, stræber at holde den tilbage ved Fortiden. Men Profeten omstyrter altid Lovene; thi derfor blev han sendt. Under hans mægtige Haand giver Skrankerne gradvis efter og svinder, ligesom Metallet smelter ved Ildens Berørelse.

Dette gjælder med ligesaa megen Sandhed om Musik, som om enhver anden Ting. Dens Regler har stadig vekslet. Hvad der nu er vedtagen Lov, var ubekjendt eller stødende for hundrede Aar siden. Ethvert stort Snille, der har vist sig i Kunsten, er blevet anklaget for at have gjort Vold paa Reglerne. Haydns Biograf siger: „Denne unge Musikers ophøiet skjønne Tanker, hans Stils Varme og de Friheder, han undertiden tillod sig, fremkaldte mod ham alleslags Angreb fra det musikalske Munkeskab. De bebreidede ham Feil i Kontrapunkt, kjætterske Modulationer og altfor dristige Bevægelser. Hans Indførelse af *prestissimo* bragte alle Wiens Kritikere til at gyse." En engelsk Adelsmand bad ham engang at udvikle Grunden til visse

Modulationer og Anordninger i en af hans Kvartetter. „Jeg gjorde saa, fordi det gjør god Virkning," svarede Komponisten. „Men jeg kan bevise Dem, at det dog er stridende mod Reglerne." — „Meget vel; indret det paa Deres egen Maade, hør begge Dele spilles, og sig mig saa, hvad De synes bedst om!" — „Men hvorledes kan Deres Maade være den bedste, da den dog strider mod Reglerne?" — vedblev Adelsmanden. — „Fordi den er den behageligste," — svarede Haydn, og Kritikeren gik bort uden at være overbevist.

Beethoven blev stadig beskyldt for at støde an mod Reglerne. I en af hans Kompositioner blev forskjellige Ting udpegede for ham som Afvigelser fra Lovene, der udtrykkelig var forbudne af Kunstens Mestere. „De forbyde dem, gjør de?" sagde Beethoven ... „Vel, jeg tillader dem!"

Forstaa mig ikke, som om jeg taler med Ringeagt om Kundskab og kritisk Dygtighed. Kun fordomsfuld, indbildsk Uvidenhed gjør det. Tvertimod arbeider jeg med alvorlig Flid paa at erhverve mig større og større Indsigt i alle Arter af Kunst. Men i alle høiere og mere aandige Aabenbarelser erkjender jeg Lovene kun som midlertidige og foranderlige statistiske Tabeller over Aandens fremskridende Udvikling; jeg negter ikke Kritikens Nytte, men Geniet blir altid Herren, Kritiken Tjeneren.

Om Kritikerne vil betragte Niagara som feilfuldt, naar de undersøger dets Bygning, kan jeg ikke vide. Det er deres Forretning at analysere Snillet; men Ulykken er, at de i Almindelighed er tilbøielige til at dissikere i Skyggen af sine egne Hænder. Ellers tænker jeg, at hverken Vandfaldets Torden, Havets Brølen, Træernes Susen, Vindens Tuden eller Fuglenes Kviddren er komponeret efter Reglerne. De burde alle sendes til Paris eller Rom for at fuldende sin Opdragelse og imidlertid tie

stille, med mindre de kan stanse sine vilde, evige Variationer. — — Ved at slutte den norske Toneskald til sit Hjerte modtager Amerika mere, end det kan give. Hans Besøg har virket og vil mere end noget andet virke til at vække og udbrede Kjærlighed til Musik trindt om i Landet; og naar Kjærlighed gives, finder den snart sin Form i Kundskab. Alt, hvad der lever, er født af Hjertet!"

Mere Lykke hos den store Masse gjorde en anden Komposition, „*the Solitude of the prairies*" (Præriernes Ensomhed), da den var mere iørefaldende end „Niagara"; den blev snart Publikums Yndlingsnummer og maatte gives saa godt som paa hver Koncert.

Paa denne Tid optraadte Ole Bull ogsaa med en storartet religiøs Komposition „Davids Salme", der blev modtagen med Bifald og Ros, skjønt den naturligvis ikke i den Grad kunde tiltale Massen, som hans mindre alvorlige Numre.

Efter at have givet en Del Koncerter i Boston, Providence, New-Bedford og Worchester optraadte han atter flere Gange i New-York og gav endelig i Januar 1845 for 3,500 Tilhørere i „Tabernaklet" under stormende Jubel en Afskedskoncert, før han tiltraadte sin Reise mod Syden.

Paa Veien sydover spillede han i Newark, Brooklyn, 3 Gange i Philadelphia, i Louisville, Wilmington, og gav endelig i New-Orleans fem Koncerter i den store Armory-Hall, stedse for overfyldt Hus.

For sine mange Venner i New-Orleans gav Ole Bull før sin Afreise en glimrende Fest i St. Charles Hotel. Ud paa Aftenen anmeldtes en fremmed, der netop var kommen med Dampskibet fra Europa, nemlig den tyske „Troldmand" Alexander. Han blev modtagen med al mulig Forekommenhed og anmodet om at vise sine Kunster, hvilket han lovede paa den Betingelse, at Ole Bull til Gjengjæld skulde spille for ham. Dette indrømmet, forbausede han

Selskabet med adskillige mærkelige „Trollerier". Da Ole Bull saa skulde forevise den kostbare Medaille, han havde faat af *Musical Fund Society*, fandtes der i Futteralet kun et Stykke Bly. Værre var det, at da han endelig efter Løfte skulde spille, fandtes Strengene revne af hans Violin og denne sprukken paa flere Steder. Nu blev Bull virkelig ængstelig; men Alexander gjorde snart Ende derpaa ved at lade det hele forsvinde og derpaa bringe ham saavel Medaillen som Violinen igjen i fuld god Stand. Til Belønning spillede og improviserede Bull da ogsaa til langt ind i den varme Stjernenat og lod sine Gjæster gaa hjem, endnu mere begeistrede end efter nogen af hans Koncerter.

I Løbet af Vaaren og Sommeren bereiste han nu hele Trakten om Missisippi og kom, inden han i August og September tog sin Sommerhvile, atter lige op til Niagara. Paa denne Tur gav han en Mængde Koncerter i ikke mindre end 24 forskjellige Stæder.

Under denne Reise var det, at han gjorde en Udflugt til den berømte kjæmpemæssige Mammuth-Hule i Kentucky. Han kom her bort fra sit Følge og ansaas en Stund for forulykket. Da han var gjenfunden, tog han sin Violin, og Spillet fik her dybt under Jorden en egen Klang, der gav et næsten spøgelseagtig gribende Indtryk. I det hele opholdt de sig i 16 Timer i Hulen og gjorde paa denne Tid en Vandring af 18 engelske Mil.

Forholdene i Amerika var dengang — i 1845, — om end overalt under et kolossalt Opsving, dog endnu ligesom kun i Svøbet mod, hvad de senere har udviklet sig til. I den nu betydelige Stad St. Louis, hvor Ole Bull dengang optraadte, kjendte man saaledes endnu ikke til Gas, men brugte gammeldags Kamphinlamper til at oplyse Lokalet med. En gammel amerikansk Avis fortæller da følgende lille Passage:

Salen var overfyldt af Eliten af den gamle franske Bys Publikum, og Tilhørerne sad just høist grebne af „Sommerens sidste Rose", da pludselig i Heden et Lufttræk fra et af de aabne Vinduer bragte en af Lamperne til at gaa ud. Den vedblev imidlertid osende at udsende en Søile af Sod. Som Bull stod der med opadvendt Ansigt og hele sin Tanke koncentreret paa sin Violin, lagde han ikke Mærke til den Aske, som begyndte at sænke sit sorte Støv over hans Hoved, Ansigt og Øine. Han vedblev, helt til Stykket var tilende, tog saa Lommetørklædet op og tørrede Sveden af sit Ansigt ... O ve, hvilken Forandring i den stakkels Oles Udseende! Hans Ansigt saa sort som en Negers. Han saa paa sit Lommetørklæde, paa sine Hænder, paa sin Violin — — — alt sort! — og udbrød med et elskværdigt Smil: *my poor fiddle, I am so sorry for you!* (Min arme Violin, jeg er saa bedrøvet for dig!)

Underveis ned ad Missisippien til Cincinnati havde han paa Dampbaaden et pudsigt Sammenstød med endel halvvilde Kolonister fra Vesten. Han sad rolig og læste en Avis, da en af disse Vildmænd, der kalder sig selv „halv Hest, halv Alligator", nærmede sig til ham og sagde: „Kom og tag en Snaps!"

„Mange Tak, jeg drikker aldrig Brændevin," svarede Ole Bull høfligt.

„Gud fordømme Dem, De hører dog vel ikke til noget Nykterhedsselskab?"

„Nei, jeg hører ikke til noget Nykterhedsselskab; men jeg drikker aldrig Brændevin, fordi det virker paa mig som Gift."

„Mener De dermed, at jeg byder Dem Gift?" — raabte Vildmanden og stillede sig færdig til Kamp; — „kom og slaas, gamle Hest!"

Imidlertid samlede sig om dem et halvt Snes af hans Kammerater, som ogsaa raabte: — „Kom og

slaas, gamle Hest! Du ser ud til at være en bandsat stærk Karl. Vis os nu, hvad Du duer til."

„En Nordmand kan slaas saa godt som nogen anden, naar hans Blod kommer i Kog," — svarede Ole Bull; — „men jeg kan ikke slaas med koldt Blod. ... Hvorfor skal jeg slaas?"

„Hvilket Sludder! hvorfor Du skal slaas? Du ser ud til at være stærk, og Du skal slaas!"

Da han ikke paa nogen anden Maade kunde stille dem tilfreds, sagde han: „Siden I endelig vil prøve min Styrke, og vi virkelig ikke har noget at slaas om, saa skal jeg sige jer, hvad jeg vil gjøre. Den, som har Lyst, kan tage fat i mig, paa hvilken Maade han selv vil, og jeg vil vædde, at han et Minut efter skal ligge paa sin Ryg for mine Fødder. Tag mig, i hvad Stilling I vil!"

Forslaget blev modtaget med Jubel; en svær Karl traadte frem og greb ham fat om Livet, men laa et Øieblik efter bevidstløs for hans Fødder.

Ole Bull blev først noget urolig over at være kommen i denne betænkelige Stilling i det vilde Vesten, især da en af Følget trak sin *Bowie-knife*, et eget Slags lang, tveægget Kniv, hvormed Mændene i Vesten altid er bevæbnede. Men til hans Beroligelse løste han kun sin Brændevinslærke og heldte en god Slurk deraf i Halsen paa den afmægtige, som straks kom til sig selv ved denne Hjertestyrkning. Mandens første Spørgsmaal var: „hvordan, Satan, gik det til, at jeg blev kastet overende?" Dette fremkaldte en Skoggerlatter, hvori han selv istemte.

Derpaa sprang han op, tog sin *Bowie-knife*, rakte den til Ole Bull og sagde: „Tag denne med hjem, De slaas forbandet godt; De kastede mig jo til Marken saa hurtigt som et Lyn." — Fem, seks andre fulgte hans Eksempel og gav sine *Bowie-knifes* som et Agtelsestegn til den stærke Slagsbroder fra det fremmede Land, saa at Ole Bull

her fik et nyt Bidrag til sin Samling af amerikanske Kuriositeter.

I Oktober 1845 gav Ole Bull i New-York og Boston en Række Farvel-Koncerter inden sin nær forestaaende Afreise til Europa.

Efterretningen om, at man kun i kort Tid endnu vilde have Anledning til at høre ham, gjorde, at Tilstrømningen var større end nogensinde. Han optraadte her med en ny Komposition, der i høi Grad var egnet til at slaa an, nemlig „Washingtons Minde". Efter Kamptummelen, hvorunder man hører de stridende Folks Nationalsange, *Yankee doodle* og *God save the king*, kommer en høitidelig Marsch til Washingtons Minde, hvorpaa følger „Frihedens Triumf", og det hele ender med Folkesangen: *Hail Columbia*. Dette Nummer gjorde mere stormende Lykke end noget andet og gjorde Ole Bull til den populæreste Kunstner i de forenede Stater.

Den 30te Oktober gav han i New-York sin sidste Koncert i „Tabernaklet" for over 4000 Tilhørere. Indtægten havde han bestemt til Frimurernes Fond for Enker og faderløse. Mellem Koncertens første og anden Afdeling traadte de nærværende Frimurere frem med Stormesteren og Storsekretæren i Spidsen. Ole Bull blev ledet ind, og Storsekretæren, Broder Herring holdt følgende Tale til ham:

„Broder! Den Komité, som af Storlogen har faat det Hverv at berede en Tilflugt for alderstegne Brødre og Broderskabets trængende Enker og faderløse, har bemyndiget mig til i denne Forsamlings Nærværelse at udtale for Dem dens Taknemmelighed, Beundring og broderlige Kjærlighed. Den ædle Velgjørenhedshandling, der forskjønner Deres Skilsmisse fra os, skal bo i vore Hjerter og omgive Deres Navn med en Glans, som vil udmærke Dem fremfor alle dem, der for en Tid har besøgt vore Kyster og igjen forladt dem uden at have vist noget

Spor af Følelse for andre end for sig selv. Dem, Broder! har vore Landsmænd for hver Dag af Deres Ophold blandt os omsluttet med en stedse voksende Hengivenhed, fordi De har vist Dem i Besiddelse af en Sjæl, der er istand til at fatte, hvad der er godt i vore Institutioner, skjønt i vor Natur, stort hos de Mænd, som vort Land har fostret. Denne Stats Frimurere glæder sig ved at hilse Dem som Broder og ønsker, at De vil føre med Dem paa Deres fremtidige Reiser og til Deres Fødeland Erindringen om denne vor Taknemmelighed, som De har vundet ved Deres Geni, Deres Talenter og Deres Velgjørenhed i Forening. Som Tegn paa disse Følelser beder vi Dem, at hvorsomhelst De herefter deltager i Frimureriets Arbeider, De vil mindes os ved at bære Staten New-Yorks Frimurer-Regalier.

Norge har ingen Grund til at skamme sig over sine Frimurer-Konger eller sine Frimurer-Arbeidere; det kan være stolt af sit Barn, sin Murer, som nu staar her iblandt os."

Her skred Storsekretæren til at iføre Ole Bull Storlogens pragtfulde Høitidsdragt under Publikums høilydte Bifald, og vedblev derpaa:

„Broder Ole Bull! — Deres Mission til vort Land er snart til Ende. De bragte med Dem Deres Fædrelands frie Aand, der samstemmer med vort Lands frie Aand. De har gjort de yndige Melodier fra „Norges Fjelde" bekjendte i Amerikas „Prærriers Ensomhed"; De vil føre med Dem tilbage i musikalsk Digtning „Niagaras" Musik; De vil efterlade Dem Deres Hyldning til „Washingtons Minde", og De vil følges af „Moderens Bøn" og den faderløses varme Taknemmelighed; og Verden vil lære, at, medens man taler om Foreningen af Folk og Stater ved Jernbaand, er der ét, stærkere end Jern, som forener Hjerterne hos trofaste Mænd og frie Mænd fra enhver Himmelegn, nemlig Broderkjærlighedens uopløselige Baand."

Her sluttede Storsekretæren sin Tale under Forsamlingens vedvarende Bifald.

Ole Bull, der var dybt bevæget, takkede i faa Ord, men talte i Begyndelsen saa lavt, at man ikke kunde høre ham; tilsidst sagde han:

„Min Hyldest til Washingtons Minde er ikke min alene, det er hele det norske Folks Hyldest, der lyder gjennem mig. De Grundsætninger, for hvilke dette Lands Folk drog sit Sværd og udgød sit Blod, begeistrede Norges Folk og styrkede det i dets Frihedskamp. Nordmændenes Beundring for den amerikanske Forfatning og dens store Stifter blev tidlig indplantet i mit Hjerte, og Beundring for Washington og Kjærlighed til Frihed er indpræget deri for evig."

Denne Tale modtoges med stormende, vedvarende Bifald. Ved Koncertens Slutning gjentoges dette, og Ole Bull blev atter og atter fremkaldt og overøst med Blomster.

Som Publikums og Pressens erklærede Yndling saagodtsom over hele den amerikanske Union og en hædret Ven af dets første Mænd, vendte han nu med en ikke ubetydelig erhvervet Formue tilbage til Hustru og Børn i Paris.

Han optraadte nu ogsaa der. Men, hvad enten det havde sin Grund i, at Opinionen var paavirket imod ham i Anledning af hans seirrige Rivaliseren med Vieuxtemps og de andre franske Storheder over i Amerika, eller i, at „Paganinitiden" allerede var i synkende i Verdensstaden, — det gik ham dennegang ikke efter Ønske og Forventning. Paa *Opéra comique* opnaaede han mere en Succès d'estime end nogen sand levende Enthusiasme.

Hans Breve hjem til Hustruen fra Sydfrankrige,

i hvis forskjellige Stæder han bagefter nød en enthusiastisk Modtagelse, røber noksom hans Skuffelse over Paris og maaske ogsaa, at han nu var vel tilbøielig til at lægge den tilvænnede amerikanske Maalestok paa, hvad han fandt at kunne nævne som „Succès".

I Lyon gav han under stor Tilstrømning flere Koncerter og deriblandt én til Fordel for en stakkels Kunstnerinde, hvem Fortvilelsen havde drevet til at ville ende sit Liv ved at kaste sig i Rhônen, hvorfra hun dog var reddet.

Den sydfranske Koncertreise endte med Marseille, hvor han blev stormende hyldet. Her traf han igjen og var meget sammen med Digteren H. C. Andersen, med hvem han i Kjøbenhavn i 1838 havde stiftet et varmt Venskab.

Fra Marseille tog han saa i Høsten 1847 over Middelhavet til Algier og havde her interessante Oplevelser sammen med General Youssef, med hvem han foretog Reiser og bl. a. var paa Løvejagt.

Tilbage over Spanien! Dette Lands sydligromantisk duftende Folkemelodier henrev ham — han erklærede dem for de skjønneste i Verden!

Det var under dette Ophold i Spanien, at han komponerede *La verbena de San Juan* og af Dronningen af Spanien modtog en Brystnaal i Form af Blomsten „*La verbena*" med 140 Diamanter samt Karl den III's Orden i Brillanter. Han fik ogsaa den portugisiske Kristusorden.

Efterat have høstet stormende Triumfer i Cadiz, Madrid, Barcellona og andre Stæder vendte han omkring Aarsskiftet tilbage til Frankrige med en liden Malerisamling af gamle spanske Mestere samt atter en indkjøbt Violin.

Paa ny koncerterende gjennem Sydfrankriges Byer, var han naaet helt op til Nantes, da Efterretningen om Februarrevolutionen i 1848 førte ham til Paris.

Under de stormfulde Dage var han bl. a. oppe paa Raadhuset hos Præsident Lamartine med det norske Flag, som siden hang opbevaret i „*Hôtel de ville*", indtil det brændte med denne Bygning under Kommunen i 1871. Senere gav han i Paris en Koncert til Indtægt for de i Februardagene saarede.

Han opholdt sig hele denne Sommer i Paris, beskjæftiget med at bygge sig en Violin efter egen Konstruktion, og først ud i Oktober vendte han tilbage til Norge, hvor han imidlertid havde kjøbt Eiendommen Andøen ved Kristiansand til Ophold for sig og Familie.

Paa de talrige Koncerter, han nu gav i sit Fædreland, hilstes han overalt med Jubel og begeistret Hyldest.

Sympathierne for ham skulde imidlertid snart blive mere delte, og det Hjem, han havde gjort sig saa mange Planer op om at bygge paa Andøen, komme til at staa halvfærdigt for andre Interesser. Thi, fra at være en halv fremmed, hvis berømte Verdensnavn hele Landet satte en Stolthed i at tilegne sig, reiste Ole Bull nu pludselig den flyvende Partifane lige inde i Folkets egen Gaard.

Med al den Indflydelse, som hans mægtige Navn gav ham, krævede han Virkeliggjørelsen af en national scenisk Kunst. Hvad Waldemar Thrane havde begyndt i sin norske Opera, skulde fortsættes i en national Musikudvikling; hvad man fra Danmark hidtil havde laant os af Skuespilkunst, skulde afløses af en egen norsk!

Foruden den Luftning, som dengang strøg ind over Landet fra Februarrevolutionen i Frankrige, bidrog ogsaa andre Omstændigheder til at vække et særligt nationalt Liv i Norge, idet, foruden Ole Bull, ogsaa andre norske Kunstnere, saasom Tidemand og Gude m. fl., nu paa Grund af de urolige Tider i Udlandet tog Ophold hjemme. For disse

landflygtige, altid hjemlængtende, Kunstnere, var Livet hjemme som en ny Fædrelandsdaab, og Folket tog paa sin Side Inspirationer af deres Nærværelse. Luften fyldtes af ideale Forlangender, og der vaktes en Bevægelse, som betegner en hel Epoke i vor nationale Kunsts saavelsom Literaturs Udvikling.

Et norsk Theater med et norsk Orkester var, hvad Ole Bull med hele sin Enthusiasme satte sig for at realisere i sin Fødeby Bergen.

Og han sparede hverken Penge eller Kræfter; — han fik sammensat Komiteer, engageret Skuespillere, indrettet og bygget et Theater. Han stod selv i Orkestret, komponerede norske Musikstykker, overvar Prøver, bearbeidede Opinionen, inspirerede Aviserne, indtil han endelig 2den Nytaarsdag 1850 fik sit nationale Theater aabnet med en Repræsentation, der af alle, selv Modstandere, erkjendtes at have faldt overraskende heldig ud.

De af Dagens Fart beaandede Breve hjem til hans Hustru paa Andøen, hvori han i denne Tid beretter sine Anstrengelser, sine talrige Skuffelser og sit udholdende, energiske Haab for Sagen, giver et storslagent Indtryk. Han arbeider for sin Sag med et Hjerte og en Stemningsfylde, som minder om en Oceandamper inde i en trang Led eller Fjord, eller Personlighedskraften hos Mænd, der kjæmper ude i Offentligheden i store Lande.

Foretagendet var imidlertid for svært til med engang at kunne løftes af én Mand. Han tabte Penge, indvikledes i Avisfeider og Processer med Autoriteterne og var vel hellerikke af Naturen skikket til i Længden at være den praktisk styrende for en saadan Anstalt. Han var for hedhovedet, og den samme Landets Dannelse, som havde opelsket hans norske Violin, var endnu ikke forberedt nok for dette nye.

Bulls Theater gik vistnok snart over i andre

Hænder. Men den 2den Januar 1850 blir dog altid at anse som den norske nationale Scenes Aabningsforestilling. Det Teppe, som gik op den Aften, medens Ole Bull stod med fuldt Hjerte i Orkestret, gik op for en hel dramatisk Udvikling i vort Land. Den 2den Januar 1850 vil altid nævnes som den norske Scenes Fødselsdag og Ole Bulls Æresdag. Hans Foretagende reiste Bevægelse, Diskussion og Kamp over det hele Land; men særlig fremkaldte den høie Dønning, det satte i hans Fødeby, Bergen, Kunstnere som Johannes Brun, Fru Gundersen, Fru Brun, Fru Wolf, hvortil senere sluttede sig den talentfulde Fru Juel, hvilke alle, efterat Ole Bulls Theater i Bergen gik ind, har ladet hans nationale Scene gjenopstaa med Glans inde i Hovedstaden.

Den Kamp, Ole Bull havde havt at føre med Forholdene, var haard. Sin bedste Villie og sine kjæreste Idéer saa han misforstaaede og angrebne, og sig personlig mere og mere indviklet i allehaande Processer og Fiendskaber.

Det var under denne bittre Skuffelsens Sindsstemning, at Planen modnedes hos ham om, at grunde et „Ny-Norge" over i Amerika, hvor han faktisk og praktisk kunde gjennemføre alle sine Idealer. Han havde paa sine Reiser set de dengang endnu tyndt spredte Nordmænds vanskelige Kaar derover og forstaaet, hvilke Fordele de kunde opnaa, om de blev samlede og beskyttede. Nutidens Forholde viser, at Ole Bull i dette Stykke ialfald saa klart.

Efter en kortere Kunstreise til Danmark og Tyskland tog han med denne Plan i 1852 igjen over til Amerika og kjøbte i Pensylvania, *Potter county*, ved Bredderne af Susquehannah et betydeligt Stykke Land — 125,000 Acres. De norske i det fjerne Vesten, der fortæredes af Musquitos og Febre, tyede straks did; thi det viste sig, at Ole Bulls Koloni var et overmaade sundt Land med et godt Klima,

med Ege-, Bøge- og Furuskove, Floder egnede til Tømmerflødning og ellers ypperlige Kommunikationsforholde.

Her skulde, som Ole Bull yttrede paa Koloniens Indvielsesdag: — „grundes et „nyt Norge", der var helliget Friheden, døbt i Uafhængighed og beskyttet af Unionens mægtige Flag!"

Alt gik vel, Skove ryddedes, Jorden blev pløiet, Huse, Skoler og Kirker byggedes, — indtil Bull en smuk Dag fik Bud om, at den retmæssige Eier af Grunden ønskede at tale med ham. Det viste sig da, at han havde kjøbt de 125,000 Acres Land af et Kompagni eller rettere en Bande af Svindlere, der ikke havde juridisk Adkomst til Jorden, og at han, legalt talt, havde begaaet et Slags Indbrud, idet han havde fældet Træer, pløiet o. s. v. paa tredie Mands Eiendom. Eieren, Kvækeren Stuartson, gjorde ham nu et Tilbud om, at afkjøbe ham Landet, hvilket Ole Bulls medtagne Formuestilstand imidlertid nu ikke tillod ham at gaa ind paa.

Bull begyndte Proces med Svindlerne; men overalt hos den anglo-sachsiske Race er Rettergangen dyr, koster Guld og atter Guld. Processen blev en Grib, der hakkede Bulls Kjød og drak hans Blod. For at skaffe Penge til den, maatte han under strenge Kontrakter reise omkring og spille.

Fortæret af Sorg, febersyg og anstrengt af den idelige Optræden, drog han fra By til By, fra New-York til San Francisko, — og den sidste Aften, hvortil hans Engagement forpligtede ham, fik han den gule Feber. Han har selv fortalt, at han laa om Natten og vred sig paa et Stengulv i sit Logis; men hans kraftige Konstitution og selvopfundne Kur at drikke Sennepsvand samt hugge og stikke sig over det hele Legeme med en Lebensvækker overvandt ogsaa dette Anfald.

Med ubetvingelig Energi fortsatte han fremdeles Processen, drog selv ud i de fjerne Skove

for at hente Vidner etc., og bragte endelig saameget ud af Rettergangen, at hans Ære var reddet og nogle tusinde Dollars fravristet Bedragerne.

Ole Bull har fortalt mangt et karakteristisk Træk fra den Tid om, hvorledes hans Forfølgere benyttede alle tænkelige Fif og Midler for at gjøre ham det umuligt at underholde sine Processer. Særlig gik det ud paa at benytte ethvert nogenlunde egnet Dokument før at komme ham tillivs med Beslaglæggelse af hans Effekter eller Arrest paa hans Person, for at hindre ham fra at skaffe Penge gjennem sine Koncerter.

Hvor anstrengt han var under dette Liv, kan man forstaa af, hvad han har berettet om sin Tilstand, da han lige efter en Sygdom i 1857 gav en Række Koncerter i *Dodworths Hall* i New-York. „Han var saa svag, at man maatte føre ham frem paa Scenen, og havde da taget saameget Kinin, at han ikke hørte de første Takter af sit eget Spil, men først vaktes op af Publikums Applaus. Imellem Numrene maatte han hvile sig paa en Sofa og styrke sig med Portvin."

Medens han saaledes forfulgtes, og man gjorde ham Vanskeligheder paa alle Hold, maatte han hyppig sætte List mod List. Især gjaldt det for hans Forfølgere om, at faa konfiskeret hans kostbare Violin.

En Aften i New-York, som han gav Koncert for overfyldt Hus og under Publikums stormende Bifald og Jubel træder ud fra Scenen efter et Nummer, møder han en Retsbetjent, der erklærer, at han er nødt til at beslaglægge den Violin, Bull har under Armen; han har dertil Lovens Ret og Magt ...

Det var en iskold Overgang, endnu medens han stod med den brusende Jubel om Ørene.

Bull smilede og bukkede — med Violinen fremdeles under sin Jernarm:

„Tillad mig kun et Øieblik at vende tilbage og

fortælle Publikum Grunden, hvorfor jeg ikke kan fortsætte Koncerten. ... De indser, jeg skylder" ...

Manden blev bleg, han indsaa pludselig Faren, — at han stod lige foran det at blive offentlig lynchet af den hundredgabede Kerberus, et indigneret og rasende amerikansk Publikum, og drog sig halv konfus halv bønfaldende ud af Døren.

Bull begreb imidlertid, at han maatte være dobbelt aarvaagen. At miste Violinen var det samme som for en Kjæmpe at miste sin Kaarde, og han betroede den nu til en Ven.

At Forsigtigheden ikke var overflødig, viste sig. Et Par Morgener efter har Bull igjen en Sherif i sit Logis. Manden opdager og bemægtiger sig straks den eftertragtede Violinkasse, hvori den kostelige Skat ligger nedlaaset og forlanger Nøglen, den Bull ogsaa høflig overleverer ham. Han forvisser sig om, at Violinen er der, og i Retsbetjentens Mine, idet han iler ud, læses den straalende Seir, han endelig har opnaaet. Med Violinkassen i Haanden gaar det i fuld Fart hen til Fordringshaveren, der skjønt ukyndig spiller og gnider paa Violinen af bare Jubel. Den beses og beundres af en hel Kreds. ... Værdien for et saadant Mesterværk kan ligesaa lidt som de store Diamanter takseres, og Spørgsmaalet om, hvormange tusinder Dollars i praktisk Handelsværd, søges endelig afgjort hos New-Yorks første Musikhandler. Denne modtager den erobrede Violin med ærbødig Respekt. Han ser indeni den, banker paa den, klimprer ... banker igjen.

Atter gjentager han de samme Manøvrer ... Endelig kaster han Violinen foragtelig hen paa Bordet: — „Den der er værd akkurat — seks Shillings; ... en ordinær Kræmmerviolin!" —

— Efter fem stormfulde Aar, tilbragte derover under Opbud af hans hele geniale Evne for at byde en haard Skjæbne Spidsen, og blandt hvis Begiven-

heder kan mærkes, at han i 1853 koncerterede gjennem Amerika med den dengang kun ti Aar gamle senere saa berømte Adelina Patti, — kom han endelig i August 1857 tilbage til Bergen, saa at sige „Fant som Peer Gynt".

Her tog han straks fat igjen paa Theatersagen, kom selvfølgelig i Brud med den daværende Direktion og indkaldte om Høsten Bjørnstjerne Bjørnson til artistisk Direktør, — et Skridt, der som bekjendt gav den nationale Scene et helt nyt Opsving. Ole Bull anførte nede i Orkestret hele den Vinter, medens Bjørnstjerne Bjørnson dirigerede det artistiske oppe paa Scenen.

Den sidste tunge amerikanske Reise havde imidlertid ikke undladt at sætte sine Spor ogsaa i Bulls Kjæmpekonstitution. Efter den første Tids Virksomhed hjemme indtraadte en Reaktion, der trykkede paa hans Humør. Han led under Anfald af Koldfeber — en Levning af Panamafeberen —, hans Formuesomstændigheder var derangerede; dertil kom huslige Sorger.

Med den Tanke at gjennemgaa en Badekur i Tyskland drog han i Vaaren 1858 til Wien, gjorde der og i Pesth en storartet Lykke og opholdt sig derpaa om Sommeren ved Karlsbad.

Om Høsten var han igjen i Norge og kjøbte sin Fædrenegaard Valestrand ved Bergen, der nu er i Sønnens Eie. Didhen drog han sig den Vinter tilbage i Ensomhed med sin Familie, kun beskjæftiget med under det milde bergenske Vinterveir at grave Kanaler og udføre allehaande Forbedringer.

Vinteren 1860 begav han sig atter paa Kunstreiser og optraadte i Stockholm under „Statholderkrisen" med en Række af sytten Koncerter, hvorefter han tog over til Finland.

1861—62 gav han i England, Skotland og Irland ialt 46 Koncerter, hvis samtlige Udbytte imid-

lertid forblev i Lommen paa hans Impressario, med hvem han geraadede i en forgjæves Proces.

I 1863 arbeidede han i Kristiania for Oprettelsen af et norsk Musikakademi og satte i den Anledning efter Evne alle Hjul igang baade hos Storthing, Regjering og Presse. Det var kun en Fortsættelse af hans tidligere Program: „norsk Orkester i et norsk Theater!" Og hvad han hermed mente, udtaltes i en af ham underskrevet Artikel i „Illustreret Nyhedsblad", som dengang under hans Inspiration af mig blev sat i Pennen. Den Del af den, som her kan interessere, anføres:

Et norsk Musikakademi.

Jeg har været med og set det unge Flag heises over Nationen, det, som nu smykker Havnene rundtomkring i Verden, og som paa halv Stang alt har sørget over mange af dem, som i Møie og Modgang var med at heise det. I dette Flag, vældende foroven, og i Grundloven forunden har den norske Statsbygning sit Gulv og Tag, saa Huset ses ud i Verden og har Navn mellem Nationerne. Men dermed er det ikke færdigt, og det var vel Synd nu at lade det staa i slig halvfærdig Stand, udsat for Vind og Veir. Der er endnu mange Værelser at tække og indrede, om Huset skal kunne anstændigen bebos af en Nation, der gjør Fordring paa sin Plads i Civilisationen. Mellem den danske og den norske Scene er der jo nu saa nogenlunde afpanelet; — men rundt om paa Hjemmets Vægge hænger Malerier af alskens de forskjelligste Nationers Kunst, importeret ved Skibsleiligheder fra alle Verdens Kanter — som venteligt i en Sømandsstue som vor. Der er saa meget af fremmed og saa lidet af, hvad der virkelig er vort eget. Selv de fleste af vort eget Lands Sujetter udføres i Udlandet, rigtignok af vore egne hjemad længtende

Kunstnere, men med en trællende Landflygtigheds Mærke paa, sat der af den laante fremmede Pensel. Jeg har havt mangen en Sørgestund sammen med disse, ikke saameget af vore fattige Forholde som af vor manglende nationale Sans, forviste Mænd, dem man støder paa overalt i Verden. Vi har da talt sammen om alle de norske Kunstneres fælles Drøm, den, at faa komme hjem og forene Kræfterne i Akademier, hvori den unge norske Kunst kunde opdrages til en selvstændig Manddom, den at give Norge den Ære, som de fremmede nu tager fra det. Naar Længselen bliver for stor, flytter de hjemover paa Maafaa, saavel Malere som Musici og Billedhuggere, og tørner da mod den gamle graa, nøgne Klippe, sit Lands manglende Sans. Saa maa de atter ud igjen. De prøver paa nyt, glemmende det gamle, og en og anden faar endelig en Smule Fodfæste; Resten maa ud igjen for atter at prøve den gamle Historie. Men denne vort Lands Kunsthistorie er vanærende for Nationen og blodig for de Mænd, som saaledes har gjort det til sit alt, og som den tvinger til at gaa omkring og sælge dens Ære i Udlandet.

Min Sag her i Verden er den norske Musik. Jeg er ikke Maler, ikke Billedhugger, ikke Literat. Jeg er Musiker. Og som saadan bør mit Folk tro mig, naar jeg siger, at jeg hører en forunderlig dyb og eiendommelig Sangbund skjælve inde i dets Bryst. Mit Livs Maal har været at faa sat Strenge paa den, saa den kan faa tale ud, saa dens dybe Røst kan tone ind under Tempelhallen, og som Norges egen Kirkemusik bære Præsternes Ord til Menighedens Hjerter, saa den paa Valpladsen kan minde Landsforsvarerne om Landets Arne; saa den kan lyde fra Orkestrene for at danne og gjøre sand vor norske Kunst, som ene paa dette Underlag kan reises; saa den kan klinge fra Pianoforterne rundt om i Landet ind i Familielivet, hvor disse Toner

vil tale til Følelsen dannende og forædlende mere end alt Sprog i Verden, i Ynde og Forstaaelighed uovergaaeligt!

Jeg har tilbragt mit Liv med Forsøg paa at klattre op af den samme nævnte graa Klippe som de andre norske Kunstnere, med at overvinde den denationaliserede musikalske Sans. Jeg forærede i sin Tid tusinde Spd. til Theatrets Understøttelsesfond, betroende Anvendelsen til vedkommendes bedste Indsigt. De 500 af dem blev givet til en forløben tysk Klarinetspiller, som kom bort i Amerika. Jeg har forgjæves tilbudt mig at dirigere i Orkestret og komponere for Scenen, og overhovedet som Enkeltmand stadigen gjort mit muligste for at bryde mig Veien til Instruktion i den norske Musik; men jeg har bestandig stødt paa den gamle kjendte og atter glemte graa Klippe.

Nu er det mit Forslag til mine Kollegaer, de norske Musikere, at vi rækker hinanden Haanden til et fælles Forsøg paa at komme op paa Toppen af Klippen, idet vi efter nærmere indbyrdes Aftale opretter et Akademi for Undervisning i Musik. Kan hænde vi da endelig faar Flaget plantet deroppe, og kanske vi saa bagefter fra oven af kan række Haanden ned til de andre klattrende Kunstnere og hjælpe ogsaa dem op!

Ole Bull.

Af Musikakademiet blev der, som bekjendt, intet; men Frøet — Tanken — blev dog hermed nedlagt. Sagen har siden den Tid gjennemlevet sine Modningsaar, og der staar nu en Række Kunstnere og en ganske anderledes udviklet Musiksans færdig til at modtage den. —

Det var i 1862 i Paris paa en Gjennemreise, at Bull mødte Efterretningen om, at hans Hustru var afgaaet ved Døden i Kristiania.

Om dette Ægteskabsdrama, der begyndte i Sol

og endte i Sorg, ligger det udenfor nærværende Biografs Opgave at udtale sig. Den seks og tyveaarige Brevveksling, som deres gjenlevende Søn har fundet at skylde sine Forældres Minde at offentliggjøre, faar bære sit eget Vidnesbyrd. Kun saameget tør her paapeges til mulig Retledning for en uhildet Dom: — Det var en særlig germanisk og en specifik fransk Natur, som havde gjort det vanskelige og vovelige Eksperiment at føre et ægteskabeligt Samliv igjennem, tilmed under en næsten stadig Adskillelses ugunstige Omstændigheder. Med hver i sin Retning udprægede Evner levede den ene dog væsentlig i Gemyt, Fantasi og Idealer, medens den anden — Barn af et ældre Kultursamfund — aldeles afgjort var slagen for den promte, altid klart opgjorte Virkelighed og satte sin Lykke mere i Huslivets private Synsmaader og Poesi end i de almene Offentlighedens Idealer og Drømme, der løftede og henførte ham. Idet man gjennemlæser Brevvekslingen, faar man lige fra først af, synes mig, Indtrykket af en stadig og fortsat voksende Kjæmpen mellem vanskelig forenelig germanisk og fransk Aand, repræsenteret af tvende Personligheder saa menneskelige og sande, at man ubetinget maa skjænke dem sin ærbødige Agtelse.

Ægteskabet var velsignet med seks Børn, hvoraf to døde i sin spæde Alder, og de øvrige: Alexander, Felicie, Lucie og Thorvald overlevede Moderen.

Med Ole Bulls første Ægteskab er det Afsnit af hans Liv sluttet, som væsentligst vedrører denne Fremstillings Interesse. De efterfølgende Data i hans rige Liv skal kun kursorisk anføres.

I de næste Aar koncerterede han i Tyskland, Polen og Rusland, hvor han i 1866—67 med det gamle vante Bifald optraadte i St. Petersburg, og i Moskwa modtog en Nodestol af Sølv fra de rus-

siske Studenter. Paa denne Reise blev han tillige høit æret i Berlin, hvor Presse og Publikum gav den gamle geniale Kunstner sin Hyldest og Erkjendelse i rigt Maal. Ogsaa i Kjøbenhavn nød han Hædersbevisninger. Ved en Fest i „den norske Forening" udbragte Carl Ploug Skaalen for ham „som en Konge i Kunstens Rige".

I November Maaned 1867 tog Ole Bull igjen — for tredie Gang — over til Amerika.

Han modtoges der af Landsmænd i Vesten med Fakkeltog, Deputationer og al den Ære, som deres overstrømmende Sympathier overhovedet kunde give. Han debuterede i Chikago og fortsatte siden i et sandt Triumftog af Koncerter gjennem de forenede Stater, idet han om Somrene, naar det stundede mod 17de Mai, altid vendte tilbage til sit Valestrand i Norge.

Enkelte Træk fra denne Tid, som han dels selv har fortalt, tages her med.

Som hans Genius var i Slægt med Paganini, kunde Ole Bull ogsaa have sin største Glæde af at imitere Paganini, baade i Væsen og Spil; — og dette var hos ham Tegn paa hans lykkeligste og gladeste Humør. Paa en af de nævnte Reiser i Amerikas Vesten foredrog han saaledes i Milwaukee Paganinis anden Koncert. Han gik med Liv og Lune mere og mere ind i hans Personlighed og spillede den Aften saa lysende inspireret, at han ganske henrev Tilhørerne. Medens man bagefter strømmede ind i hans Aftrædelsesværelse og begeistret takkede ham, hviskede han med et glad indfornøiet Smil til sin Søn: — „Jeg tror, Paganini har været tilfreds med mig, om han har hørt mig ikvæld!"

Det var i disse Aar (1867—69), at han i Amerika begyndte at arbeide paa Idéen til sit nye Pianoforte.

Den 4de December 1868 Kl. 11 Aften oplevede

han et Sammenstød mellem to Dampskibe paa Ohio. Idet han gik ind i sit „Stateroom", havde han den Aften en Forudfølelse af en eller anden Ulykke og havde, idet han lagde sig, kun taget Støvler og Overfrakke af. $^1/_4$ Time efter kom Stødet. Det ene af Skibene var ladet med Petroleum, og der flød snart et Ildhav baade udover Fartøiet og Vandet. Bull tog koldblodig sin Pels paa, for bedre at kunne holde Ilden ude og for, om nogen af de svømmende greb efter ham, — at kunne skille sig ved den! Saaledes udstyret hoppede han i Vandet og reddede sig tilland mellem døende og jamrende.

Ved den Leilighed omkom fem og sytti Mennesker, og Bull fortalte siden som noget uforglemmeligt, hvorledes han under Rædselsscenerne saa en Kvinde med sit Barn søge op paa Kommandobrættet for at undgaa Ilden og derpaa under Raabet: „Gud hjælpe mig!" kaste sig ud med Barnet, gribes af Hjulskovlerne og knuses under Hjulkassen.

Dagen efter Ulykken spillede han i Cincinnati i sine Reiseklæder; — en Neger havde reddet hans Violin, idet han holdt den over Hovedet, medens han vadede iland.

Ved den Leilighed mistede han en Mængde kostbare Ting, der havde Affektionsværdi for ham, bl. a. en Guldkrone, som han havde faat af Frimurerne i Philadelphia. En ung Mand, der var reist hen til Ulykkesstedet for at søge sin Faders Lig, bragte ham senere i New-York et Stykke af Kronen, der, formet som en Harpe, bar Inskriptionen: „Til Broder Ole Bull".

I 1869 anførte han Violinerne paa den af Mr. P. S. Gilmore foranstaltede Kjæmpekoncert under „Fredsjubilæet" — *peace jubilee* — med et Orkester paa elleve hundrede Mand. Han foredrog her to Solonumre for et Publikum af 50,000 Mennesker.

1870 drog han ad den nyaabnede Pacifikjernbane vestover til det stille Hav og gav i San Francisko og omliggende Byer en Række Koncerter. I San Francisko overraktes ham en Guldkrone. Paa Tilbageveien besøgte han Mormonstaden ved Saltsøen — Saltlakecity —, hvor han blev enthusiastisk hyldet og gav to Koncerter.

Da han i April 1870 indskibede sig fra New-York for at gaa til Europa, modtog han af Verdensstadens filharmoniske Selskab en norsk Silkefane med det amerikanske Stjernebanner indsyet i Dugen samt ledsagedes ombord til Europa-Dampskibet af en af Statens Kuttere.

Under det Sommerophold i Norge, som derpaa fulgte, besøgte han ogsaa Kristiania og gav Koncert, for første Gang akkompagneret af det af ham selv konstruerede Pianoforte, som han havde ført med sig. Paa Høstsiden var han igjen over i Amerika.

Der indgik han i September s. A. (1870) Ægteskab med Miss Sarah Thorp, Datter af Senator Thorp i Madison i Wisconsin, der har skjænket ham en Datter og nu, som hans Enke, lever i Cambridge i Amerika.

I disse sidste ti Aar af sit Liv, hvori han altsaa var knyttet til Hjem og Arne ovre i Amerika, vedblev han ungdommelig som før og med usvækket Kraft at give Koncerter. Han oplevede under denne Periode mange Hædersbevisninger hinsides Oceanet og foretog ogsaa et Par Koncertture til Europa i Skandinavien, Tyskland og Italien. Af det filharmoniske Selskab i Florentz modtog han i 1874 en gylden Krone.

I 1876 var han helt nede i Ægypten og besteg der med sin Violin Keopspyramiden paa sin Fødselsdag, samt sendte et aftalt Telegram til Hans Maj. Kong Oscar den II, der naadigst besvarede det.

Om Somrene besøgte han regelmæssig Norge, hvor han nu i de senere Aar opholdt sig paa sin Villa, Lysøen, ved Bergen, som han havde kjøbt i Høsten 1872.

Det var under et saadant Sommerophold i 1879, at Kong Oscar den II, der besøgte Bergen, viste ham udmærket Bevaagenhed og bl. a. ved en Audiens skjænkede ham sit Portræt med egenhændig Underskrift. Nogle Dage efter udbragte Ole Bull ombord paa det festlige Dampskib, der førte Kongen over Osterfjorden, i de hjerteligste Udtryk: „H. M. Kongens, Skaldens og Kunstnerens" Skaal, hvilken Hans Majestæt besvarede ved med sit udtrykksfulde Foredrag at synge Bulls Komposition: „Sæterjentens Søndag".

Ole Bulls syttiende Fødselsdag var den 5te Februar 1880 feiret i Madison i en Kreds af Amerikas første Mænd, deriblandt Digteren Longfellow, og en Procession af Damer havde under Festlighederne overrakt den endnu lige ranke, hvidhaarede Mester en Violin, et Kunstværk af de mest udsøgte Blomster, — da, kun nogle Maaneder efter, — det Budskab naaede hans Fædreland, at han var angrebet af en betænkelig Sygdom. Det var under dens Smerter, at han trods alle Betænkeligheder og Indsigelser fra Lægernes Side med hele sin Jerntrods satte igjennem at blive ført over til Norge. Hans Hustru fulgte ham, og efter et Ophold i Liverpool, hvor han atter fraraadedes at fortsætte Reisen, naaede han endelig i Randen af Sommeren frem til det Hjem paa Lysøen ved Bergen, som han skulde forlade for under Landesorg at stedes til Hvile paa Kirkegaarden i sin Fødeby Bergen.

Som han, ligesom drevet af et uimodstaaeligt Instinkt, synes at have længtet efter sit Fædreland, saaledes er det ogsaa for den nationale Bevidsthed, hvortil hans hele Personlighed saa uadskillelig er knyttet, en Tilfredsstillelse at vide, at dets

navnkundigste, vidtfarende Søn dog tilslut skulde gjemmes i Fædrelandets Muld.

Da Lægen den sidste Morgen underrettede ham om, at han snart maatte vandre herfra, tog han rolig og fattet Afsked med sine Omgivelser. Senere yttrede han Ønske om at faa nogle Blomster hen paa Sengen. Man havde vanskeligt for at forstaa, hvad Slags Blomst han mente, og bragte ham den ene efter den anden; men han rystede hver Gang paa Hovedet. Først da man bragte ham nogle Lyngblomster, nikkede han og smilte. Han beholdt denne simple, fattige Lyngdusk i Haanden i sine sidste Timer. Og Nordahl-Rolfsen har i et Digt, der fulgte med to Kranse af Lyng og vilde Blomster paa Baaren, gribende malt os denne Stund med Lyngdusken, hvori hans Sol gik ned:

„Natten den kommer, og Solen sin Glans
vil mig nok snarlig nægte;
havde jeg kun en liden Krans
og vidste, at den var ægte!
Natten den kommer, og Laurens Busk
slet ingen Duft mig sender.
Giv mig af Lyngen en liden Dusk
mellem de kolde Hænder!"

Da han mærkede, at Døden nærmede sig, udtalte han Ønsket om, at høre Mozarts Requiem, hvilket hans Hustru gjentagne Gange spillede for ham, og da Tonerne døde hen, indtraadte Forandringen, som bebudede, at Opløsningen var nær forestaaende. Ole Bull udaandede den 17de August Kl. 12 Middag.

Hans Ligbegjængelse fandt Sted Mandagen den 23de August; og over denne Baare bøiede alle Landets Partier sig sammen i den fælles Folkesorg!

Den dybe Bevægelse, som ved denne Leilighed raadede, fik saa levende og stemningsfulde Udtryk i hans Fødebys Presse, at enhver Fremstilling bagefter kun vil staa tilbage, og jeg vælger derfor

at sammenstille forskjellige Uddrag af disse. Man føler, hvorledes de er skrevne under det umiddelbare store Indtryk af Sørgefestens Høitid, og synes at høre Sørgemarschen, Minutskuddene og Klokkeringningen, medens Toget bevæger sig langsomt fremad, og Folket følger sin berømte Søns Kiste til det Sted, der af kommende Slægter med Ærbødighed og Pietet skal nævnes som Ole Bulls Grav.

OLE BULLS JORDEFÆRD.

Mandagen den 23de August — Ole Bulls Begravelsesdag — vil uudslettelig bevares i enhver Bergensers Erindring.

Allerede fra den tidlige Morgenstund viste det sig, at her var den fuldstændigste Tilslutning af alle Folkeklasser. Bergen og Vaagen var iført sit Sørgeskrud; fra Husene og Skibene vaiede tusinder af Flag, der var sænkede paa halv Stang, al Forretningsdrift var indstillet og Butikerne lukkede for hele Dagen.

Oppe i Staden var alt endnu stille Forberedelse, i Gaderne ordnedes de festlige Dekorationer, og paa Havnen gjorde Dampskibene sig færdige til Sørge-Defilering, indtil efterhaanden udover Formiddagen den umaadelige Procession begyndte at opstille sig paa Nordnæspynten, og Folkemasser i tusindvis strømmede udover til de høie Punkter paa Nordnæs og langs Fæstningen for at se Indseilingen.

Imidlertid var Dampskibet „Kong Sverre" afgaaet fra Bradbænkbryggen Kl. 7 om Morgenen med Ole Bulls Familie og nærmeste Venner samt nogle faa indbudne, der skulde overvære Familiens Sørgefest paa Lysøen og derefter føre hans jordiske Levninger ind til Byen, hvor Kommunebestyrelsen havde skjænket Begravelsespladsen.

Kommen i Nærheden af Lysøen heistes paa halv

Stang det amerikanske Flag paa Fortoppen, det norske paa Agtermasten og under Gaffelen, og saaledes sørgesmykket gled „Kong Sverre" ind til Øen. Solen var nu kommet frem og havde forjaget de regntunge Skyer. Solbelyst laa Villaen der og viste store Sørgeskarer af Omegnens Bønder, der havde leiret sig opefter Terrasserne i Fjeldet.

Parvis vandrede man opad den steile Fjeldvei, som fører til Huset, hvis Veranda var dekoreret med sorte Draperier. Kl. $10^1/_2$ samledes man i den store, rummelige Koncertsal ovenpaa, hvor den med Kranse og Blomster pragtfuldt og bugnende rigt udstyrede Kiste var placeret under det floromvundne, store Speil. Over den vaiede Ole Bulls Stjernebanner.

Edvard Grieg indledede Høitideligheden med et Præludium paa Husorglet, og Haandværkerforeningens Sangere afsang stemningsfuldt nedenstaaende Sang, hvortil Grieg akkompagnerede:

Nu mødes tusinde Hjerters Trang
i Mindets dæmrende Sale,
nu gaar et Suk over Fjord og Vang
og gjennem duggede Dale.
Nu tier Skovens Sangerkor,
og Birken sænker sin Krone,
hver Blomst er hyllet i Sørgeflor —
thi nu forstummed hans Tone.

Det Liv, der spirer paa hjemlig Grund
i Folketrang og paa Tue,
det steg forklaret i viet Stund
o Toneskald! fra din Bue.
Hvert Skjønhedsblink, Du maned frem,
alt, i din Tone bæved,
bar Længsel udad og atter hjem:
vort Liv Du tolked og leved.

Nu har Du sunget din Svanesang,
i Sagas Hal er Du bænket;
men end din Tone har mægtig Klang:
i Folkets Bryst den sig sænked.

Og om dit Navn den slynge skal
en Krans af straalende Minder,
der dufter frisk mellem Fjeld og Dal,
mens Slægter kommer og svinder.
J. G.

Neppe et Øie var tørt, da Kisten, baaret af otte Bønder fra Valestrand, nu førtes ud fra Lysø. Foran den bares Silkebanneret. Efter Kisten gik Hr. Overlæge Danielsen, bærende Ole Bulls fire Ordener (St. Olaf, Wasa, den spanske Karl den IIIdies Orden og den portugisiske Kristusorden), og vor nationale Tonedigter Edvard Grieg, bærende hans vakkre Guldlaurbærkrans fra San Francisko. En Skare Bønder og Sangerne med Sangerfanen sluttede Følget.

Over den smykkede Landgangsbro bares da Liget ombord i „Kong Sverre", hvor det placeredes midtskibs paa en med et hvidt Silketeppe bedækket Skammel. Over Kisten plantedes det norske Flag og Bulls Silkebanner.

... Tougene kastes los ... sagte Fart forover, ... Hovederne blottes, ... Viften fra Skaren paa Land og ombord paa Dampskibet, — og Lysøen kom mere og mere afsyne!

Ved Kvarven mødtes man Kl. $1^1/_4$ af et høitideligt Skue, idet her fjorten norske Dampskibe, syv i hver Linie med Saturnus og John Schønning som Fløiskibe var gaat Sørgeskibet imøde for at eskortere Ole Bull ind til Moloen. Eskadrens Skibe førte det norske Flag paa Fortoppen og under Gaffelen samt Navnevimpel paa Agtermasten. Under sagte Fart passeredes Ask. Fanerne paa Nordnæsvolden sænkedes, og nu og da førte Vinden Tonerne af Welhavens — „Hvor sødt at favnes af Aftnens Fred", der blev afsunget af Processionen, ud til Sørgeskibet. Fæstningen hilsedes fra Fløiskibene med otte Skud, som besvaredes med Salut, idet „Kong Sverre" kom forbi. Folkemassen paa

Fæstningsvolden og paa Skibene blottede Hovederne, Kirkeklokkerne lød, og Skibet gled sagte ind til den smykkede Dampskibsbrygge ved Holbergsplads, der var tæt besat af Mennesker.

Brigadens Musikkorps intonerede „Sæterjentens Søndag", under hvis kjendte Toner Landstigningen foregik — maaske det mest gribende Moment under hele Høitideligheden! — Kisten bragtes iland af Haandværkerforeningens Sangere.

Efterat den var placeret paa en for Anledningen bygget aaben Estrade, forat den kunde ses af alle, satte Ligvognen og det umaadelige Sørgetog sig i Bevægelse. En Skare Bønder fra Lysøen og Valestrand, der havde samlet sig under et norsk Flag, aabnede Toget. Til dem sluttede sig Haandværkerforeningens Sangforening, efter hvem Musikkorpset fik sin Plads. Seksten unge Damer gik to og to foran Kisten bærende den afdødes Trofæer. Efter Ole Bulls, fra 17de Mai Processionerne saa bekjendte, Stjernebanner fulgte den af Kranse og Blomster dækkede Kiste. Ligvognen, der blev trukket af fire sorte Heste, førte af Stalddrenge, efterfulgtes af Marskalkerne samt d'Hrr. Danielsen og Edvard Grieg med Ordenerne og Guld-Laurbærkransen.

Idet Toget under Chopins herlige Sørgemarsch satte sig igang, begyndte Minutskuddene fra Skansen og Klokkeringningen fra alle Byens Klokker. Som Sørgetoget passerede, sænkedes de forskjellige Korporationers Faner. Strandgaden, Torvet og Kong Oscars Gade, hvorigjennem Toget gik, var alle strøede med Ener og Blomster og festlig smykkede med Sørgeflag fra Husene. Alle Vinduer var besatte med sørgeklædte Tilskuere, — overalt paa Trapper, Altaner og Tage, ja selv hele Fjeldet oppover var tætpakket af den tause, sortklædte Folkemasse. Strandgadens talrige Butikvinduer var dekorerede i hvidt og sort, flere med Ole Bulls

Navnetræk, og ned over Kisten regnede der den hele Tid med Blomster. Svaneapotheket, hvor Ole Bull var født, var smagfuldt smykket med den store Kunstners Byste, omgivet af Flag og floromvundne Musikinstrumenter, samt over denne Datoen for hans Fødsel, den 5te Februar 1810, i Straaleglorie. Her gjorde Sørgevognen Holdt, medens følgende Sang af J. Lund blev afsunget:

Du godt har holdt Ord, talt Norriges Sag
og baaret dets Ry viden Lande;
Du løftet har høit dit Fædrelands Flag
rundt om paa de fjerneste Strande.
Ja Fyrster og Folk sin Hyldning har bragt
din bløde og malmstærke Bue;
et Scepter den blev, som Storme har lagt,
og tændt har Begeistringens Lue.

Naar Buen Du strøg, om borte Du var,
det klang som et: „Leve vort Norge!"
Thi altid din Hug til Norge Dig bar,
alt kan for din Kjærlighed borge.
Du elsked dit Land, dets veirbidte Strand,
og aldrig Du kunde det glemme,
og Folket Dig elsked, Kvinde som Mand,
de vidste, kun her var Du hjemme.

Saa Tak da for alt, for Toner, for Sang,
for Gløden, Du tændte og vakte.
Hav Tak for din kjække, mandige Gang,
hav Tak for hvert Offer, Du bragte.
Nu nedlagt er Buen, Tonen dør hen,
dit Minde dog aldrig skal svinde:
det Norge, Du var saa fuldtro en Ven,
en Evighedskrans vil Dig binde.

Toget satte sig derefter igjen i Bevægelse. Klokken tre naaede det Kirkegaarden ovenfor Stadsporten. Hele Fjeldsiden ligeoverfor var besat af tætsluttede Skarer.

Af Medlemmer af de Behrenske Kvartetter bares Kisten fra Vognen og sænkedes i Graven, medens Musikkorpset spillede Melodien til: „Vor Gud han er saa fast en Borg".

Derefter afsang Haandværkerforeningens Sangforening følgende Sang:

Det Liv, som stanser her, var skjønt og rigt —
det var fra først til sidst en Morgenrøde, —
det var et glødende, et deiligt Digt, —
det var vor unge Friheds Førstegrøde.

De største Drømme, som en Sjæl har havt,
og Hjertets dybeste og bedste Tanker
han tolked i sin Kunsts Vidunderkraft, —
og nu paa Evighedens Dør han banker.

Hans Livsdaad ham mod Evigheden bar,
— det ideale gaar i Støv ei under. —
Paa Tonens Vinger Vei han frem sig skar, —
han er ei død, — han bare rolig blunder.

Ja hvil i Fred! I Mindets varme Favn
som Barn hos Mor Du trofast nu skal gjemmes.
Og, Ole Bull, dit kjendte, kjære Navn
har Evighedens Glans, kan aldrig glemmes.

Olav Lofthus.

Derpaa gav Bjørnstjerne Bjørnson med sit malmfulde Organ, der ikke lod et Ord gaa tabt, en gribende Tolkning af den afdødes Betydning for Fædrelandet. Han skildrede derunder Ole Bull som Henrik Wergelands jevnbyrdige som national Aand og citerede Wergelands skjønne Digt til ham:

O, vant til Sønners Verdensry,
mit Øie funkler op paa ny.

Drag hen min Søn, den samme Lyst
har rørt sig i din Moders Bryst.

Jeg ogsaa digtet har engang
Heimskringlas Liv, det er min Sang.

Jeg skrev min egen Epopée,
hver Helt var deri en Idé.

Op til mit Hjerte gyldenblaa
den store Havets Harpe laa.

I Erkjendelsen af, at Ole Bulls Navn for altid var knyttet til Bergens nationale Scene, lagde Bjørnstjerne Bjørnson Mindekransen paa hans Grav.

Efterat de unge, sørgeklædte Piger havde kastet sine Buketter paa Kisten, opløstes Toget, medens Musiken spillede en Koral.

Bergens Theater, hvis Historie er saa uløselig sammenknyttet med Ole Bull, gav om Aftenen en Festforestilling, hvorunder der — efterat Orkestret havde spillet „Sæterjentens Søndag", fremsagdes følgende Mindedigt:

Kranset er Graven!
Evighedshaven
aabned sin Havn
for ham, den sidste,
vi vilde miste.
Vemod og Savn
Minderne jage
frem og tilbage
Bull, om dit Navn.

Vi ser en Yngling staa i Livets Vaar
med Hjertelagets store, sunde Varme,
med Offervillie og aabne Arme:
han vil erobre Kunstens Odelsgaard.

Og selv han sætter hele Livet ind
i denne Gjerning, — „Norges Kunst skal reises,"
og paa dens Templer „Norges Flag skal heises,"
det var Begeistringstanken i det unge Sind.

Han elsked Norge som en Søn sin Mor,
og Landets Ære var for ham det første.
I dette Livssyn vokste han sig stor,
og Saga skrive vil: Han var den største.

Hvem har ei følt den underbare Magt,
der i hans Toner levede og strømmed? —
Hvem gav ham alle disse rige Drømme?
Hvem havde Varmen i hans Toner lagt?

Det for sin Kjærlighed han fik igjen,
det var hans Moders — Norges — Vuggegave;
den bedste Blomst, hun eied i sin Have,
den gav hun ham, — sin Søn, sin bedste Ven.

Hans Liv er endt. Det var en fortsat Vaar,
thi gammel Ole Bull blev ingensinde,
og aldrig heller ældes skal hans Minde,
som Yngling han i Sagahallen staar.

Kranset er Graven
Evighedshaven
aabner sin Havn
for Dig, Du sidste,
vi vilde miste!
Men om dit Navn
Norge skal binde
en Krans, og dit Minde
aldrig skal svinde.
Som Nordlys det skal
straale i Mindernes Evighedshal.

Derefter spilledes Nordqvists Sørgemarsch. —

— Det var vistnok kun i det afsides lille Norge og i dette Lands anden Stad, at denne Sørgehøitid foregik. Men Tidenden om den store Mesters Død gik som en Verdensbølge rundt den hele Jord, læstes i San Francisko som i Melbourne, i Ruslands indre som i Spanien, først som Telegrammer og siden, behandlet i Pressen, gjennem en hel Literatur af Biografier; thi overalt var dette Navn kjendt. Og som man i Boston til Ære for hans Minde holdt en Sørgegudstjeneste som for en af Amerikas egne store Mænd, saaledes var det en Samfølelse i alle Lande, der følger med i Kulturen, at med Ole Bull var en souveræn Individualitet, der med høit inspireret Genius havde baaret Kunstens og Skjønhedens Idealer, gaat bort, — en af dette Aarhundredes Stjerner sluknet.

I Onkel Jens's gamle Blad, som endnu er i

Familiens Eie, læstes inden den store Sørgeramme følgende Anmeldelse af hans Bortgang:

†

OLE BULL ER DØD.

Norges navnkundige Søn er ikke mere. Budskabet gaar viden om, og Landet staar sørgende ved hans Baare. En Løbebane, stor og glimrende, er afbrudt, et Kunstnerliv i Kamp, et Liv i Arbeide, et Liv i Idéernes Brydning, der fandt sit Udtryk i hans Valgsprog:

„*bellum vita — vita bellum.* —"

INDHOLD

AF

SYVENDE BIND.

Side

Fortællinger og Skildringer:

Nordfjordhesten, en liden Fortælling fra Skydskarjolen 3
Søndmørs-Ottringen 27
Improvisatoren 38
Fanfulla (af min Ven Malerens Oplevelser) 48
Alligatoren 62
Paa Kirkegaarden 81
Jon Sunde 91
Susamel 129
Slagter-Tobias 154
Baadsmand Rusten og hans Madam 181
En Undervandskrig 194
Et Hvaljag 200
Svend Føyn og Ishavsfarten 207
Ole Bull, hans Karakteristik og Liv 217

Ekedahl

Skinnvygg 152.

Papper om papper